

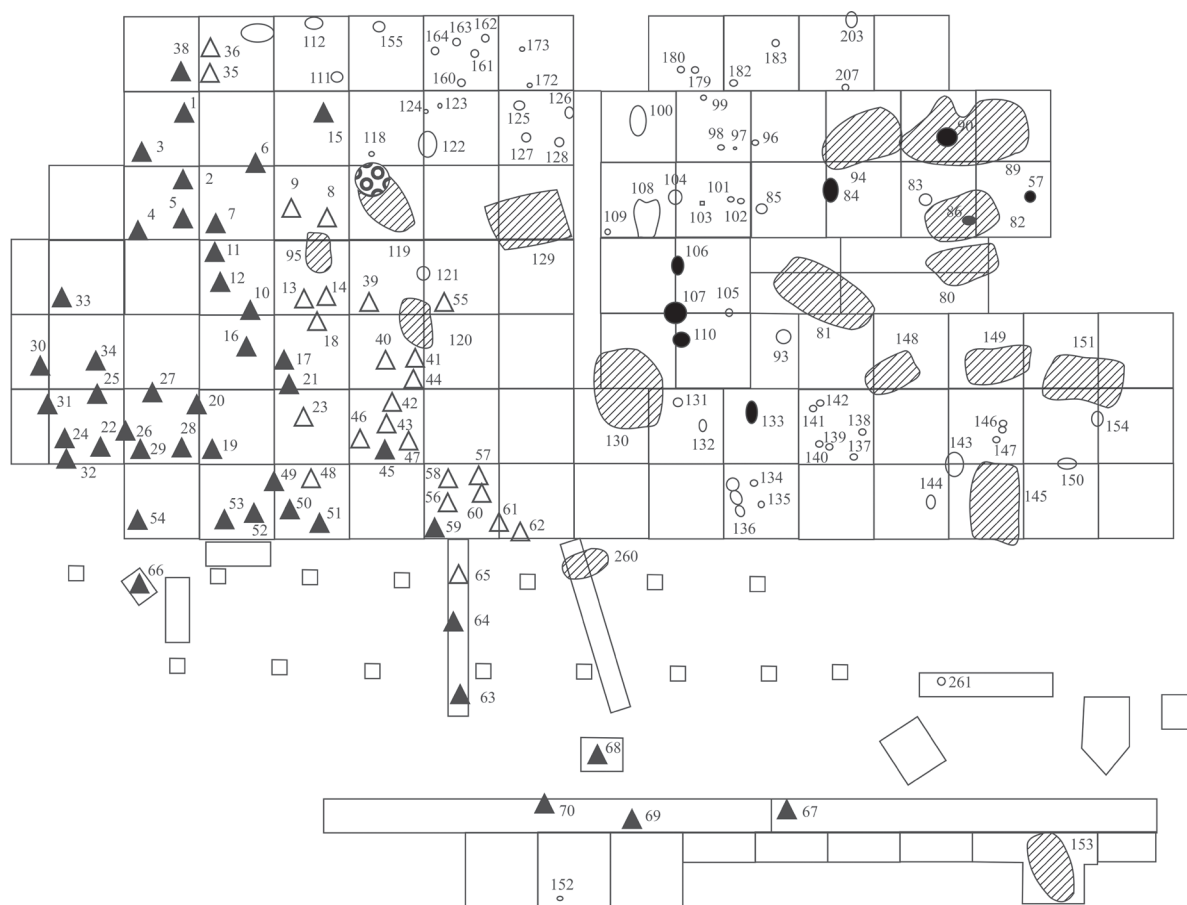
CMENTARZYSKO

W trakcie archeologicznych badań wykopaliskowych osady kultury przeworskiej na stanowisku 2 w Siemiechowie natrafiono na cmentarzysko z młodszego okresu przedrzymskiego i wczesnego okresu wpływów rzymskich, badane w latach 1980–1984 oraz 1994. Ich efektem było przebadanie 70 grobów ciepłych na powierzchni około 9 arów, przy czym południowa część nekropoli nie została rozpoznana wykopaliskowo ze względu na znaczne zalesienie. Oceniamy, iż cmentarzysko zostało przebadane w około 60–70% całkowitej powierzchni. Można przyjąć, że pierwotnie zajmowało obszar blisko 15 arów, na którym mogło znajdować się około 100 grobów.

Cmentarzysko jest położone w zachodniej części stanowiska, na krawędzi terasy nadzalewowej Warty, wzdłuż osi NW – SE w pasie około 60×30 m (ryc. 3; mapa 1). Wspomniana młodsza osada zajmuje teren tuż przy cmentarzysku, w zasadzie nie naruszając grobów (z jednym tylko wyjątkiem). Obszar omawianego stanowiska został przecięty w 1944 roku, widocznym po dzień dzisiejszy, szerokim i głębokim rowem przeciwczołgowym ciągnącym się na przestrzeni kilku kilometrów. Podczas tych prac zniszczono prawdopodobnie kilka grobów, z których nieliczne zabytki zostały przekazane do zbiorów Muzeum Archeologicznego w Poznaniu z metryką „Rychłocice” (A. Lipińska 1959, s. 254).

Cmentarzysko w Siemiechowie na stanowisku 2 znane jest w literaturze archeologicznej dzięki dość licznym publikacjom ciekawszych zespołów grobowych, w tym przede wszystkim grobu 25, w którym dokonano unikatowego na skalę kultury przeworskiej odkrycia późnoceltyckiego hełmu (M. Jażdżewska 1983, s. 246–255; 1983a, s. 37–43; 1983b, pl. 295–301; 1986, s. 61–73; 1986a, s. 57–62; 1988, s. 110–123, ryc. 3: b, 4; 1992, pl. 386–392; 1994, s. 107–126; 1994a, s. 63–74). Nie doczekało się jednak dotąd pełnej monografii, którą to lukę ma wypełnić prezentowane opracowanie, zawierające analizę materiału archeologicznego w układzie chronologicznym. Całość uzupełnia analiza antropologiczna dostępnego materiału kostnego z dość dużą obecnością kości zwierzęcych, które również poddano oznaczeniom archeozoologicznym.

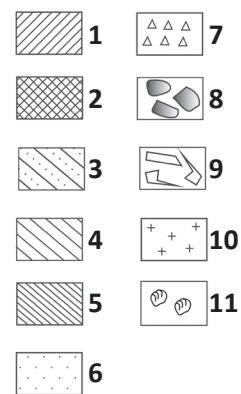
W niniejszym opracowaniu materiałów zastosowano tradycyjny ich układ, według którego najpierw zostanie zaprezentowany opis wszystkich grobów wraz z ich zawartością, a następnie część analityczna wszystkich określonych kategorii zabytków dokonanych na podstawie następujących prac: zapinki: J. Kostrzewski 1919, O. Almgren 1923, szpile kościane: A. Dulkiwicz 2009, paciorki szklane: M. Tempelmann-Maczyńska 1985, sprzączki: R. Madyda-Legutko 1986, okucia końca pasa: R. Madyda-Legutko 2011, miecze: P. Łuczkiwicz 2006, M. Biborski 1978, groty: P. Łuczkiwicz 2006, P. Kaczanowski 1995, toki: B. Kontny 1999, umba: D. Bohnsack 1938, M. Jahn 1916, imacze: M. Jahn 1916, ostrogi: J. Ginalska 1991, E. Roman 1998, noże: T. Dąbrowska 1997, nożyce: A. Knaack 1987, grzebienie: S. Thomas 1960, szczypczyki: J. Kostrzewski 1919, krzesiwa: M. Jonakowski 1996, żelazne elementy skrzynek drewnianych: A. Kokowski 1997. W przypadku ceramiki wykorzystano klasyfikację T. Dąbrowskiej 1997 oraz T. Liany 1970 zmodyfikowane przez autorów. Opracowanie kończą rozważania na temat obrządku pogrzebowego oraz chronologii cmentarzyska.

▲ groby z młodszego okresu przedrzymskiego

△ groby z okresu wpływów rzymskich

Legenda do planów grobów

Ryc. 3. Siemieczów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Plan zbiorczy cmentarzyska kultury przeworskiej. Legenda do planów grobów. 1: szara próchnica; 2: czarna przepalona próchnica; 3: żółtobrunatna próchnica; 4: jasnobrunatna próchnica; 5: ciemnobrunatna próchnica; 6: żółty piasek; 7: fragmenty ceramiki; 8: duże fragmenty ceramiki; 9: przedmioty metalowe; 10: przepalone kości ludzkie; 11: kamienie.

Fig. 3. Siemieczów site 2, district of Łask, province of Łódź. Overall plan of the Przeworsk Culture cemetery. Legend for plans of the graves. 1: gray humus; 2: black, burned humus; 3: yellow brown humus; 4: light brown humus; 5: dark brown humus; 6: yellow sand; 7: pottery fragments; 8: big pottery fragments; 9: metal objects; 10: burned human bones; 11: stones.

MATERIAŁY

Numerację grobów zachowano według dokumentacji polowej, z kolei numery w nawiasach odpowiadają numeracji na planach grobów.

GRÓB 1, popielnicowo – jamowy, odc. 71 (ryc. 4: 1). Odkryty na głębokości 28 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 120 × 80 cm i głębokości 14 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – misa zachowana we fragmentach (ryc. 4: 6); 2: misa kształtu doniczkowatego (ryc. 4: 7); 3: fragm. naczyń odwrótnie gruszkowatych (ryc. 4: 2–4); 4: fragm. dużego kubka z uchem iksowatym (ryc. 4: 5); 5: fragm. den naczyń (ryc. 4: 8–10); 6: fragm. fibuli odmiany C (ryc. 5: 1); 7: szczypczyki brązowe grupy I, dług. 7,5 cm (ryc. 5: 2); 8: nóż żelazny podtyp Ia, dług. 19,8 cm (ryc. 5: 3); 9: nit żelazny (ryc. 5: 4); 10: przepalone kości ludzkie (brak w zbiorach).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego.

GRÓB 2, jamowy, odc. 72 (ryc. 5: 5). Odkryty na głębokości 25 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o wymiarach 65 × 60 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 150 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy I typu 2 (ryc. 5: 8); 2: fragm. naczynia grupy III typu 2 (ryc. 5: 6); 3: fragm. naczynia wtórnie przepalonego (ryc. 5: 7); 4: fragm. naczynia zdobionego (ryc. 5: 9); 5: fragm. płaskich den; 6: fragm. przedm. żelaznego (ryc. 5: 10); 7: przepalone kości ludzkie (276 g – M? dorosły); 8: 7 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (bydło, świnia, kura domowa).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 3, jamowy, odc. 71 (ryc. 5: 11). Odkryty na głębokości 20 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 60 cm i głębokości 15 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 60 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy I podtypu 1a (ryc. 5: 12); 2: fragm. krawędzi naczyń (ryc. 5: 14); 3: fragm. iksowatych uch; 4: fragm. naczyń zdobionych (ryc. 5: 13); 5: 2 fragm. szczypiec żelaznych grupy I (ryc. 5: 15); 6: 3 przepalone kości ludzkie (brak w zbiorach).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 4, jamowy, odc. 72 (ryc. 6: 1). Odkryty na głębokości 20 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 95 × 70 cm i głębokości 15 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 19 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy II typu 3 (ryc. 6: 7); 2: fragm. naczynia grupy II typu 2 (ryc. 6: 6); 3: fibula żelazna odmiany C, dług. 9,8 cm (ryc. 6: 2); 4: 12 fragm. żelaznej pochwy miecza wykonanej z cienkiej blachy (ryc. 6: 5); 5: 2 fragm. przedmiotów żelaznych (ryc. 6: 3–4); 6: niewielka ilość przepalonych kości ludzkich (28 g – osobnik dorosły).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 5, jamowy, odc. 72 (ryc. 6: 8). Odkryty na głębokości 20 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu wydłużonego owalu o wymiarach 130 × 60 cm i głębokości 45 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: duża ilość fragmentów ceramiki, w tym: 1: fragm. naczyń grupy I podtypu 1a (ryc. 7: 4; 8: 3); 2: fragm. naczyń grupy II typu 1 (ryc. 7: 5–6); 3: fragm. naczynia grupy III typu 1 (ryc. 8: 2); 4: fragm. naczyń grupy III typu 2 (ryc. 7: 1–2); 5: fragm. naczynia o facetowanym brzegu (ryc. 7: 3); 6: fragm. płaskich den naczyń (ryc. 7: 7–9); 7: fragm. uchwyty pokrywki naczynia (?) (ryc. 8: 1); 8: fragm. noża żelaznego (ryc. 6: 16); 9: fragm. zapinki żelaznej (ryc. 6: 9); 10: fragm. żelaznego okucia rynienkowatego (ryc. 6: 10–12); 11: fragm. przedmiotów żelaznych (ryc. 6: 13–15); 12: przepalone kości ludzkie (246 g – osobnik dorosły).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 6, popielnicowy obsypany szczątkami stosu, odc. 75/77 (ryc. 8: 4). Odkryty na głębokości 34 cm od powierzchni. Jama grobowa w kształcie wydłużonego owalu o wymiarach 130×65 cm i głębokości 26 cm. Wypełnisko stanowiła w centralnej partii jamy smoliście czarna i przepalona, na obrzeżach szara próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – naczynie grupy I typu 1, (ryc. 8: 6); 2: fragm. naczynia grupy I typu 1 (ryc. 9: 12); 3: dwa naczynia grupy II typu 1 (ryc. 9: 7, 13); 4: naczynia grupy II typu 2 (ryc. 8: 5; 9: 8, 14–15); 5: naczynie grupy III (ryc. 9: 6); 6: naczynie grupy IV typu 1 (ryc. 9: 10); 7: naczynie grupy IV typu 2 (ryc. 9: 11); 8: fragm. naczynia miniaturowego o półkulistym brzuscu (ryc. 9: 9); 9: żelazny grot oszczepu typu II odmiany 1, dług. 22,3 cm (ryc. 9: 3); 10: nożyce żelazne typu I wariant b, dług. 17,2 cm (ryc. 9: 1); 11: nóż żelazny podtypu 2c, dług. 14 cm (ryc. 9: 2); 12: igła żelazna, dług. 7,8 cm (ryc. 9: 4); 13: żelazny haczyk do wędki, wys. 4,5 cm (ryc. 9: 5); 14: przepalone kości ludzkie (312 g – M??? dorosły po 25 r.ż); 15: 16 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (owca, kura domowa).

CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 7, jamowy, odc. 77 (ryc. 10: 1). Odkryty na głębokości 27 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu wydłużonego owalu o wymiarach 110×75 cm i głębokości 33 cm. Wypełnisko czarna, przepalona próchnica, w części NE ciemnobrunatna próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: fragm. naczynia grupy I typu 2 (ryc. 10: 8); 2: fragm. naczynia grupy II typu 1 (ryc. 10: 6); 3: fragm. naczynia grupy III typu 1 (ryc. 10: 7); 4: fragm. ceramiki (ryc. 10: 5); 5: zapinka żelazna odmiany H, dług. 3,8 cm (ryc. 10: 2); 6: nóż żelazny podtypu Ia, dług. 25 cm (ryc. 10: 4); 7: gładzik kamienny (ryc. 10: 3); 8: przepalone kości ludzkie (24 g – osobnik dorosły).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 8, zniszczony, na złożu wtórnym, odc. 78 (ryc. 11: 1). Odkryty w warstwie ornej, wyposażenie było złożone wśród przepalonych kości. Jama grobowa nieczytelna.

ZAWARTOŚĆ: 1: fragm. brzusca naczynia przepalonego zdobionego meandrem; 2: fragm. naczynia toczzonego na kole (ryc. 11: 4); 3: żelazny grot oszczepu typu VI odmiany 1 (3), dług. 25,5 cm (ryc. 11: 3); 4: żelazny zdobiony grot oszczepu typu VIII odmiany 3 (4), dług. 16 cm (ryc. 11: 5); 5: imacz żelazny typu J9, dług. 26 cm (ryc. 11: 7); 6: nóż żelazny podtypu IIb (1), dług. 17,5 cm (ryc. 11: 6); 7: sprzączka żelazna grupy D typu 1 (2), dług. 4,2 cm (ryc. 11: 2); 8: przepalone kości ludzkie (572 g – *adultus* – *maturus*); 9: 31 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).

CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 9, popielnicowy, obsypany szczątkami stosu, odc. 78 (ryc. 12: 1). Odkryty na głębokości 22 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 35×30 cm i głębokości 20 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – naczynie zdobione grupy I typu 3 (ryc. 12: 4); 2: dwa druciki brązowe (ryc. 12: 2–3); 3: przepalone kości ludzkie (452 g – K *adultus*).

CHRONOLOGIA: faza B₁ okresu rzymskiego

GRÓB 10, jamowy, odc. 79 (ryc. 12: 5). Odkryty na głębokości 20 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 120×100 cm i głębokości 40 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: naczynia grupy I typu 3 (ryc. 13: 1–3); 2: naczynie grupy III typu 1 (ryc. 13: 6); 3: naczynia grupy III typu 2 (ryc. 13: 4–5); 4: fragm. naczynia o baniastym brzuscu (ryc. 13: 7); 5: fragm. den naczyń (ryc. 13: 8–9); 6: dwuczęściowa żelazna klamra do pasa zdobiona, dług. 20 cm (ryc. 12: 8); 7: nóż żelazny podtypu Ia, dług. 21 cm (ryc. 12: 7); 8: paciorek szklany barwy niebieskiej (ryc. 12: 6); 9: 8 bryłek stopionego różnobarwnego szkła; 10: niewielka ilość przepalonych kości ludzkich (10 g – ?); 11: 2 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 11, jamowy, odc. 79 (ryc. 14: 1). Odkryty na głębokości 25 cm od powierzchni. Jama grobowa owalna o wymiarach 120 × 100 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła w części centralnej czarna, przepalona próchnica na obrzeżach brunatna próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: naczynie grupy I typu 2 (ryc. 14: 3); 2: naczynie grupy III typu 3 (ryc. 14: 4); 3: naczynie grupy II typu 3 (ryc. 14: 5); 4: nóż żelazny podtypu Ia, dług. 27,7 cm (1) (ryc. 14: 2); 5: przepalone kości ludzkie (474 g – M??? dorosły); 6: 4 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (owca/koza).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 12, jamowy, odc. 79 (ryc. 15: 1). Odkryty na głębokości 25 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu wydłużonego owalu o wymiarach 200 × 100 cm i głębokości 50 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: naczynia grupy I typu 1 (ryc. 16: 13, 14); 2: naczynia grupy I typu 2 (ryc. 14: 6 – 7; 16: 4); 3: naczynia grupy I typu 3 (ryc. 14: 8; 16: 1); 4: naczynie grupy II typu 1 (ryc. 16: 10); 5: naczynie grupy II typu 2 (ryc. 16: 12); 6: naczynie grupy III typu 2 (ryc. 16: 2); 7: naczynie grupy III typu 4 (ryc. 16: 3); 8: fragm. den naczyń (ryc. 16: 5 – 9, 11); 9: żelazna zapinka odmiany K, dług. 7 cm (ryc. 15: 2); 10: miecz żelazny typu I/1, dług. 101 cm (ryc. 15: 4); 11: grot żelazny typu L/3, dług. 48 cm (ryc. 15: 5); 12: tok żelazny typu I, dług. 5,4 cm (ryc. 15: 9); 13: nóż żelazny podtypu Ia, dług. 23,5 cm (ryc. 15: 10); 14: igła żelazna, dług. 7,4 cm (ryc. 15: 6); 15: szydło żelazne, dług. 9,5 cm (ryc. 15: 7); 16: dłuto żelazne, dług. 9,5 cm (ryc. 15: 8); 17: przedmiot żelazny o rozwidłonym zakończeniu, dług. 7 cm (ryc. 15: 3); 18: gwóźdź żelazny, dług. 2,4 cm (ryc. 15: 11); 19: kółko żelazne, średn. 3,8 cm (ryc. 15: 12); 20: przepalone kości ludzkie (60 g – ? osobnik dorosły); 21: 21 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia, bydło).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 13, popielnicowy obsypany szczątkami stosu, odc. 80 (ryc. 17: 1). Odkryty na głębokości 34 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu nieregularnego o wymiarach 50 × 45 cm i głębokości 26 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – naczynie grupy I typu 1 (ryc. 17: 10); 2: naczynie grupy I typu 3 (ryc. 17: 9); 3: naczynie grupy IV typu 1 (ryc. 17: 11); 4: naczynia grupy VI typu 1 (ryc. 17: 6–8); 5: brązowa fibula A68, dług. 6,8 cm (ryc. 17: 4); 6: fragm. brązowej fibuli A68, dług. 4 cm (ryc. 17: 2); 7: fragm. brązowej fibuli A68, dług. 3,4 cm (ryc. 17: 3); 8: komplet miniaturowych narzędzi i przyborów żelaznych, wys. 3,6, 5,4, 7, 3,2, 5 cm (ryc. 17: 5 a – e); 9: przepalone kości ludzkie (456 g – ? *infans II*); 10: 2 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).

CHRONOLOGIA: faza B_{1b} okresu rzymskiego

GRÓB 14, popielnicowy, czysty odc. 80 (ryc. 18: 1). Odkryty na głębokości 37 cm. Jama grobowa nieczytelna.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – naczynie grupy V (ryc. 18: 7); 2: dwa fragmenty ceramiki wtórnie przepalanej; 3: grzebień kościany typu A.I (ryc. 18: 2); 4: krzesiwo żelazne typu IA 1b, dług. 9 cm (ryc. 18: 3); 5: nóż żelazny podtypu IIc, dług. 15,2 cm (ryc. 18: 4); 6: nożyce żelazne typu I wariant b, dług. 21,5 cm (ryc. 18: 5); 7: grot żelazny typu IV/X, dług. 26,5 cm (ryc. 18: 6); 8: przepalone kości ludzkie (870 g – M *adultus* 25–35 lat); 9: 23 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia, kura domowa).

CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 15, jamowy, odc. 76 (ryc. 19: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 70 × 60 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: fragm. dwóch naczyń grupy VI typu 2 (ryc. 19: 6–7); 2: fragm. zdeformowanego naczynia (ryc. 19: 9); 3: fragm. zdeformowanej pokrywy naczynia z uchwytem (ryc. 19: 10); 4: fragm. ceramiki wtórnie przepalanej (ryc. 19: 8); 5: nóż żelazny podtypu IIc (1), dług. 10,2 cm (ryc. 19: 2); 6: żelazne okucie szkatułki typu 11, dług. 5,3 cm (ryc. 19: 3); 7: klucz żelazny typu A (2),

dług. 14,7 cm (ryc. 19: 5); 8: okucie żelazne z dwóch płytek, dług. 2,3 cm (ryc. 19: 4); 9: przepalone kości ludzkie (126 g – ? osobnik dorosły); 10: 9 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).
CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 16, jamowy, odc. 81 (ryc. 20: 1). Odkryty na głębokości 23 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu nieregularnego o wymiarach 100 × 90 cm i głębokości 19 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: naczynie grupy I podtypu 1b (ryc. 20: 10); 2: naczynia grupy I typu 3 (ryc. 20: 6, 8–9, 12); 3: fragm. naczynia grupy II typu 1 (brak w zbiorach); 4: naczynie grupy III typu 1 (ryc. 20: 11); 5: naczynie grupy III typu 2 (ryc. 20: 7); 6: 90 fragm. zdeformowanych fragmentów naczyń; 7: zapinka żelazna odmiany C, dług. 11 cm (ryc. 20: 2); 8: nóż żelazny podtypu Ia, dług. 15,3 cm (ryc. 20: 4); 9: fragm. przedm. żelaznego (ryc. 20: 3); 10: grot żelazny typu A/1, dług. 35,6 cm (ryc. 20: 5); 11: przepalone kości ludzkie (404 g – M??? dorosły); 12: 43 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 17, jamowy, odc. 82 (ryc. 21: 1). Odkryty na głębokości 23 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 190 × 140 cm i głębokości 37 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: 100 drobnych fragm. przepalanej wtórnie ceramiki, w tym fragmenty zdobione (ryc. 21: 3–5); 2: nóż żelazny podtypu Ia, dług. 15,9 cm (ryc. 21: 2); 3: przepalone kości ludzkie (42 g – ? osobnik dorosły?); 4: 1 fragm. przepalonej kości zwierzęcej.

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 18, popielnicowy czysty, odc. 82 (ryc. 21: 6). Odkryty na głębokości 32 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 55 × 50 cm i głębokości 42 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica, w której znajdowała się zbita warstwa ceramiki. Pod nią leżała pochylona na bok popielnica. W jej wnętrzu znajdowały się 2 zapinki i igła. Pozostałe przedmioty odkryto w jamie grobowej.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – naczynie grupy I typu 3 (ryc. 21: 8); 2: fragm. naczynia grupy III (ryc. 23: 1); 3: fragm. naczyń grupy IV typu 1 (ryc. 22: 12, 14); 4: naczynie grupy IV typu 2 (ryc. 23: 2); 5: naczynie grupy V (ryc. 22: 8); 6: naczynia grupy VI typu 1 (ryc. 21: 7; 22: 10–11); 7: naczynia grupy VII typu 1 (ryc. 22: 13; 23: 3); 8: naczynie grupy VII typu 2 (ryc. 22: 9); 9: fragm. dzbanka z uchem z kanalikiem (ryc. 23: 4); 10: 30 fragm. zdeformowanych naczyń; 11: fragm. zapinki brązowej grupy III serii A, dług. 3,5 cm (ryc. 22: 1); 12: fragm. zapinki brązowej, dług. 3,9 cm (ryc. 22: 2); 13: fragm. zapinki brązowej, dług. 4,1 cm (ryc. 22: 3); 14: stopiony przedm. brązowy (ryc. 22: 4); 15: fragm. igły żelaznej (ryc. 22: 5); 16: nóż żelazny podtypu IIa, dług. 11,2 cm (ryc. 22: 7); 17: przęslik gliniany, średn. 4 cm (ryc. 22: 6); 18: przepalone kości ludzkie (1172 g – K? *adultus* – *maturus* 30–40 lat); 19: 4 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).

CHRONOLOGIA: faza B₁ okresu rzymskiego

GRÓB 19, jamowy, odc. 83 (ryc. 23: 5). Odkryty na głębokości 37 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 50 × 40 cm i głębokości 8 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: 30 fragm. baniastego naczynia zdobionego (ryc. 23: 9); 2: fragm. naczyń grupy IV typu 1 (ryc. 23: 7–8); 3: 8 fragm. brzuśców naczyń; 4: przęslik gliniany, średn. 4,5 cm (ryc. 23: 6); 5: przepalone kości ludzkie (4 g – ?); 6: 2 fragm. nieprzepalonych kości zwierzęcych.

CHRONOLOGIA: faza B₁ okresu rzymskiego

GRÓB 20, jamowy, odc. 83 (ryc. 24: 1). Odkryty na głębokości 32 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu nieregularnego o wymiarach 100 × 85 cm i głębokości 20 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: 44 fragm. ceramiki, w tym 1 fragm. krawędzi (ryc. 24: 4), 3 fragm. ornamentowane (ryc. 24: 5–6); 2: 2 fragm. żelaznych okuć pochwy miecza (ryc. 24: 2–3); 3: 2 przepalone kości ludzkie (brak w zbiorach).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 21, jamowy, odc. 84 (ryc. 24: 7). Odkryty na głębokości 25 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu nieregularnego o wymiarach 125 × 88 cm i głębokości 21 cm. Wypełnisko stanowiła szara próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 120 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy II typu 3 (ryc. 24: 8); 2: fragm. naczynia grupy III typu 4 (ryc. 24: 10); 3: fragm. naczyń zdobionych (ryc. 24: 9); 4: przepalone kości ludzkie (74 g – osobnik dorosły?).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 22, jamowy, częściowo zniszczony przez wkop współczesny, odc. 83 (ryc. 25: 1). Jama grobowa kształtu ósemkowatego o wymiarach 120 × 60 cm i głębokości 10 cm, której wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: 14 fragm. ceramiki, w tym 3 pogrubione krawędzie naczyń; 2: 3 fragm. przedm. żelaznych; 3: 5 spalonych kości ludzkich (12 g – osobnik dorosły?).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 23, jamowy, odc. 84 (ryc. 25: 2). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 60 × 50 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 75 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy II typu 2 (ryc. 25: 11); 2: fragm. naczyń grupy IV typu 1 (ryc. 25: 7–8); 3: fragm. pogrubionych (ryc. 25: 5, 9) i niepogrubionych krawędzi naczyń (ryc. 25: 10); 4: fragm. naczynia zdobionego, czernionego (ryc. 25: 3–4); 5: ostroga żelazna grupy B2, wys. 9 cm (ryc. 25: 6); 6: przepalone kości ludzkie (124 g – ? osobnik dorosły).

CHRONOLOGIA: faza B_{1a} okresu rzymskiego

GRÓB 24, jamowy, odc. 85 (ryc. 26: 1). Odkryty na głębokości 20 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 160 × 100 cm i głębokości 80 cm. Wypełnisko stanowiła w górnej partii ciemnobrunatna, niżej smoliście czarna, przepalona próchnica. W stropie grobu odkryto miecz oraz nóż, pozostałe metale znajdowały się poniżej.

ZAWARTOŚĆ: 1: naczynie grupy I odmiany 2 (ryc. 27: 10); 2: fragm. naczyń grupy II typu 2 (ryc. 27: 2, 4); 3: fragm. naczynia grupy III typu 2 (ryc. 27: 8); 4: fragm. naczynia grupy III typu 5 (ryc. 27: 6); 5: fragm. zdobionego naczynia o baniastym brzuścu (ryc. 27: 5); 6: fragm. naczynia z baniastym brzuścem (ryc. 27: 3); 7: fragm. brzuśców, w tym zdobionych, uch i den naczyń (ryc. 27: 7–9); 8: miecz żelazny typu W.IA (1), dług. 67,2 cm (ryc. 26: 2); 9: umbo żelazne typu B5 (3) (ryc. 26: 3); 10: fragm. umbra żelaznego typu B.IA (ryc. 26: 5); 11: nóż żelazny podtypu Ia (2), dług. 16,5 cm (ryc. 26: 4); 12: przedmiot żelazny (ryc. 27: 1); 13: niewielka ilość przepalonych kości ludzkich (brak w zbiorach).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 25, popielnicowo – jamowy, odc. 85 (ryc. 28: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 160 × 120 cm i głębokości 30 cm. Wypełnisko w części centralnej to smoliście czarna, przepalona próchnica sięgająca do głębokości 20–25 cm, w pozostałej części ciemnobrunatna próchnica. W części SE jamy grobowej znajdowała się popielnica w postaci hełmu żelaznego, w której wśród przepalonych kości znajdowały się dwa noże. Pozostała część wyposażenia pozaceramicznego była złożona tuż przy popielnicy od strony W. Pod umbem znajdowała się ponadto niewielka ilość przepalonych kości ludzkich.

ZAWARTOŚĆ : 1: popielnica – hełm żelazny typu wschodnioceltyckiego (ryc. 29: 4); 160 fragm. ceramiki, w tym: 2: fragm. naczynia grupy II typu 1 (ryc. 30: 4); 3: fragm. naczynia grupy II typu 3 (ryc. 30: 5); 4: fragm. naczyń grupy III typu 4 (ryc. 30: 1–2); 5: fragm. naczynia grupy III typu 5

(ryc. 30: 3); 6: fragm. brzuśców, w tym zdobionych i den naczyń (ryc. 30: 6–7); 7: fragm. zapinki żelaznej odmiany M, zach. dług. 3,2 cm (ryc. 28: 2); 8: fragm. żelaznej klamry, zach. dług. 9 cm (ryc. 28: 10); 9: fragm. noża żelaznego podtypu Ia, dług. 10,9 cm (ryc. 28: 6); nóż żelazny zakończony kółkiem, dług. 17 cm (ryc. 28: 4); 10: nóż żelazny zakończony kółkiem z uszkodzonym ostrzem, dług. 12,5 cm (ryc. 28: 5); 11: miecz żelazny typu III/5, dług. 97,3 cm (ryc. 29: 1); 12: umbo żelazne typu B.5 (ryc. 29: 2); 13: grot żelazny typu L/3, dług. 31,5 cm (ryc. 29: 3); 14: żelazny kabłąk wiadra (ryc. 28: 7); 15: fragm. żelaznej obręczy (ryc. 28: 11); 16: żelazne okucie uchwytu wiadra(?) (ryc. 28: 9); 17: fragm. okucia żelaznego (ryc. 28: 3); 18: przedmiot żelazny (ryc. 28: 8); 19: przepalone kości ludzkie (958 g – M *adultus* 25–30 lat); 20: 20 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia/owca/koza?).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 26, popielnicowy, odc. 86 (ryc. 30: 8). Odkryty na głębokości 22 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Całe wyposażenie znajdowało się wewnątrz popielnicy.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – uszkodzone, zdobione naczynie grupy V (ryc. 31: 11); 2: 2 fragm. zdobionych i przepalonych naczyń (ryc. 31: 9–10); 3: zapinka żelazna grupy IV odmiany 1, dług. 4,1 cm (ryc. 30: 9); 4: zapinka żelazna grupy IV odmiany 1, dług. 4,2 cm (ryc. 30: 10); 5: fragm. zapinki brązowej, dług. 2,8 cm (ryc. 30: 11); 6: szpila kościana podtypu VIIIB, dług. 11,3 cm (ryc. 31: 8); 7: paciorek szklany, przepalony grupy XVII (ryc. 30: 12); 8: żelazne okucie zamka skrzyni typu 9, dług. 10,7 cm (ryc. 31: 1); 9: żelazna sprężyna zamka, dług. 5,5 cm (ryc. 31: 3); 10: klucz żelazny typu A, dług. 16,7 cm (ryc. 31: 2); 11: kółko żelazne (ryc. 30: 13); 12: kółko żelazne (ryc. 30: 14); 13: kółko żelazne z zatyczką (ryc. 30: 15); 14: nóż żelazny podtypu IIc, dług. 10,7 cm (ryc. 31: 4); 15: igła brązowa, dług. 11,5 cm (ryc. 31: 7); 16: przęślik gliniany, średn. 2,2 cm (ryc. 31: 5); 17: przepalone kości ludzkie (1236 g – K? *adultus* – *maturus*); 18: 18 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (owca/koza, kura domowa).

CHRONOLOGIA: faza B_{1c} okresu rzymskiego

GRÓB 27, jamowy, odc. 86 (ryc. 32: 1). Odkryty na głębokości 20 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 100 × 80 cm i głębokości 20 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 75 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy I podtypu 1a (ryc. 32: 9); 2: fragm. naczynia grupy I typu 3 (ryc. 32: 8); 3: fragm. naczynia grupy III typu 2 (ryc. 32: 7); 4: 60 drobnych fragm. żelaznych pochwy miecza w postaci cienkich blaszek (ryc. 32: 6); 5: 3 fragm. żelaznych okuć pochwy miecza (ryc. 32: 2–4); 6: nit żelazny (ryc. 32: 5); 7: kilka przepalonych kości ludzkich (6 g – ?).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 28, jamowy, odc. 86 (ryc. 32: 10). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 160 × 100 cm i głębokości 65 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 85 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy III (ryc. 32: 13); 2: 3 fragm. lekko pogrubionych krawędzi naczyń (ryc. 32: 11–12, 14); 3: przepalone kości ludzkie (12 g – osobnik dorosły?).

CHRONOLOGIA: faza B₁ okresu rzymskiego

GRÓB 29, jamowy, odc. 86 (ryc. 33: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 150 × 120 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica. Przepalonych kości ludzkich nie stwierdzono.

ZAWARTOŚĆ: 50 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy I podtypu 1b (ryc. 33: 6); 2: fragm. naczynia grupy I typu 2 (ryc. 33: 8); 3: fragm. naczynia grupy II typu 3 (ryc. 33: 5); 4: fragm. pogrubionych i facetowanych krawędzi naczyń (ryc. 33: 2–4, 7); 5: fragm. dna naczynia (ryc. 33: 9).

CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego

- GRÓB 30, jamowy, zniszczony, odc. 88 (ryc. 34: 1). Odkryty na głębokości 25 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 80 × 50 cm i głębokości 10 cm. Wypełnisko stanowiła jasno brunatna próchnica. Przepalonych kości ludzkich nie stwierdzono.
ZAWARTOŚĆ: 115 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy I typu 3 (ryc. 34: 3); 2: fragm. naczynia grupy III typu 1 (ryc. 34: 4); 3: fragm. naczynia grupy III typu 2 (ryc. 34: 2).
CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego
- GRÓB 31, jamowy, odc. 87 (ryc. 34: 5). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 120 × 95 cm i głębokości 30 cm. Wypełnisko stanowiła ciemno-brunatna próchnica.
ZAWARTOŚĆ: 60 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. dwóch naczyń grupy II typu 1 (ryc. 34: 7–8); 2: 4 fragm. umba żelaznego (ryc. 34: 6); 3: przepalone kości ludzkie (14 g – ?).
CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego
- GRÓB 32, jamowy, odc. 85 (ryc. 35: 1). Odkryty na głębokości 28 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu wydłużonego owalu o wymiarach 100 × 70 cm i głębokości 56 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica. Przepalonych kości ludzkich nie stwierdzono.
ZAWARTOŚĆ: 115 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy I typu 3 (ryc. 35: 4); 2: fragm. naczynia grupy III typu 1 (ryc. 35: 3); 3: fragm. naczynia grupy III typu 2 (ryc. 35: 2).
CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego
- GRÓB 33, jamowy, odc. 91 (ryc. 35: 5). Odkryty na głębokości 25 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 130 × 110 cm i głębokości 33 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.
ZAWARTOŚĆ: 165 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy I podtypu 1a (ryc. 35: 6); 2: fragm. naczynia grupy II typu 3 (ryc. 35: 7); 3: fragm. naczynia grupy III typu 1 (ryc. 35: 9); 4: fragm. pogrubionej i facetowanej krawędzi naczynia (ryc. 35: 8); 5: przepalone kości ludzkie (4 g – osobnik dorosły?).
CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego
- GRÓB 34, jamowy, odc. 90 (ryc. 36: 1). Odkryty na głębokości 25 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu wydłużonego owalu o wymiarach 143 × 80 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.
ZAWARTOŚĆ: 81 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy I podtypu 1a (ryc. 36: 2); 2: fragm. naczynia grupy III typu 1 (ryc. 36: 5); 3: fragm. naczynia grupy III typu 2 (ryc. 36: 4); 4: fragm. naczynia zdobionego meandrem (ryc. 36: 3); 5: fragm. przedm. żelaznego; 6: kilka przepalonych kości ludzkich (brak w zbiorach).
CHRONOLOGIA: faza A₂ młodszego okresu przedrzymskiego
- GRÓB 35, popielnicowy, odc. 93 (ryc. 36: 6). Odkryty tuż pod darnią w warstwie jasnobrunatnej próchnicy. Tworzyło go zwarte skupisko (60 × 40 cm) wtórnie przepalanej ceramiki sięgające głębokości 30 cm. Pod tą warstwą znajdowała się popielnica zawierająca przedmioty metalowe i przepalone kości.
ZAWARTOŚĆ: 1 popielnica – naczynie grupy V (ryc. 36: 15); 2: zdobione naczynie grupy V (ryc. 36: 14); 3: naczynie grupy VI (ryc. 36: 13); 4: 95 fragm. ceramiki przepalanej (ryc. 36: 12); 5: nóż żelazny podtypu IIc, dług. 14,2 cm (ryc. 36: 11); 6: kółko żelazne, średn. 4,4 cm (ryc. 36: 8); 7: zdeformowane kółko żelazne (ryc. 36: 9); 8: fragm. igły żelaznej, zach. dług. 11 cm (ryc. 36: 7); 9: pręślik gliniany, średn. 6 cm (ryc. 36: 10); 10: 32 fragm. stopionego brązu; 11: przepalone kości ludzkie (788 g – *K. adultus* – *maturus* 30–40 lat); 12: 61 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia?, kura domowa).
CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 36, popielnicowy obsypany szczątkami stosu, odc. 93 (ryc. 37: 1) Odkryty tuż pod powierzchnią darni. Tworzyło go skupisko przepalanej ceramiki (100 × 95 cm i głębokości 70 cm) nakrywającej popielnicę. Na jej wierzchu znajdowało się umbo żelazne, a wewnątrz i obok niej pozostałe przedmioty wyposażenia.

ZAWARTOŚĆ: 1: zniszczone naczynie grupy I typu 1 (ryc. 39: 5); 2: fragm. naczynia grupy II typu 1 (ryc. 38: 14); 3: dwa naczynia grupy II typu 2 (ryc. 38: 12, 16); 4: naczynie dwustożkowate (ryc. 38: 15); 5: cztery naczynia grupy VI typu 2 (ryc. 39: 1–4); 6: 60 fragm. naczyń przepalonych (ryc. 38: 13); 7: żelazna zapinka grupy V typu 123, dług. 2,8 cm (ryc. 37: 2); 8: 2 fragm. szpili kościanej; 9: sprzączka żelazna grupy G typu 1, wys. 4,8 cm (ryc. 37: 3); 10: sprzączka żelazna grupy G typu 1, wys. 6,2 cm (ryc. 37: 4); 11: żelazne okucie końca pasa grupy II typu 3, dług. 6 cm (ryc. 37: 5); 12: grzebień kościany typu B.I (ryc. 37: 6); 13: nóż żelazny podtypu IIb, dług. 23,5 cm (ryc. 37: 11); 14: fragm. nożyc żelaznych typu I wariant b, zach. dług. 11,5 cm (ryc. 37: 10); 15: miniatura szydła żelaznego, dług. 5 cm (ryc. 37: 7); 16: miniatura noża żelaznego, dług. 5,4 cm (ryc. 37: 8); 17: miniatura krzesiwa żelaznego, dług. 4,6 cm (ryc. 37: 9); 18: dwa bodźce ostróg typu krzesłowatego (ryc. 37: 12–13); 19: umbo żelazne typu J7a (2) (ryc. 38: 1); 20: imacz żelazny typu J9, dług. 25,5 cm (ryc. 38: 2); 21: grot żelazny typu I odmiany 4, dług. 18,2 cm (ryc. 38: 3); 22: grot żelazny typu E (1), dług. 19,5 cm (ryc. 38: 4); 23: żelazny kabłąk kociołka (ryc. 38: 11); 24: przedmiot żelazny (ryc. 38: 9); 25: 2 fragm. przedmiotu żelaznego (ryc. 38: 10); 26: dwa nity żelazne z półkulistymi główkami (ryc. 38: 5–6); 27: nit żelazny (ryc. 38: 7); 28: gwóźdź żelazny (ryc. 38: 8); 29: 13 grudek stopionego brązu (ryc. 38: 14); 30: przepalone kości ludzkie (2442 g – *M. adultus* – *maturus* 35–45 lat); 31: 24 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).

CHRONOLOGIA: faza B_{2b} okresu rzymskiego

GRÓB 37, popielnicowy, odc. 96 (ryc. 40: 1). Odkryty tuż pod powierzchnią darni w postaci skupiska przepalonych ułamków naczyń glinianych, pod którymi znajdowała się popielnica. Wewnątrz popielnicy były przepalone kości ludzkie oraz niektóre przedmioty metalowe, pozostałe znajdowały się obok niej.

ZAWARTOŚĆ: popielnica – naczynie gliniane grupy I typu 2 (ryc. 41: 4); 2: naczynie grupy V (ryc. 41: 1); 3: naczynie grupy VII typu 1 (ryc. 41: 2); 4: 3 fragm. przepalonych ułamków naczyń (ryc. 41: 3); 5: zapinka brązowa grupy IV odmiany 1, dług. 4,5 cm (ryc. 40: 2); 6: żelazne okucie zamka skrzyni typu 5, dług. 6,3 cm (ryc. 40: 3); 7: żelazna sprężyna zamka, dług. 8 cm (ryc. 40: 6); 8: klucz żelazny typu A, dług. 16,7 cm (ryc. 40: 7); 9: żelazne okucie taśmowate (2), dług. 25,5 cm (ryc. 40: 8); 10: dwa kółka żelazne, średn. 3 i 4,8 cm (ryc. 40: 4–5); 11: nit żelazny (ryc. 40: 9); 12: nóż żelazny podtypu IIc (1), dług. 15,3 cm (ryc. 40: 11); 13: fragm. igły żelaznej, zach. dług. 7,3 cm (ryc. 40: 10); 14: stopiony brąz; 15: przepalone kości ludzkie (1500 g – *K. maturus* 40–50 lat); 16: 161 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia, gęś).

CHRONOLOGIA: faza B_{1c} okresu rzymskiego

GRÓB 38, jamowy, odc. 99 (ryc. 41: 5). Odkryty tuż pod powierzchnią darni. Jama grobowa kształtu wydłużonego owalu o wymiarach 150 × 60 cm i głębokości 40 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: 60 fragm. prawdopodobnie jednego zniszczonego naczynia (ryc. 41: 6); 2: fragm. szydła żelaznego, zach. dług. 13 cm (ryc. 41: 7); 3: przepalone kości ludzkie (14 g – osobnik dorosły?).

CHRONOLOGIA: faza B okresu rzymskiego

GRÓB 39 (?), jamowy, odc. 102 (ryc. 42: 1). Na głębokości 25 cm w warstwie żółtego piasku odkryto w niewielkiej odległości od siebie dwa skupiska ceramiki, w tym dwa ułamki toczone na kole. Pod pierwszym skupiskiem, na głębokości 63 cm odkryto żelazną miniaturę tarczy, fragm. grzebienia kościanego i gładzik kamienny.

ZAWARTOŚĆ: 50 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy VI typu 2 (ryc. 42: 7); 2: fragm. naczynia grupy VII typu 1 (ryc. 42: 6); 3: fragm. naczynia grupy VII typu 2 (ryc. 42: 10); 4: fragm. naczynia ostroprofilowanego (ryc. 42: 5); 5: fragm. naczynia dwustożkowatego, zdobionego (ryc.

42: 4); 6: fragm. naczynia zdobionego meandrem (ryc. 42: 9); 7: fragm. ucha z kanalikiem (ryc. 42: 8); 8: fragm. krawędzi naczynia toczzonego na kole (ryc. 42: 11); 9: żelazna miniatura tarczy (1), wys. 6,5 cm (ryc. 42: 2); 10: fragm. grzebienia kościanego typu A.I (2) (ryc. 42: 3); 11: gładzik kamienny; 12: niewielka ilość przepalonych kości ludzkich (brak w zbiorach).

CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 40, popielnicowy, odc. 104 (ryc. 43: 1). Odkryty na głębokości 22 cm w warstwie jasnobrunatnej próchnicy. Jama grobowa nieczytelna.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica gliniana – naczynie grupy V (ryc. 43: 5); 2: żelazna sprzączka do pasa grupy D typu 1, wys. 4 cm (ryc. 43: 4); 3: szydło żelazne, dług. 9,5 cm (ryc. 43: 2); 4: krzesiwo żelazne typu IA2c, dług. 9 cm (ryc. 43: 3); 5: fragm. grzebienia kościanego; 6: przepalone kości ludzkie (554 g – osobnik dorosły); 7: 36 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (owca/koza).

CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 41, popielnicowy, uszkodzony, odc. 104 (ryc. 44: 1). Odkryty na głębokości 34 cm od powierzchni w warstwie jasnobrunatnej próchnicy. Jama grobowa nieczytelna. W pobliżu popielnicy znaleziono brązową sprzączkę do pasa.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – naczynie grupy V (ryc. 44: 7); 2: 1 fragm. przepalonej krawędzi naczynia (ryc. 44: 2); 3: 2 fragm. brzuśców zdobionych (ryc. 44: 3–4); 4: fragm. dna naczynia (ryc. 44: 6); 5: 26 fragm. brzuśców naczyń przepalonych; 6: brązowa sprzączka grupy D typu 1, wys. 4,5 cm (ryc. 44: 5); 7: przepalone kości ludzkie (270 g – osobnik dorosły).

CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 42, popielnicowy, uszkodzony, odc. 105 (ryc. 44: 8). Odkryty na głębokości 50 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Uszkodzona popielnica znajdowała się w żółtym piasku, wewnątrz przepalona i zdeformowana przystawka.

ZAWARTOŚĆ: 1: fragm. popielnicy – naczynie prawdopodobnie grupy V (ryc. 44: 11); 2: zdeformowane naczynie grupy II typu 2 (ryc. 44: 9); 3: 10 fragm. naczyń grupy VI typu 2 (ryc. 44: 10); 4: silnie rozdrobnione przepalone kości ludzkie (brak w zbiorach).

CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 43, popielnicowy, czysty, odc. 105 (ryc. 45: 1). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. Górną warstwę grobu tworzyły liczne fragmenty przepalonych naczyń, pod nimi w warstwie żółtego piasku znajdowała się popielnica, obok niej pionowo wbity nóż żelazny. Pozostałe wyposażenie znajdowało się w popielnicy.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – naczynie gliniane grupy V (ryc. 45: 9); 2: fragm. dwóch naczyń grupy VI typu 2 (ryc. 45: 7–8); 3: fragm. przepalonego naczynia grupy VII typu 1 (ryc. 45: 6); 4: 127 fragm. przepalonych naczyń (ryc. 45: 10); 5: nóż żelazny o sztabkowej rękojeści, dług. 16,8 cm (ryc. 45: 5); 6: grzebień kościany typu A.I (ryc. 45: 4); 7: przęślik gliniany, średn. 4,2 cm (ryc. 45: 3); 8: szpila żelazna z haczykową główką, dług. 4,8 cm (ryc. 45: 2); 9: przepalone kości ludzkie (840 g – K *adultus* 25–30 lat); 10: 70 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia, kura domowa, ssak drapieżny?).

CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 44, popielnicowy, podwójny, czysty, odc. 104 (ryc. 46: 1). Jama grobowa nieczytelna. Na głębokości 38 cm w żółtym piasku odkryto leżące do góry dnem naczynie nakrywające popielnicę wypełnioną przepalonymi kośćmi ludzkimi. Przy dnie popielnicy odkryto kołko ze skręconego pręta brązowego. Druga popielnica, bardzo zniszczona, zawierająca niewielką ilość przepalonych kości ludzkich, leżała na boku. Obok popielnic znaleziono przedmioty metalowe oraz fragmenty zdeformowanych dwóch naczyń glinianych.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica gliniana nr 1 – naczynie kształtu kulistego z niewielkim uszkiem (ryc. 47: 2); 2: naczynie grupy IV typu 2 nakrywające popielnicę (ryc. 47: 1); 3: silnie zdeformowany fragment naczynia (ryc. 47: 4); 4: fragm. przydenny naczynia przepalonego (ryc. 47: 5); 5: miecz

żelazny jednosieczny typu B (?), zach. dług. 45,7 cm (ryc. 46: 7); 6: grot żelazny typu I odmiany 2 (2), dług. 26 cm (ryc. 46: 8); 7: nóż żelazny podtypu IIb (1), dług. 14,5 cm (ryc. 46: 10); 8: krzesiwo żelazne typu IC (4), dług. 13,3 cm (ryc. 46: 6); 9: szydło żelazne, dług. 8,5 cm (ryc. 46: 5); 10: dwa kółka żelazne z zatyczkami (5), średn. 3,4 i 3,8 cm (ryc. 46: 2–3); 11: przedmiot żelazny z dwoma otworami (3), dług. 8 cm (ryc. 46: 9); 12: kółko ze skręconego pręta brązowego (ryc. 46: 4); 13: okładzina kościana dług. 37 cm (ryc. 46: 11); 14: przepalone kości ludzkie (1778 g – *M. adultus* 25–35 lat); 15: 22 przepalone kości zwierzęce (świnia); 16: popielnica nr 2 – naczynie zdobione grupy I typu 2 (ryc. 47: 3); 17: przepalone kości ludzkie (154 g – osobnik dorosły); 18: 15 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (kura domowa).

CHRONOLOGIA: faza B₁/B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 45, jamowy, odc. 105 (ryc. 47: 6). Odkryty na głębokości 15 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu nieregularnego o wymiarach 100 × 100 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna, a w części S jamy grobowej czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 165 fragm. przepalonych naczyń, w tym: 1: fragm. naczynia grupy V (ryc. 47: 11); 2: fragm. naczynia grupy VII typu 1 (ryc. 47: 9); 3: fragm. zdeformowanych krawędzi naczyń (ryc. 47: 8, 10); 4: fragment ostrza grotu żelaznego (ryc. 47: 7); 5: przepalone kości ludzkie (brak w zbiorach).

CHRONOLOGIA: faza B₁ okresu rzymskiego

GRÓB 46, popielnicowy, obsypany szczątkami stosu, odc. 105 (ryc. 48: 1). Odkryty na głębokości 48 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 50 × 40 cm i głębokości 23 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica. Wyposażenie grobu znajdowało się wewnątrz popielnicy.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – naczynie grupy IV typu 1 (ryc. 48: 12); 2: miniatura żelaznej tarczy (1), wys. 5,8 cm (ryc. 48: 2); 3: kółko żelazne, średn. 3 cm (ryc. 48: 3); 4: przęślik gliniany, średn. 4,3 cm (ryc. 48: 4); 5: 7 paciorków szklanych, melonowatych, średn. 1,4–2 cm (ryc. 48: 5–11); 8: 12 grudek szklawa wielobarwnego stopionego z brązem; 9: przepalone kości ludzkie (784 g – *infans II/iuvenis* 9–15 lat).

CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 47, jamowy, odc. 105 (ryc. 48: 13). Odkryty na głębokości 55 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 60 × 30 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: 7 fragm. przepalonych naczyń; 2: brązowa zapinka oczkowata grupy III serii A, dług. 5,3 cm (ryc. 48: 14); 3: brązowa zapinka grupy IV 68, dług. 5,1 cm (ryc. 48: 15); 4: żelazne krzesiwo typu IA2a (1), dług. 12,5 cm (ryc. 48: 16); 5: przepalone kości ludzkie (98 g – osobnik dorosły?); 6: 4 fragm. przepalonych kości zwierzęcych.

CHRONOLOGIA: faza B_{1b} okresu rzymskiego

GRÓB 48, popielnicowy, czysty, odc. 107 (ryc. 49: 1). Odkryty na głębokości 32 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Przedmioty metalowe i przęślik (?) znajdowały się w popielnicy.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – naczynie gliniane zdobione grupy I typu 2 (ryc. 49: 7); 2: naczynie grupy VII typu 1 (ryc. 49: 6); 3: naczynie grupy VII typu 2 (ryc. 49: 5); 4: fragm. naczynia baniastego, zdobionego (ryc. 49: 4); 5: niewielki przęślik gliniany (?) lub paciork z glinki, średn. 2,4 cm (ryc. 49: 3); 6: fragm. nóżki zapinki brązowej grupy III serii A (ryc. 49: 2); 7: przepalone kości ludzkie (98 g – *infans I* 2,5–3,5 lat); 8: 18 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).

CHRONOLOGIA: faza B_{1b} okresu rzymskiego

GRÓB 49, jamowy, odc. 107 (ryc. 49: 8). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 120 × 100 cm i głębokości 35 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 50 fragm. przepalonych naczyń, w tym: 1: fragm. naczynia grupy II typu 3 (ryc. 49: 11); 2: fragm. zdobionego naczynia grupy VI typu 1 (ryc. 49: 10); 3: fragm. ostrza noża żelaznego (ryc. 49: 9); 4: niewielka ilość przepalonych kości ludzkich (brak w zbiorach).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 50, jamowy, odc. 107 (ryc. 50: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu kolistego o średnicy 160 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 63 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy II typu 3 (ryc. 50: 2); 2: 4 fragm. krawędzi różnych naczyń (ryc. 50: 3–6); 3: niewielka ilość przepalonych kości ludzkich (brak w zbiorach).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 51, jamowy, odc. 107 (ryc. 50: 7). Odkryty na głębokości 50 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu wydłużonego owalu o wymiarach 140 × 70 cm i głębokości 30 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica. W części N jamy znajdowało się skupisko ceramiki i spalonych kości. ZAWARTOŚĆ: 1: 3 fragm. naczynia grupy I typu 1 (ryc. 50: 11); 2: 4 fragm. naczynia o ostrym załamie brzuśca barwy czarnej, zdobionego (ryc. 50: 8); 3: okucie żelazne z kółkiem (ryc. 50: 9); 4: nit żelazny (ryc. 50: 10); 5: przepalone kości ludzkie (20 g – osobnik dorosły?).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 52 (?), jamowy, odc. 108. Odkryty na głębokości 25 cm od powierzchni. Jama kształtu owalnego o wymiarach 130 × 120 cm i głębokości 70 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica. Materiału zabytkowego oraz przepalonych kości ludzkich nie stwierdzono.

GRÓB 53, jamowy, odc. 108 (ryc. 51: 1). Odkryty na głębokości 35 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 160 × 100 cm i głębokości 30 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica. Przepalonych kości ludzkich nie stwierdzono.

ZAWARTOŚĆ: 12 fragm. ceramiki, w tym: 2 fragm. naczynia grupy III typu 1 (ryc. 51: 2).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 54, jamowy, odc. 109 (ryc. 51: 3). Odkryty na głębokości 35 c od powierzchni. Jama grobowa kształtu wydłużonego owalu o wymiarach 200 × 100 cm i głębokości 30 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica. Przepalonych kości ludzkich nie stwierdzono.

ZAWARTOŚĆ: 25 fragm. ceramiki, w tym: 1: 3 fragm. krawędzi naczyń (ryc. 51: 4–6); 2: 1 fragm. brzuśca zdobionego naczynia (ryc. 51: 7).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 55, popielnicowy czysty, uszkodzony, odc. 114 (ryc. 51: 8). Odkryty na głębokości 45 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Całe wyposażenie znajdowało się w popielnicy.

ZAWARTOŚĆ: 1: fragm. przydenny popielnicy (ryc. 51: 11); 2: 3 fragm. przepalonych naczyń (ryc. 51: 9–10); 3: fragm. zapinki brązowej grupy IV odmiany 2, zach. długi. 3,1 cm (ryc. 52: 1); 4: żelazne okucie zamka typu 9 (?) (1), długi. 6,5 cm (ryc. 52: 3); 5: żelazna sprężyna zamka, długi. 7 cm (ryc. 52: 5); 6: klucz żelazny (2) typu A, długi. 13,1 cm (ryc. 52: 6); 7: nóż żelazny podtypu IIc, długi. 13 cm (ryc. 52: 2); 8: gwóźdź żelazny (ryc. 52: 4); 9: przepalone kości ludzkie (168 g – K??? *maturus*???); 10: 32 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).

CHRONOLOGIA: faza B_{2a} okresu rzymskiego

GRÓB 56, jamowy, odc. 117 (ryc. 52: 7). Odkryty na głębokości 20 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 100 × 70 cm i głębokości 33 cm. Wypełnisko stanowiła jasnobrunatna próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 80 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy VI typu 1 (ryc. 52: 9); 2: fragm. naczynia lekko baniastego z krawędzią wychyloną na zewnątrz, zdobionego (ryc. 52: 10); 3: fragm. naczynia zdobionego grupy V (ryc. 53: 1); 4: 3 fragm. brzuśców zdobionych (ryc. 52: 11; 53: 2); 5:

fragm. zdobionego dna naczynia (ryc. 52: 12); 6: 2 fragm. zapinki brązowej grupy IV 68 (1), zach. dług. 5,3 cm (ryc. 52: 8); 7: przepalone kości ludzkie (368 g – dorosły); 8: 7 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia, kura domowa).

CHRONOLOGIA: faza B_{1b-c} okresu rzymskiego

GRÓB 57, popielnicowy, uszkodzony, odc. 117 (ryc. 53: 3). Odkryty na głębokości 25 cm od powierzchni. Jama grobowa nieczytelna. Uszkodzona popielnica była nakryta warstwą przepalonych i zgniecionych naczyń. Obok popielnicy w małym naczyniu odkryto przęślik gliniany.

ZAWARTOŚĆ: 1: fragm. czernionej, zdobionej popielnicy, naczynia grupy II typu 3 (ryc. 53: 11); 2: fragm. naczynia grupy VI typu 1 (ryc. 53: 9); 3: 3 naczynia grupy VI typu 2 (ryc. 53: 5–6, 8); 4: naczynie dwustożkowe, zdobione meandrem (ryc. 53: 10); 5: 3 przykrawędne fragmenty naczynia z lekko wychylonym brzegiem (ryc. 53: 7); 6: 40 fragm. zdeformowanych naczyń; 7: przęślik gliniany, średn. 3,1 cm (ryc. 53: 4); 8: przepalone kości ludzkie (8 g – *infans I*); 9: 10 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).

CHRONOLOGIA: faza B okresu rzymskiego

GRÓB 58, jamowy, odc. 117 (ryc. 54: 1). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa znajdowała się na pograniczu darni oraz żółtego piasku, a jej zasięg o średnicy 50 i głębokości 18 cm wyznaczały zalegające zabytki oraz przepalone kości.

ZAWARTOŚĆ: 1: fragm. naczynia grupy VI typu 1 (ryc. 54: 9); 2: fragm. dwóch naczyń grupy VI typu 2 (ryc. 54: 10–11); 3: fragm. naczynia grupy VII typu 2 (ryc. 54: 12); 4: brązowa zapinka grupy IV odmiany 1 (1), dług. 6 cm (ryc. 54: 4); 5: fragm. brązowej zapinki grupy IV 68, zach. dług. 2,8 cm (ryc. 54: 2); 6: zniszczona fibula żelazna grupy IV (?), zach. dług. 4,6 cm (ryc. 54: 3); 7: fragm. drutu brązowego o przekroju półkolistym (ryc. 54: 5); 8: nóż żelazny podtypu IIb, dług. 11 cm (ryc. 54: 6); 9: szpila żelazna haczykowata, dług. 4,6 cm (ryc. 54: 7); 10: przęślik gliniany, średn. 5 cm (ryc. 54: 8); 11: przepalone kości ludzkie (278 g – K??? *adultus* 25–35 lat); 12: 9 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (owca/koza).

CHRONOLOGIA: faza B_{1b-c} okresu rzymskiego

GRÓB 59, jamowy, odc. 117 (ryc. 55: 1). Odkryty na głębokości 25 cm od powierzchni w warstwie żółtego piasku. Zarys jamy grobowej nieuchwytny, wyznaczał go kolisty rozrzut wyposażenia grobu o średnicy 40 cm.

ZAWARTOŚĆ: 1: fragm. naczynia grupy III (ryc. 55: 5); 2: fragm. naczyń grupy VI typu 2 (ryc. 55: 2, 6); 3: 3 fragm. krawędzi pogrubionej naczynia (ryc. 55: 3); 4: przewężone ucho naczynia (ryc. 55: 4); 5: przydenna część naczynia (ryc. 55: 7); 6: 82 fragm. przepalonych brzuśców naczyń; 7: przepalone kości ludzkie (90 g – K? dorosły); 8: 3 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).

CHRONOLOGIA: faza B₁ okresu rzymskiego

GRÓB 60, popielnicowy, obsypany szczątkami stosu, odc. 117 (ryc. 55: 8). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni w żółtym piasku. Popielnica nakryta była warstwą przepalonych i potłuczonych naczyń.

ZAWARTOŚĆ: 1: popielnica – naczynie gliniane grupy V (ryc. 56: 3); 2: dwa naczynia grupy VII typ 1 (ryc. 56: 1–2); 3: 50 fragm. silnie przepalonych fragmentów naczyń (ryc. 56: 9–10); 4: przepalone kości ludzkie (brak w zbiorach).

CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 61, popielnicowy, czysty, uszkodzony, odc. 117/121 (ryc. 56: 4). Odkryty na głębokości 22 cm od powierzchni na pograniczu warstwy darni oraz żółtego piasku. Jama grobowa nieczytelna.

ZAWARTOŚĆ: 1: fragm. przydennej części popielnicy zdobionej (ryc. 56: 6); 2: zapinka brązowa grupy III serii A (1), dług. 5,8 cm (ryc. 56: 5); 3: przepalone kości ludzkie (126 g – *Infans I* 4–5 lat); 4: 71 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (bydło, kura domowa).

CHRONOLOGIA: faza B_{1c} okresu rzymskiego

GRÓB 62, jamowy, odc. 121 (ryc. 57: 1). Odkryty na głębokości 55 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu nieregularnego o wymiarach 155 × 105 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła ciemnobrunatna próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 1: 16 fragm. dwóch naczyń grupy II typu 3 (ryc. 57: 3, 5); 2: 6 fragm. dzbana zdobionego listwą plastyczną (ryc. 57: 2); 3: 3 fragm. naczynia zdobionego ornamentem grzebykowym (ryc. 57 4); 4: 15 fragm. brzuśców różnych naczyń; 5: przepalone kości ludzkie (8 g – dorosły).

CHRONOLOGIA: faza B₂ okresu rzymskiego

GRÓB 63, jamowy, odc. 228 (ryc. 57: 6). Odkryty na głębokości 27 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 75 × 65 cm i głębokości 38 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica. Przepalonych kości ludzkich nie stwierdzono.

ZAWARTOŚĆ: 66 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia zdobionego, przepalonego grupy III typu 2 (ryc. 57: 7); 2: fragm. brzuśców naczyń zdobionych, przepalonych (ryc. 57: 8–9); 3: 1 fragm. dna naczynia (ryc. 57: 10).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 64, jamowy, odc. 228 (ryc. 58: 1). Odkryty na głębokości 20 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu nieregularnego o wymiarach 80 × 40 cm i głębokości 24 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 21 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy III typu 2 (ryc. 58: 3); 2: fragm. pogrubionej krawędzi naczynia (ryc. 58: 2); 3: fragm. brzuśca zdobionego (ryc. 58: 4); 4: przepalone kości ludzkie (4 g – ?).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 65, jamowy, odc. 228 (ryc. 58: 5). Odkryty na głębokości 20 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 35 × 30 cm i głębokości 45 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 52 fragm. ceramiki, w tym: 1: 20 fragm. naczynia barwy czarnej zdobionego listwą plastyczną (ryc. 58: 9); 2: fragm. zapinki żelaznej grupy IV odmiany 1 (1), zach. dług. 3,3 cm (ryc. 58: 6); 3: fragm. żelaznej sprężynki fibuli (2) (ryc. 58: 7); 4: fragm. przedmiotu żelaznego (3) (ryc. 58: 8); 5: przepalone kości ludzkie (28 g – osobnik dorosły?); 6: 6 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (świnia).

CHRONOLOGIA: faza B_{1c} okresu rzymskiego

GRÓB 66, jamowy, odc. 232 (ryc. 59: 1). Odkryty na głębokości 60 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu wydłużonego owalu o wymiarach 160 × 100 cm i głębokości 40 cm. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 90 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy II typu 1 (ryc. 59: 2); 2: fragm. naczynia grupy VII typu 1 (ryc. 59: 4); 3: fragm. zdeformowanego naczynia zdobionego ze śladami ucha (ryc. 59: 3); 4: fragm. den naczyń (ryc. 59: 5–6); 5: przepalone kości ludzkie (8 g – ?).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

GRÓB 67, jamowy, odc. 233 (ryc. 59: 7). Odkryty na głębokości 30 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 150 × 120 cm i głębokości. Wypełnisko stanowiła smoliście czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 487 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy II typu 4 (ryc. 61: 9); 2: fragm. naczynia grupy VII typu 1 (ryc. 61: 3); 3: fragm. naczynia grupy VII typu 2 (ryc. 61: 4); 4: fragm. naczyń z krawędzią lekko pogrubioną, zagiętą ostro do środka (ryc. 61: 5–6, 10); 5: fragm. naczynia o pogrubionej krawędzi i baniastym brzuścu (ryc. 61: 7); 6: fragm. naczynia dwustożkowego (ryc. 61: 8); 7: fragm. dużego baniastego naczynia zdobionego grupy I typu 2 (ryc. 62: 1); 8: fragm. brzuśców zdobionych (ryc. 62: 2); 9: fragm. den naczyń (ryc. 62: 3); 10: zniszczone umbo żelazne z czterema kolistymi nitami typu B.7 (ryc. 59: 8–12); 11: 5 fragm. żelaznych, rynienkowatych okuć brzęgu tarczy (ryc. 60: 2–6); 12: grot żelazny typu H, dług. 34 cm (ryc. 60: 11); 13: grot

żelazny z zadziorami typu F odmiany 1, dług. 16 cm (ryc. 60: 10); 14: 3 groty strzał z zadziorami, dług. 7,4, 6,8, 6,4 cm (ryc. 60: 7–9); 15: nóż żelazny podtypu Ia, dług. 23,8 cm (ryc. 61: 1); 16: kółko żelazne (ryc. 61: 2); 17: 5 fragm. przedmiotu żelaznego wykonanego z prostokątnej sztabki (ryc. 60: 1); 18: przepalone kości ludzkie (280 g – dorosły); 19: 41 fragm. przepalonych kości zwierzęcych (bydło, owca/koza).

CHRONOLOGIA: faza A₃/B₁ młodszego okresu przedrzymskiego/okresu rzymskiego

GRÓB 68, jamowy, zniszczony, odc. 235 (ryc. 62: 4). Odkryty na głębokości 40 cm od powierzchni. W przemieszanej warstwie brunatno – żółtego piasku na powierzchni 60 × 30 cm odkryto materiał zabytkowy i przepalone kości ludzkie.

ZAWARTOŚĆ: 122 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. baniastego naczynia zdobionego z uchem (ryc. 62: 5); 2: 9 fragm. niecharakterystycznych krawędzi różnych naczyń; 3: 5 fragm. den różnych naczyń (ryc. 62: 6–8); 4: przepalone kości ludzkie (40 g – osobnik dorosły); 5: 1 fragm. przepalonych kości zwierzęcej (owca/koza).

CHRONOLOGIA: faza B okresu rzymskiego

GRÓB 69, jamowy, odc. 234 (ryc. 63: 1). Odkryty na głębokości 20 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu owalnego o wymiarach 140 × 110 cm i głębokości 25 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica.

ZAWARTOŚĆ: 46 fragm. ceramiki, w tym: 1: fragm. naczynia grupy IV typu 1 (ryc. 63: 3); 2: fragm. ostroprofilowanego naczynia zdobionego (ryc. 63: 2); 3: fragm. den różnych naczyń (ryc. 63: 4–5); 4: przepalone kości ludzkie (10 g – ?).

CHRONOLOGIA: faza B₁ okresu rzymskiego

GRÓB 70, jamowy, odc. 234 (ryc. 63: 6). Odkryty na głębokości 27 cm od powierzchni. Jama grobowa kształtu silnie spłaszczonego owalu o wymiarach 230 × 100 cm i głębokości 33 cm. Wypełnisko stanowiła czarna, przepalona próchnica. Przepalonych kości ludzkich nie stwierdzono.

ZAWARTOŚĆ: 34 fragm. różnych naczyń, w tym: 1: fragm. silnie pogrubionej krawędzi (ryc. 63: 10); 2: fragm. naczynia grupy III typu 5 (ryc. 63: 9); 3: fragm. brązowej zapinki odmiany N, zach. dług. 4,5 cm (ryc. 63: 7); 4: fragm. przedmiotu żelaznego (ryc. 63: 8).

CHRONOLOGIA: faza A₃ młodszego okresu przedrzymskiego

CERAMIKA

Materiał ceramiczny należy do najliczniej reprezentowanych zabytków na cmentarzysku w Siemiechowie. Z uwagi na jego zróżnicowanie chronologiczne analiza zostanie przeprowadzona w dwóch etapach; oddzielnie dla młodszego okresu przedrzymskiego oraz okresu rzymskiego. Ceramika wystąpiła we wszystkich grobach w różnym stopniu rozdrobnienia. Szczególnie w grobach jamowych, które przeważają na stanowisku, obserwujemy jej znaczną fragmentaryczność, przy czym nieco lepiej prezentuje się w grobach popielnicowych. Ponadto duża część naczyń uległa wtórnemu przepaleniu na stosie pogrzebowym, utrudniając niejednokrotnie możliwość identyfikacji typologicznej poszczególnych form. Mniejszy wpływ na jej stan zachowania miały natomiast procesy podepozycyjne, gdyż teren cmentarzyska prawdopodobnie nigdy nie znajdował się pod uprawą rolną, choć ślady działalności człowieka w różnych przedziałach czasowych również były tu widoczne. Materiał ceramiczny z obu faz użytkowania cmentarzyska w Siemiechowie należy do typowego dla kultury przeworskiej w młodszym okresie przedrzymskim oraz wczesnym okresie wpływów rzymskich. Jako materiał masowy ma bardzo wiele odpowiedników na najbliższych znanych cmentarzyskach z tego odcinka czasu, jak np. w Konopnicy stan. 7 (B. Abramek 1989), Strobinie stan. 4 (B. Abramek 1985), czy Niechmirowie Małej Wsi stan. 1 (M. Urbański 1988). Wiele podobieństw do form naczyń można odnaleźć również na dalej położonych stanowiskach, wykraczających terytorialnie poza zasięg obszaru Polski Środkowej. Dlatego też zrezygnowano z ciągłego odwoływania się do bliższych lub dalszych analogii w przypadku form typowych, wykorzystując tę możliwość tylko w przypadku form jednostkowych, rzadko spotykanych.

MŁODSZY OKRES PRZEDRZYMSKI

Materiał ceramiczny z tego okresu został odkryty w 32 zespołach grobowych i jest on zróżnicowany pod względem morfologicznym oraz funkcjonalnym. W jego obrębie wyróżniamy kilka grup naczyń. **Grupa I** to naczynia, które określamy jako garnki, **grupa II** obejmuje misy, natomiast **grupę III** stanowią kubki. W każdej z grup wyróżniamy kilka typów.

Grupa I to naczynia średnich i dużych rozmiarów, wśród których wyróżniono trzy typy.

Typ 1, który nazywany też bywa naczyniami odwrotnie gruszkowatymi, zawiera dość liczne formy naczyń o baniastym brzuścu i cylindrycznej, wąskiej szyi z silnie pogrubioną, facetowaną krawędzią, połączoną niekiedy z brzuścem iksowatym uchem. Wśród nich możemy dokonać jeszcze szczegółowszego podziału na podtyp 1a i podtyp 1b, z których podtyp 1a charakteryzuje się łagodnym przejściem (pod kątem rozwartym) cylindrycznej lub lekko stożkowej szyi w baniasty brzusec. Zaliczamy tu naczynia z grobu 1 (ryc. 4: 2), 3 (ryc. 5: 12), 5 (ryc. 7: 3, 4; 8: 3), 12 (ryc. 16: 13, 14), 27 (ryc. 32: 9), 33 (ryc. 35: 6) oraz 34 (ryc. 36: 2). W zespołach grobowych z Siemiechowa naczynia tego rodzaju występują wyłącznie w ramach fazy A_2 młodszego okresu przedrzymskiego. Podobnie datowany jest podtyp 1b obejmujący naczynia o wysoko podniesionych barkach, gdzie przejście szyjki w brzusec ustawione jest pod kątem prawie prostym. Takie naczynia stwierdzono w grobie 1 (ryc. 4: 3, 4), 16 (ryc. 20: 10) oraz 29 (ryc. 33: 6).

Typ 2 również obejmuje naczynia o baniastym brzuścu, jednak bardzo słabo na ogół wyodrębnionej szyjce, której krawędź jest lekko wychylona na zewnątrz. Naczynia tego typu stwierdzono w grobie 2 (ryc. 5: 8), 7 (ryc. 10: 8), 11 (ryc. 14: 3), 12 (ryc. 14: 6; 16: 4), 24 (ryc. 27: 10), 29 (ryc. 33: 8) oraz 51 (ryc. 50: 11). Podobne formy występują zarówno w fazie A_2 (groby 12, 24 i 29), jak i A_3 młodszego okresu przedrzymskiego (groby 2, 11 i 51).

Typ 3 stanowią naczynia określane jako gruszkowate. Jest to dość duża grupa charakteryzująca się nisko opuszczoną największą wydętością brzuśca, niewyodrębnioną szyjką i średnicą wylewu znacznie mniejszą od największej wydętości brzuśca, niekiedy zaopatrzone są w pojedyncze ucho. Te ostatnie wskazują, że naczynia te mogły też pełnić funkcję dzbanów. Odkryto je w grobach: 10 (ryc. 13: 1–3), 12 (ryc. 14: 8; 16: 1), 16 (ryc. 20: 6, 8, 12), 27 (ryc. 32: 8), 30 (ryc. 34: 3) oraz 32 (ryc. 35: 4). Wszystkie naczynia tego typu datowane są w zespołach na fazę A_2 młodszego okresu przedrzymskiego.

Grupa II to naczynia szerokootworowe o pogrubionych i facetowanych krawędziach oraz w różny sposób uformowanych brzuścach. W obrębie tej grupy możemy wyróżnić cztery typy.

Typ 1, obejmujący misy o baniastych brzuścach i zaokrąglonym profilu odkryto w grobach 5 (ryc. 7: 5–6), 7 (ryc. 10: 6), 12 (ryc. 16: 10), 25 (ryc. 30: 4), 31 (ryc. 34: 7–8) i 66 (ryc. 59: 2). Naczynia tego typu częściej spotykane są w zespołach fazy A_2 (groby 5, 7, 12 oraz 31), rzadziej w fazie A_3 młodszego okresu przedrzymskiego (groby 25 i 66).

Typ 2, nielicznie spotykany na cmentarzysku, charakteryzuje się dość silnie profilowanym brzuścem i wywiniętą na zewnątrz facetowaną krawędzią. Spotykamy go tylko w grobie 24 (ryc. 27: 2, 4) datowanym na fazę A_2 młodszego okresu przedrzymskiego.

Typ 3 to misy dość silnie profilowane z wysoko umieszczonym załomem brzuśca. Na omawianym cmentarzysku odkryto ich dość dużą liczbę w grobach: 4 (ryc. 6: 7), 11 (ryc. 14: 5), 12 (ryc. 16: 12), 21 (ryc. 24: 8), 25 (ryc. 30: 5), 29 (ryc. 33: 5), 33 (ryc. 35: 7), 49 (ryc. 49: 11) oraz 50 (ryc. 50: 2). Jest to typ o stosunkowo długiej chronologii, spotykany zarówno w materiałach z fazy A_2 młodszego okresu przedrzymskiego (groby 4, 12, 21, 29 i 33) oraz A_3 (groby 11, 25, 49 i 50).

Typ 4 reprezentuje tylko jedno naczynie z grobu 1 (ryc. 4: 7). Jest to forma kształtu doniczkowatego o stożkowato uformowanych ściankach z pogrubioną i facetowaną krawędzią, datowana w zespole grobowym na fazę A_2 młodszego okresu przedrzymskiego.

Grupa III obejmuje kubki, które należą do dość silnie zróżnicowanych morfologicznie. W obrębie tej grupy wyróżniono pięć typów.

Typ 1 obejmuje cylindryczne kubki o lekko zaokrąglonych brzuścach, pogrubionej i facetowanej krawędzi, często zaopatrzone w iksowate ucha. Odkryto ich dość dużą liczbę w grobach: 1 (ryc. 4: 5), 5 (ryc. 8: 2), 7 (ryc. 10: 7), 10 (ryc. 13: 6), 16 (ryc. 20: 11), 30 (ryc. 34: 4), 32 (ryc. 35: 3), 33 (ryc. 35: 9) oraz 34 (ryc. 36: 5). Wszystkie egzemplarze datowane są na fazę A_2 młodszego okresu przedrzymskiego.

Typ 2 reprezentuje duża ilość kubków o brzuścach lekko baniastych z krawędzią pogrubioną i facetowaną lekko wychyloną na zewnątrz. Pochodzą one z grobów: 2 (ryc. 5: 6), 4 (ryc. 6: 6), 5 (ryc. 7: 1–2), 10 (ryc. 13: 4–5), 12 (ryc. 16: 2), 16 (ryc. 20: 7), 24 (ryc. 27: 8), 27 (ryc. 32: 7), 30 (ryc. 34: 2), 32 (ryc. 35: 2), 34 (ryc. 36: 4), 53 (ryc. 51: 2), 63 (ryc. 57: 7) oraz 64 (ryc. 58: 3). Ich chronologia na cmentarzysku w Siemiechowie jest dość szeroka, choć większość pochodzi z fazy A₂ (groby 4, 5, 10, 12, 16, 24, 27, 30, 32 i 34). Mniejsza ilość datowana jest w obrębie fazy A₃ młodszego okresu przedrzymskiego (groby 2, 53, 63 oraz 64).

Typ 3 to kubki o baniastym brzuścu i krawędzi niepogrubionej, wychylonej dość silnie na zewnątrz. Jedyny egzemplarz pochodzi z grobu 11 datowanego na fazę A₃ młodszego okresu przedrzymskiego (ryc. 14: 4). Jest to forma dość nietypowa, jak się wydaje o charakterze przejściowym, zapowiadająca nowy styl ceramiczny w okresie wczesnorzymskim.

Typ 4 stanowią kubki kształtu doniczkowatego o pogrubionej i facetowanej krawędzi. Nieliczne okazy tego typu odkryto w grobach 12 (ryc. 16: 3) i 21 (ryc. 24: 10) pochodzące z fazy A₂ oraz 25 (ryc. 30: 1–2) datowanych na fazę A₃ młodszego okresu przedrzymskiego.

Typ 5 jest również nieliczny i są to kubki kształtu jajowatego z krawędzią niepogrubioną, lekko zaognioną do środka naczynia, z grubym wałeczkowatym uchem. Naczynia takie pochodzą z grobów 24 (ryc. 27: 6), 25 (ryc. 30: 3) oraz 70 (ryc. 63: 9). Na omawianym cmentarzysku wystąpiły w zespołach z fazy A₂ (grób 24) oraz A₃ młodszego okresu przedrzymskiego (groby 25 i 70). Są to formy bardziej jednak charakterystyczne dla następnego okresu, wczesnorzymskiego.

Zdobnictwo ceramiki z młodszego okresu przedrzymskiego wykonane jest wyłącznie techniką rytą. Wszystkie motywy zdobnicze wykonane są w większości w postaci delikatnych rytów, najczęściej w układzie pasmowym, składających się z dwóch równoległych linii między którymi umieszczony jest wątek zdobniczy (ryc. 5: 13; 8: 2–3; 13: 6; 16: 14; 20: 7, 11; 21: 3, 5; 24: 5–6; 27: 7; 30: 1; 32: 12, 14; 34: 4; 35: 2; 36: 5; 51: 2; 57: 9; 59: 3; 62: 5; 63: 2). Często także wątek zdobniczy zawieszany jest na pojedynczej linii rytej (ryc. 13: 2–3; 32: 7; 34: 2; 57: 7–8; 58: 4), znacznie rzadziej tworzący nieregularne układy (ryc. 5: 9), bądź wykonany drobnymi nacięciami w układzie pasmowym (ryc. 14: 7). W okresie tym spotykamy też ornament w postaci meandry rytej w dość wąskim pasie (ryc. 4: 2; 16: 13; 20: 9, 12; 30: 6; 36: 3; 51: 6). Pozostałe motywy zdobnicze występują sporadycznie i możemy tu wskazać na dość głęboko i szeroko rytą linię (ryc. 16: 4) oraz jodełkę w układzie poziomym (ryc. 24: 9; 27: 5). W dwóch przypadkach na dnach naczyń misowatych z grobu 1 stwierdzono znak krzyża prostego (ryc. 4: 7) oraz w rodzaju swastyki z końcami rytymi wielokrotnymi, krótkimi kreskami (ryc. 4: 6). Wymienione wyżej zdobnictwo ceramiki z młodszego okresu przedrzymskiego należy do typowego zestawu odnotowywanego na bardzo wielu stanowiskach kultury przeworskiej.

Przedstawiony powyżej schemat typologiczny oraz zdobnictwo ceramiki kultury przeworskiej z młodszego okresu przedrzymskiego z cmentarzyska w Siemiechowie mieści się całkowicie w ramach zarówno 1, 2 jak i 3 fazy ceramicznej wyróżnionych przez T. Dąbrowską (1988). Jest to kolejny dość bogaty zbiór charakterystyczny już dla w pełni uformowanej wczesnej kultury przeworskiej.

OKRES RZYMSKI

Klasyfikację przeprowadzono na podstawie podziału zaproponowanego przez T. Lianę (1970), dokonując segregacji form naczyń w siedmiu podstawowych grupach, w obrębie których wyróżniono kilka typów: **grupa I** – naczynia baniaste, **grupa II** – wazowate, **grupa III** – kształtu jajowatego, **grupa IV** – misy, **grupa V** – naczynia kształtu esowatego, **grupa VI** – miseczki i czarki oraz **grupa VII** – kubki.

Grupa I obejmuje naczynia baniaste, o zaokrąglonym profilu i mniej lub bardziej wydętym brzuścu. Krawędzie naczyń ustawione są pionowo lub wychylone na zewnątrz, a powierzchnie barwy brązowej lub czarnej, wygładzane. W obrębie tej grupy możemy wyróżnić trzy typy.

Typ 1 stanowią naczynia baniaste o największej wydętości brzuśca usytuowanej powyżej połowy wysokości naczynia, u których krawędź jest nachylona do wnętrza naczynia, bądź ustawiona pionowo. Na cmentarzysku w Siemiechowie stwierdzono je w trzech zespołach grobowych, gdzie niekiedy pełniły funkcję popielnic: grób 6 (ryc. 8: 6; 9: 12), 13 (ryc. 17: 10), 36 (ryc. 39: 5). Znane są już u schyłku młodszego okresu przedrzymskiego, choć główny okres ich występowania obejmuje fazę B₁ (T. Liana 1970,

s. 439). Potwierdzają to materiały z Siemiechowa, gdzie najstarsze naczynie tego typu wystąpiło w zespole grobowym datowanym na fazę A₃/B₁ (grób 67), najmłodsze zaś, pochodzące z grobu 36, na fazę B_{2b} okresu rzymskiego.

Typ 2 spotykany jest na omawianym cmentarzysku nieco częściej niż typ opisany powyżej. Stwierdzono go w grobach: 13 (ryc. 17: 9), 37 (ryc. 41: 4), 44 (ryc. 47: 3), 48 (ryc. 49: 7) oraz 67 (ryc. 62: 1). Są to naczynia o wysoko umieszczonym załomie brzuśca, wyodrębnioną stożkową szyją oraz krawędzią wychyloną na zewnątrz. Naczynia tego typu spotykane są głównie w fazie B₂ okresu rzymskiego (T. Liana 1970, s. 439), choć w naszym wypadku, z uwagi na obecność w zespole zapinek silnie profilowanych A68, ich chronologię należy przesunąć również do fazy B₁ okresu rzymskiego.

Typ 3 jest reprezentowany przez naczynie zdobione ornamentem wykonanym radełkiem z grobu 9 (ryc. 12: 4) oraz 18 (ryc. 21: 8). Są to formy szerokootworowe o baniastym brzuścu i wychylonej na zewnątrz krawędzi. Występują już w młodszym okresie przedrzymskim, choć są charakterystyczne także dla fazy B₁ okresu rzymskiego (T. Liana 1970, s. 439). W naszym wypadku możemy je datować w zespołach na fazę B₁ (grób 9) oraz fazę B₂ (grób 18).

Grupa II obejmuje naczynia wazowate. Są to formy szerokootworowe, często ostroprofilowane o krawędzi wychylonej na zewnątrz. Dolna partia naczyń jest lekko zaokrąglona lub podcięta. Wyróżniamy w jej obrębie cztery typy naczyń, z czego trzy pierwsze odpowiadają podziałowi zaproponowanemu przez T. Lianę.

Typ 1 tworzą naczynia o ostrym załomie brzuśca, z szyjką cylindryczną lub stożkowato uformowaną krawędzią wychyloną na zewnątrz, część przydenna jest dość silnie podcięta. Naczynia te spotykane są niezbyt licznie na omawianym cmentarzysku w grobie 6 (ryc. 9: 7, 13), 36 (ryc. 38: 14) i 62 (ryc. 57: 5). Pojawiają się już u schyłku młodszego okresu przedrzymskiego, jednak główny okres ich występowania obejmuje fazę B₁ (T. Liana 1970, s. 439). Na cmentarzysku w Siemiechowie naczynia tego typu są nieco młodsze, gdyż wystąpiły w zespołach datowanych na fazę B₂ okresu rzymskiego.

Typ 2 stanowią naczynia nieco łagodniej profilowane o krawędzi dość silnie wychylonej na zewnątrz oraz podciętą partią przydenną. Spotykamy je już w większej ilości, nawet po kilka egzemplarzy w jednym grobie. Na omawianym cmentarzysku odkryto je w grobach: 6 (ryc. 8: 5; 9: 8, 14–15), 23 (ryc. 25: 11), 36 (ryc. 38: 12, 16) oraz 42 (ryc. 44: 9). Chronologia tego typu to fazy B₁ i B₂ okresu rzymskiego (T. Liana 1970, s. 439), co potwierdza datowanie powyższych zespołów grobowych.

Typ 3 reprezentowany jest tylko przez fragmentarycznie zachowane naczynia z grobu 57 (ryc. 53: 11) oraz 62 (ryc. 57: 3, 5). Jest to forma niezbyt ostro profilowana z krawędzią wychyloną na zewnątrz, u której partia przydenna lekko jest zaokrąglona z zaznaczoną stopką. Pierwsze z tych naczyń, barwy czarnej, zdobi meander, drugie natomiast trzy poziomy linie ryte rozmieszczone powyżej załomu brzuśca i przy dnie oraz linia pionowa powyżej dna, ponadto zaopatrzone jest w ucho. Ostatnie z tych naczyń barwy czarnej jest zdobione ornamentem plastycznym oraz rytym i zaopatrzone jest w kolankowate ucho. Typ ten datowany jest podobnie do wyżej opisanego.

Typ 4 to naczynie wazowate o słabej profilacji z krawędzią lekko zachyloną do środka z dwoma uchami, bardzo delikatnie zaznaczoną partią szyjki i dość ostro podciętą partią przydenną. Powierzchnia naczyń jest gładka, a barwa czarna. Liczne fragmenty tego naczynia odkryto w grobie 67 (ryc. 61: 9). Na podstawie zabytków współwystępujących możemy je datować na schyłek młodszego okresu przedrzymskiego – początek okresu wczesnorzymskiego.

Do **grupy III** naczyń zaliczono tylko cztery naczynia zachowane fragmentarycznie z grobu 6 (ryc. 9: 6), 18 (ryc. 23: 1), 28 (ryc. 32: 13) oraz 59 (ryc. 55: 5). Charakteryzują się dużymi rozmiarami oraz chropowatą powierzchnią, wyglądaną tuż przy nachylonej do wewnątrz krawędzi. Naczynia tej grupy najliczniej mają być spotykane w fazie B₂ okresu rzymskiego (T. Liana 1970, s. 439), choć na prezentowanym cmentarzysku więcej ich spotykamy w zespołach z fazy B₁ okresu rzymskiego.

Grupa IV to naczynia szerokootworowe, niezbyt głębokie, które możemy określić jako misy. Wyróżniamy wśród nich dwa podstawowe typy.

Typ 1 tworzą naczynia o zaokrąglonym załomie brzuśca umieszczonym wysoko i krawędzi ustawionej pionowo. Spotykamy je w wyposażeniu grobu 6 (ryc. 9: 10), 13 (ryc. 17: 11), 18 (ryc. 22: 14), 19 (ryc. 23: 7–8), 23 (ryc. 25: 7), w 46 (ryc. 48: 12) oraz 69 (ryc. 63: 3). Do tego typu możemy zaliczyć także naczynie z grobu 18 o wylewie wychylonym na zewnątrz (ryc. 22: 12). Naczynia typu 1 spotykamy

już w młodszym okresie przedrzymskim, choć w większej liczbie występują dopiero w fazie B₁ (T. Liana 1970, s. 439), a także w fazie B₂ okresu wczesnorzymskiego.

Typ 2 reprezentują natomiast formy o załomie brzuśca umieszczonym wysoko i krawędzią zachyloną do środka. Odkryto je w wyposażeniu grobu 6 (ryc. 9: 11), 18 (ryc. 23: 2) oraz w 44 (ryc. 47: 1). Swój początek typ ten bierze w fazie B₁, a w fazie B₂ jest jednym z częściej spotykanych (T. Liana 1970, s. 439).

Grupa V obejmuje naczynia o profilu esowatym. Są to formy średnich i dużych rozmiarów o powierzchni bardzo często chropowatej, tylko w górnej partii szyjki i wylewu wygładzone, barwy najczęściej brunatnej i pochodnych. Zaliczane są do tzw. ceramiki grubej roboty o charakterze kuchennym i zasobowym. W grobach naczynia te bardzo często pełniły funkcję popielnic. Na cmentarzysku w Siemiechowie odkryto je w grobach: 14 (ryc. 18: 7), 18 (ryc. 22: 8); 26 (ryc. 31: 11), 35 (ryc. 36: 14–15), 37 (ryc. 41: 1), 40 (ryc. 43: 5), 41 (ryc. 44: 7), 42 (ryc. 44: 11), 43 (ryc. 45: 9), 45 (ryc. 47: 11), 56 (ryc. 53: 1) oraz 60 (ryc. 56: 3). Uważane są za charakterystyczne dla fazy B₂ okresu rzymskiego, z podziałem na formy szerokootworowe, które mają być bardziej typowe dla starszego odcinka tej fazy (T. Liana 1970, s. 439).

Grupa VI to niewielkich rozmiarów naczynia, które możemy określić jako czarki i niewielkie miseczki, dokonując ich podziału na dwa typy.

Typ 1 to czarki półkuliste o profilu esowatym i wychylonej na zewnątrz krawędzi. Stanowią je formy o średnicy wylewu równej największej wydętości brzuśca, która jest tylko nieco większa od wysokości naczynia. Dno jest prawie niewyodrębnione lub lekko wklęsłe, powierzchnia gładka, niekiedy zdobiona. Po kilka egzemplarzy stwierdzono je w grobach: 13 (ryc. 17: 6–8), 18 (ryc. 21: 7; 22: 10–11), 35 (ryc. 36: 13), 49 (ryc. 49: 10), 56 (ryc. 53: 9), 58 (ryc. 54: 9) oraz 59 (ryc. 55: 6). Naczynia takie spotykane są już u schyłku młodszego okresu przedrzymskiego, powszechne stają się w fazie B₁ okresu rzymskiego (T. Liana 1970, s. 440). Potwierdzają to materiały z prezentowanego cmentarzyska, gdzie czarka z grobu 49 datowana jest na fazę A₃ młodszego okresu przedrzymskiego, a pozostałe naczynia na fazę B₁ wczesnego okresu rzymskiego.

Typ 2 obejmuje płytkie miseczki z krawędzią wychyloną na zewnątrz, ostro profilowanym brzuścem, o słabo wyodrębnionych, niekiedy wklęsłych dnach. Należą do grupy naczyń bardzo często zdobionych zarówno ornamentem rytym, jak i plastycznym. Zawłaszcza obecność tego ostatniego uważana jest za naśladownictwo zdobnictwa importowanych naczyń szklanych (J. Moszczyński, W. Siciński 1997, s. 22; A. Mistewicz 2006, s. 157–175)). Odkryto je w grobach: 15 (ryc. 19: 6–7), 36 (ryc. 39: 1–4), 39 (ryc. 42: 7), 42 (ryc. 44: 10), 43 (ryc. 45: 7–8), 57 (ryc. 53: 5–6, 8), 58 (ryc. 54: 10–11) oraz 59 (ryc. 55: 2). Ich występowanie w materiałach kultury przeworskiej ogranicza się przede wszystkim do fazy B₂ okresu rzymskiego, sporadycznie spotykane są w fazie C_{1a} (T. Liana 1970, s. 440; J. Moszczyński, W. Siciński 1997, s. 22). Na cmentarzysku w Siemiechowie miseczki tego typu znane są również z fazy B₁ okresu wczesnorzymskiego (groby 57, 58 i 59).

Grupa VII tworzą kubki, wśród których wyróżniamy dwa typy zróżnicowane morfologicznie, choć funkcja ich była zapewne taka sama.

Typ 1 stanowią kubki, najczęściej uchate z krawędzią zachyloną do środka naczynia. Dno ich jest płaskie, powierzchnia szorstka, barwa brunatna. Do rzadkości należy zdobienie ich powierzchni. Różnią się między sobą proporcjami: obok form niskich, gdzie duży uchwyt wychodzący z krawędzi dochodzi do samego dna, spotykamy także formy dość wysmukłe z uchem umieszczonym tuż pod krawędzią. Na cmentarzysku w Siemiechowie odkryto je dość licznie w grobach, gdzie pełniły funkcję przystawek. Ich obecność stwierdzono w grobach: 18 (ryc. 22: 13; 23: 3), 37 (ryc. 41: 2), 39 (ryc. 42: 6), 43 (ryc. 45: 6), 45 (ryc. 47: 9), 48 (ryc. 49: 6), 60 (ryc. 56: 1–2), 66 (ryc. 59: 4) oraz 67 (ryc. 61: 3). Naczynia takie spotykane są już w młodszym okresie przedrzymskim, co potwierdzają materiały z prezentowanego cmentarzyska (grób 66), po fazę B₂ okresu rzymskiego (T. Liana 1970, s. 440).

Typ 2 obejmuje kubki różniące się kształtem od wyżej omówionych. Są one zróżnicowane morfologicznie. Wyróżniamy tu kubek o łamanym profilu z grobu 18 (ryc. 22: 9), kubki o esowatym profilu z dość silnym załomem brzuśca pochodzące z grobów 39 (ryc. 42: 10) i 58 (ryc. 54: 12) oraz kształtu doniczkowatego i zbliżonego z grobów 48 (ryc. 49: 5) i 67 (ryc. 61: 4). Ich cechą charakterystyczną jest brak uch. W klasyfikacji T. Liany nie znajdują odpowiedników. Ich datowanie możemy oprzeć na zabytkach współwystępujących w zespołach grobowych i określić czas ich występowania na fazę A₃/B₁ po fazę B okresu rzymskiego.

Poza powyższym schematem klasyfikacyjnym znalazły się naczynia nietypowe, nie posiadające bliższych analogii lub bardzo rzadko spotykane. Do nich należy zaliczyć fragmenty dzbanów, które odkryto w grobie 18 (ryc. 23: 4) oraz 62 (ryc. 57: 2). Szczególnie interesujący jest pierwszy z nich zaopatrzony w masywne ucho z kanalikiem sięgającym wnętrza naczynia. Naczynia takie spotykamy na nielicznych stanowiskach, żeby wymienić cmentarzysko w Garwolinie, skąd pochodzą aż trzy podobne egzemplarze (A. Niewęglowski 1991, ryc. 6j; 20a; 42a), Kamieńczuku, pow. wyszkowski (T. Dąbrowska 1997, taf. XL: 3), Wymysłowie, pow. gostyński (S. Jasnosz 1952, ryc. 245: 2), czy w Zadowicach pow. kaliski (E. Kaszewska 1961, tabl. III: 3; 1988, tabl. VI: 5). O dwóch dzbankach z kanalikami w uchach z cmentarzyska w Niechmirowie-Malej Wsi wspomina M. Urbański (1988, s. 173). Wszystkie te naczynia pochodzą z wczesnego okresu rzymskiego. Fragment ucha z kanalikiem wystąpił natomiast w domniemanym grobie 39 (ryc. 42: 8). Nie jest jednak możliwe określenie formy naczynia, od którego ten element pochodzi. Podobny fragment odkryto w wyposażeniu grobu 131 w Konopnicy (B. Abramek 1988, tabl. VII: 11). Kolejną grupę stanowią wysmukłe naczynia dwustożkowate z ostro zaznaczonym załomem brzuśca oraz lekko wychyloną na zewnątrz krawędzią i wyodrębnionym dnem, barwy brunatnej z grobu 36 (ryc. 38: 15) i 57 (ryc. 53: 10). Analogię do nich znajdujemy na cmentarzysku w Zadowicach w grobie 820 (G. Rycel 1988, tabl. I: 5). Również formą nietypową jest naczynie z grobu 44 (ryc. 46: 2) pełniące funkcję popielnicy o kształcie kulistym z krawędzią wychyloną na zewnątrz zaopatrzone w niewielkie uszko, o gładkiej powierzchni barwy czarnej. Zbliżone kształtem naczynie pochodzi z cmentarzyska w Krapkowicach, pow. krapkowicki (K. Godłowski 1977, tabl. XXVII: 7). Brak analogii jest również do fragmentu naczynia z grobu 56 (ryc. 52: 10) o kształcie lekko baniastym z krawędzią wychyloną na zewnątrz, gładką powierzchnią barwy czarnej zdobionego poziomą listwą plastyczną. Kolejne naczynie w tej kategorii stanowi forma dwustożkowa, łagodnie profilowana, szerokootworowa, przysadzista, z lekko pogrubioną krawędzią z grobu 67 (ryc. 61: 8), do której trudno przytoczyć tu analogie wśród znanego nam materiału zabytkowego. Wymienić tu także wypada niewielkie przepalone naczynie zachowane fragmentarycznie, o półkulistym brzuścu, z cylindryczną, krótką szyjką z grobu 6 (ryc. 9: 9). Ostatnim w tej kategorii jest fragment przepalonej pokrywki z guziczkowatym uchwytem z grobu 15 (ryc. 19: 10). Tego rodzaju wyroby ceramiczne należą do rzadko spotykanych w materiałach kultury przeworskiej, a pojawiające się już od młodszego okresu przedrzymskiego (T. Dąbrowska 1993, s. 109–117). Analogię znajdujemy wśród materiałów z cmentarzyska w Strobinie w grobie 49, gdzie odkryto przepalony fragment pokrywki wpuszczanej z guziczkowatym uchwytem (B. Abramek 1985, tabl. XIV: 12). Być może również do tej kategorii należałoby zaliczyć niewielki fragment uchwyty (?) naczynia z kanalikiem wewnątrz z grobu 5 (ryc. 8: 1).

Ponadto w trakcie badań odkryto cały szereg ułamków ceramiki, które ze względu na stan zachowania nie mogą być sklasyfikowane typologicznie, nie posiadają również wyznaczników chronologicznych, dlatego też zostaną tu pominięte.

Zdobnictwo ceramiki z wczesnego okresu rzymskiego charakteryzuje się wykorzystaniem kilku technik, w tym rytych, odciskanych oraz elementów plastycznych, które były łączone ze sobą. Do najbardziej charakterystycznych należy motyw meandra wykonany techniką rytą. Stwierdzono go na ułamkach ceramiki z grobu 23 (ryc. 25: 4), 26 (ryc. 31: 9), 39 (ryc. 42: 9), 43 (ryc. 45: 10), 56 (ryc. 53: 2) oraz 57 (ryc. 53: 10–11). Jest to motyw zdobniczy spotykany głównie we wczesnym okresie rzymskim, w okresie późniejszym występuje już znacznie rzadziej (K. Godłowski 1977, s. 161). Na szczególną uwagę zasługuje naczynie z grobu 9 (ryc. 11: 4) pełniące funkcję popielnicy, którą stanowi waza zdobiona podwójnym meandrem, trójkątami oraz liniami zbiegającymi się ku dołowi (w połączeniu z listwami plastycznymi). Ornament ten wykonany został przy pomocy radełka, co na obszarze kultury przeworskiej jest dużą rzadkością. Częściej spotykany jest natomiast na obszarach nadłabskich oraz w Czechach (M. Šálová 2015, s. 89–96). Tą techniką zdobione jest m.in. naczynie z położonych również nad Wartą Księżych Młynów, pow. poddębicki (H. Przybyłowiczowa 1930, s. 301–310) oraz z Konopnicy z grobu 141 (B. Abramek 1988, tabl. VI: 8).

We wczesnym okresie rzymskim, zwłaszcza w jego początkach obserwujemy kontynuację zdobienia naczyń w postaci delikatnie rytego ornamentu pasmowego w różnych zestawieniach (ryc. 23: 9; 25: 3, 5; 41: 4; 42: 4; 44: 2, 4; 47: 3, 9; 50: 8; 51: 6–7; 52: 11; 55: 9; 57: 5; 61: 5, 10). Jednym z bardziej charakterystycznych jest ornament wykonywany przy użyciu dość głębokich i stosunkowo szerokich linii rytych w różnych układach. Są to pojedyncze, poziome linie ryte (ryc. 38: 12, 16) oraz podwójne (ryc.

45: 8), dalej linie ryte pojedyncze lub w grupach po kilka rozchodzące się od dna naczynia, bardzo typowe w zdobnictwie czarek i miseczek grupy VI typu 1 i 2, obserwowane na ceramice z grobów: 15 (ryc. 19: 7), 18 (ryc. 21: 7; 22: 10–11), 36 (ryc. 39: 2–4), 39 (ryc. 42: 7), 42 (ryc. 44: 10), 43 (ryc. 45: 7), 56 (ryc. 52: 9) i 58 (ryc. 54: 9). Niezbyt licznie jest spotykany bardzo popularny w kulturze przeworskiej w okresie wpływów rzymskich na naczyniach tzw. kuchennych ornament krzyżujących się linii rytym (ryc. 36: 14; 49: 6; 55: 8; 56: 2, 6). Pozostałe motywy zdobnicze wykonane techniką rytą spotykane są sporadycznie. Należy do nich pozioma jodełka (ryc. 17: 8; 49: 10) oraz ornament wykonany wielozębnym grzebykiem (ryc. 57: 4), który jest najbardziej charakterystycznym sposobem zdobienia naczyń w młodszym – późnym okresie rzymskim. Wyróżnia się w tej grupie ornament w postaci trójkątów na przemian gładkich i chropowatych, jaki zaobserwowano na naczyniu grupy V – popielnicy z grobu 26 (ryc. 31: 11), przypominający nieco zdobnictwo ceramiki kultury wielbarskiej.

Rzadko w zdobnictwie naczyń stosowano technikę odciskania. Możemy tu wskazać ornament pokrywający powierzchnię naczynia z grobu 13, wykonany narzędziem pozostawiającym ślady w postaci niewielkich dołeczków (ryc. 17: 7), czy też w połączeniu z liniami rytymi na powierzchni naczynia z grobu 36 (ryc. 39: 2), 42 (ryc. 44: 10) oraz w układzie linearnym na fragmencie z grobu 62 (ryc. 57: 5).

Dość licznie reprezentowany jest ornament plastyczny w postaci nalepianych na powierzchnię naczynia różnego rodzaju listew. Są to pojedyncze listwy dookólne umieszczane w górnych partiach naczyń (ryc. 8: 6; 49: 7; 52: 10; 57: 2; 58: 9), zwielokrotnione (ryc. 23: 4; 39: 5), niekiedy w połączeniu z ornamentem rytym (ryc. 47: 3). Na uwagę zasługuje także zdobienie składające się z samych listew plastycznych rozchodzących się promieniście od dna naczynia z grobu 36 (ryc. 39: 1), co jest uważane za naśladownictwo naczyń szklanych.

Jeszcze raz powracając do zdobienia naczynia z grobu 9 (ryc. 12: 4), należy zauważyć, że obok ornamentu wykonanego radełkiem, naczynie to dekorowane jest w górnej partii listwą plastyczną przetrwaną w trzech miejscach i haczykowato zagiętą do dołu, a przy dnie dodatkowo uzupełnione dwoma pierścieniowatymi listwami plastycznymi.

W kategorii zdobnictwa plastycznego na uwagę zasługuje także ornament tzw. jeżowaty, pokrywający powierzchnię przepalonego naczynia z grobu 15 (ryc. 19: 6). Taki sposób dekoracji naczyń pojawia się w fazie B₂, ale najbardziej charakterystyczny jest dla fazy następnej (K. Godłowski 1977, s. 146).

Kończąc omawianie ceramiki z wczesnego okresu rzymskiego należy jeszcze zwrócić uwagę na fragment dna ze znakiem krzyża z grobu 56 (ryc. 52: 12). Takie znaki nie są często spotykane, a obecność ich aż w trzech przypadkach na cmentarzysku w Siemiechowie (w tym dwa z młodszego okresu przedrzymskiego) wskazują tutaj na jego wyjątkowość.

UZBROJENIE

MIECZE

W trakcie badań cmentarzyska na stanowisku 2 w Siemiechowie odkryto cztery miecze żelazne, z których dwa egzemplarze należą do typu jednosiecznych, pozostałe stanowią typ obosieczny.

Miecze jednosieczne odkryto w grobach 24 i 44. Pierwszy z nich (ryc. 26: 2) należy do typu W.IA wg P. Łuczkiwicza (2006, s. 68). Jego długość wynosi 67,2 cm, w tym rękojeść 10,2 cm, a maksymalna szerokość 5,9 cm. Trzpień, w postaci prostej sztabki, jest wyodrębniony dwustronnie, u podstawy rękojeści znajdują się dwa nity. Miecze te spotykane są na obszarze kultury przeworskiej i oksywskiej już w fazie A₂ młodszego okresu przedrzymskiego i są użytkowane jeszcze w fazie następnej. Towarzyszą mu żelazne okucia pochwy w postaci pięciu obejm, z których dwie rozmieszczone naprzemianlegle zaopatrzone są w uszka do zwieszania. Drugi tego typu miecz to uszkodzony egzemplarz o zachowanej długości 45,7 cm (ryc. 46: 7). Z uwagi na fragmentarycznie zachowany trzpień, wyodrębniony jednostronnie od głowni możemy go z pewnym prawdopodobieństwem zaliczyć do typu B według M. Biborskiego (1978, s. 122). W szczątkowej postaci zachowały się trzy żelazne okucia pochwy, z których jedno zaopatrzone jest w uszko do zawieszania. W inwentarzu grobu 44, wśród przepalonych kości ludzkich zidentyfikowano fragmenty przepalonej okładziny wykonanej najpewniej z przepołowionego żebra krowy (ryc. 46: 11). Jedno z jej zakończeń zostało lekko ścienione, gdzie znajduje się otwór do mocowania. Drugie

zakończenie zostało uszkodzone. Zachowana długość zrekonstruowanego przedmiotu wynosi około 37 cm, a szerokość około 2 cm. Od strony wewnętrznej na dużej powierzchni okładziny widnieją rdzawe ślady będące efektem kontaktu z innym przedmiotem żelaznym. Nasuwa to przypuszczenie o możliwości interpretacji tego przedmiotu jako okładziny pochwy miecza, w tym wypadku jednosiecznego, którego fragmenty pochodzą z tego zespołu grobowego, na co wskazywałaby zarówno jego znaczna długość jak i szerokość. Do przedmiotu tego trudno jednak podać analogie wśród publikowanych materiałów kultury przeworskiej. Chronologicznie miecze typu B umieszczane są przede wszystkim w fazie B₁ i w początkach fazy B₂ okresu rzymskiego (M. Biborski 1978, s. 122; T. Dąbrowska 1997, s. 90).

Miecze dwusieczne odkryto w grobach 12 i 25. Egzemplarz z grobu 12 (ryc. 15: 4) to miecz o długości 101 cm, w tym trzpień 15,3 cm, a maksymalna szerokość 4,8 cm. W klasyfikacji mieczy P. Łuczkiwicza (2006, s. 26–28 ryc. 2: 2, s. 318) należy on do typu I/1 i umieszczany jest w fazie A₂ młodszego okresu przedrzymskiego. Miecz znajduje się w pochwie typu 1b, charakteryzującej się dzwonowatym wylotem, ostrołukowatym trzewikiem i zawieszką o krótkich, symetrycznych ramionach. Jego chronologia zamyka się również w ramach fazy A₂ młodszego okresu przedrzymskiego (P. Łuczkiwicz 2006, s. 61). Najbliższą analogię do miecza oraz pochwy stanowi egzemplarz odkryty na pobliskim, położonym na przeciwnym brzegu Warty, cmentarzysku w Niechmirowie-Małej Wsi, pow. wieluński, w grobie 508 (M. Urbański 1988, tabl. VI: 2).

Ostatni z mieczy, odkryty w grobie 25 (ryc. 29: 1), należy do typu III/5 wg P. Łuczkiwicza (2006 s. 41). Długość jego wynosi 97,3 cm, w tym długość trzpienia 13,3 cm, a maksymalna szerokość 5,2 cm. Typ ten spotykany jest przede wszystkim na Pomorzu, a okaz z Siemiechowa jest najdalej na południe odkrytym egzemplarzem. Opisywany miecz znajdował się w pochwie typu 4 charakteryzującej się prostym wylotem, krótką zawieszką z owalnymi zaczepami i prostokątnym uszkiem. Chronologia mieczy tego typu mieści się zasadniczo w fazie A₃ młodszego okresu przedrzymskiego (P. Łuczkiwicz 2006, s. 43).

Na cmentarzysku w Siemiechowie odkryto ponadto fragmenty pochew mieczy oraz ich okuć w grobach 4 – fragment blachy (ryc. 6: 5), 20 – fragmenty dwóch okuć (ryc. 24: 2–3) oraz 27 – fragment blachy oraz trzy fragmenty okuć (ryc. 32: 2–4, 6). Ich stan zachowania nie pozwala jednak na bliższą klasyfikację.

GROTY

Na omawianym cmentarzysku odkryto w sumie 16 grotów żelaznych zróżnicowanych morfologicznie i chronologicznie. Wystąpiły w wyposażeniu 10 grobów, z czego w siedmiu przypadkach pojedynczo, w dwóch po dwa egzemplarze oraz w jednym wypadku aż pięć, z czego trzy to niewielkie groty strzał.

Najstarszy typologicznie grot pochodzi z grobu 16 (ryc. 20: 5). Reprezentuje on typ A/1 wg klasyfikacji P. Łuczkiwicza (2006, s. 101). Jego długość wynosi 36 cm, a maksymalna szerokość liścia 4,5 cm. W zespole grobowym datowany jest na fazę A₂ młodszego okresu przedrzymskiego zapinką typu C J. Kostrzewskiego, podczas gdy na obszarze kultury przeworskiej ten typ grotów spotykany jest zarówno w fazach A₂, jak i A₃ młodszego okresu przedrzymskiego (P. Łuczkiwicz 2006, s. 102).

Typ L/3 reprezentują dwa groty odkryte w grobie 12 (ryc. 15: 5) oraz 25 (ryc. 29: 3). Są to to smukłe egzemplarze zaopatrzone w wydane żeberko, z których pierwszy ma długość 49 cm i szerokość maksymalną liścia 4,5 cm, a drugi 36 cm i szerokość liścia 3,2 cm. Analogię do obydwu grotów stanowi egzemplarz odkryty na cmentarzysku w Niechmirowie-Małej Wsi w grobie 508 (M. Urbański 1988, tabl. VI: 1). Na obszarze kultury przeworskiej ten typ grotów spotykany jest w fazach A₂ i A₃ młodszego okresu przedrzymskiego (P. Łuczkiwicz 2006, s. 126).

Z przełomu młodszego okresu przedrzymskiego – fazy B₁ wczesnego okresu rzymskiego pochodzi zestaw grotów odkryty w grobie 67 (ryc. 60: 7–11). W jego skład wchodzi grot o ostrzu liściowatym długości 34 cm i szerokości 5,3 cm, który z dużym prawdopodobieństwem możemy zaliczyć do typu H wg P. Łuczkiwicza (2006, s. 117 ryc. 39), dalej grot z zadziarami typu F odmiany 1 wg P. Kaczanowskiego (1995) długości 15,7 cm oraz trzy groty strzał z zadziarami o długości odpowiednio 6,6 cm, 7,3 cm oraz 6,7 cm. Pierwszy z opisywanych grotów spotykany jest głównie w fazie A₃ młodszego okresu przedrzymskiego oraz w fazie przejściowej A₃/B₁ (P. Łuczkiwicz 2006, s. 120). Drugi z nich możemy datować na fazę B₁ (P. Kaczanowski 1995, s. 30), do którego ściśle analogia z pobliskiego cmentarzyska w Konopnicy w grobie 10, datowanym na początek fazy B₂ (B. Abramek 1987, s. 49, tabl. III: 6). Natomiast groty strzał należą do bardzo rzadko spotykanych w inwentarzach zespołów grobowych kultury przewor-

skiej. Wyjątkowo na cmentarzysku w niedalekim Strobinie na stan. 4, pow. wieluński w grobach 70, 96 oraz 118 z okresu wpływów rzymskich odkryto po jednym grociku strzały, w tym także z zadziorami (B. Abramek 1985, tabl. XIV: 1–3).

Kolejny grot pochodzi z grobu 44 (ryc. 46: 8). Jego długość wynosi 26 cm, a szerokość maksymalna 3,2 cm. Reprezentuje typ I odmianę 2 charakterystyczną dla okresu wczesnorzymskiego, choć sporadycznie spotykaną w początkach młodszego okresu rzymskiego (P. Kaczanowski 1995, s. 12). Takie datowanie potwierdza pozostałe wyposażenie grobu, które wskazuje na moment dokonania pochówku na przełomie faz B₁/B₂ okresu rzymskiego. Odmianę 4 tego typu stanowi grot odkryty w grobie 36 (ryc. 38: 3). Długość jego wynosi 18,2 cm, a szerokość liścia 2,6 cm. Odmiana ta, choć ma szeroką chronologię, to spotykana jest przede wszystkim we wczesnym okresie rzymskim (P. Kaczanowski 1995, s. 14). W tym samym zespole grobowym odkryto drugi z grotów, tym razem reprezentujący typ E z zadziorami. Długość jego wynosi 19,5 cm (ryc. 38: 4). Groty takie używane były w fazie B₂ oraz na przełomie faz B₂ i C₁ okresu rzymskiego (P. Kaczanowski 1995, s. 31). W naszym wypadku musimy jego chronologię ograniczyć do fazy B_{2b} okresu rzymskiego. Do typu II odmiany 1 zaliczono grot pochodzący z grobu 6 (ryc. 9: 3). Jest to dość długi okaz liczący 22,3 cm z dość szerokim (4 cm) liściowatym ostrzem z żeberkiem środkowym. Tego rodzaju groty występują w fazie B₂, co potwierdza wyposażenie grobu 6, oraz C_{1a} okresu rzymskiego (P. Kaczanowski 1995, s. 14). Typ VI odmianę 1 reprezentuje grot z grobu 8 (ryc. 11: 3), który charakteryzuje się dość znaczną długością (25,5 cm) oraz szerokością liścia (5,5 cm) oraz wyraźnie zaznaczonym żeberkiem środkowym. Typ ten jest charakterystyczny zwłaszcza dla rozwiniętej fazy B₂ okresu rzymskiego (P. Kaczanowski 1995, s. 18). Z tego samego zespołu grobowego pochodzi grot, który możemy zaliczyć do typu VIII odmiany 3 (ryc. 11: 5). Długość jego wynosi 16 cm, a szerokość zdobionego punka liścia 3 cm. Odmiana ta datowana jest również na rozwiniętą fazę B₂ okresu rzymskiego (P. Kaczanowski 1995, s. 19). Formę przejściową pomiędzy typem IV a X grotów reprezentuje smukły okaz z grobu 14 (ryc. 18: 6). Długość jego wynosi 26,5 cm, a szerokość liścia 4 cm. Chronologicznie tego rodzaju groty umieszczane są w fazie B₁ okresu rzymskiego, choć nieco tylko masywniejsze okazy mają być spotykane także w fazie C₁ (P. Kaczanowski 1995, s. 21).

Na koniec należy jeszcze wspomnieć o fragmencie liścia groty z grobu 45 (ryc. 47: 6), którego stan zachowania nie pozwala jednak na bliższe określenie typologiczne i chronologiczne.

TOK

Przedmioty te, będące dolnymi okuciami włóczni, należą do niezbyt często spotykanych elementów broni drzewcowej. Na cmentarzysku w Siemiechowie odkryto tylko jeden żelazny tok włóczni w grobie 12 (ryc. 15: 9). Długość jego wynosi 5,4 cm, a średnica tulejki 1,7 cm, przy krawędzi znajduje się otwór na nit. Na podstawie klasyfikacji tych form możemy go określić jako typ I – tulejowaty (B. Kontny 1999, s. 128–129). W zespole z Siemiechowa tok znalazł się razem z długim grotem typu L/3, datowanym na fazę A₂ młodszego okresu przedrzymskiego. Tego rodzaju okucia znane są także z zespołów z okresu rzymskiego, czego dowodzi grób 37 z cmentarzyska na stanowisku 4 w niedalekim Strobinie (B. Abramek 1985, s. 59, tabl. VII: 5).

ELEMENTY TARCZY

UMBA

Tego rodzaju, w różnym stanie zachowania, okucia tarczy odkryto w 4 zespołach grobowych, w których wystąpiło 5 okazów zróżnicowanych typologicznie oraz chronologicznie. W zakresie ich klasyfikacji typologicznej zastosowano system opracowany przez D. Bohnsacka (1938, s. 56–59) z modyfikacjami P. Łuczkiwicza (2006, s. 76–97) dla materiałów z młodszego okresu przedrzymskiego oraz M. Jahna (1916) dla materiałów z okresu rzymskiego. Za najstarsze, niestety zachowane tylko w niewielkim fragmencie, należy uznać umbo typu B.1A (P. Łuczkiwicz 2006, s. 77) charakteryzujące się niską, półkulistą pokrywą bez kołnierza o wąskim brzegu odkryte w grobie 24 (ryc. 26: 5). Przyjmuje się, że umba tego typu mają wyznaczać najstarszy horyzont młodszego okresu przedrzymskiego. Analogiczny egzemplarz pochodzi z cmentarzyska w Niechmirowie-Malej Wsi z grobu 878 (P. Łuczkiwicz 2006, s. 78, 81, ryc.

23: 1). Ich sąsiedztwo może wskazywać, że na tym obszarze Polski Środkowej dochodziło do procesów krystalizacji nowej jednostki kulturowej.

Kolejne umbo, bardzo słabo zachowane w postaci 4 fragmentów, zostało odkryte w grobie 31 (ryc. 34: 6). Z pewnym prawdopodobieństwem zostało określone jako typ B.3/4 (P. Łuczkiewicz 2006, s. 79 mapa 13, s. 318), który jest uważany za jeden z wyznaczników fazy A₂ młodszego okresu przedrzymskiego (T. Dąbrowska 1988, s. 30).

W dwóch grobach odkryto umba, najpewniej należące do typ B.5. Pierwsze z nich to okucie tarczy z grobu 24 (ryc. 26: 3) o pokrywie wypukło – wklęsłej zakończonej tępym szpicem oraz sześcioma nitami o dużych (średnica 5,2 cm), płaskich główkach (pierwotnie mogło być ich siedem). Drugie tego typu umbo odkryto w grobie 25 (ryc. 29: 2). Jego brzeg zachował się bardzo słabo, tkwią w nim tylko dwa nity o średnicy 3,2 cm. Tego rodzaju umba są charakterystyczne dla fazy A₂ młodszego okresu przedrzymskiego, choć mają zajmować nieco późniejszą pozycję chronologiczną od typu B.3–4 (T. Dąbrowska 1988, s. 30). Spotykane są także w fazie A₃ młodszego okresu przedrzymskiego, co potwierdza grób 25 z Siemiechowa, z zapinką odmiany M wg J. Kostrzewskiego (1919).

Bardzo zniszczone umbo z czterema kolistymi nitami, szerokim kołnierzem i długim kolcem pochodzi z grobu 67 (ryc. 59: 8). Jego średnica wynosi ok. 16 cm, szerokość kołnierza ok. 3,5 cm, długość kolca 6,5 cm, a średnica nitów 3,2 cm. Prezentuje typ B.7, pojawiający się na obszarze kultury przeworskiej w fazie A₃ młodszego okresu przedrzymskiego (T. Dąbrowska 1988, s. 36). Mapę ich rozmieszczenia na obszarze Polski prezentuje P. Łuczkiewicz (2006, s. 87 mapa 15). Wynika z niej, że w Polsce Środkowej spotykane są głównie w międzyrzeczu Warty i Prosn.

Ostatnie z umb odkryto w grobie 36 (ryc. 38: 1). Charakteryzuje się długim, tępym kolcem, wąskim kołnierzem oraz mocowaniem w postaci trzech par nitów. Prezentuje typ J7a spotykany już w okresie rzymskim. Należy ono do wcześniejszej odmiany umb z tępym kolcem, charakterystycznych dla grupy IV grobów z bronią wyróżnionej przez K. Godłowskiego (1992, s. 72, ryc. 2: 1), chronologicznie odpowiadającej fazie B_{2b} okresu rzymskiego. Na obszarze kultury przeworskiej tego typu okucia tarczy są powszechnie spotykane na większości cmentarzysk z końca wczesnego okresu rzymskiego.

IMACZE

Z omawianego cmentarzyska są znane tylko dwa przedmioty, które pewnie możemy określić jako imacze. Oba należą do typu J9, charakteryzującego się rynienkowatym uchwytem oraz silnie wyodrębnionymi trapezowatymi płytkami, w których tkwią szeregowo ustawione pary nitów. Pochodzą one z grobów 8 (ryc. 11: 7) i 36 (ryc. 38: 2). Są to również typowe zabytki 4 grupy grobów z bronią, datowane na fazę B_{2b} okresu rzymskiego (K. Godłowski 1992, s. 72), wyznaczające jednocześnie końcowy okres użytkowania cmentarzyska w Siemiechowie.

Natomiast wcześniejsza interpretacja przedmiotu z grobu 24 (ryc. 27: 1) jako imacza (M. Jądzewska 1985, s. 112) wymaga komentarza. Jest to uszkodzony przedmiot składający się z kolistej tarczki o średnicy 6 cm, z „wąsami” długości 6 i 4 cm (uszkodzony) rozmieszczonych naprzeciwległe, a od strony spodniej z taśmowatym okuciem szerokości 2,4 cm przynitowanym w centralnej części tarczki do jej krawędzi. Powstała w ten sposób szczelina ma szerokość ok. 1 cm. Biorąc pod uwagę kontekst jej znalezienia razem z okuciami tarczy, bardziej prawdopodobna wydaje się interpretacja tego przedmiotu jako elementu naprawczego uszkodzenia tarczy w jej części przykrawędziowej, bądź dodatkowego rodzaju okucia o trudnej do ustalenia funkcji. Warto zauważyć, że podobny przedmiot w inwentarzach kultury przeworskiej nie jest dotąd nam znany.

OKUCIA BRZEGU TARCZY

Te rynienkowate przedmioty w liczbie 5 fragmentów, wykonane z cienkiej blachy żelaznej z występami do nitów, pochodzą z grobu 67 (ryc. 60: 2–6). Rozstęp między brzegami rynienki wynosił 6 mm i taka była zapewne grubość brzegu tarczy. Kształt ich jest lekko kolisty, co wskazuje jednocześnie na formę tarczy (kolista – owalna). Na cmentarzyskach kultury przeworskiej okucia takie nie są spotykane zbyt często, a te znane były wykonywane zarówno z żelaza, jak i z brązu.

MINIATURY TARCZ

Cmentarzysko w Siemiechowie pod względem ilości odkrytych miniatur tarcz należy do wyjątkowych w kulturze przeworskiej. Pierwszą z nich prostokątną wykonaną z żelaza, z lekko łukowatymi dłuższymi bokami o wymiarach $6,5 \times 3,5$ cm odkryto w domniemanym grobie 39 (ryc. 42: 2). W części centralnej umieszczone jest półkoliste umbo, a od strony spodniej taśmowaty imacz przymocowany nitami. Całość zdobiona jest bogatym ornamentem wybijanym tłoczkiem. Wątpliwości natomiast budzi zaliczenie jej do wyposażenia grobu. Analiza planu domniemanego grobu 39 (ryc. 42: 1) zdaje się wskazywać, że mamy tu do czynienia bardziej z warstwą kulturową, niż z wypełniskiem jamy grobowej. Miniaturę tarczy, jak i fragment grzebienia rogowego odkryto bowiem w warstwie żółtego piasku na głębokości 63 cm od współczesnej powierzchni gruntu wśród nielicznych fragmentów ceramiki, w tym toczonej na kole. Te wątpliwości potwierdza także położenie wyróżnionego w trakcie badań terenowych grobu 39 na pograniczu cmentarzyska i osady z młodszego – późnego okresu rzymskiego w sąsiedztwie obiektu półziemiankowego (ryc. 3). Dlatego należy przyjąć, że omawiana miniatura tarczy jest raczej znaleziskiem luźnym, odkrytym na złożu wtórnym. Możemy ją traktować jako zgubę, bądź jako efekt zniszczenia pochówku wskutek późniejszej działalności mieszkańców osady.

Drugą miniaturę tarczy z blachy żelaznej o kształcie owalno – prostokątnym o wymiarach $5,8 \times 3,2$ cm odkryto w grobie popielnicowym nr 46 (ryc. 48: 2). W części centralnej jest umieszczone półkoliste umbo otoczone małymi guzkami, od strony spodniej nitami przytwierdzono taśmowaty imacz. Guzkami zdobiony jest także brzeg tarczy oraz jej dłuższa oś.

Obie miniatury tarcz z Siemiechowa doczekały się już bogatej literatury i w związku z tym nie ma potrzeby ponownej, szczegółowej analizy (M. Jażdżewska 1983, s. 252, ryc. 9; 1986, s. 61, ryc. 3: 1, 2, 1988, tabl. VIII: 2, 3; 1994, s. 109, ryc. 11d; 13a; J. Andrzejowski 2000, s. 26, ryc. 2, 3). Warto jednak przypomnieć, że miniatury tarcz, których pierwowzorów doszukuje się w kulturze celtyckiej, uważane są za amulety, miniatury tarcz rytualnych, paradnych lub też naśladownictwo tarcz będących symbolem władzy (J. Andrzejowski 2000, s. 32–33). Jest przy tym rzeczą bardzo charakterystyczną, że spotykane są w grobach z inwentarzem typowym dla pochówków kobiet, często z fragmentami siatek kolczych, czy innych przedmiotów miniaturowych. Przykładowo można tu podać grób 24 z Mierzyna-Grobli (J. Ziętek 2004, s. 30), grób 95 z cmentarzyska w Piaskach (J. Skowron 1997, s. 33–34), grób 49 z Opatowa (R. Madyda-Legutko, J. Rodzińska-Nowak, J. Zagórska-Telega 2011, s. 40–41), czy też ostatnio odkryty grób 101 na pobliskim położonym od Siemiechowa cmentarzysku w Kolonii Rychłocice stan. 1, (tarczka identycznego kształtu do wyżej cytowanych, badania W. Sicińskiego w 2009 roku). Te spostrzeżenia częściowo tylko potwierdzają groby, dla których dysponujemy analizami antropologicznymi. Otóż w grobie 46 z Siemiechowa złożono szczątki zmarłego płci nieokreślonej w wieku *infans II/iuvenis* (9–15 lat), w grobie 101 z pobliskiej Kolonii Rychłocice pochowano kobietę w wieku *iuvenis* 14–18 lat, a w grobie 49 z Opatowa złożono szczątki dziecka w wieku *infans I* 4–5 lat. Spotykane są więc w grobach dzieci oraz osobników młodocianych, co może wskazywać na inną jeszcze funkcję tych przedmiotów w społecznościach zamieszkujących dorzecza Wisły i Odry w okresie wpływów rzymskich.

HEŁM

Zupełnie wyjątkowe odkrycie na cmentarzysku w Siemiechowie stanowi hełm żelazny pełniący w grobie 25 funkcję popielnicy (ryc. 29: 4), który już wielokrotnie był omawiany w literaturze (M. Jażdżewska 1983, s. 246–255; 1983a, s. 37–43; 1988, s. 112–116, ryc. 3: b, 4; 1986, s. 61–73; 1992, pl. 387: 1–3; 1994, s. 107–126; 1994a, s. 63–74, T. Bochnak 2014, s. 121–123; U. Schaaff 1998, s. 307). Pierwotnie został określony przez odkrywczyńię jako „hełm rzymskiego legionisty”. Ponownie został przeanalizowany przez U. Schaaffa (1988, s. 307), który zaliczył go do typu wschodnioceltyckiego. Warto jednak przy okazji publikacji monografii cmentarzyska przypomnieć, że jest dość dobrze zachowany, ma dwa policzki pierwotnie umieszczone na zawiasach. Po ich wewnętrznej stronie znajdują się żelazne rurki do przytrzymywania wyściółki hełmu. Dzwon jest półkolisty o wysokości 13,5 cm, nakarczek poziomy, kanciasty i dość wydatny daszek. Należy do typu wschodnioceltyckiego, charakteryzującego się trzyczęściową konstrukcją i półkolistym dzwonem bez „guziczka”. Wyposażenie grobu: miecz typu III/5, grot typu L/3, umbo typu B.5 oraz fragment zapinki typu M oraz inne odkryte w nim przedmioty, wskazują na wysoką pozycję zmarłego w hierarchii wojowników. Określają też czas założenia grobu w fazie A₃ młodszego okresu przedrzymskiego. Analiza antropologicz-

na wykazała, że pochowano w nim mężczyznę – wojownika, o dość masywnej budowie anatomicznej, zmarłego w wieku *adultus* (25–30 lat). Prezentowany hełm znajduje analogie na cmentarzyskach na terenie Słowenii w Mihowie (H. Windl 1976, s. s. 888, abb. 3) oraz w Idria di Bače (J. Szombathy 1903, s. 138, 153, 179, 196), gdzie odkryto również duże ilości wyrobów z bursztynu. Na tej podstawie wysnuto przypuszczenie, że hełm z Siemiechowa jest materialnym śladem ostatnich wypraw Celtów po bursztyn bałtycki, organizowanych w drugiej połowie I wieku p.n.e., wskazując tym samym na kontakty ludności kultury przeworskiej z Celtami w ramach bursztynowego szlaku (P. Wielowiejski 1996, s. 53, 55).

Nowe możliwości interpretacji hełmu z Siemiechowa pojawiły się w związku z najnowszymi badaniami archeologicznymi na Ukrainie. Absolutnym zaskoczeniem było odkrycie w 2009 roku w miejscowości Mutyn, położonej nad rzeką Sejm, w północno-wschodniej Ukrainie, niewielkiego, liczącego 15 pochówków, ciałopalnego cmentarzyska bardzo bogato wyposażonego zarówno w naczynia metalowe pochodzenia celtyckiego i rzymskiego oraz w duże ilości uzbrojenia. Wśród tych ostatnich znajdowały się przedmioty typowe dla grobów kultury oksywskiej i kultury przeworskiej, charakterystyczne dla młodszego okresu przedrzymskiego. Zupełną rewelacją było odkrycie wśród nich aż pięciu żelaznych hełmów należących, podobnie jak hełm z Siemiechowa, do wschodnioceltyckiego, późnego typu określonego jako *Novo Mesto*. Wyjątkowość tego cmentarzyska wynika również z tego, że założono go w końcowej fazie młodszego okresu przedrzymskiego na wschodnim skraju wpływów kultury lateńskiej i pochowano tu wyłącznie wojowników oddziału wojskowego operującego na dalekim zapleczu obszaru nadczarnomorskiego. Stało się to podstawą przyjęcia roboczej hipotezy o ich germańskim pochodzeniu, być może związanych z kolejnymi migracjami Bastarnów w I wieku p.n.e. nad dolny Dunaj (R.V. Terpilovskij, G.V. Žarov 2014, s. 45–60). Podobny czas założenia interesujących nas grobów na obydwu nekropoliach stawia więc w zupełnie nowym świetle możliwości interpretacyjne hełmu z Siemiechowa, który być może jest świadectwem tego przemarszu.

OSTROGI

Przedmioty związane z oporządzeniem jeździeckim reprezentowane są na omawianym cmentarzysku bardzo skromnie. Odkryto je tylko w dwóch grobach z wczesnego okresu rzymskiego. Pierwszą, pojedynczą ostrogę odkryto w grobie jamowym 23 (ryc. 25: 6). Jest to ostroga o kabłąku półkolistym wygiętym i średnio wysklepionym z długim bodźcem o przekroju czworokątnym oraz zaczepami guziczkowatymi średniej wielkości. W klasyfikacji ostróg należy omawiany egzemplarz zaliczyć do kabłąkowych grupy B2, będących pośrednim ogniwem między ostrogami lateńskimi i rzymskimi. Pojawiają się na początku fazy B₁ jako charakterystyczny element dla tego okresu (J. Ginalska 1991, s. 55–57).

Fragmenty kolejnych dwóch ostróg odkryto w grobie 36 (ryc. 37: 12–13). Są to najprawdopodobniej zdobione bodźce brązowych ostróg należących do typu krzesłowatych. Dobrze zachował się tylko jeden bodziec o długości 23 mm z czopem o długości 14 mm, który wskazuje na grubość podstawy do jakiej był on montowany. W przypadku drugiego okazu zachował się tylko fragment bodźca długości 22 mm. Zdobienie ich stanowią dookoła rowki ze śladami inkrustacji srebrem i w jednym przypadku znajdujący się między nimi znak „X”. Kształt przekroju bodźców zbliżony jest do czworokątnego. Trudno do tak zachowanych szczątkowo ostróg kuśnić się o dokładne określenie typologiczne. Wydaje się, że w grę może wchodzić grupa II lub III ostróg krzesłowatych wg E. Roman (1998). Istotnym w tym wypadku jest jednak fakt ich inkrustacji, który wskazuje na pochodzenie z obszarów z poza kultury przeworskiej. Bodziec ostrogi krzesłowatej wykonanej z żelaza, również zdobionej i inkrustowanej srebrem, odkryto na pobliskim cmentarzysku w Kolonii Rychłocice stan. 1 w bogato wyposażonym grobie 6 (M. Jażdżewska 2004, s. 295, tabl. IV: 3).

OZDOBY I CZĘŚCI STROJU

FIBULE

Na cmentarzysku w Siemiechowie odkryto w sumie 30 zapinek i ich fragmentów, z czego 15 okazów wykonanych było z brązu (lub stopów miedzi), pozostałe z żelaza. Wszystkie wystąpiły w zespołach grobowych.

Za najstarsze należy uznać fibule wykonane jeszcze w tradycji środkowolateńskiej typu C wg J. Kostrzewskiego (1919). Odkryto je w grobach 1 (ryc. 5: 1), 4 (ryc. 6: 2) oraz 16 (ryc. 20: 2). Pierwsza z nich zachowana jest fragmentarycznie w postaci bardzo zniszczonej sprężynki oraz pochwki z tkwiącą w niej

igłą. Druga z zapinek jest zachowana w doskonałym stanie, kabłąk jest dość mocno wysklepiony, a jej długość wynosi 9,8 cm. Trzecia z nich natomiast ma uszkodzony tylko kabłąk przy pochewce, a jej zachowana długość wynosi 11 cm. Te ostatnie zapinki, choć należą do egzemplarzy dość długich, to jednak zajmują najpóźniejszą pozycję chronologiczną wśród najstarszych zapinek o konstrukcji środkowolateńskiej i występują w zespołach grobowych datowanych zarówno na fazy A₁ jak i A₂ młodszego okresu przedrzymskiego (T. Dąbrowska 1988, s. 20–21, 29).

Kolejną zapinkę, również jeszcze o konstrukcji środkowolateńskiej, należącą do odmiany H wg J. Kostrzewskiego (1919) odkryto w grobie 7 (ryc. 10: 2). Jest to niewielka fibula z odgiętą na zewnątrz i przygiętą do kabłąka nóżką o długości 3,8 cm. Zapinki tej odmiany należą do typowych dla II fazy rozwojowej kultury przeworskiej (T. Dąbrowska 1988, s. 29).

Odmianę K zapinek reprezentuje żelazny okaz o długości 7 cm z grobu 12 (ryc. 15: 2) o konstrukcji późnolateńskiej z kolankowatym kabłąkiem zgiętym pod kątem rozwartym. Zapinki te są również charakterystyczne dla II fazy rozwojowej kultury przeworskiej, zwłaszcza dla grobów z bronią (T. Dąbrowska 1988, s. 29). Najbliższe analogiczne egzemplarze odkryto na cmentarzysku w Charłupi Małej, pow. sieradzki (P. Kurowicz, M. Olędzki 2002, s. 48–49, tabl. V:7/2; XXXII: 5) oraz w Stobnie na stanowisku 4 (B. Abramek 1985, tabl. III: 4).

Następna z zapinek to żelazna fibula odmiany M zachowana fragmentarycznie odkryta w grobie 25 (ryc. 28: 2). Jest to fragment fibuli wykonanej z okrągłego drutu, z prawdopodobnie czterozwojową sprężyną. Jej kabłąk jest łukowato wygięty, pochewki brak, a zachowana długość wynosi 3,2 cm. Zapinki tej odmiany spotykane są jeszcze w II fazie rozwojowej kultury przeworskiej, a przede wszystkim w fazie III i należą do form długotrwałych (T. Dąbrowska 1988, s. 35–36). Zapinki tej odmiany mają dość liczne odpowiedniki na cmentarzysku w pobliskiej Konopnicy (B. Abramek 1989, s. 102) i Niechmirowie Małej Wsi (M. Urbański 1988, s. 176).

Ostatnią z zapinek o konstrukcji późnolateńskiej jest zachowana również fragmentarycznie brązowa fibula A 18 w klasyfikacji O. Almgrena (1923) odkryta w grobie 70 (ryc. 63: 7). Charakteryzuje się wąskim kabłąkiem o górnej partii w przekroju okrągłym, z guzkiem w partii centralnej i dolną częścią kabłąka o przekroju romboidalnym, zachowana wysokość to 4,5 cm. Zapinki te były przedmiotem szczegółowych analiz (P. Glüsing 1972, s. 6–11), które pozwoliły wydzielić ich dwa warianty różniące się między sobą sposobem mocowania sprężynek. Omawiany tu egzemplarz reprezentuje wariant A 18a z płytką sztabkowatą i górną cięciwą. Zapinki te nie należą do zbyt często spotykanych w kulturze przeworskiej, nieco więcej ich zanotowano tylko na obszarze Małopolski Zachodniej. Uważane są za wytwory kultury celtyckiej i charakterystyczne dla schyłku fazy A₃ młodszego okresu przedrzymskiego, a spotykane są jeszcze w najstarszych zespołach wczesnorzymskich (T. Dąbrowska 1988, s. 46, 126).

Ponadto wspomnieć należy zniszczoną zapinkę żelazną z grobu 5 (ryc. 6: 9). Jest to fragment prawdopodobnie pochewki zapinki, której stan zachowania nie pozwala na bliższe określenie typologiczne.

Kolejne zapinki należą już do typowych dla okresu wpływów rzymskich, znajdując odpowiedniki w klasyfikacji O. Almgrena (1923). Wśród nich za najstarsze należy uznać brązowe fibule silnie profilowane typu A 68. Odkryto je w liczbie sześciu egzemplarzy w czterech grobach: 13–3 okazy (ryc. 17: 2–4), 47–1 okaz (ryc. 48: 15), 56 – także jeden okaz poważnie uszkodzony (ryc. 52: 8) oraz 58 również jeden zniszczony okaz (54: 2). Najlepiej zachowana jest jedna z zapinek z grobu 13 (ryc. 17: 4). Jest to forma silnie profilowana z guzkiem na kabłąku, pochewka jest ażurowa z trzema okrągłymi otworami i zakończona guzkiem, a jej długość wynosi 6,8 cm. Pozostałe zapinki z tego grobu są uszkodzone, brak jest pochewek i igieł. Ich długości wynoszą odpowiednio 4 i 3,4 cm. Nieco lepiej zachowana jest fibula z grobu 47. Pochewka częściowo jest uszkodzona, ale widoczne są ślady czworokątnych otworów na jej powierzchni. Zachowana długość zapinki wynosi 5,1 cm. Również silnie jest uszkodzona żelazna zapinka z grobu 56. Zachował się fragment kabłąka ze sprężynką i fragment igły. Jej długość wynosi 5,3 cm. Najgorzej ze wszystkich zachowała się zapinka z grobu 58 w postaci fragmentu kabłąka z uszkodzoną sprężynką, którego długość wynosi jedynie 2,8 cm. Zapinki te chronologicznie mieszczą się w fazie B₁ okresu wczesnorzymskiego (T. Liana 1970, s. 441), będąc wyznacznikiem fazy B_{1b} (K. Godłowski 1985, s. 41).

Kolejną, dużą grupę zapinek tworzą zapinki silnie profilowane IV grupy Almgrena odmiany 1 wg T. Liany (1970, s. 442–443). Odkryto je w liczbie 6 egzemplarzy w pięciu zespołach grobowych. Dwie żelazne zapinki odmiany 1 pochodzą z grobu 26 (ryc. 30: 9–10) i są to zapinki trąbkowate z grzebykiem na kabłąku, zdobione ukośnymi i kolistymi liniami oraz śladami inkrustacji srebrem. Ich długość wy-

nosi odpowiednio 4,2 cm oraz 4,1 cm - ostatnia zdobiona dodatkowo rozetką na guzku. Brązową fibulę odmiany 1 o długości 4,5 cm odkryto w grobie 37 (ryc. 40: 2). Na kabłąku znajduje się dość wydatny grzebyk, a na końcu nóżki guzek. Kolejna zapinka tej odmiany pochodzi z grobu 58 (ryc. 54: 4). Jest to dość silnie uszkodzona żelazna zapinka z grzebykiem na kabłąku o długości 6 cm. Ostatnią zapinkę tej odmiany odkryto w grobie 65 (ryc. 58: 6). Jest to silnie uszkodzony egzemplarz wykonany z żelaza z zachowanym fragmentem kabłąka z grzebykiem oraz wielozwojową sprężynką, długości 3,3 cm. Zapinki tej odmiany są typowe w zespołach datowanych na początek wczesnego okresu rzymskiego, na fazę B₁ (T. Liana 1970, s. 443). Fibule te licznie spotykane na obszarze kultury przeworskiej mają swoje analogie na nadwarciańskich cmentarzyskach m.in. w Konopnicy (B. Abramek 1989, s. 104) oraz w Charłupi Małej (P. Kurowicz, M. Olędzki 2002, s. 50, tabl. XXIII: 34/2). Według K. Godłowskiego (1985, s. 41) zapinki te są wyznacznikiem fazy B_{1c} okresu wczesnorzymskiego. Fragment brązowej zapinki należącej z kolei do odmiany 2 IV grupy O. Almgrena odkryto w grobie 55. Jest to fragment kabłąka z grzebykiem oraz sprężynka o zachowanej długości 3,1 cm (ryc. 52: 1). Fibule tej odmiany są wyznacznikiem fazy B_{2a} okresu wczesnorzymskiego (K. Godłowski 1985, s. 52).

Następną grupę zapinek tworzą brązowe fibule należące do grupy III Almgrena. Do jej serii A zaliczamy brązową zapinkę z grobu 18 (ryc. 22: 1). Jest to uszkodzona fibula, zachowany jest fragment kabłąka ze sprężynką długości 3,5 cm, z parą oczek przy główce. Również do tej serii typu A 52 należy dobrze zachowana zapinka z grobu 47 (ryc. 48: 14), także z parą oczek przy główce. Długość jej wynosi 5,3 cm. Natomiast z grobu 48 zachował się tylko fragment brązowej nóżki prawdopodobnie zapinki typu A 45 o długości 2,9 cm (ryc. 49: 2). Kolejna już zapinka pochodzi z grobu 61 (ryc. 56: 5). Jest to dobrze zachowana niezdobiona fibula brązowa typu A 53 o długości 5,8 cm. Zapinki tej serii spotykane są w zespołach grobowych typowych dla fazy B₁ wczesnego okresu rzymskiego (T. Liana 1970, s. 442), co potwierdza także ich współwystępowanie z zapinkami A 68 w grobie 47 z Siemiechowa. Omawiane zapinki III grupy O. Almgrena spotykane są na dużych obszarze środkowoeuropejskiego „barbaricum” oraz w przygranicznych prowincjach rzymskich, gdzie datowane są na czasy dynastii julijsko-klaudyjskiej głównie w pierwszej połowie I w. n.e. (J. Kunow 1998, s. 106, ryc. 6 i 7).

Ostatnią zapinką, której możliwe jest określenie typologiczne, jest niewielka żelazna fibula z grobu 36 (ryc. 37: 2). Należy ona do grupy V typu 123 O. Almgrena. Charakteryzuje się grzebykiem na kabłąku, który jest poprzecznie ponacinany ze śladami srebrnej inkrustacji. Jej długość wynosi 2,8 cm. Analogie do tej zapinki znajdujemy na cmentarzysku w Zadowicach, w grobie 734 datowanym na fazę B_{2b} okresu rzymskiego (E. Kaszewska 1988, tabl. V: 3–4). Omawiana zapinka to najmłodszy zabytek datujący z cmentarzyska w Siemiechowie.

Oprócz wyżej opisanych na omawianym cmentarzysku odkryto jeszcze fragmenty zapinek brązowych i żelaznych, których stan zachowania nie pozwala na bliższe określenie. Są to fragmenty z grobu 18 w postaci ułamkowo zachowanego kabłąka z częścią sprężyną (ryc. 22: 2) oraz fragment kabłąka z grzebykiem – może od zapinki trąbkowatej (ryc. 22: 3). Dalej stopiony fragment brązowej zapinki z grobu 26 (ryc. 30: 11), zniszczona fibula żelazna z grobu 58 (ryc. 54: 3) – być może należącej do IV grupy, długości 4,6 cm, czy fragment sprężynki żelaznej zapinki z grobu 65 (ryc. 58: 7).

SZPIŁA KOŚCIANA

Na cmentarzysku odkryto tylko jedną szpilę kościaną, którą możemy zaliczyć do podtypu VIIIB szpil z profilowanymi główkami (A. Dulkiwicz 2009, s. 220 tabl. VI). Pochodzi ona z grobu 26 (ryc. 31: 8). Szpile takie były w użyciu już w fazie B₁ i w zespołach grobowych spotykamy je jeszcze na obszarze kultury przeworskiej po fazę B₂/C₁ okresu rzymskiego, a więc reprezentują dosyć szerokie ramy chronologiczne (A. Dulkiwicz 2009, s. 231).

PACIORKI SZKLANE

Tego rodzaju ozdoby pochodzą z trzech zespołów grobowych. Pierwszy z nich odkryto w grobie 10 (ryc. 12: 6). Jest to przepalony paciork wykonany z niebieskiego szkliwa, kształtu cylindrycznego, w żółto – białe plamki. Wystąpił w zespole grobowym z fazy A₂ młodszego okresu przedrzymskiego. W okresie tym paciorki szklane należą do rzadko spotykanych, co potwierdzają m.in. materiały z cmentarzyska w Kamieńczyku (T. Dąbrowska 1997, s. 86). Wiązane są z celtycką wytwórczością szklarską (Z. Woźniak 1970,

s. 132). W opracowaniu importów celtyckich z ziem polskich paciorków ten znalazł się w grupie o niepewnej proveniencji (T. Bochnak 2014, s. 53, 249–250 lista III.10). Pozostałe paciorki odkryto w grobie 26 – jeden przepalony egzemplarz (ryc. 30: 12) oraz w grobie 46, skąd pochodzi aż siedem okazów, a także 12 grudek szklawa wielobarwnego prawdopodobnie ze zniszczonych paciorków (ryc. 48: 5–11). Wszystkie możliwe do określenia należą do grupy XVII, obejmującej bardzo liczną nieznacznie zróżnicowaną typologicznie rodzinę paciorków melonowatych wykonanych pierwotnie z różnobarwnego szklawa. Nie mają cech dobrych datowników, choć są najbardziej charakterystyczne dla kultury przeworskiej w fazie B₂, a mniej liczne występują jeszcze w młodszym okresie rzymskim (M. Tempelmann-Maczyńska 1985, s. 42). Analogie do nich odnajdujemy na cmentarzysku w Charlupi Małej (P. Kurowicz, M. Olędzki 2002, tabl. XIX: 26/1; XXXIX: 5–6). Oprócz wyżej opisanych prawdopodobnie zniszczone paciorki szklane znajdowały się jeszcze w wyposażeniu grobu 15, gdzie odkryto grudkę stopionego szkła. Stan zachowania nie pozwala jednak na bliższe określenie.

ELEMENTY PASA

SPRZĄCZKI I KLAMRY DO PASA

Dwuczęściową żelazną klamrę do pasa o konstrukcji zawiaskowej na cmentarzysku w Siemiechowie odkryto w grobie 10 (ryc. 12: 8) oraz prawdopodobnie 25 (ryc. 28: 10). Pierwsza z nich o długości ok. 24 cm i szerokości ok. 3,8 cm zdobiona jest tuż przy zawiasku trzema oczkami, druga natomiast jest silnie zniszczona. Zachowany fragment liczy ok. 9,8 cm długości i 1,8 cm szerokości. Zaliczenie go do tej grupy zabytków wydaje się nieco problematyczne z uwagi na brak m.in. elementów konstrukcyjnych niezbędnych do takiej klasyfikacji. Takie zapięcia pasa są charakterystyczne dla grobów kobiet, co potwierdza wyposażenie pierwszego z omawianych tu pochówków. Klamry zawiaskowe spotykane są przede wszystkim w fazie A₂ młodszego okresu przedrzymskiego, w fazie A₃ wychodzą już całkowicie z użycia (T. Dąbrowska 1988, s. 30, 36). Najbliższą analogię stanowi niestety dość silnie uszkodzona klamra z cmentarzyska w Konopnicy (B. Abramek 1988, tabl. XVIII: 1).

Nieco liczniej reprezentowane są sprzączki. Odkryto je w czterech grobach w ilości pięciu egzemplarzy. Trzy z nich należą do najbardziej popularnej w kulturze przeworskiej grupy D typu 1, grupującego sprzączki jednodzielne o ramie półkolistej bez skuwek. Jego występowanie datowane jest przede wszystkim na fazy B₂ i B₂/C₁ okresu rzymskiego (R. Madyda-Legutko 1986, s. 34, mapa 16). Egzemplarze wykonane z żelaza pochodzą z grobu 8 (ryc. 11: 2) oraz 40 (ryc. 43: 4), natomiast wykonany z brązu z grobu 41 (ryc. 44: 5).

Dwie ostatnie sprzączki, różniące się tylko wielkością, wykonane są z żelaza i reprezentują grupę G typ 1 sprzączek jednodzielnych o ramie prostokątnej bez skuwek. Pochodzą one z grobu 36 (ryc. 37: 3–4). Sprzączki takie w kulturze przeworskiej są charakterystyczne dla zespołów grobowych wyposażonych w broń w fazie B₂ okresu rzymskiego (R. Madyda-Legutko, 1986, s. 46). Potwierdza to analiza antropologiczna materiału kostnego z tego grobu, w wyniku której stwierdzono, że pochowano w nim mężczyznę w wieku *adultus* – *maturus* (35–45 lat).

OKUCIE KOŃCA PASA

Jedynie żelazne okucie końca pasa odkryto w grobie 36 (ryc. 37: 5), które wykonane zostało z pręta zwężającego się ku dołowi z obłym zakończeniem. Część górna, rozszczepiona, zakończona jest trójkątnie, jego długość wynosi 6 cm. Typologicznie takie okucie mieści się w grupie II typ 3 datowanej począwszy od fazy A₃ młodszego okresu przedrzymskiego po początki młodszego okresu rzymskiego (R. Madyda-Legutko 2011, s. 41). Najbliższa analogia pochodzi z cmentarzyska w Konopnicy z grobu 187, datowanego na schyłek fazy B₁ lub początek fazy B_{2a} okresu rzymskiego (B. Abramek 1988, tabl. XIV: 8). Być może jako okucie końca pasa należałoby uznać także przedmiot żelazny z grobu 12 z rozwidlonym i rozklepającym zakończeniem, zwężającym się ku dołowi, o długości 7 cm (ryc. 15: 3).

OKUCIE NAKŁADANE NA PAS

W grobie 15 odkryto okucie żelazne składające się dwóch równoległych płytek połączonych dwoma nitami o długości 2,3 cm, szerokości 1 cm i odstępem między płytkami 0,8 cm (ryc. 19: 4). Interpretacja

takich przedmiotów, jako elementów pasa, jest możliwa dzięki ich odkryciom w grobach szkieletowych kultury wielbarskiej, gdzie spotykane są począwszy od fazy B₁ po fazę B₂/C₁ okresu rzymskiego (R. Małdyda-Legutko 1977, s. 391). Okucia nakładane na pas stosunkowo często występują w materiałach zabytkowych z cmentarzysk w okresie wpływów rzymskich.

NARZĘDZIA I PRZEDMIOTY CODZIENNEGO UŻYTKU

NOŻE

Na cmentarzysku w Siemiechowie odkryto w sumie 27 noży żelaznych i ich fragmentów w 26 zespołach grobowych. Są zróżnicowane morfologicznie, dla ich uporządkowania posłużymy się w większości wypadków klasyfikacją wykonaną dla materiałów z cmentarzyska w Kamieńczyku przez T. Dąbrowską (1997, s. 95–96). Nie znajdziemy w niej jednak odpowiedników dla trzech noży.

W pierwszej kolejności uwagę należy zwrócić na dwa noże z grobu 25 (ryc. 28: 4–5). Są to noże z rękojeścią zakończoną kółkiem wykutym razem z ostrzem z jednego kawałka żelaza, których długość wynosi odpowiednio 17 i 12,5 cm (ten ostatni ma ułamaną końcówkę ostrza). Noże z kółkiem na końcu rękojeści uważane są za formy charakterystyczne dla kultury lateńskiej (Z. Woźniak 1970 s. 128, 161, tabl. LI: 3). Na obszarze kultury przeworskiej znanych jest ich kilka egzemplarzy, m.in. na cmentarzysku w Zadowicach, gdzie odkryto je w grobach 570 i 633 (E. Kaszewska 1978, tabl. I: 6, 19, 21).

Podtyp Ia tworzą noże z trzpieniem jednostronnie wyodrębnionym od ostrza prostopadle lub prawie prostopadle. Zaliczono do nich noże z grobów 1 (ryc. 5: 3), 7 (ryc. 10: 4), 10 (ryc. 12: 7), 11 (ryc. 14: 2), 12 (ryc. 15: 10), 16 (ryc. 20: 4), 17 (ryc. 21: 2), 24 (ryc. 26: 4), 25 (ryc. 28: 6) oraz 67 (ryc. 61: 1). Są one zróżnicowane wielkością, mniejsze mieszczą się w przedziale 16–21 cm, pozostałe to egzemplarze dość długie liczące 23,5–27,7 cm, które bywają niekiedy traktowane jako noże bojowe (ryc. 10: 4; 14: 2; 15: 10; 61: 1). Większość noży tego podtypu datowanych jest na młodszy okres przedrzymski, za wyjątkiem noża z zachowanym okuciem żelaznym drewnianego trzonka z grobu 67, który jest nieco młodszy, gdyż możemy go umieścić na podstawie pozostałego wyposażenia grobu w fazie przejściowej A₃/B₁.

Typ II obejmuje noże z trzpieniem wyodrębnionym dwustronnie pod różnym kątem. Podtyp IIa reprezentuje tylko jeden nóż z grobu 18 (ryc. 22: 7), którego trzpień od strony tylca jest tylko lekko wyodrębniony. Mierzy on jedynie 11,2 cm długości, a na podstawie wyposażenia grobowego datowany jest na fazę B₁ okresu rzymskiego. Podtyp IIb obejmuje noże z tylcem lekko łukowatym i trzpieniem wyodrębnionym pod kątem rozwartym. Zaliczono do niego noże z grobów 8 (ryc. 11: 6), 36 (ryc. 37: 11), 44 (ryc. 46: 10) i 58 (ryc. 54: 6). Ich wielkość waha się od 11 do 23,5 cm. Chronologię ich możemy określić na fazy B₁ i B₂ okresu rzymskiego. Do podtypu IIc zaliczamy noże z prostą głownią i wyodrębnionym obustronnie pod kątem prostym lub prawie prostym trzpieniem. Zaklasyfikowano do niego siedem noży z grobów: 6 (ryc. 9: 2), 14 (ryc. 18: 4), 15 (ryc. 19: 2), 26 (ryc. 31: 4), 35 (ryc. 36: 11), 37 (ryc. 40: 11) oraz 55 (ryc. 52: 2). Wielkość ich mieści się w przedziale 10,2–15,3 cm, a chronologia w obrębie faz B₁ i B₂ okresu rzymskiego.

Ostatni z noży to nietypowy egzemplarz odkryty w grobie 43 (ryc. 45: 5). Całość, zarówno ostrze jak i rękojeść, wykonana została z jednego kawałka żelaza, a zakończenie zawinięte jest w rurkowate uszko. Jego długość wynosi 16,8 cm. W grobie był on pionowo wbity w żółty piasek tuż obok popielnicy, w której złożono spalone szczątki kobiety w wieku *adultus* (25–30 lat). Na podstawie zabytków współwystępujących możemy go datować na wczesny okres rzymski. Zbliżony formą nóż o sztabkowatej rękojeści pochodzi z grobu 54, także kobiecego, odkrytego na cmentarzysku w Strobinie, gdzie jest datowany na rozwiniętą fazę B₂ (B. Abramek 1985, s. 58, tabl. XI: 8).

Fragmenty ostrzy noży odkryto również w grobach 47 i 49 (ryc. 49: 9). Ich stan zachowania nie pozwala jednak na bliższe określenie.

NOŻYCE

Narzędzia tego rodzaju w całości i we fragmentach odkryto w trzech zespołach grobowych: 6 (ryc. 9: 1), 14 (ryc. 18: 5) oraz 36 (ryc. 37: 10). Nożyce z pierwszych dwóch grobów, zachowane w całości, należą do typu o sprężynującym kabłąku oraz wyodrębnionych pod kątem rozwartym trójkątnych ostrzach. W klasyfikacji A. Knaack (1987, s. 18–19) reprezentują typ I wariant b. W ostatnim przypadku zachowało się

tylko jedno ostrze, które najprawdopodobniej również możemy zaliczyć do tego typu. Długość omawianych egzemplarzy wynosi odpowiednio 17,2 i 21,5 cm. Nożyce spotykane są najczęściej w grobach z bronią, co potwierdzają zespoły z Siemiechowa oraz Konopnicy (B. Abramek 1989, s. 112–113). We wszystkich wypadkach omawianych grobów z nożycami z Siemiechowa analiza antropologiczna potwierdziła obecność pochówków mężczyzn. Nożyce trafiają się, co prawda rzadko, również w wyposażeniu grobów kobiet, co stwierdzono na pobliskim cmentarzysku w Kolonii Rychłocice (W. Siciński 2012, s. 266, ryc. III: 10). Narzędzia te nie posiadają jednak walorów uściślających chronologię, gdyż spotykane są od młodszego okresu przedrzymskiego po schyłek okresu rzymskiego.

GRZEBIENIE

Te przybory toaletowe na cmentarzysku w Siemiechowie odkryto w czterech zespołach grobowych. Reprezentują dwa typy w klasyfikacji S. Thomas (1960, s. 56–66). Typ A.I stanowią egzemplarze z grobów 14 (ryc. 18: 2), 39 (ryc. 42: 3) i 43 (ryc. 45: 4). Są to grzebienie jednowarstwowe, jednoczęściowe, z półkolistym uchwytem, z otworem w części centralnej. Spotykane są one na obszarze dużej części Europy Środkowej, a czas ich występowania to faza B₂ i początki fazy C₁ okresu rzymskiego (S. Thomas 1960, s. 58; K. Godłowski 1977, s. 49). Typ B.I reprezentuje grzebień z grobu 36 (ryc. 37: 6), określany jako jednodzielnny, wieloczęściowy, którego poszczególne segmenty łączone są podłużnymi nitami. W zespołach grobowych datowane są podobnie jak typ wyżej wspomniany, czyli na fazę B₂ i początki fazy C₁ okresu rzymskiego (S. Thomas 1960, s. 62–66).

SZCZYPCZYKI

Należą do przedmiotów dość rzadko spotykanych w wyposażeniu grobów. Na omawianym cmentarzysku odkryto je w grobie 1 (ryc. 5: 2) oraz 3 (ryc. 5: 15). Egzemplarz z grobu 1 wykonany jest z brązu. Posiada kółko zakończone uchwytem i rozszerzone ku dołowi ramiona, a długość jego wynosi 7,5 cm. Szczypczyki z grobu 3 zachowały się bardzo fragmentarycznie w postaci dwóch ułamków rozszerzonych trójkątnie ramion, o długości ok. 8 cm. Oba okazy należą do grupy I wg J. Kostrzewskiego (1919, s. 142–143). Najbliższą analogię odnajdujemy na cmentarzysku w Konopnicy w grobie 206 (B. Abramek 1988, tabl. XXI: 6). Spotykane są głównie w fazach A₂ i A₃ młodszego okresu przedrzymskiego (T. Dąbrowska 1997, s. 97).

KRZESIWA

Te narzędzia do krzesania ognia odkryto w czterech grobach. Są one tylko w niewielkim stopniu zróżnicowane morfologicznie, znajdując w większości swoje odpowiedniki w klasyfikacji krzesiw sztabkowych M. Jonakowskiego (1996). Typ IA1b reprezentuje krzesiwo z grobu 14 (ryc. 18: 3), którego część pracująca jest trapezowato rozszerzona i wachlarzowato zakończona, a długość jego wynosi 9 cm. Do typu IA2a zaliczamy krzesiwo z grobu 47 (ryc. 48: 16), charakteryzującego się trapezowato rozszerzoną częścią pracującą i prostym zakończeniem, w uszku tkwi kółko do zawieszenia. Jego długość wynosi 12,4 cm. Kolejne krzesiwo odkryte w grobie 40 (ryc. 43: 3) zaliczamy do typu IA2c. Jego lekko rozszerzone zakończenie uformowane jest wachlarzowato. Ciekawym okazem jest krzesiwo z grobu 44 (ryc. 46: 6), gdyż różni się od pozostałych sposobem uformowania uszka, które zostało zakończone stożkowatym guzkiem i nie znajduje analogii w obowiązującej klasyfikacji. Należałoby więc ją rozszerzyć o typ IC, który opisywałby w ten sposób wykonane narzędzia. Krzesiwa omówionych tu typów występują przede wszystkim w fazie B_{2a} po początki fazy B₂/C₁ okresu rzymskiego (M. Jonakowski 1996, s. 97 tabela 1).

IGŁY

Żelazne i brązowe igły na cmentarzysku w Siemiechowie odkryto w 6 zespołach grobowych. Część z nich uległa dość znacznej destrukcji, choć zachowały się w niektórych owalne lub romboidalne uszka. Ich wielkość jest zróżnicowana i waha się od 7,4 do 11,5 cm. Pochodzą z grobów: 6 (ryc. 9: 4), 12 (ryc. 15: 6), 18 (ryc. 22: 5), 35 (ryc. 36: 7) oraz 37 (ryc. 40: 10) – egzemplarze żelazne oraz z grobu 26 (ryc. 31: 7) okaz brązowy. Wydawałoby się, iż igły winny być typowym wyposażeniem grobów kobiecych, gdy tymczasem na omawianym cmentarzysku znalazły się w wyposażeniu również dwóch grobów męskich – wojowników (grob 6 z wczesnego okresu wpływów rzymskich i 12 z młodszego okresu przedrzymskiego).

Potwierdziły to także wyniki analizy antropologicznej. Zjawisko to obserwowane jest także na innych cmentarzyskach (np. K. Godłowski 1977, s. 97).

SZYDŁA

Z cmentarzyska pochodzą tylko cztery szydła żelazne, przedstawiające formy bardzo typowe złożone z części zaostrej oraz drugiej części o przekroju czworokątnym służącej do oprawy. Najlepiej zachowane o długości 9,5 cm pochodzi z grobu 12 (ryc. 15: 7), gdzie część pracująca od oprawy oddzielona jest pierścieniem. Pozostałe odkryto w grobach 38 (ryc. 41: 7) – długość 12,6 cm, 40 (ryc. 43: 2) – długość 9,8 cm oraz 44 (ryc. 46: 5) – długość 8,8 cm. Spotykane są w grobach zarówno męskich, jak i w kobiecych.

DŁUTO

Przedmiot ten pochodzi z grobu 12 (ryc. 15: 8). Posiada kolistą w przekroju tulejkę do oprawienia drewnianego trzonka oraz zwężające się ku dołowi, wachlarzowato rozszerzone na końcu ostrze, służące zapewne do pracy w materiale miękkim, jakim przykładowo jest drewno. Jego długość wynosi 9,5 cm. Tego rodzaju narzędzia należą do niezmiernie rzadko spotykanych w inwentarzach grobowych (J. Szydlowski 1984, s. 64–65). Omawiany przedmiot możemy datować w zespole na fazę A₂ młodszego okresu przedrzymskiego. Podobne narzędzie, ale datowane na okres rzymski, pochodzi z cmentarzyska w Spicymierzu, pow. poddębicki jako znalezisko luźne (A. Kietlińska, T. Dąbrowska 1963, tabl. XXXVIII: 18).

PRZĘŚLIKI

Odkryto 9 przęślików glinianych, zaliczanych do kilku typów. Do dwustożkowatych należą przęśliki z grobów 18 (ryc. 22: 6), 43 (ryc. 45: 3), 46 (ryc. 48: 4), 57 (ryc. 53: 4) oraz 58 (ryc. 54: 8), do typu płaskich, krążkowatych, przęśliki z grobów 19 (ryc. 23: 6) i 26 (ryc. 31: 5), natomiast do kulistych z grobu 35 (ryc. 36: 10) oraz najmniejszy, ornamentowany pionowymi liniami z grobu 48 (ryc. 49: 3). Ten ostatni swą wielkością oraz ornamentyką przypomina duży paciór, dlatego też klasyfikacja tego zabytku nie jest dość jasna. Przęśliki są typowym elementem wyposażenia grobów kobiecych, nie posiadają jednak walorów chronologicznych.

SZPILE HAKOWATE

Żelazne szpile zakończone haczykową główką to przedmioty związane z tkactwem. Są to niewielkie wyroby wykonane z drutu żelaznego o przekroju kolistym i długości 4,8 cm – grób 43 (ryc. 45: 2) lub też o trzonku tordowanym i długości 4,2 cm – grób 58 (ryc. 54: 7). W starszej literaturze funkcja tych przedmiotów określana była jako szpile do włosów lub do spinania odzieży. W nowszej zwraca się uwagę na ich związek z przęślikami, co potwierdzają prezentowane materiały z Siemiechowa. Spotykane są już w młodszym okresie przedrzymskim oraz okresie wpływów rzymskich (T. Dąbrowska 1997, s. 99). W naszym przypadku znalazły się w wyposażeniu dwóch grobów z wczesnej fazy okresu rzymskiego. Wykonywane były zarówno z żelaza, jak i z brązu (trzonek jest wówczas tordowany), czego dowodzą odkrycia z cmentarzyska w Charłupi Małej, potwierdzające również związek tych przedmiotów z tkactwem (P. Kurowicz, M. Olędzki 2002, tabl. XIII: 19/10; XXVI: 5/5).

ELEMENTY SKRZYNEK

Do tej kategorii zaliczamy żelazne okucia zamków, sprężyny, klucze, okucia taśmowate, także z uchwytem w postaci kółka oraz gwoździe, które wystąpiły w wyposażeniu czterech zespołów grobowych.

Okucia zamków. Są one zróżnicowane typologicznie. Do typu 5 należy okucie z grobu 37 (ryc. 40: 3). Ma ono kształt klepsydrowaty z prostymi krótszymi bokami, a jego wymiary to 6,6 × 3,9–2,7 cm. Otwory dla klucza oraz blokada czopu sprężyny znajdują się centralnie wzdłuż dłuższej osi okucia, w narożnikach znajdują się otwory do mocowania, w których tkwią jeszcze trzy gwoździe. Ich długość do zagięcia pozwala określić grubość deski na ok. 1 cm. Okucia typu 5 datowane są głównie na fazy B_{2b} – B₂/C₁, choć zdarzają się również w starszych zespołach (A. Kokowski 1997, s. 38), co potwierdza także grób z Siemiechowa z zapinką trąbkowatą odmiany 1.

Typ 9 obejmuje okucia kształtu trójkątnego z zaokrąglonym wierzchołkiem z otworami na dłuższej osi. Odkryto je w grobie 26 (ryc. 31: 1) oraz prawdopodobnie z uwagi na uszkodzenia z grobu 55 (ryc. 52: 3). Ich wielkość wynosi odpowiednio $10,8 \times 3,8$ cm oraz $7,6$ (zach.) $\times 3,6$ cm. W tym ostatnim długość gwoźdźcia do zagięcia określa grubość użytej deski również na 1 cm. Okucia tego typu pojawiają się w fazie B₁ i trwają do fazy B₂/C₁ okresu rzymskiego, kiedy to są najliczniej spotykane (A. Kokowski 1997, s. 39).

Typ 11, zwany także „typem luboszyckim”, reprezentuje najprawdopodobniej okucie z grobu 15 (ryc. 19: 3). Ma ono kształt „sierpowaty”, z jedną ścianą dłuższą, wypukłą, a drugą wklęsłą, jego wymiary wynoszą $5,4 \times 2,8$ cm, co każe go zaliczyć do delikatniejszych i wyróżnia od klasycznych, masywnych egzemplarzy „luboszyckich”. Okucia tego typu są datowane najczęściej na młodszy okres rzymski, choć znane są też z wczesnego okresu rzymskiego (A. Kokowski 1997, s. 39).

Sprężyny zamków. Odkryto w trzech grobach razem z innymi elementami zamków. Wykonane są z taśmy żelaznej, której jeden koniec uformowano w czop, a drugi mocowany był w ścianie skrzyni. Ich długość wynosi 5 cm (grób 26, ryc. 31: 3), 8 cm (grób 37, ryc. 40: 6) i 7 cm (grób 55, ryc. 52: 5). Należą do przedmiotów nie wykazujących zmienności formy i czasu.

Klucze. Wszystkie egzemplarze należą do jednego typu oznaczonego jako A. Wykonane zostały z pręta żelaznego, którego trzonek został rozklepany w prostokątną sztabkę, na końcu zawiniętą w uszko. Drugi koniec o przekroju kolistym został haczykowato wygięty, tworząc pióro w kształcie litery U. Z omawianego cmentarzyska klucze pochodzą z grobów 15 – długość 14,7 cm (ryc. 19: 5), 26 – długość 16,7 cm (ryc. 31: 2), 37 – długość 16,7 cm (ryc. 40: 7) oraz 55 – długość 13,1 cm (ryc. 52: 6). Na cmentarzyskach kultury przeworskiej spotykane są głównie w fazach B₂ – B₂/C₁ okresu rzymskiego, choć znane są także w fazie A₃ młodsze okresu przedrzymskiego oraz w okresie wędrówek ludów (A. Kokowski 1997, s. 40).

Okucie taśmowate. Na ten element konstrukcyjny skrzynek natrafiono w grobie 37 (ryc. 40: 8). Jest to okucie wykonane z taśmy żelaznej o długości 25 i szerokości 2 cm, w którym w odstępach tkwią trzy nity. Prawdopodobnie z przedmiotem tym były związane dwa kółka żelazne, które stanowiły uchwyt służący do otwierania skrzyni (ryc. 39: 4–5). Podobne kółka w liczbie trzech sztuk znalazły się także w wyposażeniu grobu 26 w kontekście innych elementów skrzyni (ryc. 30: 13–15). W związku z powyższym przedmioty te uznajemy za elementy konstrukcyjne skrzyń, które mocowano na wieku w celu jego wzmocnienia i ułatwienia podnoszenia (G. Rycel 1983, s. 291–296).

Analiza antropologiczna wykazała, że elementy okuć skrzyń znajdowane są w grobach, w których pochowano osobników dorosłych. Bardziej zawężone określenia wieku otrzymaliśmy w przypadku grobu 37, gdzie pochowano kobietę zmarłą w wieku *maturus* – *senilis* (40–50 lat), grobu 26 – *adultus* – *maturus* oraz grobu 55 – *maturus*.

ŻELAZNE ELEMENTY WIADER DREWNIANYCH

Przedmioty, które możemy interpretować jako żelazne elementy drewnianych wiader, odkryto w trzech pochówkach. W grobie 25 odkryto fragment kabłąka żelaznego wykonanego z pręta o przekroju kolistym długości 24 cm, które można interpretować jako element wiadra drewnianego. Zachowany jest jeden koniec zawinięty w uszko i osadzony w uchwycie z blachy (ryc. 28: 7). Z tego samego grobu pochodzą 4 fragmenty prawdopodobnie obręczy żelaznych od wiadra o łącznej długości 23,1 cm (ryc. 28: 11) oraz przedmiot żelazny o kształcie esowatym, być może stanowiący okucie uchwytu wiadra (ryc. 28: 9). Taki zestaw sugeruje możliwość obecności w tym zespole grobowym drewnianego wiadra klepkowego z żelaznymi okuciami, które w tym kontekście może być traktowane jako import z obszarów celtyckich. W świetle dotychczasowego stanu badań znajomość budowy naczyń klepkowych na obszarze kultury przeworskiej odnoszona jest raczej do okresu późnorzymskiego (K. Godłowski 1977, s. 195).

Z kolei w wyposażeniu grobu 36 natrafiono na żelazny kabłąk długości 30 cm, wykonany z pręta o przekroju kolistym z guziczkowatymi zakończeniami (ryc. 38: 11). Natomiast w grobie 44 wojownika odkryto dwa żelazne uchwyty w postaci kółek umieszczonych w zatyczce (ryc. 46: 2–3). Przedmioty te można interpretować jako elementy drewnianych wiader. Ich chronologia na podstawie zabytków współwystępujących została ustalona na wczesny okres rzymski. Zagadnieniem wytwórczości naczyń drewnianych, których elementami składowymi są żelazne kabłąki oraz inne uchwyty i okucia zajął się

J. Szydlowski (1984). Z zamieszczonego w pracy katalogu znalezisk z ziem polskich wynika, że jest to, pomimo ciałopalnego obrządku pogrzebowego, w sumie dość duża grupa źródeł, choć w dużej mierze obejmujących już schyłek kultury przeworskiej. Tym niemniej, zaprezentowane powyżej tego rodzaju przedmioty z cmentarzyska w Siemiechowie wskazują, że i w starszych okresach chronologicznych kultury przeworskiej użytkowanie naczyń drewnianych miało duże znaczenie.

We wszystkich trzech omawianych tu grobach złożono szczątki dorosłych mężczyzn zmarłych w wieku *adultus* (25–30 lat – grób 25), *adultus – maturus* (35–45 lat – grób 36) oraz *adultus* (25–35 lat – grób 44).

HACZYK DO WĘDKI

Przedmioty te są rzadko odkrywane w trakcie badań stanowisk kultury przeworskiej. Na cmentarzysku w Siemiechowie żelazny haczyk do wędki odkryto w grobie 6 (ryc. 9: 5). Zaczep haczyka uformowany jest w postaci małej tarczki z otworem, a zakończenie zadziorem. Jego wielkość to ok. 4 cm. Dwa żelazne haczyki o rozklepanych końcach pochodzą z grobu 46 z cmentarzyska w Konopnicy. Są one nieco większe od opisywanego, gdyż ich wielkość osiąga ok. 6,2 oraz 5,5 cm i datowane są ogólnie na okres rzymski (B. Abramek 1987 s. 55, tabl. VIII: 14–15).

MINIATURY NARZĘDZI I PRZYBORÓW

Tego rodzaju przedmioty odkryto w dwóch grobach: 13 (ryc. 17: 5) oraz 36 (ryc. 37: 7–9). W pierwszym z nich tworzą komplet wykonany jednolicie pod względem stylistycznym zdobiony kółeczkami wybijanymi tłoczkiem i z otworami do zawieszania. W jego skład wchodzi brzytwa półkolista wykonana z cienkiej blachy żelaznej o szerokości ostrza 1 cm, toporek z szerokim ostrzem o długości 5,4 cm, sztylecik o długości 7 cm, szpila haczykowata o długości 3,2 cm oraz szczypce kowalskie o długości 5 cm. Przedmioty te mogły być używane w komplecie jako forma wisiorka, a więc mogły pełnić funkcję ozdoby. Analogie do takich ozdób tworzących różne zestawy, m.in. także z kluczami, nożycami, krzesiwami, grotami, a także miniaturą tarczy znajdujemy na wielu cmentarzyskach kultury przeworskiej w okresie rzymskim (J. Moszczyński 2010, s. 132). W grobie tym pochowano osobnika zmarłego w wieku *infans II*. Problematycznie natomiast przedstawia się kwestia interpretacji miniatur w grobie 36. Przedmioty te nie tworzą zwartej całości, a przede wszystkim nie mogły być używane jako zawieszki – wisiorki. W ich skład wchodzi nożyk żelazny z trzpieniem obustronnie wyodrębnionym o długości 5,1 cm (ryc. 37: 8), szydło o długości 6,2 cm (ryc. 37: 7) oraz krzesiwo o długości 4,7 cm (ryc. 37: 9). Walory użytkowe tych niewielkich przedmiotów są bardzo wątpliwe, w związku z czym ich funkcja musiała być nieco inna, choć obecnie trudna do określenia. Zaznaczyć przy tym należy, że znalazły się one w wyposażeniu grobu wojownika, a analiza antropologiczna pozwoliła stwierdzić, że pochowano w nim szczątki mężczyzny zmarłego w wieku *adultus – maturus* (35–45 lat).

PRZEDMIOTY KAMIENNE

Tę kategorię tworzą tzw. gładziki kamienne, które odkryto w trzech grobach: 7 (ryc. 10: 3) oraz 10 i 39. Są to niewielkie przedmioty o silnie wygładzanych powierzchniach kształtu najczęściej owalnego spotykane niekiedy zarówno na cmentarzyskach i osadach (ich liczba jest zapewne wynikiem stopnia dokładności eksploracji obiektów archeologicznych). Funkcja gładzików nie jest jasna, choć najczęściej spotykane są w grobach kobiecych. Niektórzy upatrują ich stosowania w garbarstwie, czy w produkcji ceramiki do gładzenia ścianek naczyń glinianych. Analogiczne okazy pochodzą z cmentarzyska w Konopnicy z grobu 161, gdzie znaleziono dwa okazy (B. Abramek 1988, tabl. IX: 13–14 i tam dawniejsza literatura). Spotykane są zarówno w młodszym okresie przedrzymskim, jak i w okresie rzymskim (T. Dąbrowska 1997, s. 98).

POZOSTAŁE PRZEDMIOTY

Do tej grupy zaliczono przedmioty nieokreślone, które z uwagi na stan zachowania i fragmentaryczność nie udało się przypisać do konkretnych, opisanych powyżej kategorii. Należy tu wymienić 6 stopionych grudek srebra z grobu 26; 2 fragmenty brązowych drucików (ryc. 12: 2–3), stopiony brąz (ryc.

22: 4; 30: 11), 32 grudki stopionego brązu z grobu 35, 15 grudek z grobu 36, stopiony brąz z grobu 37, 3 fragm. stopionego brązu z grobu 47 i 2 fragmenty z grobu 67, kółko ze skręconego pręta brązowego (ryc. 46: 4), fragment pręta brązowego o przekroju półkolistym – może fragment bransolety? (ryc. 54: 5), fragmenty drobnych przedmiotów żelaznych (ryc. 6: 3, 4, 11–15; 20: 3; 28: 8; 36: 9; 38: 10; 58: 8; 63: 8), gwoździe i nity żelazne (ryc. 15: 11; 38: 5–8; 50: 10; 52: 4), fragment pręta żelaznego w części tordowanego, z guziczkowatym zakończeniem (ryc. 38: 9), okucia żelazne z otworami (ryc. 28: 3; 46: 9) oraz kółka żelazne (ryc. 15: 12; 36: 8; 48: 3; 50: 9; 61: 2).

OBRZĄDEK POGRZEBOWY

Wprawdzie w trakcie badań cmentarzyska w Siemiechowie zarejestrowano 70 grobów ciałopalnych, jednak analiza dokumentacji terenowej pozwoliła dokonać korekty tej liczby. Z planu grobu 8 wynika że znajduje się on na złożu wtórnym, prawdopodobnie odkryty przypadkowo (może w trakcie II wojny światowej?). Zapewne był to grób popielnicowy, którego zawartość została wrzucona do wykopanej jamy, a popielnica uległa zniszczeniu, lub też znalazła się wśród zabytków przekazanych do Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. Z kolei grób oznaczony jako 39 wydaje się być fragmentem warstwy kulturowej powstałej w trakcie funkcjonowania późniejszej osady, co potwierdzałaby obecność w nim ceramiki tocznej na kole. Możliwym do przyjęcia jest też inne wytłumaczenie, że grób został zniszczony w trakcie budowy i funkcjonowania pobliskich obiektów półziemiankowych, na co mogłaby wskazywać znikoma ilość przepalonych kości ludzkich. Ostatni z grobów numer 52, mimo smoliście czarnego wypełniska był pozbawiony całkowicie zawartości kulturowej i nie można go rozpatrywać w kategoriach sepulkralnych. W związku z powyższym uważamy, iż ostatecznie badania wykopaliskowe pozwoliły odkryć 67 nienaruszonych zespołów grobowych oraz jeden na złożu wtórnym. W podziale chronologicznym 31 pochówków możemy przypisać do młodszego okresu przedrzymskiego, 1 do okresu przejściowego A₃/B₁ oraz 36 do wczesnego okresu rzymskiego.

W młodszym okresie przedrzymskim dominującą formą sposobu grzebania zmarłych są groby jamowe, do których zaliczono aż 29 grobów, a tylko 2 możemy określić jako popielnicowo – jamowe. Groby jamowe charakteryzują się bardzo często smoliście czarnym wypełniskiem, w którym znajdują się najczęściej ułamki ceramiki w dużej mierze wtórnie przepalone na stosie ciałopalnym oraz przedmioty metalowe. Wielkość jam grobowych waha się od 60 × 60 cm w przypadku grobu 3 (ryc. 5: 11) do 230 × 100 cm w grobie 70 (ryc. 63: 6), a głębokość od 10 (ryc. 34: 1) do 80 cm (ryc. 26: 1). Pod względem zabarwienia rzadziej spotykane są wypełniska jasnobrunatne lub brunatne, a ich wielkość oscyluje od 80 × 50 (ryc. 34: 1) do 125 × 88 cm (ryc. 24: 7), a głębokość od 10 (ryc. 34: 1) do 56 cm (ryc. 35: 1). Charakterystyczną ich cechą jest bardzo mała ilość przepalonych kości ludzkich, a nawet ich brak, co zaobserwowano zwłaszcza w przypadku grobów nr 29, 30 i 32 z fazy A₂ oraz 53, 54, 63 i 70 z fazy A₃ młodszego okresu przedrzymskiego, co może być wynikiem całkowitego przepalenia szczątków zmarłego.

Do grobów określonych jako popielnicowo – jamowe należą pochówki nr 1 (ryc. 4: 1) oraz 25 (ryc. 28: 1). Ich jamy grobowe są stosunkowo duże i wynoszą odpowiednio 120 × 80 i 160 × 120 cm, przy głębokości 14 cm smoliście czarnego wypełniska i 30 cm w przypadku grobu 25 z domieszką brunatnego wypełniska. W grobie 1 przepalone kości ludzkie zostały złożone w naczyniu misowatym, a pozostałe elementy wyposażenia w jamie grobowej. Natomiast w grobie 25 przepalone kości ludzkie oraz niektóre elementy wyposażenia złożono w żelaznym hełmie, podczas gdy pozostałe bogate wyposażenie w postaci miecza, grotu, umbra, kabłąka do wiadra, tworzyły wraz z hełmem zwarte skupisko. Ponadto pod umbrem znajdowało się jeszcze niewielkie skupisko przepalonych kości ludzkich. Pochówki jamowe w młodszym okresie przedrzymskim należą do zdecydowanie dominujących, jeżeli nie jedynych form grobów na cmentarzyskach. Przykłady możemy przytoczyć z pobliskich cmentarzysk w Niechmirowie-Małej Wsi (M. Urbański 1988, s. 169), czy Konopnicy (B. Abramek 1988, s. 83). Groby popielnicowe w tym okresie należą do rzadkości, a użycie hełmu jako pojemnika na przepalone kości ludzkie i niektóre elementy wyposażenia jest zjawiskiem dotąd niespotykanym w obrzędzie pogrzebowym.

Kilka pochówków z młodszego okresu przedrzymskiego zdecydowanie wyróżnia się bogactwem wyposażenia, tak jak to jest widoczne na przykładzie grobów wojowników: 12 (ryc. 14: 6–8; 15: 15), 24

(ryc. 26; 27), 25 (ryc. 28; 29; 30: 1–7) oraz pochodzącego z przełomu fazy A_3/B_1 grobu 67 (ryc. 59: 7–12; 60; 61; 62: 1–3) z elementami uzbrojenia. Wśród grobów kobiecych na uwagę zasługuje pochówek 10 (ryc. 12: 5–8; 12) wyposażony w dwuczęściową zdobioną klamrę do pasa oraz paciorek szklany.

Widoczne zmiany w obrządku pogrzebowym następują we wczesnym okresie rzymskim. Formy grobów stają się bardziej zróżnicowane, a jamy grobowe mają najczęściej mniejsze rozmiary oraz nie zawierają już tak dużych ilości węgla drzewnego, często też stają się nieczytelne. Zauważa się równowagę w liczbie grobów jamowych oraz popielnicowych (18 : 18), z których wielkość pochówków jamowych waha się pomiędzy 35×30 cm (ryc. 58: 5), a 170×140 cm (ryc. 50: 7) i głębokości od 8 (ryc. 23: 5) do 65 cm (ryc. 32: 10), wyjątkowo osiągając 108 cm (ryc. 21: 6). Wypełnisko grobu o wiele rzadziej stanowi już smoliście czarna, przepalona próchnica z węglami drzewnymi, częściej spotykana jest natomiast brunatna próchnica, a niekiedy wielkość grobu określa sam zasięg występowania przepalonych kości i wyposażenia.

W przypadku pochówków popielnicowych jamy grobowe są znacznie mniejszych rozmiarów i osiagają od 35×30 cm (ryc. 12: 1) do 130×65 cm (ryc. 8: 4), a ich wypełnisko stanowi czarna, szara lub brunatna próchnica (ryc. 12: 1; 48: 1; 8: 4; 18: 1; 36: 6), choć często jamy grobowe nie są zdecydowanie czytelne (ryc. 30: 8; 43: 1; 46: 1; 49: 1; 51: 8; 56: 4). Kilka grobów popielnicowych wyróżnia się specyficzną konstrukcją nakrywania popielnicy dużą ilością silnie przepalonych i zdeformowanych fragmentów naczyń ze stosu ciałopalnego, do których należą groby 36 (ryc. 37: 1), 37 (ryc. 40: 1), 43 (ryc. 45: 1), 57 (ryc. 53: 3) oraz 60 (ryc. 55: 7). Podobne zjawisko obserwujemy na sąsiednich cmentarzyskach w Konopnicy (B. Abramek 1989, s. 83), w Strobinie (B. Abramek 1985, s. 58–60), Kolonii Rychłocice stan. 1 (badania autorów, zbiory MAiE w Łodzi), a także na bardziej odległym cmentarzysku w Mierzynie-Grobli stan. 2, pow. piotrkowski (J. Ziętek 2004, s. 85, tabl. XXVII: 27, 28). Na tych cmentarzyskach ilość grobów popielnicowych o takiej konstrukcji sięga od 1 (Konopnica) do 8 (Kolonii Rychłocice), a ich wyposażenie należy najczęściej do stosunkowo bogatych zawierając atrybuty zarówno pochówków kobiecych, jak i męskich. Ich chronologia jest dość wąska w przedziale wczesnego okresu rzymskiego (fazy B_{1b} – B_{2b}).

W kategorii grobów popielnicowych dziesięć pochówków wyróżnia się wyposażeniem, będącym wyróżnikiem płci pochowanych osób. W czterech z nich stwierdzono przedmioty typowo męskie, a więc elementy uzbrojenia (groby 6, 14, 36 i 44), a w sześciu wyposażenie charakterystyczne dla grobów kobiecych w postaci m.in. przęślików oraz okuć skrzyń i szkatulek (groby 26, 37, 43, 46, 55 oraz 57).

Groby odkryte w pierwszych pięciu sezonach badawczych w latach 1980–1984 uzyskały wstępne określenia antropologiczne (groby 1–62)*. Ich wyniki zostały zamieszczone w zestawieniach tabelarycznych grobów z młodszego okresu przedrzymskiego i okresu rzymskiego (M. Jażdżewska 1988, s. 114–115 tabela 1, s. 120–122 tabela 2). Ponownej, szczegółowej analizy antropologicznej przepalonego materiału kostnego dokonała dr Anna Zielińska, której wyniki są zamieszczone w niniejszym opracowaniu.

CHRONOLOGIA

Przedstawione wyżej wyniki analizy typologiczno-chronologicznej pozwalają określić czas funkcjonowania cmentarzyska na stanowisku 2 w Siemiechowie. Odkryte w trakcie badań wykopaliskowych materiały umożliwiają wydzielenie dwóch czasowo zróżnicowanych grup pochówków. Licząca 32 groby grupa pierwsza obejmuje młodszy okres przedrzymski, grupa druga natomiast 35 grobów z wczesnego okresu rzymskiego. W obrębie obydwu grup, dzięki występowaniu dużej ilości przedmiotów o krótkim czasie trwania, dokonano bardziej szczegółowego podziału chronologicznego. Jeden pochówek zaklasyfikowano do okresu przejściowego A_3/B_1 , czyli przełomu młodszego okresu przedrzymskiego i wczesnego okresu rzymskiego.

Najstarszą fazę cmentarzyska otwiera dość duża grupa grobów posiadających w swoim wyposażeniu wyznaczniki fazy A_2 młodszego okresu przedrzymskiego. Liczy ona 17 pochówków, w których wystąpiły zapinki typu C, H i K wg J. Kostrzewskiego (1919), żelazne klamry do pasa o konstrukcji zawiaskowej, elementy uzbrojenia w postaci miecza jednosiecznego typu W.IA i dwusiecznego typu I/1 wg

* Określenia antropologiczne dokonał dr Bogdan Łuczak z Katedry Antropologii Uniwersytetu Łódzkiego.

P. Łuczkiwicza (2006), grot typu A/1 wg P. Łuczkiwicza (2006), fragmentu umbra B.1A oraz B.3/4 i B.5 wg D. Bohnsacka (1938) oraz ceramika nosząca cechy 1 i 2 fazy ceramicznej kultury przeworskiej wg T. Dąbrowskiej (1997). Są to groby 1, 3, 4, 5, 7, 10, 12, 16, 21, 24, 27, 29, 30, 31, 32, 33, i 34.

Kolejnym stadium funkcjonowania cmentarzyska jest faza A₃, grupująca 15 grobów: 2, 11, 17, 20, 22, 25, 49, 50, 51, 53, 54, 63, 64, 66 oraz 70. Wyznacznikami jej są przede wszystkim zapinki typu M i N wg J. Kostrzewskiego (1919), miecz typu III/5, grot typu L/3 wg P. Łuczkiwicza (2006), umbra typu B.5 wg D. Bohnsacka (1938), czy hełm typu wschodniocełtyckiego oraz ceramika o cechach 3 fazy ceramicznej kultury przeworskiej.

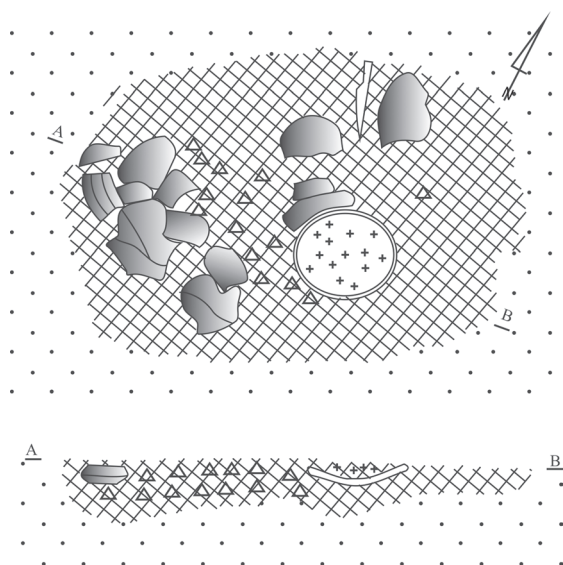
Z fazą przejściową A₃/B₁ związany jest tylko jeden grób nr 67 z umbem typu B. 7 wg D. Bohnsacka (1938) i grotami typu F odmiany 1 wg P. Kaczanowskiego (1995) i typu H wg P. Łuczkiwicza (2006).

Z kolei na fazę B_{1a} możemy pewnie datować również tylko jeden grób nr 23 z ostrogą grupy B2 wg J. Ginalskiego (1991). Nieco większą grupę grobów natomiast umieszczamy w fazie B_{1b}, gdzie wyznacznikami chronologicznymi są zapinki III grupy Almgrena serii A oraz fibule A 68. Są to groby 13, 47 i 48. W fazie B_{1c} wyróżniono groby 26, 37, 61 i 65 z zapinkami grupy IV odmiany 1, natomiast w fazie B_{1b-c} groby 56 i 58 datowane w nieco szerszych ramach zapinkami A 68 i A IV odmiany 1. W szerszych ramach fazy B₁ umieszczamy groby 9, 18, 19, 28, 45 i 59. Do przełomu fazy B₁/B₂ zaliczamy też tylko jeden grób nr 44 wyposażony w miecz jednosieczny typu B wg M. Biborskiego (1978) oraz grot typu I odmiany 2 wg P. Kaczanowskiego (1995). Również jeden grób nr 55 umieszczamy w fazie B_{2a} z brązową zapinką grupy IV odmiany 2. Również na fazę B_{2b} datujemy jeden pochówek oznaczony numerem 36, którego wyznacznikiem chronologicznym jest zapinka żelazna należąca do grupy V typu 123 O. Almgrena, umbo typu 7a z długim kolcem i imacz typu J9 będące typowymi elementami uzbrojenia dla IV grupy grobów z bronią K. Godłowskiego (1992). Grób ten zamyka więc okres użytkowania cmentarzyska.

Natomiast w szerszych ramach fazy B₂ umieszczamy 13 grobów: 6, 8, 14, 15, 35, 39, 40, 41, 42, 43, 46, 60 i 62, choć w ich wyposażeniu brak dobrych wyznaczników chronologicznych. Opieramy się tu jedynie na cechach stylistycznych ceramiki oraz grotach typu II odmiany 1, typu VI odmiany 1, typu VIII odmiany 3 oraz formy przejściowej pomiędzy typem IV a X znajdujących się w wyposażeniu grobów 6, 8 i 14, które nie dają niestety możliwości bardziej szczegółowego datowania.

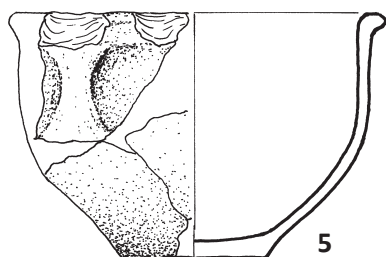
Wreszcie ogólnie na wczesny okres rzymski, na fazę B, datujemy groby 38, 57, 68 i 69. Także ich wyposażenie nie pozwala na bardziej dokładne określenie chronologii w ramach tego okresu.

Podsumowując dotychczasowe uwagi na temat chronologii cmentarzyska należy stwierdzić, że zostało założone w fazie A₂ młodszego okresu przedrzymskiego i funkcjonowało do końca wczesnego okresu rzymskiego. Obecność ceramiki toczzonej na kole w domniemanym grobie 39 oraz w grobie 8 znajdującym się prawdopodobnie na wtórnym złożu jest wyłącznie wynikiem użytkowania obszaru stanowiska przez mieszkańców późniejszej osady z młodszego – późnego okresu rzymskiego. W latach bezwzględnych czas użytkowania nekropolii obejmuje zatem lata od początków drugiej połowy II wieku p.n.e. do połowy II wieku n.e., czyli okres około 300 lat. Na cmentarzysku doskonale widoczna jest stratygrafia horyzontalna rozmieszczenia grobów. Faza starsza, obejmująca młodszy okres przedrzymski, zajmuje zachodni skraj stanowiska, natomiast faza młodsza, wczesnorzymska wyraźnie przesunięta jest w kierunku wschodnim (ryc. 3). Brak badań w części południowej cmentarzyska nie pozwala na określenie pierwotnej wielkości nekropolii, jak również ewentualnej wielkości populacji użytkującej to cmentarzysko. Badania na obszarze sąsiadującej osady kultury przeworskiej wykazały, że jest ona młodsza od cmentarzyska, gdyż powstała dopiero w początkach młodszego okresu rzymskiego. Natomiast osada, która odpowiadałaby chronologicznie cmentarzysku nie została niestety zlokalizowana. Prawdopodobnie może znajdować się na pograniczu terasy nadzalewowej i zalewowej Warty na południe od stanowiska 2 w Siemiechowie, w odległości 100–150 metrów. Jest to jednak teren zabudowany, w związku z czym niedostępny do badań powierzchniowych i wykopaliskowych. Badania sondażowe wykonane podczas eksploracji pobliskiego cmentarzyska w Kolonii Rychłocice na stanowisku 2, na polach położonych na terasie nadzalewowej, przyniosły wynik negatywny, w związku z czym wskazane wyżej miejsce ewentualnej lokalizacji osady z młodszego okresu przedrzymskiego i okresu wczesnorzymskiego jest wielce prawdopodobne.

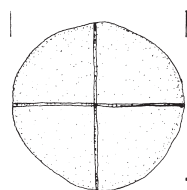

0 50 cm

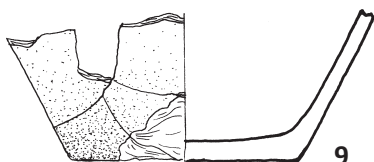
1

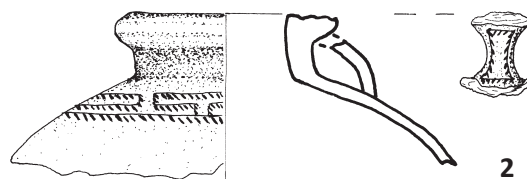
5

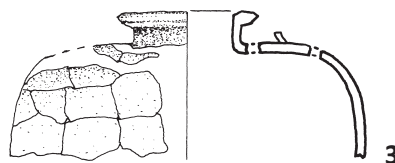
7

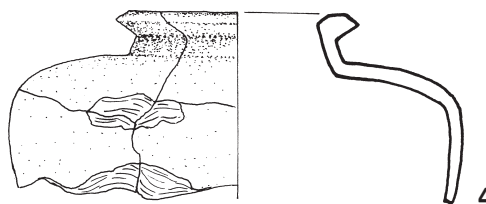
9

0 10 cm
2,5,70 15 cm
3-4

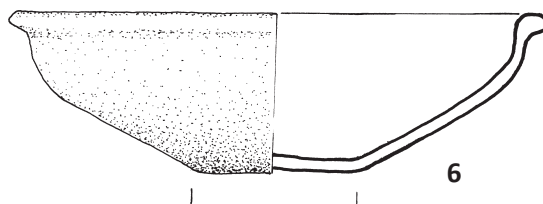
2

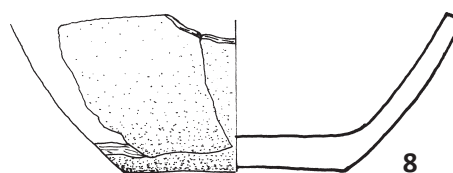
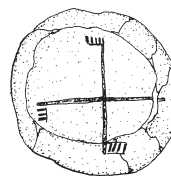
3

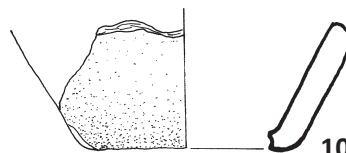
4

6

8

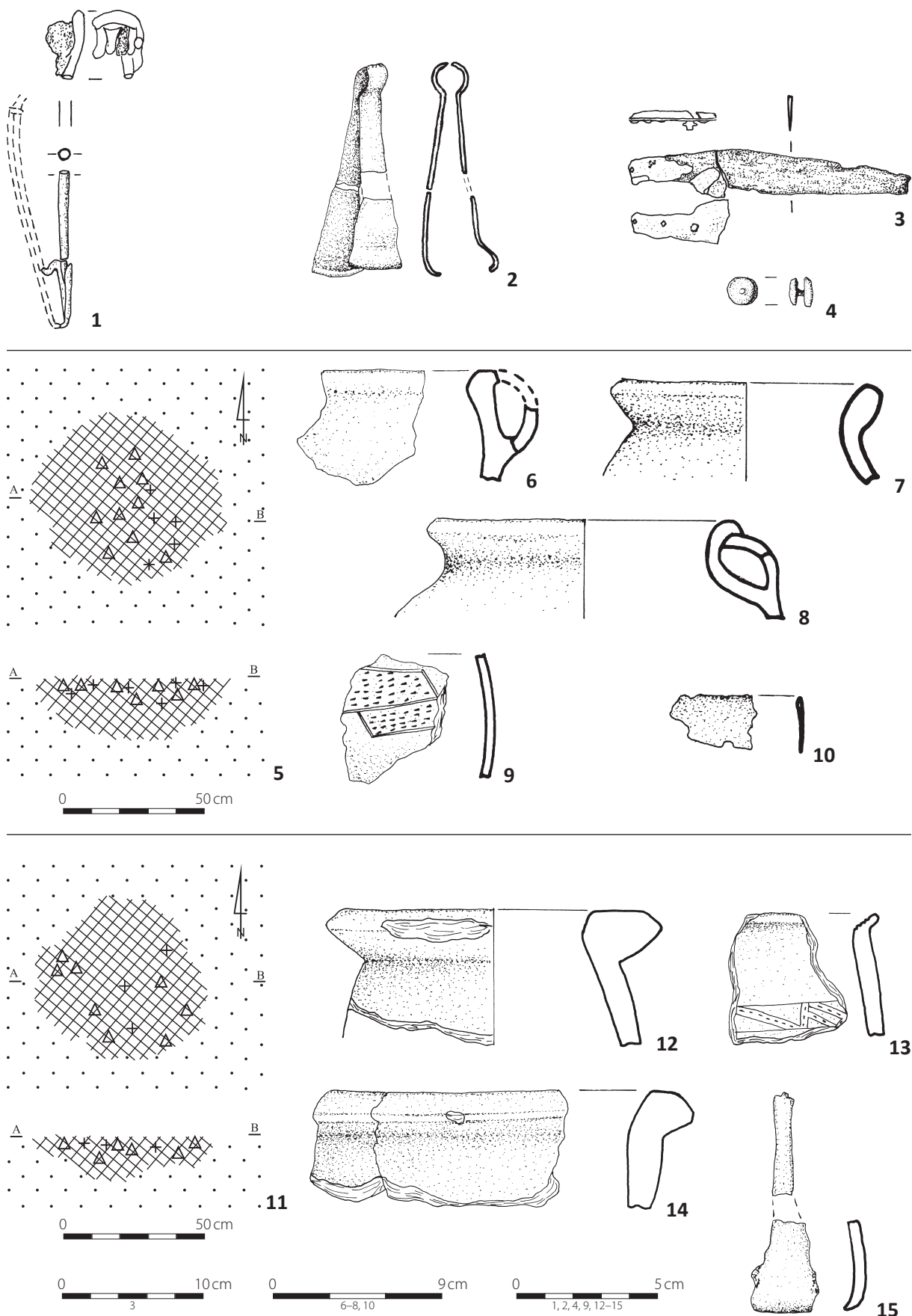

10

0 9 cm
8-90 5 cm
10

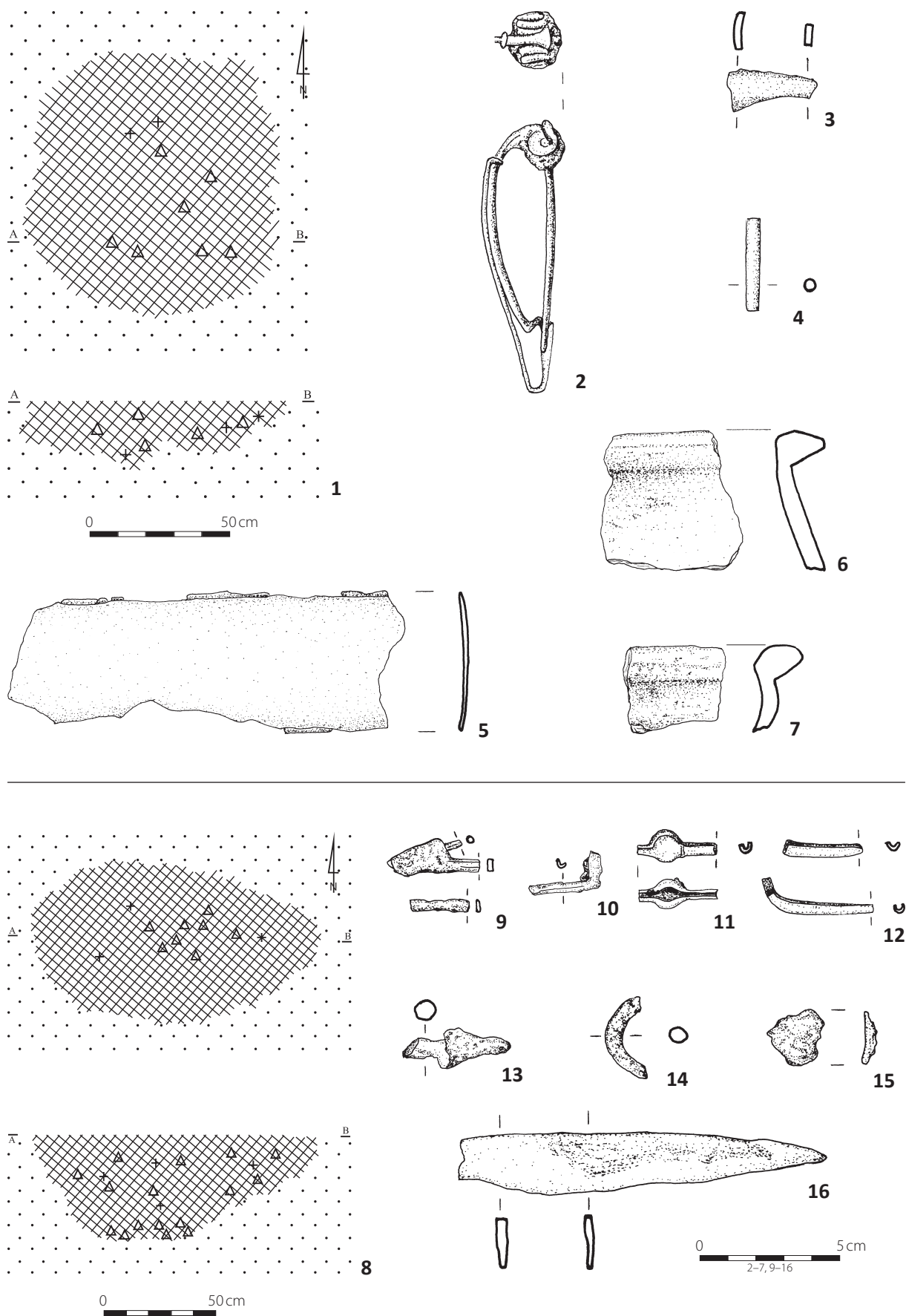
Ryc. 4. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 1. 2-10: glina.

Fig. 4. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 1. 2-10: clay.

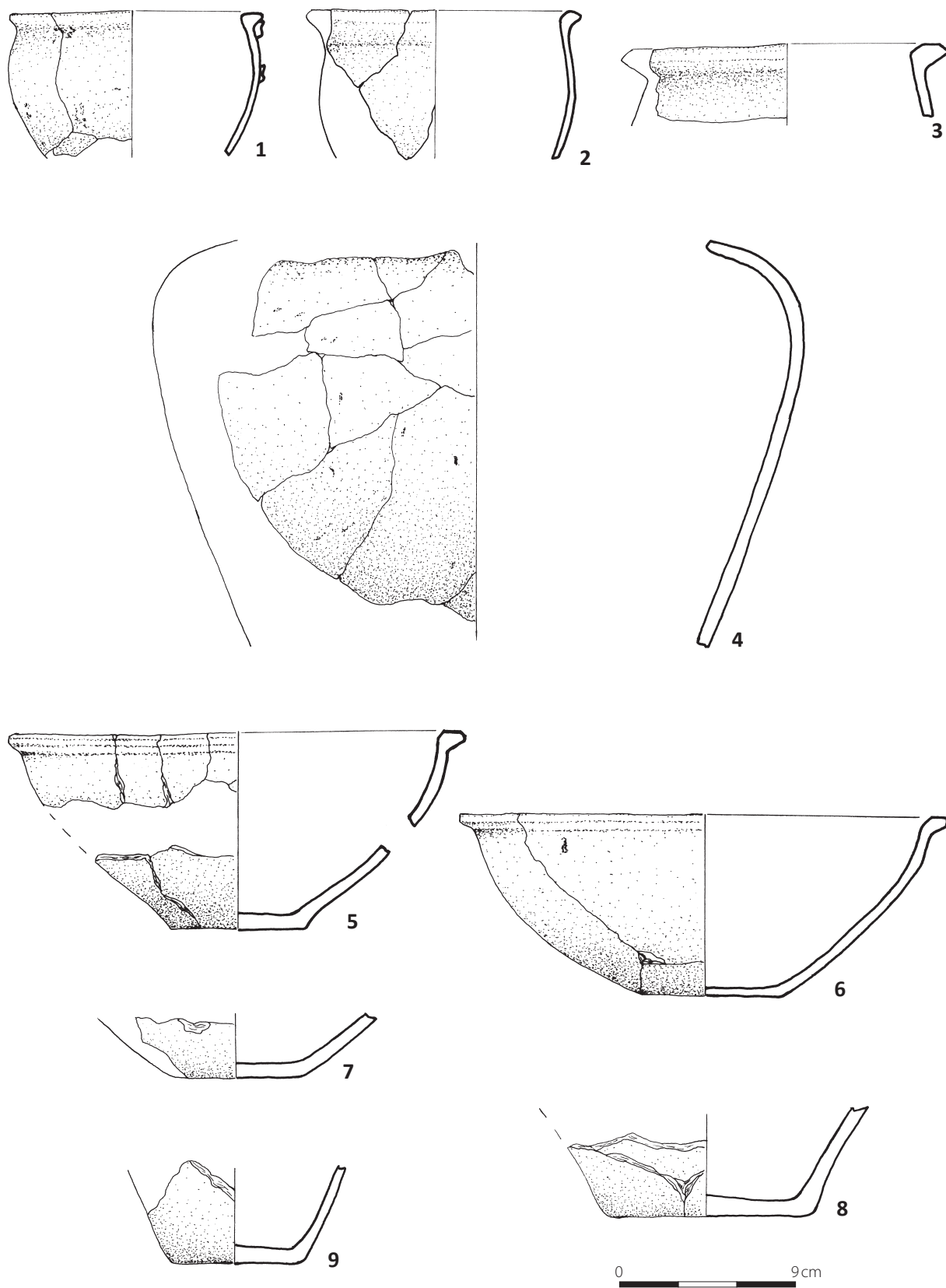
Ryc. 5. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–4: grób 1; 5–10 grób 2; 11–15 grób 3. 1, 3–4, 10, 15: żelazo; 2: brąz; 6–9, 12–15: glina.

Fig. 5. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–4 grave 1; 5–10: grave 2; 11–15: grave 3. 1, 3–4, 10, 15: iron; 2: bronze; 6–9, 12–15: clay.

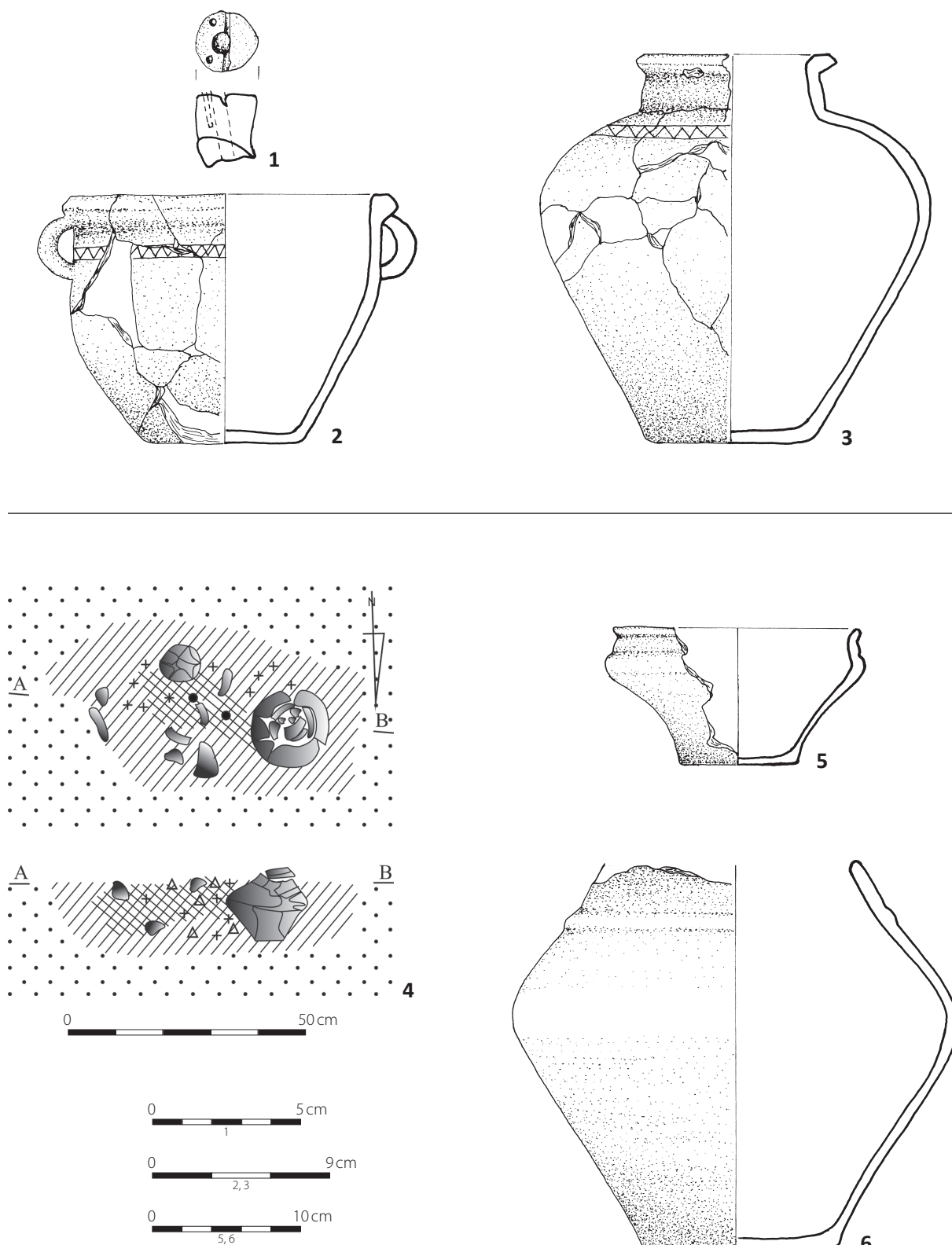
Ryc. 6. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-7: grób 4; 8-16: grób 5. 2-5, 9-16: żelazo; 6-7: glina.

Fig. 6. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-7: grave 4; 8-16: grave 5. 2-5, 9-16: iron; 6-7: clay.

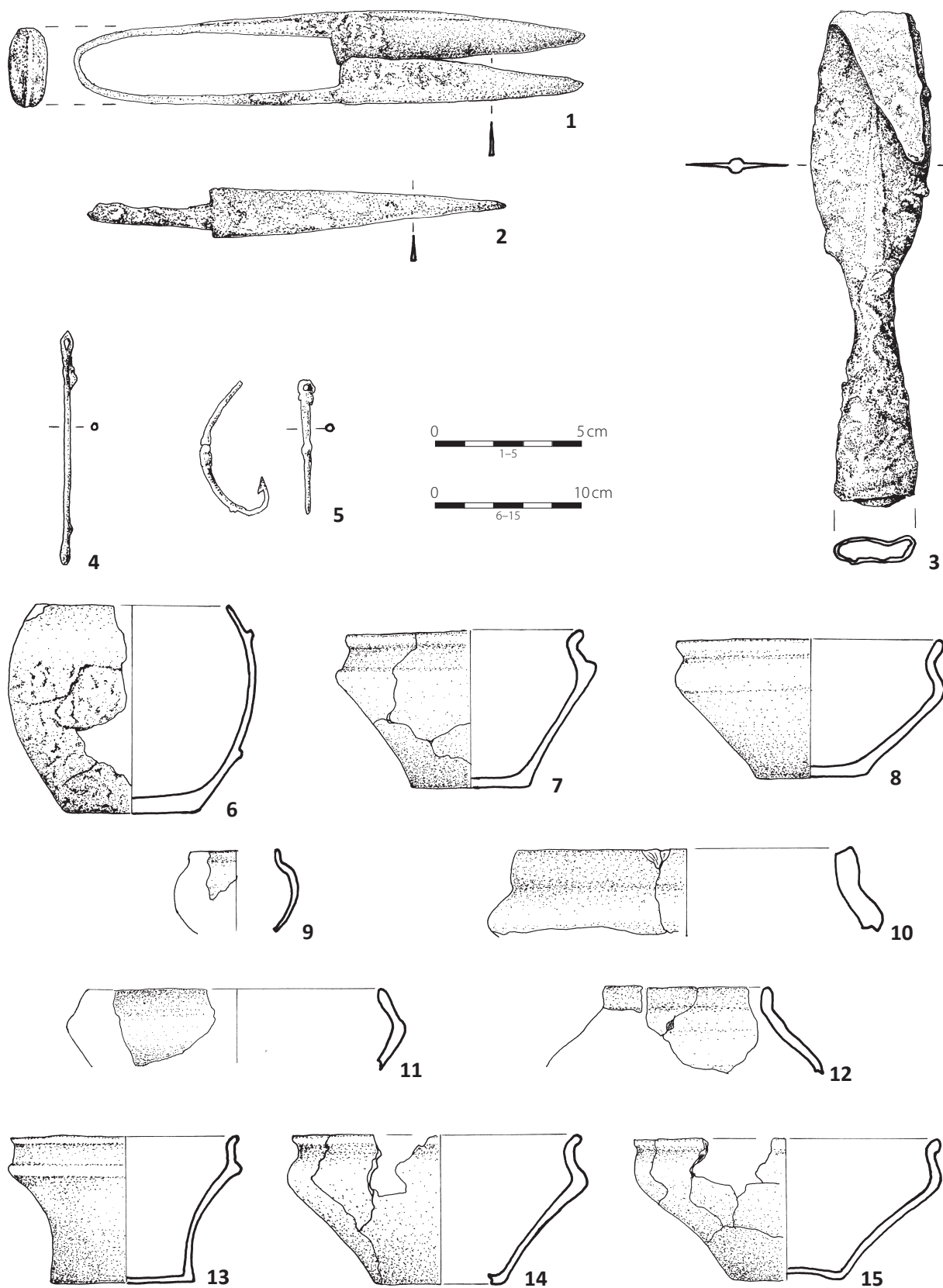
Ryc. 7. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 5. 1-9: glina.

Fig. 7. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 5. 1-9: clay.

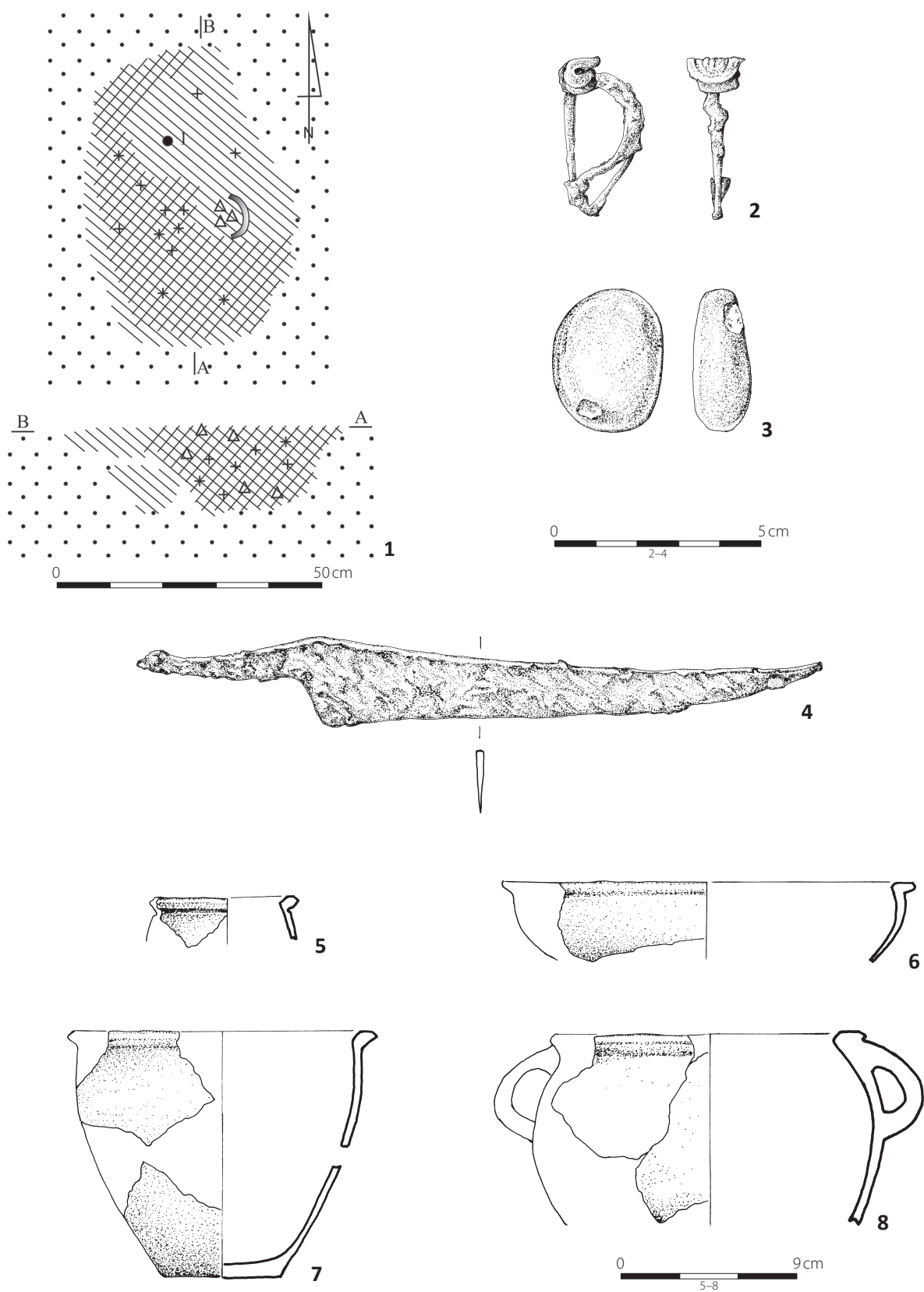
Ryc. 8. Siemiechów stan. 1, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–3: grób 5; 4–6: grób 6. 1–3, 5–6: glina.

Fig. 8. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–3: grave 5; 4–6: grave 6. 1–3, 5–6: clay.

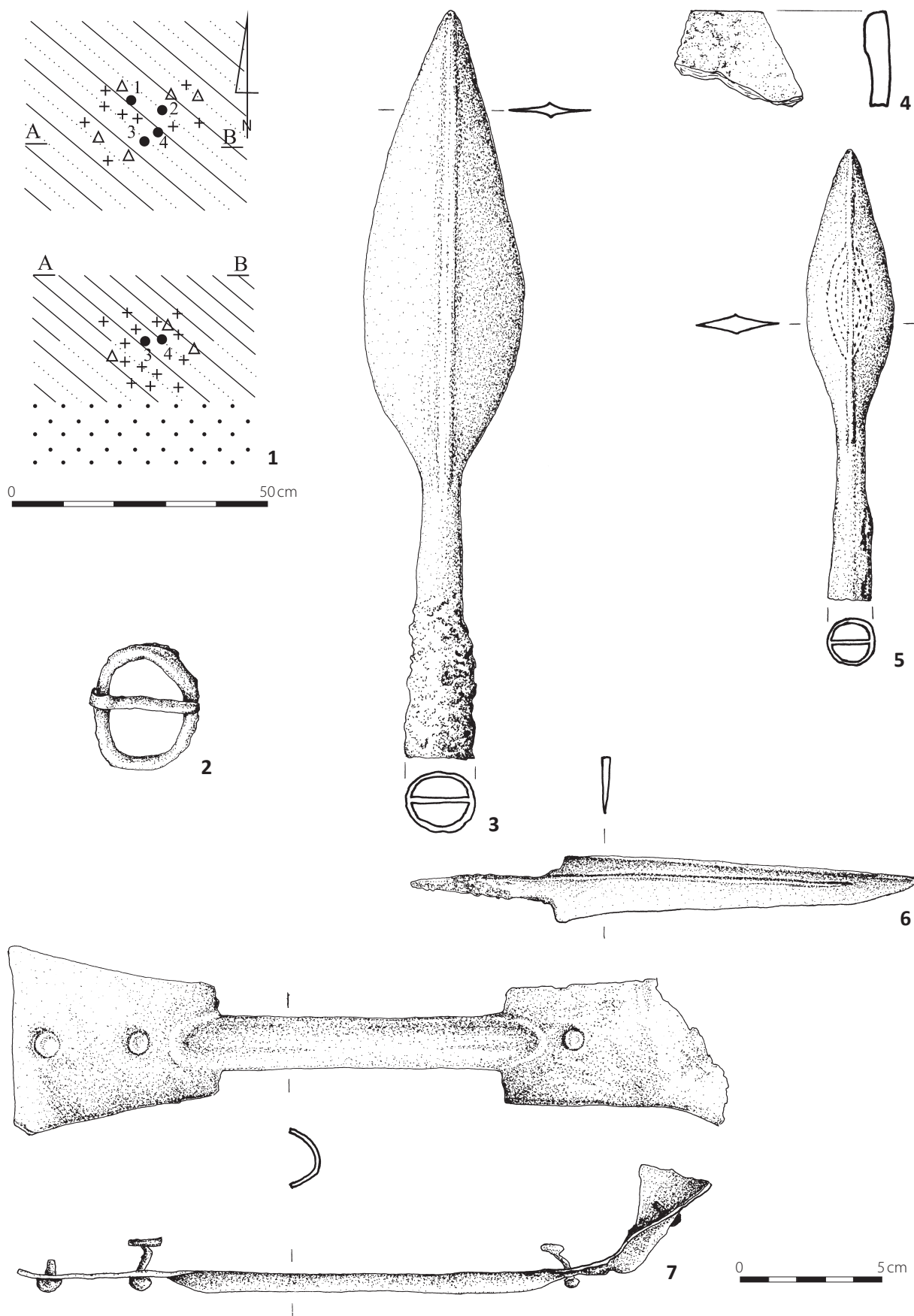
Ryc. 9. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 6. 1-5: żelazo; 6-15: glina.

Fig. 9. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 6. 1-5: iron; 6-15: clay.

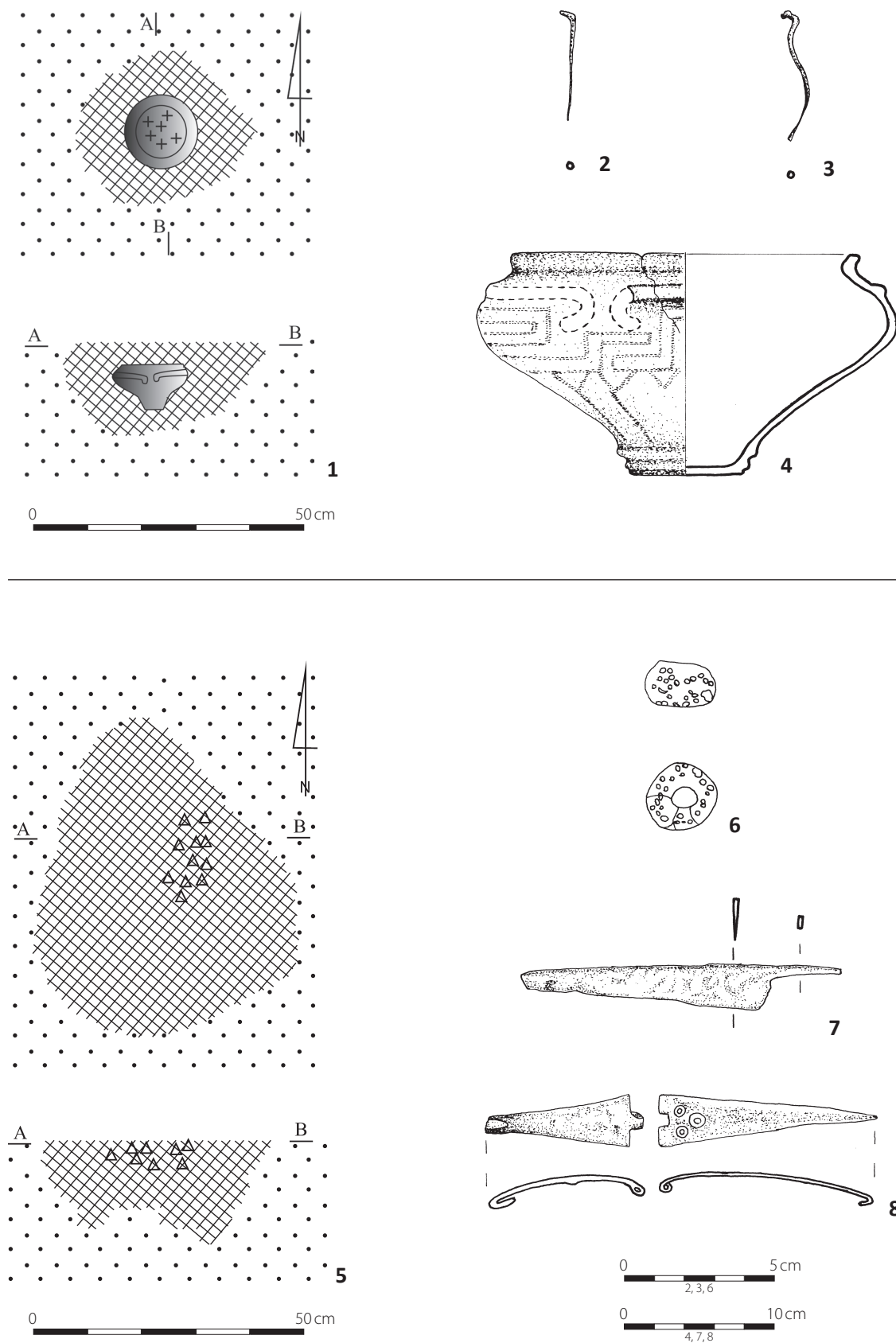
Ryc. 10. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 7. 2, 4: żelazo; 5-8: glina; 3: kamień.

Fig. 10. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 7. 2, 4: iron; 5-8: clay; 3: stone.

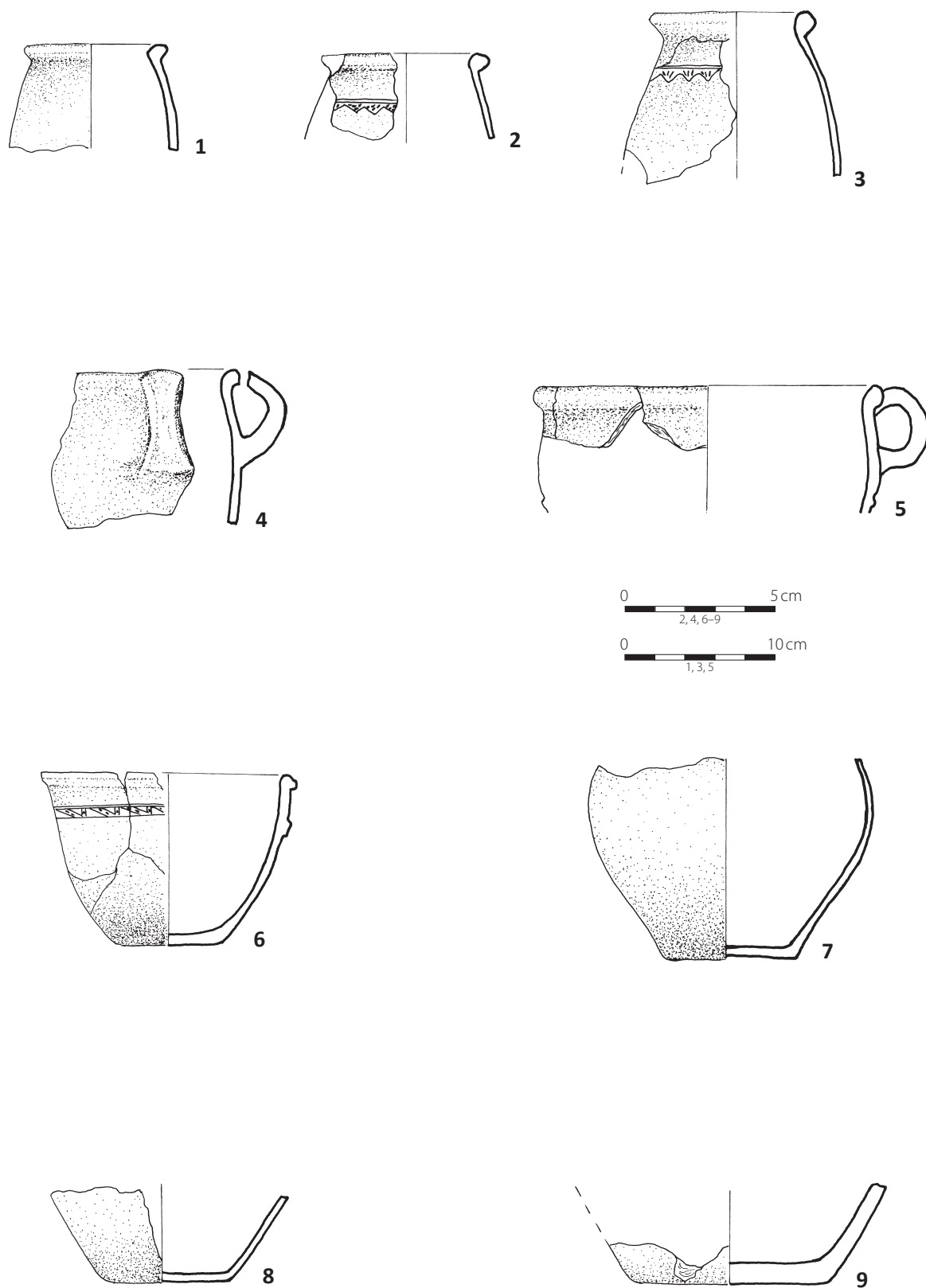
Ryc. 11. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 8. 2-3, 5-7: żelazo; 4: glina.

Fig. 11. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 8. 2-3, 5-7: iron; 4: clay.

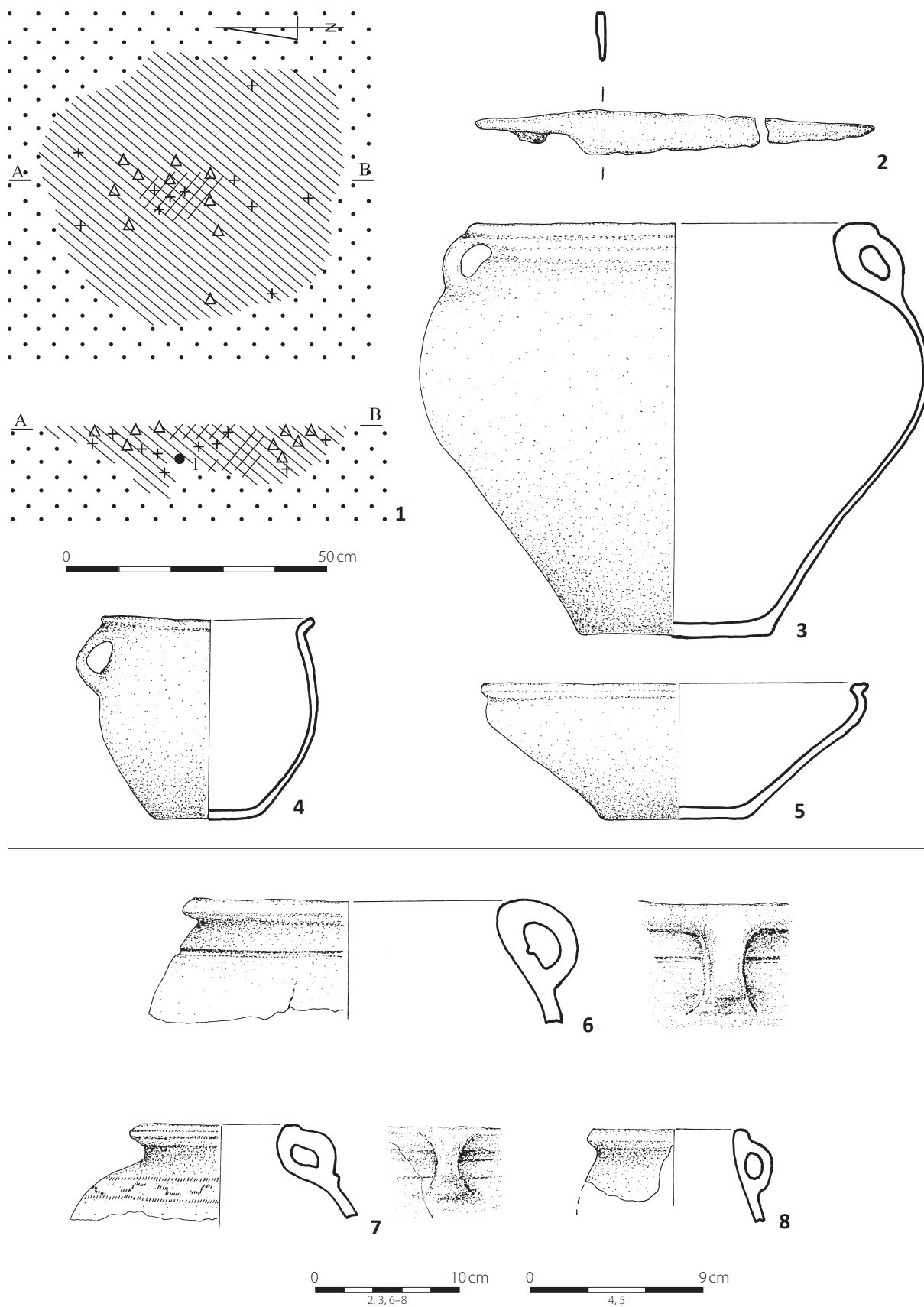
Ryc. 12. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–4: grób 9; 5–8: grób 10. 2–3: brąz; 6: szkło; 7–8: żelazo; 4: glina.

Fig. 12. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–4: grave 9; 5–8: grave 10. 2–3: bronze; 6: glass; 7–8: iron; 4: clay.

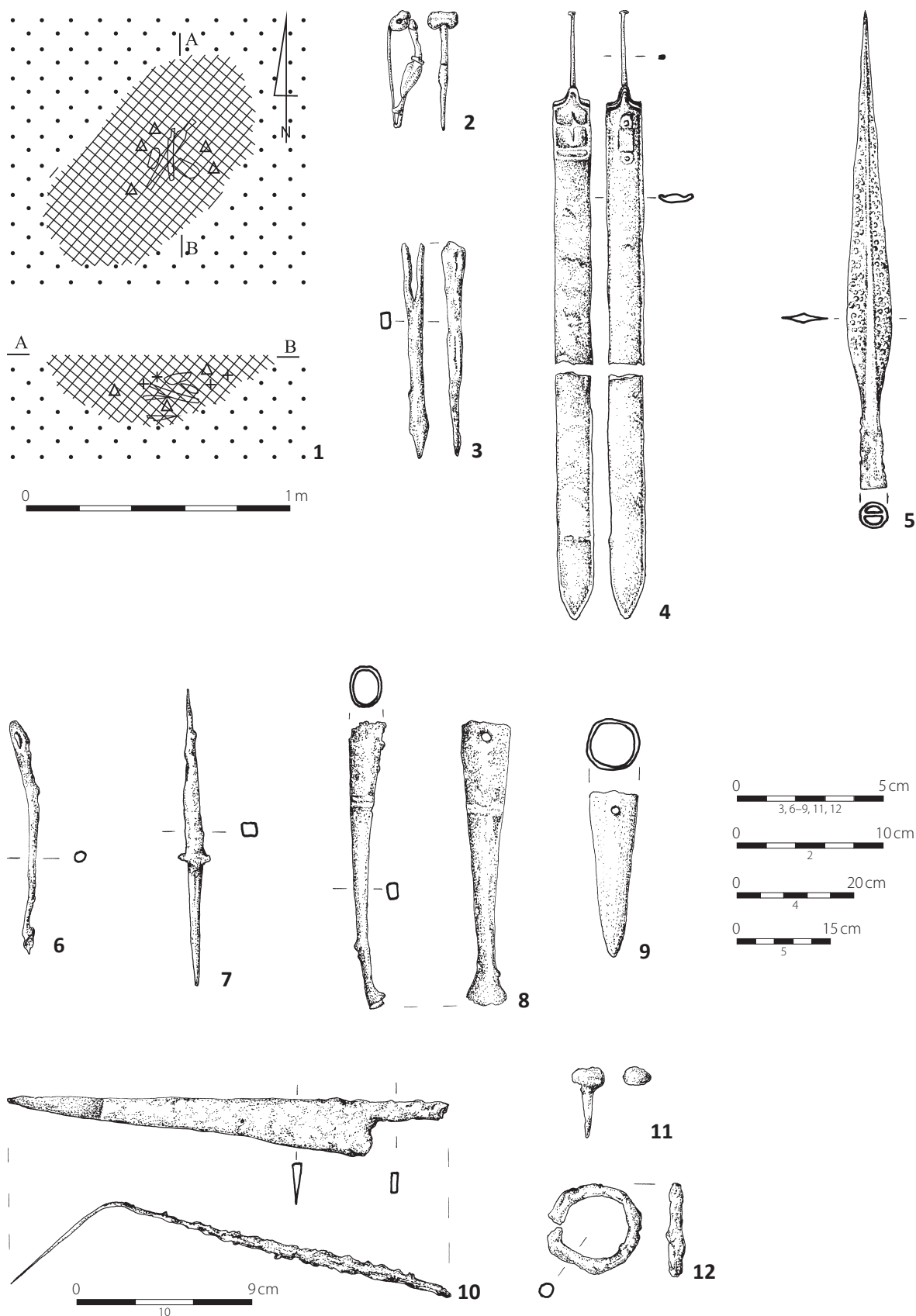
Ryc. 13. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 10. 1-9: glina.

Fig. 13. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 10. 1-9: clay.

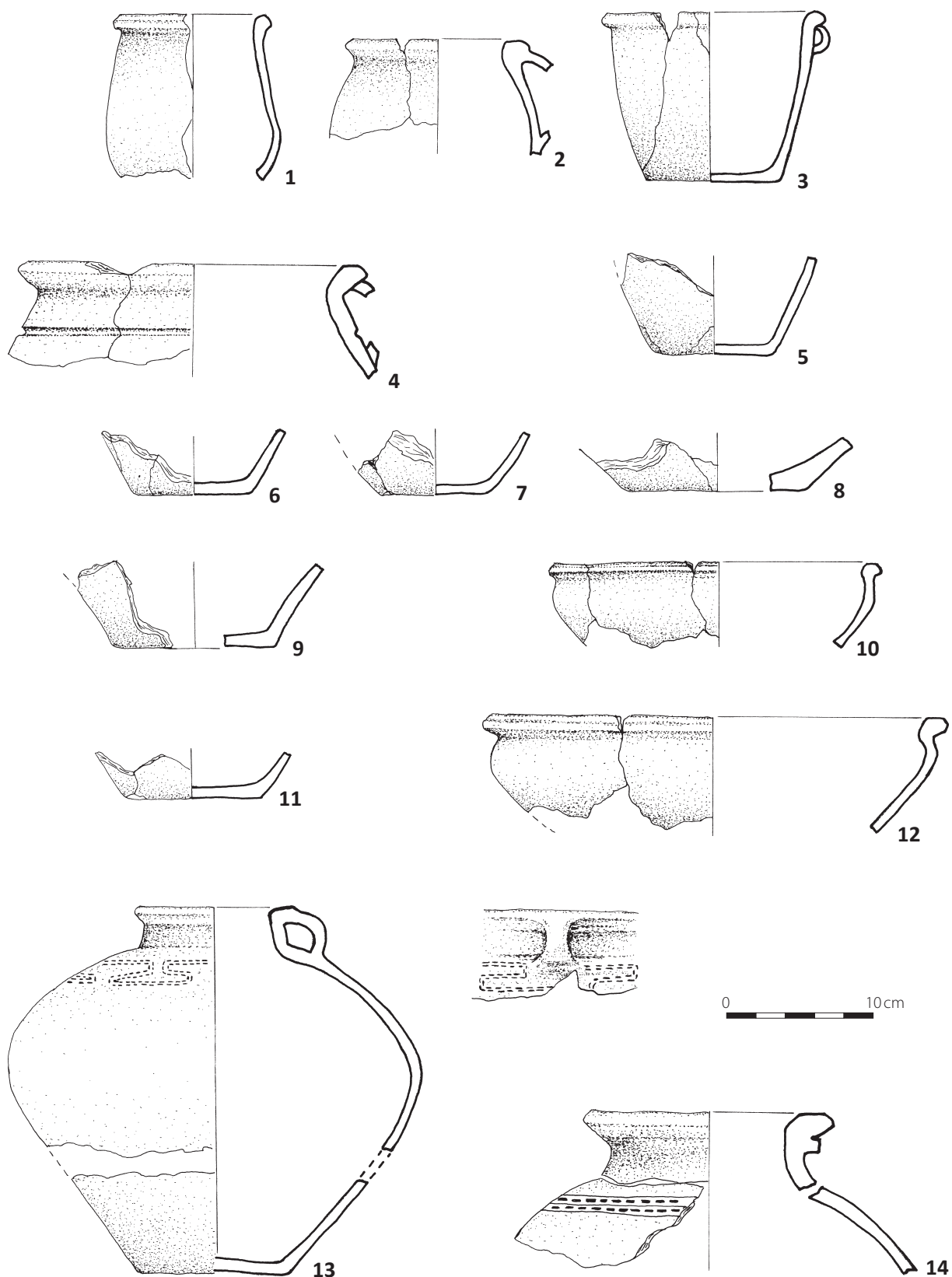
Ryc.14. Siemichów stan. 2., pow. Łask, woj. łódzkie. 1-5: grób 11; 6-8: grób 12. 2: żelazo; 3-8: glina.

Fig. 14. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-5: grave 11; 6-8: grave 12. 2: iron; 3-8: clay.

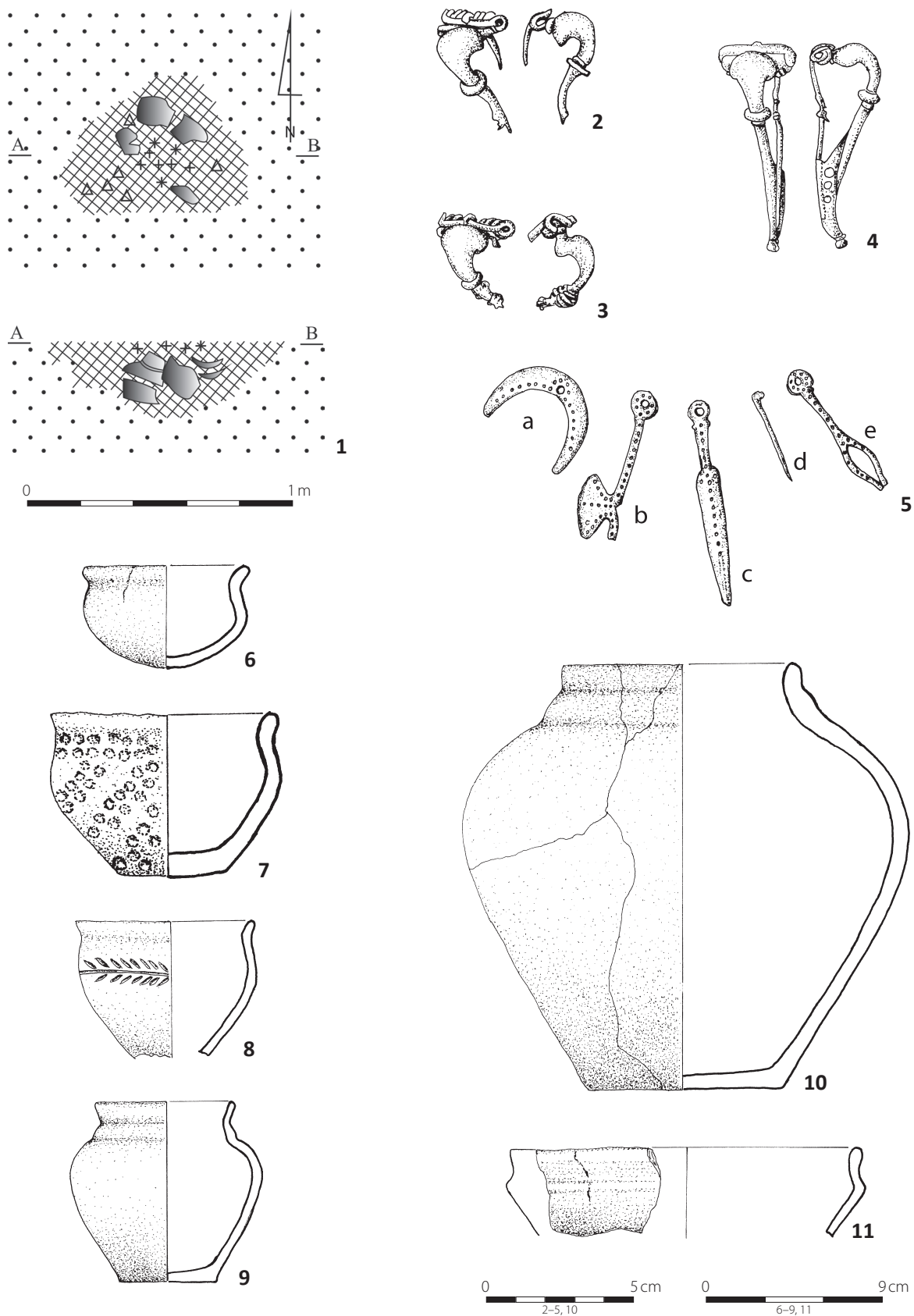
Ryc. 15. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 12. 2-12: żelazo.

Fig. 15. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 12. 2-12: iron.

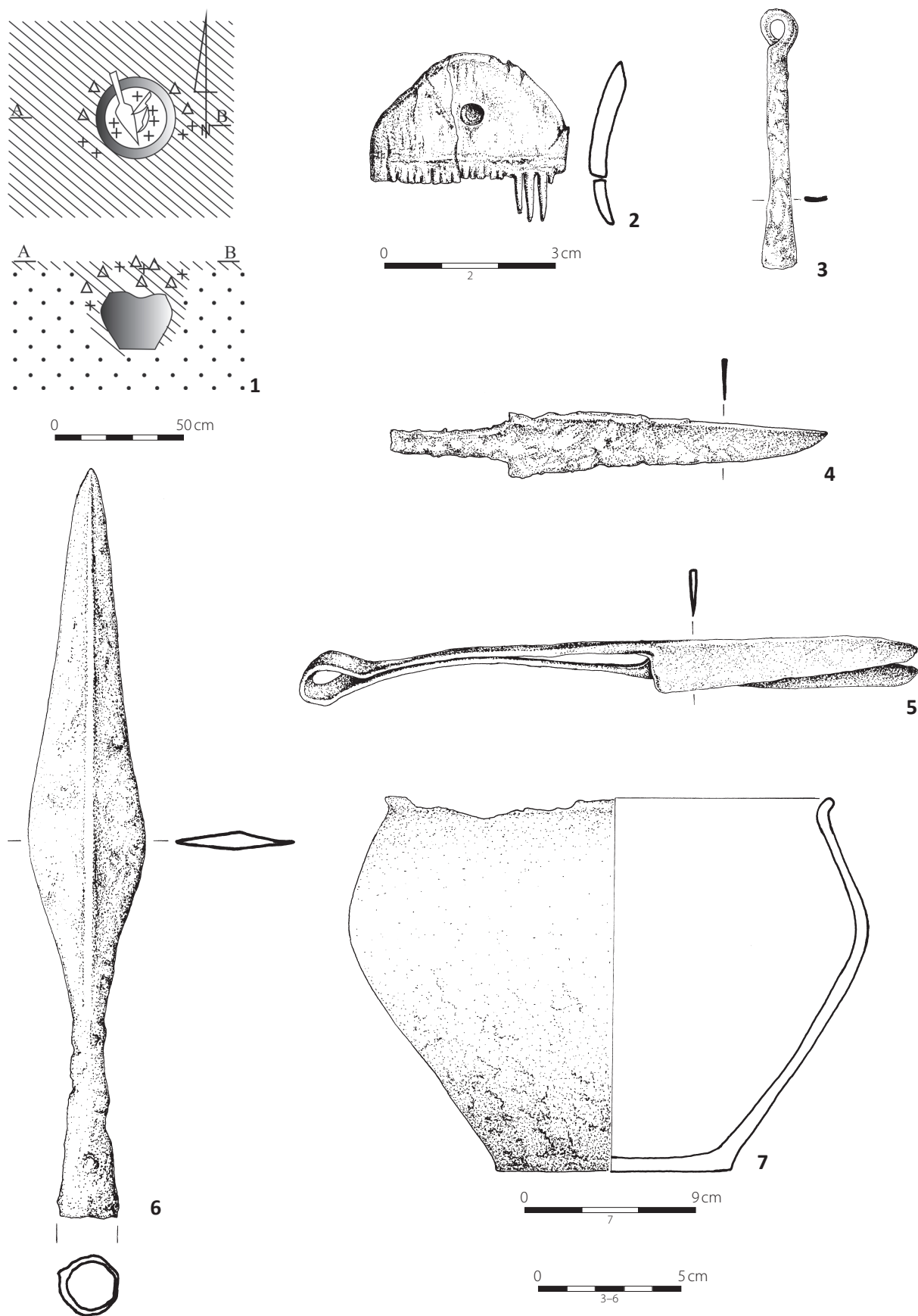
Ryc. 16. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 12.
1-14: glina.

Fig. 16. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 12. 1-14: clay.

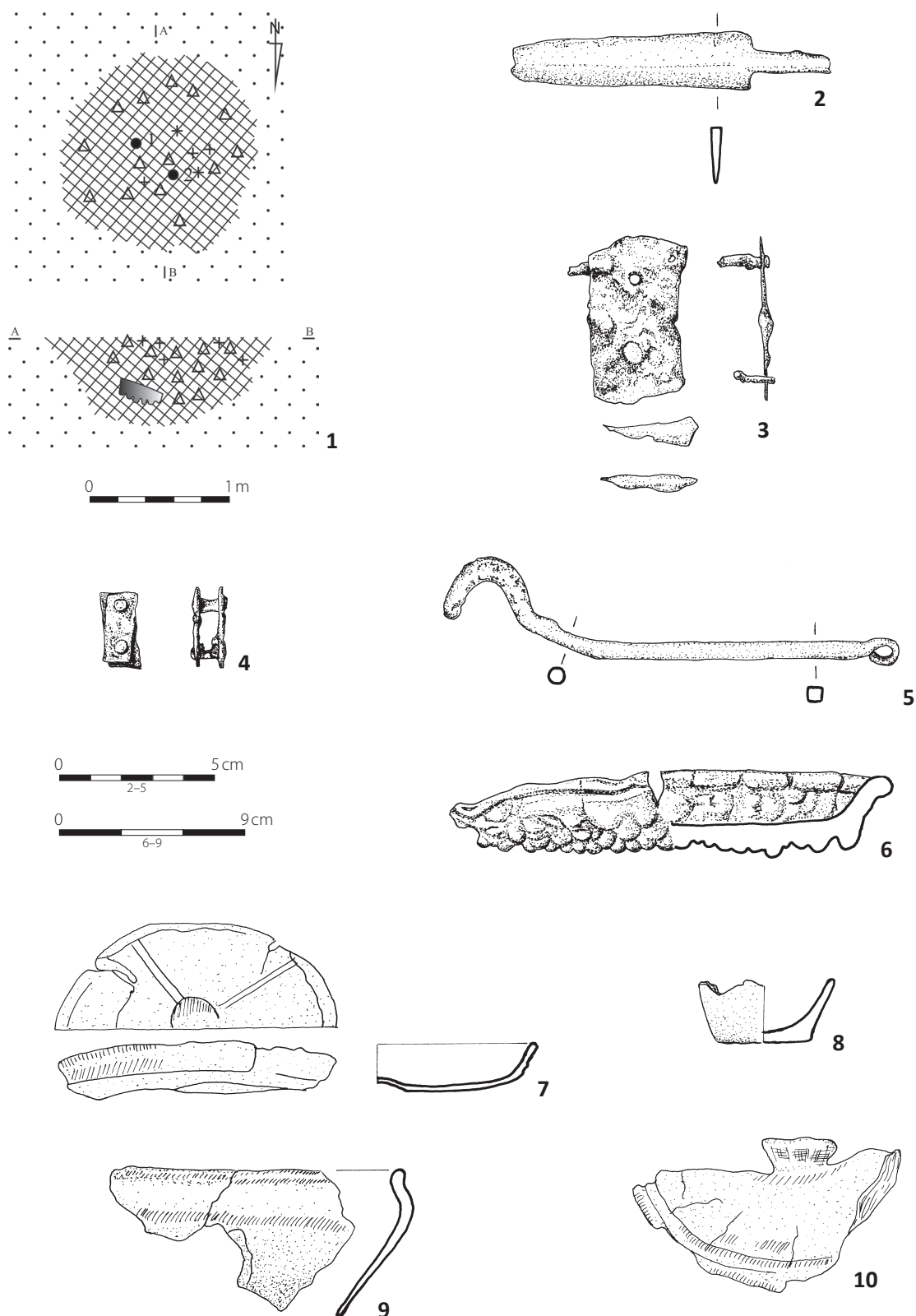
Ryc. 17. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 13. 2-4: brąz; 5: żelazo; 6-11: glina.

Fig. 17. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 13. 2-4: bronze; 5: iron; 6-11: clay.

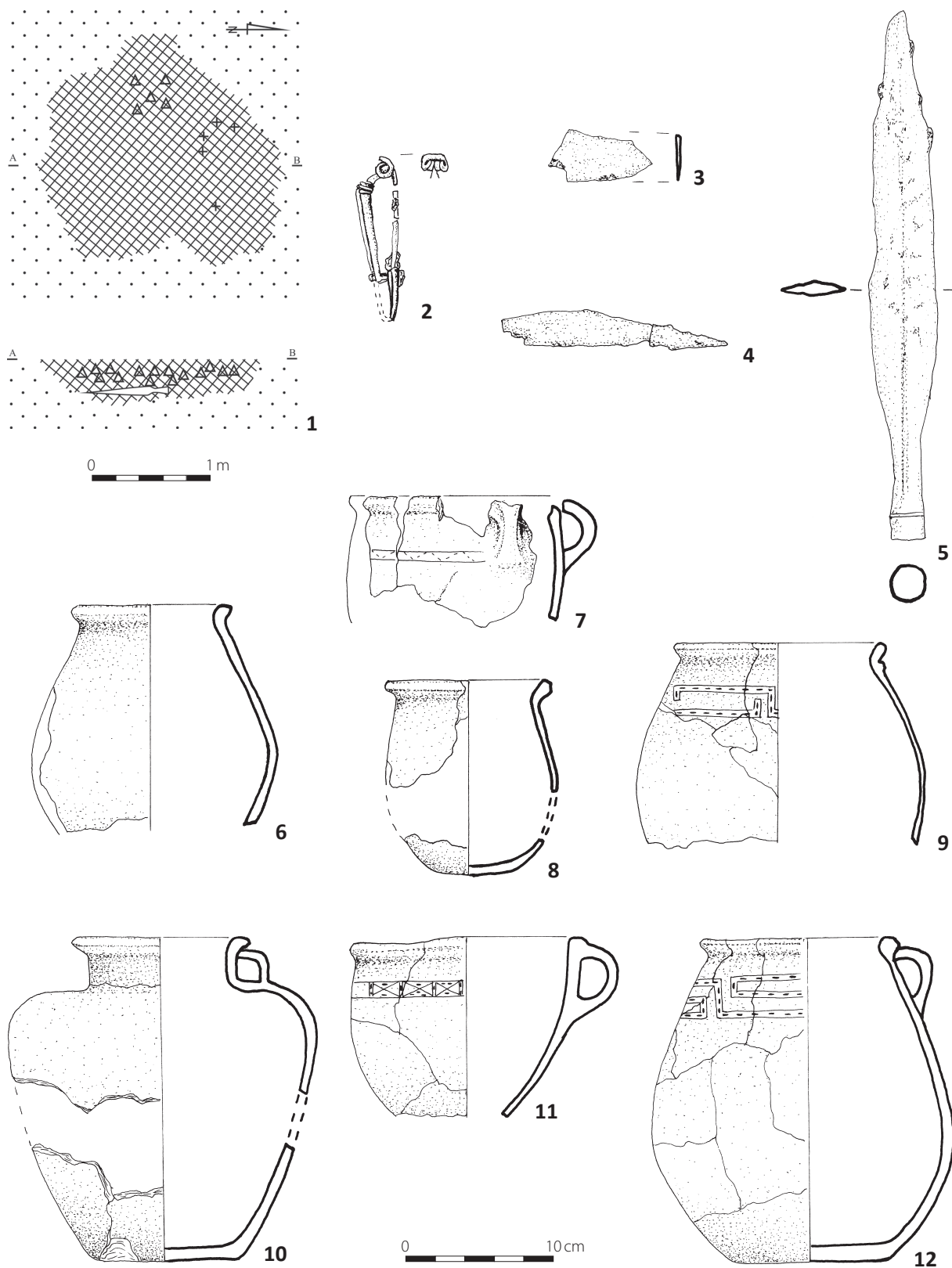
Ryc. 18. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 14.
2: poroże; 3–6: żelazo; 7: glina.

Fig. 18. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 14. 2: antlers; 3–6: iron; 7: clay.

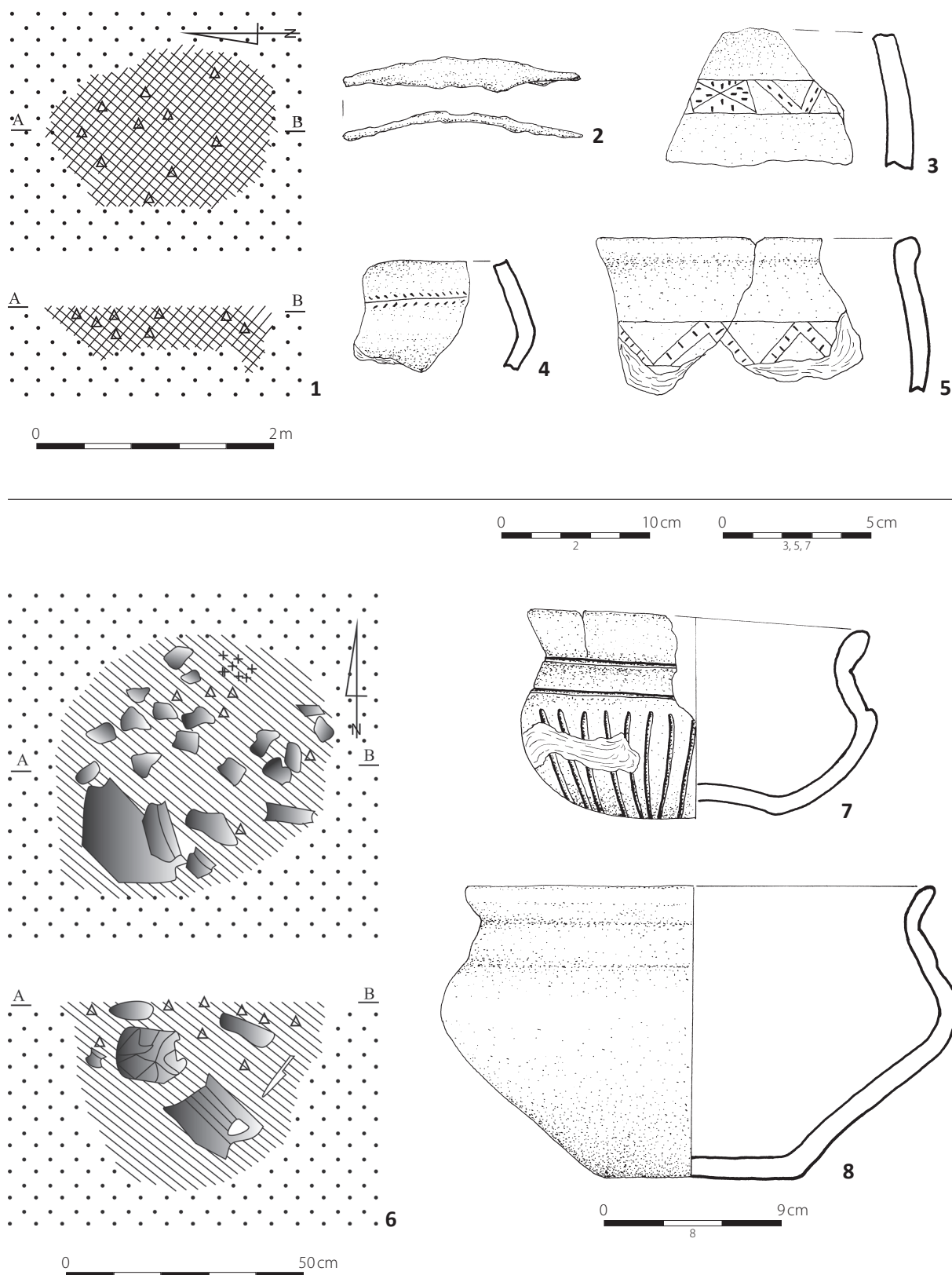
Ryc. 19. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 15.
2-5: żelazo; 6-10: glina.

Fig. 19. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 15. 2-5: iron; 6-10: clay.

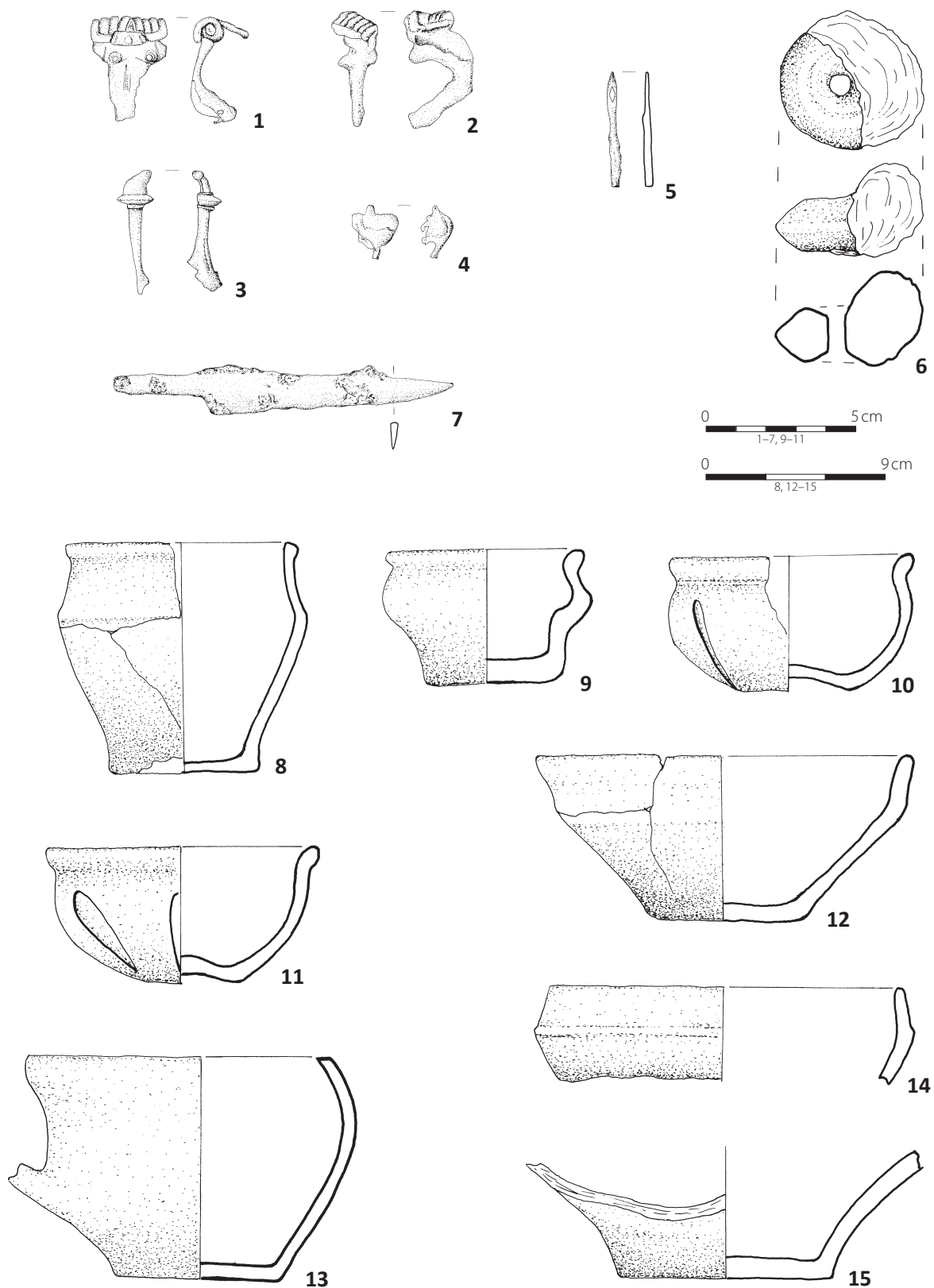
Ryc. 20. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 16.
2-5: żelazo; 6-12: glina.

Fig. 20. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 16. 2-5: iron; 6-12: clay.

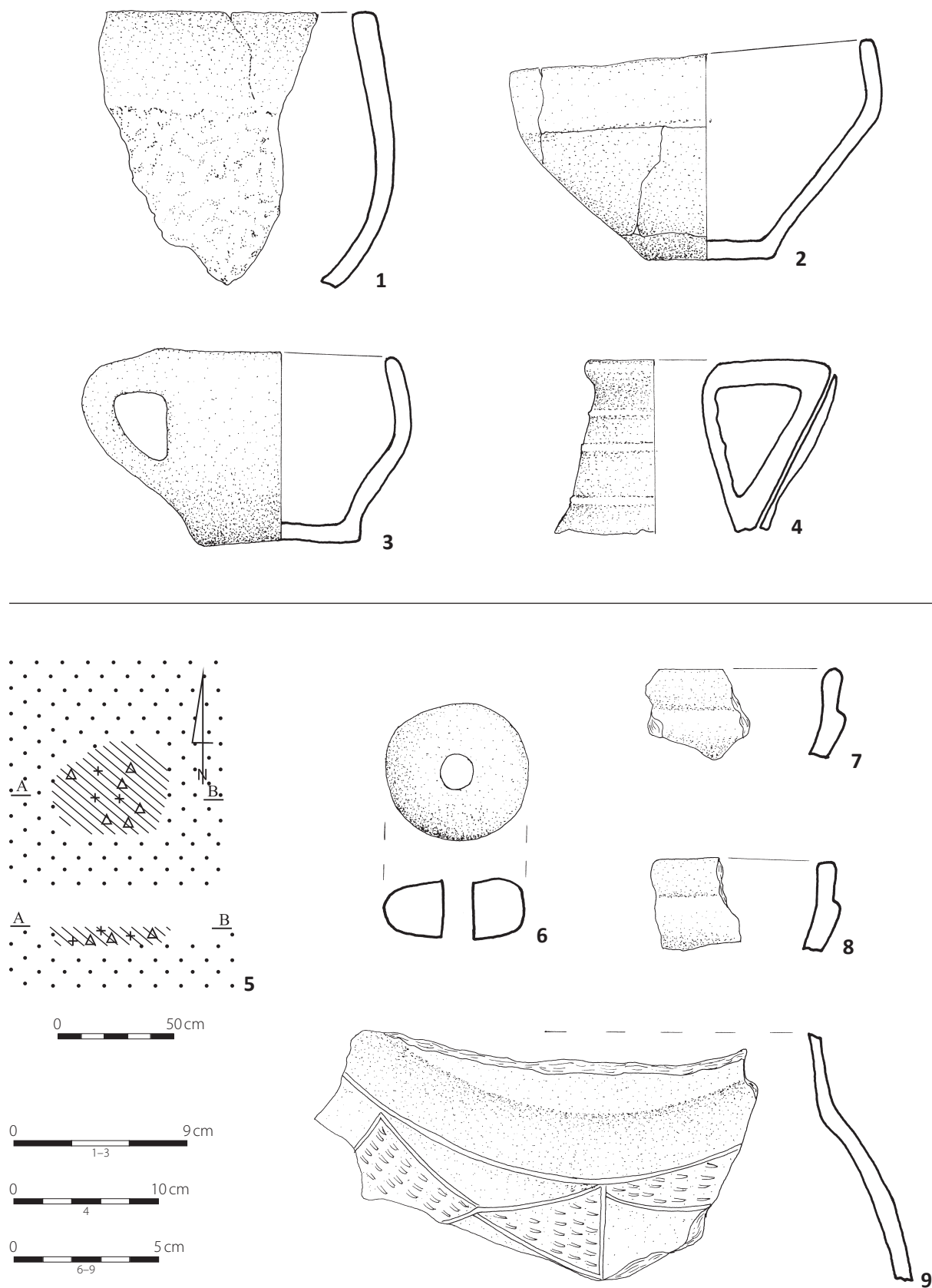
Ryc. 21. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–5: grób 17; 6–8: grób 18. 2: żelazo; 3–5, 7–8: glina.

Fig. 21. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–5: grave 17; 6–8: grave 18. 2: iron; 3–5, 7–8: clay.

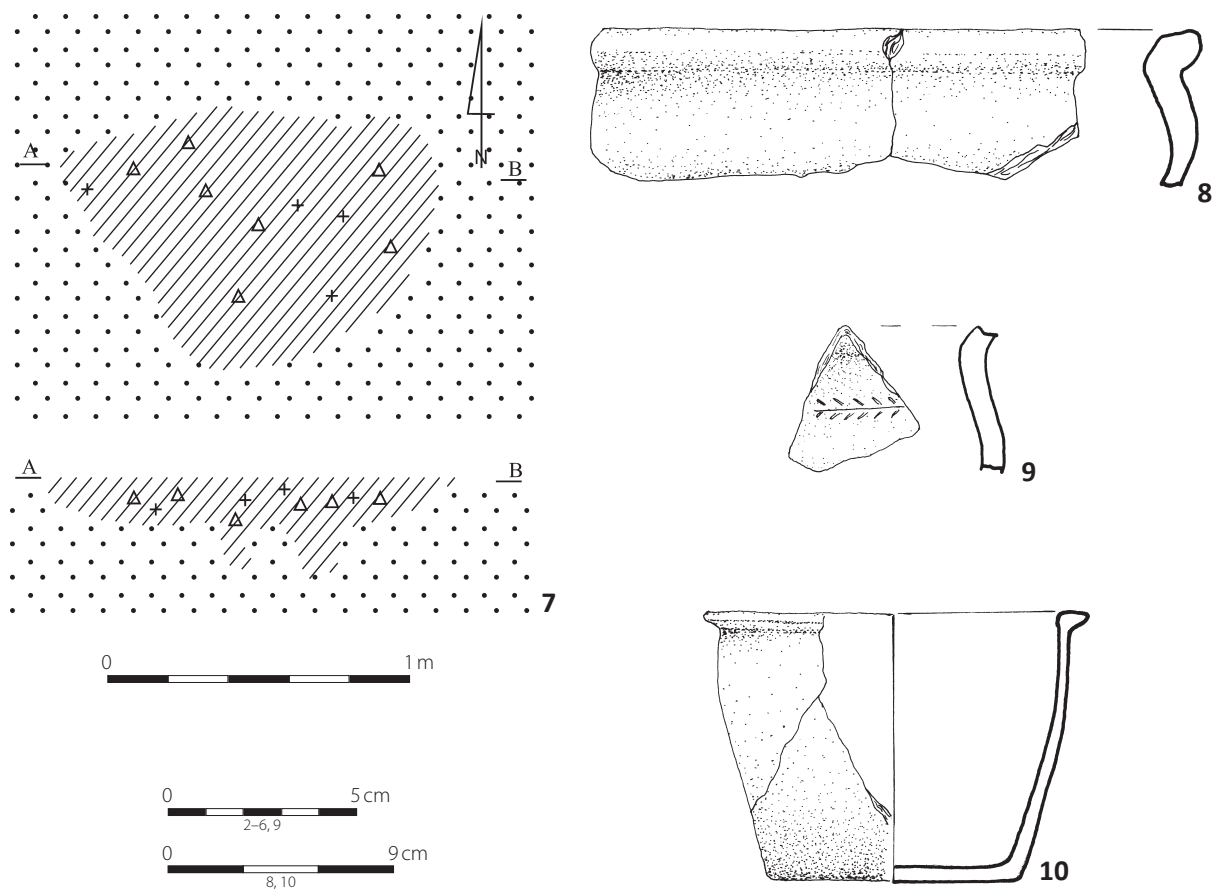
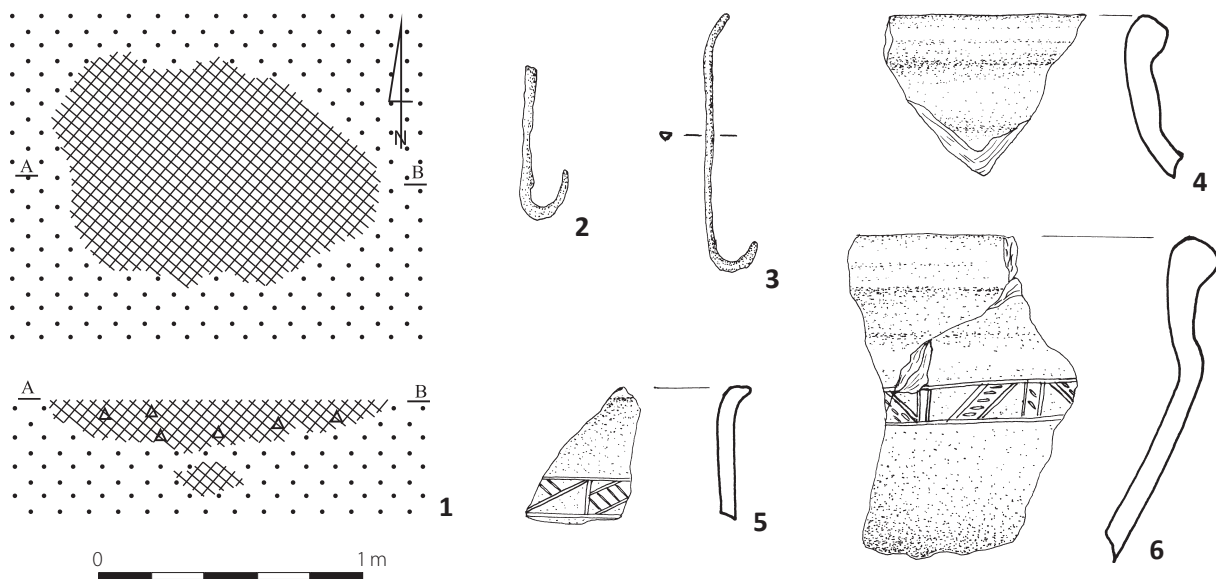
Ryc. 22. Siemieców, stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 18.
1-4: brąz; 5, 7: żelazo; 6, 8-15: glina.

Fig. 22. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 18. 1-4: bronze; 5, 7: iron; 6, 8-15: clay.

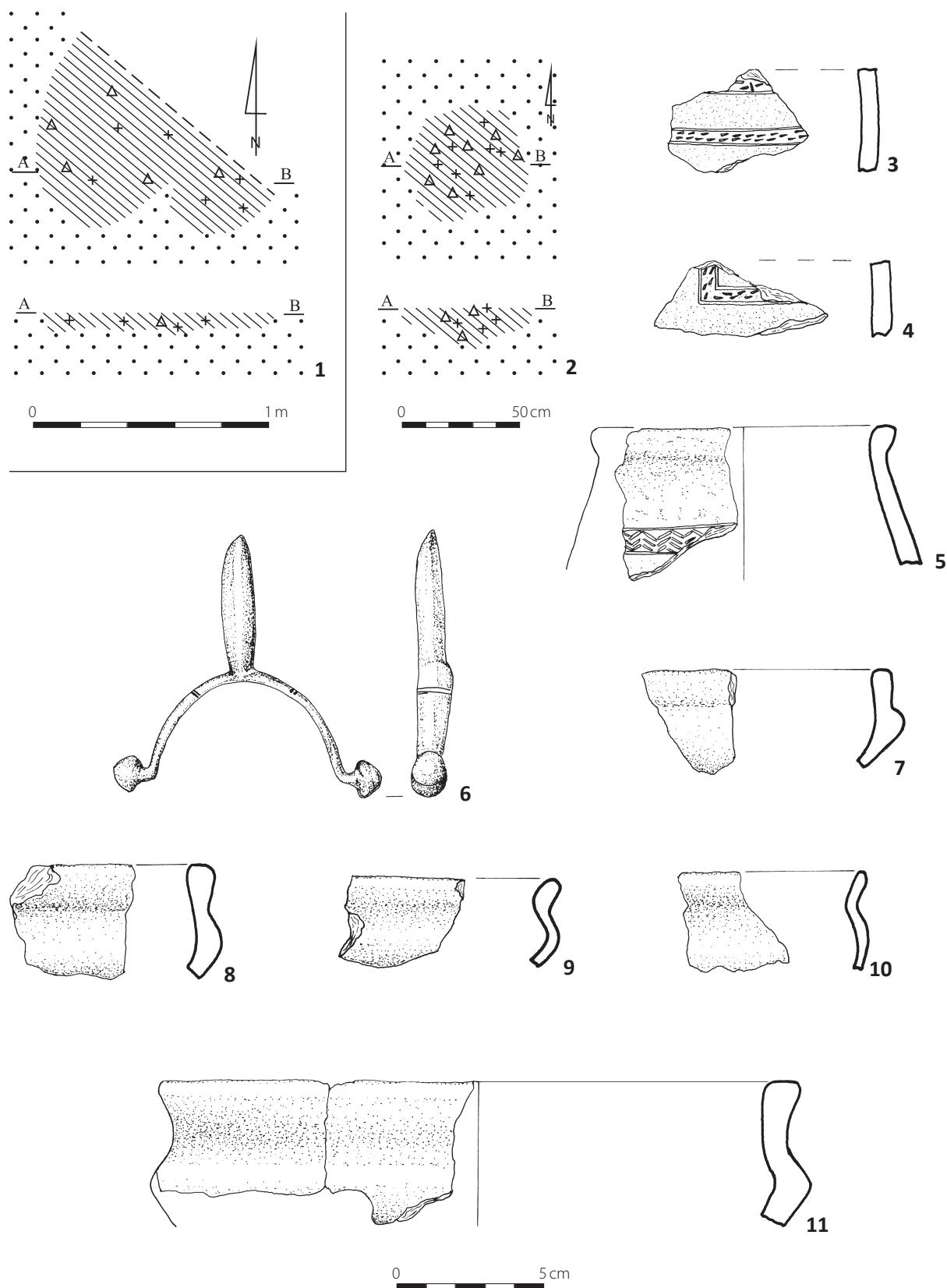
Ryc. 23. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–4: grób 18; 5–9: grób 19. 1–4, 6–9: glina.

Fig. 23. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–4: grave 18; 5–9: grave 19. 1–4; 6–9: clay.

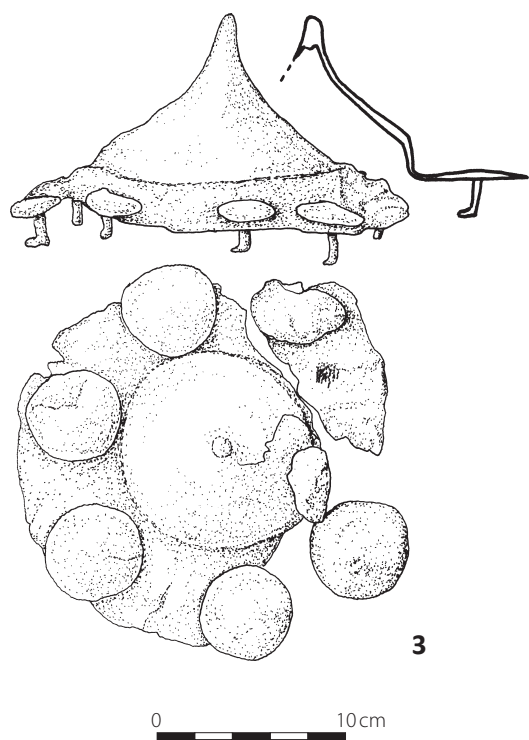
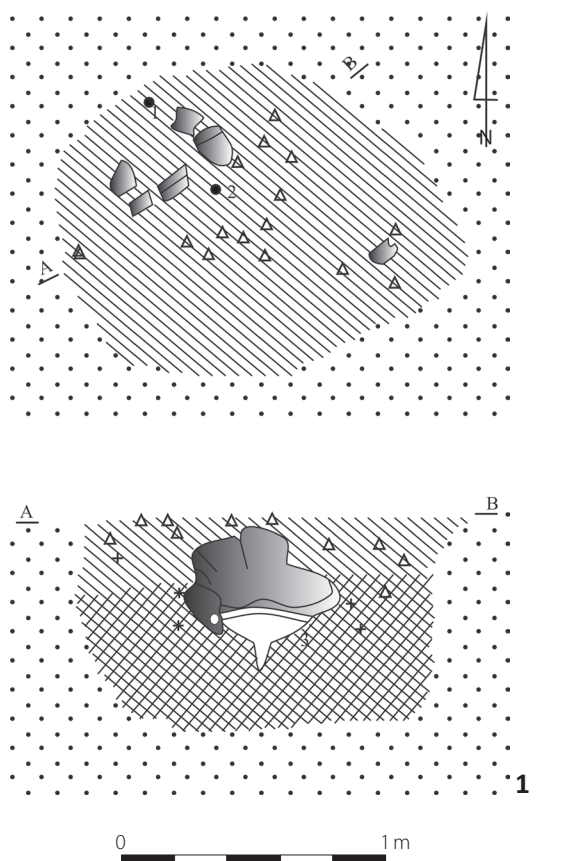
Ryc. 24. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–6: grób 20; 7–10: grób 21. 2–3: żelazo; 4–6, 8–10: glina.

Fig. 24. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–6: grave 20; 7–10: grave 21. 2–3: iron; 4–6, 8–10: clay.

Ryc. 25. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1: grób 22; 2–11: grób 23. 6: żelazo; 3–5, 7–11: glina.

Fig. 25. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1: grave 22; 2–11: grave 23. 6: iron; 3–5, 7–11: clay.

Ryc. 26. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 24. 2-5: żelazo.

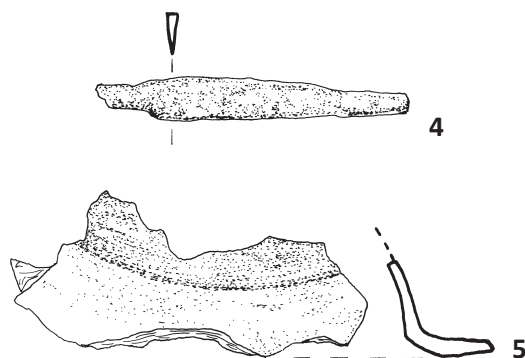
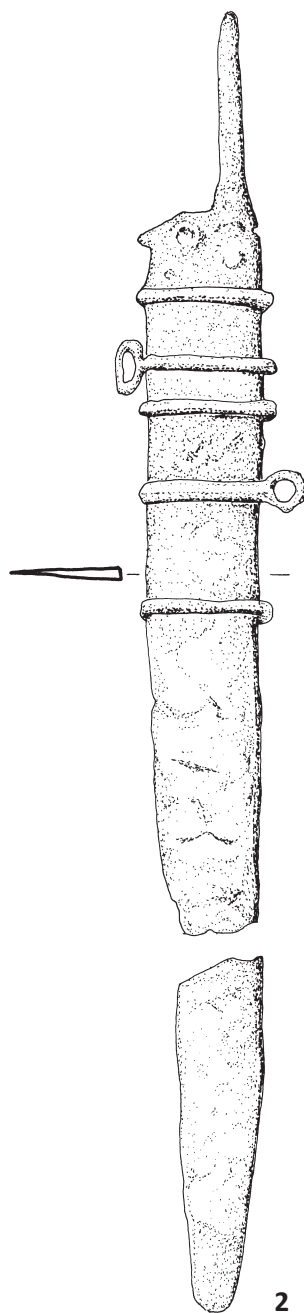
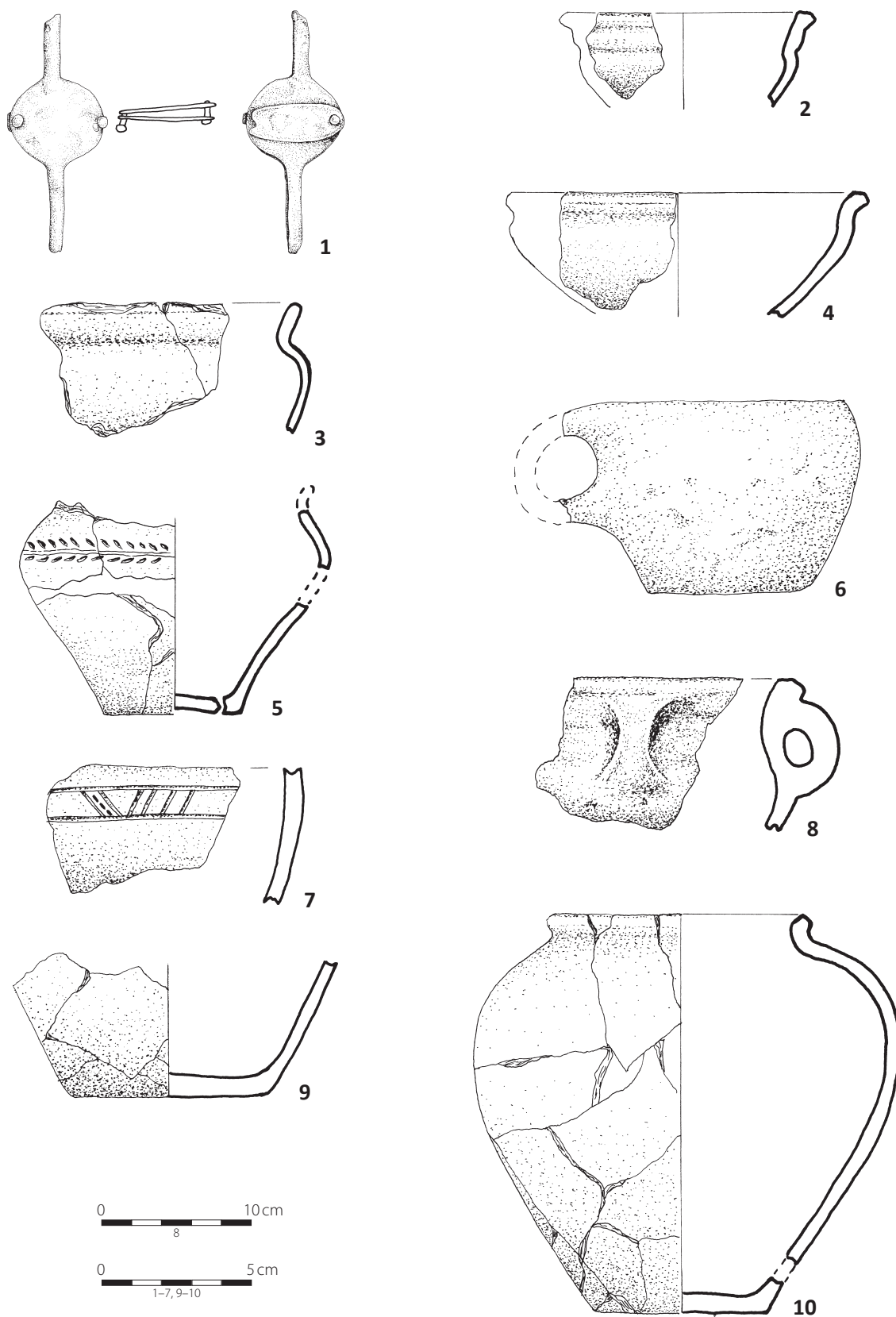
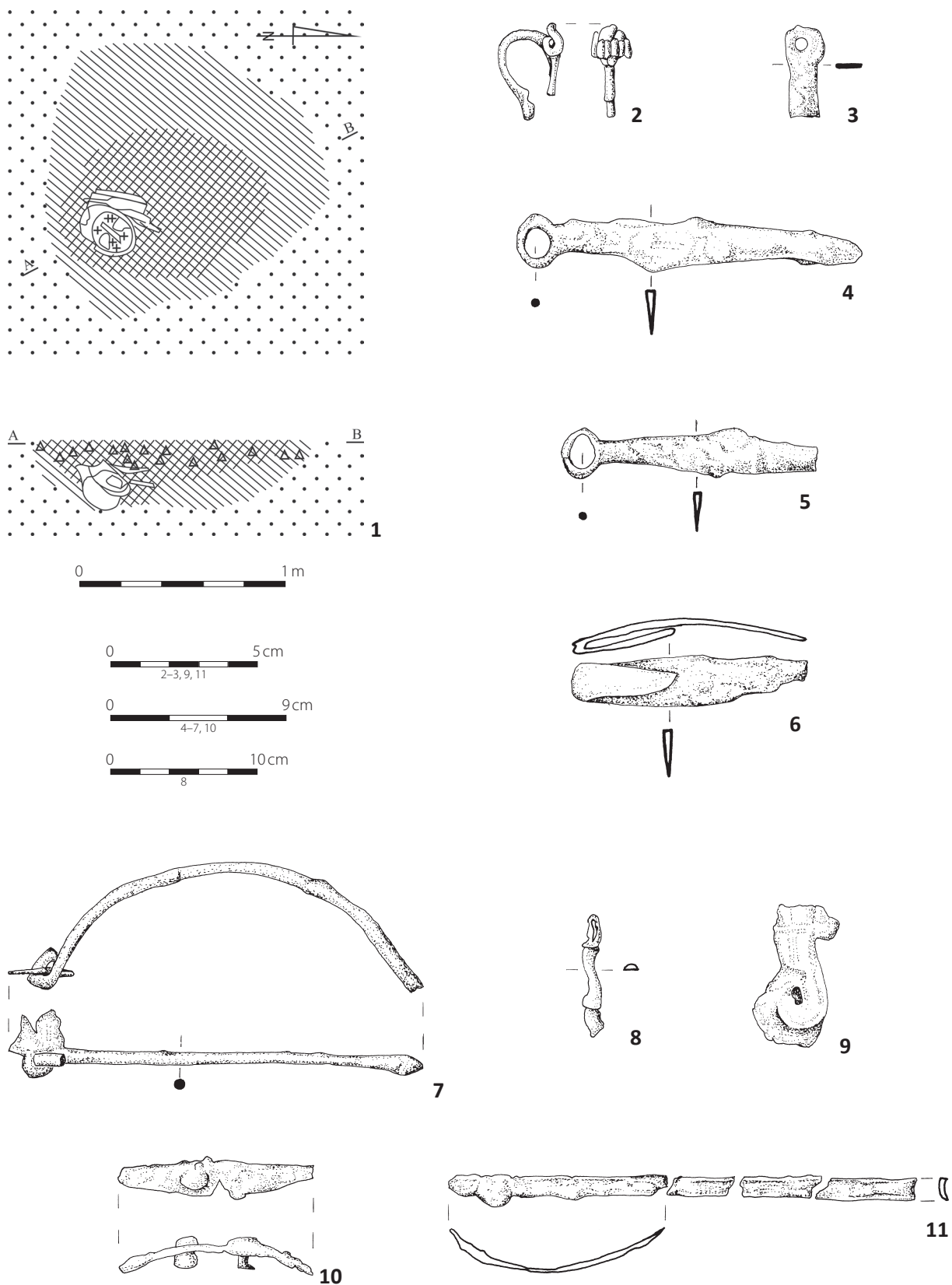

Fig. 26. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 24. 2-5: iron.

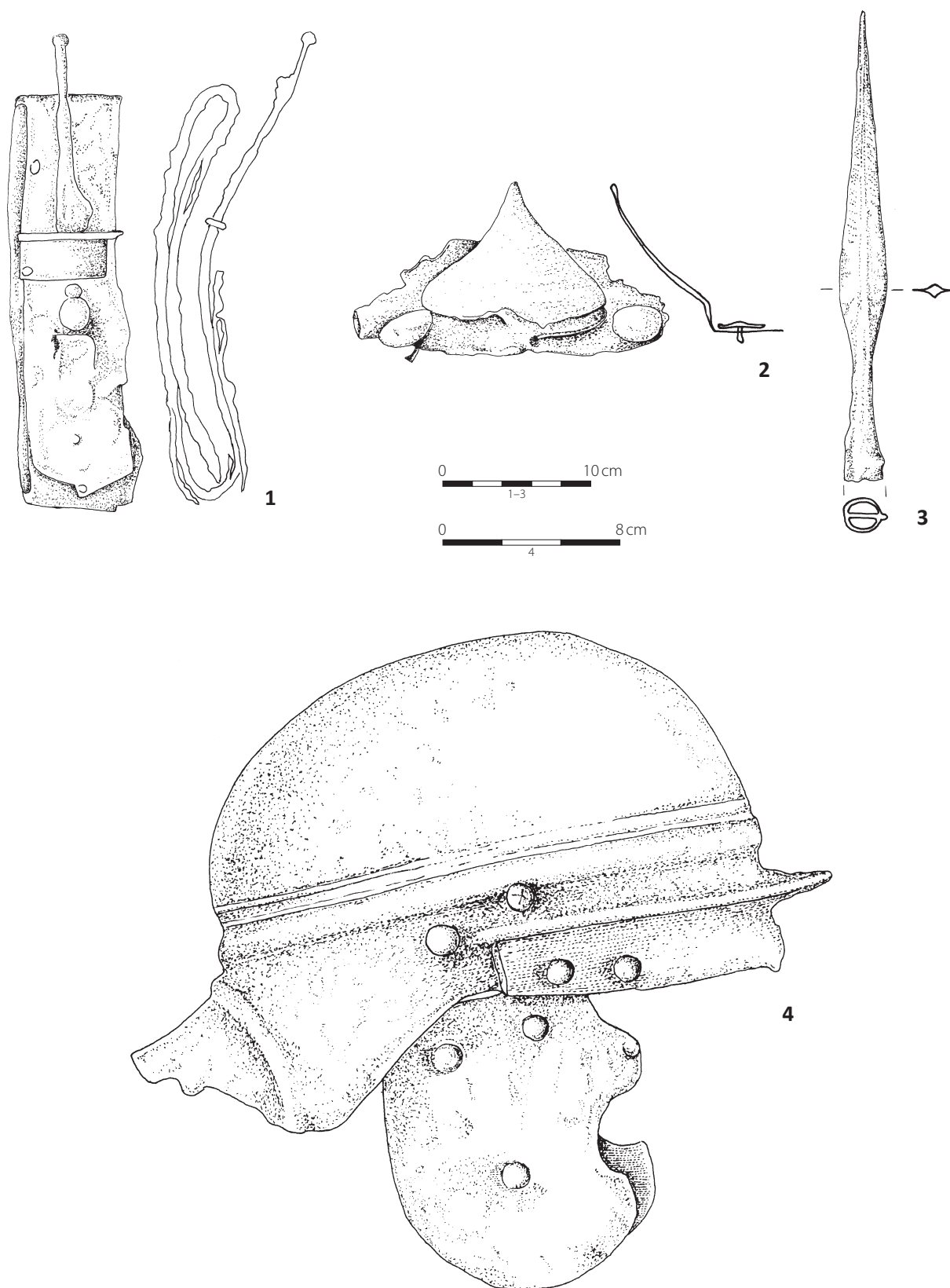
Ryc. 27. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 24. 1: żelazo; 2–10: glina.

Fig. 27. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 24. 1: iron; 2–10: clay.

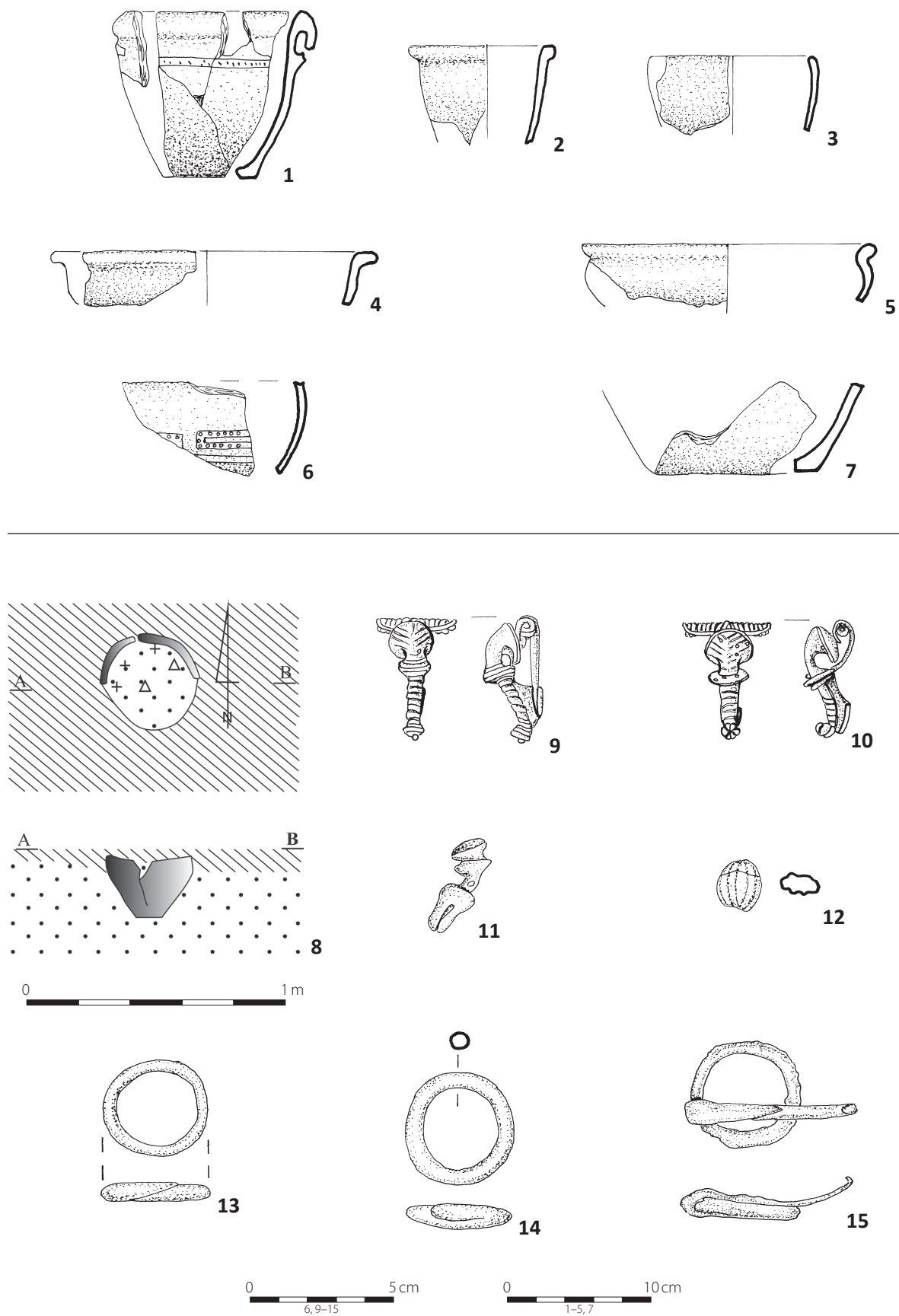
Ryc. 28. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 25. 2-11: żelazo.

Fig. 28. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 25. 2-11: iron.

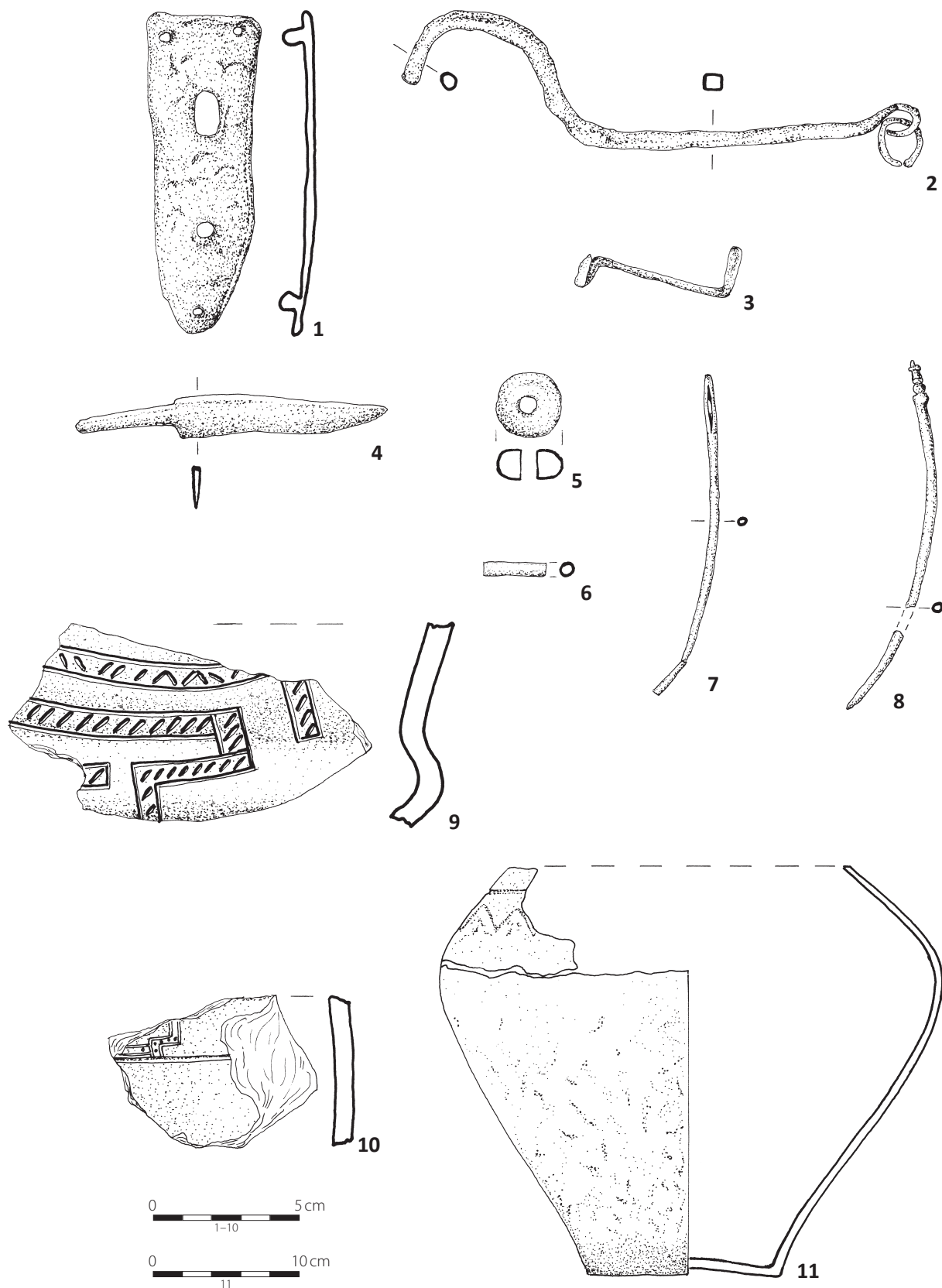
Ryc. 29. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 25.
1-4: żelazo.

Fig. 29. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 25. 1-4: iron.

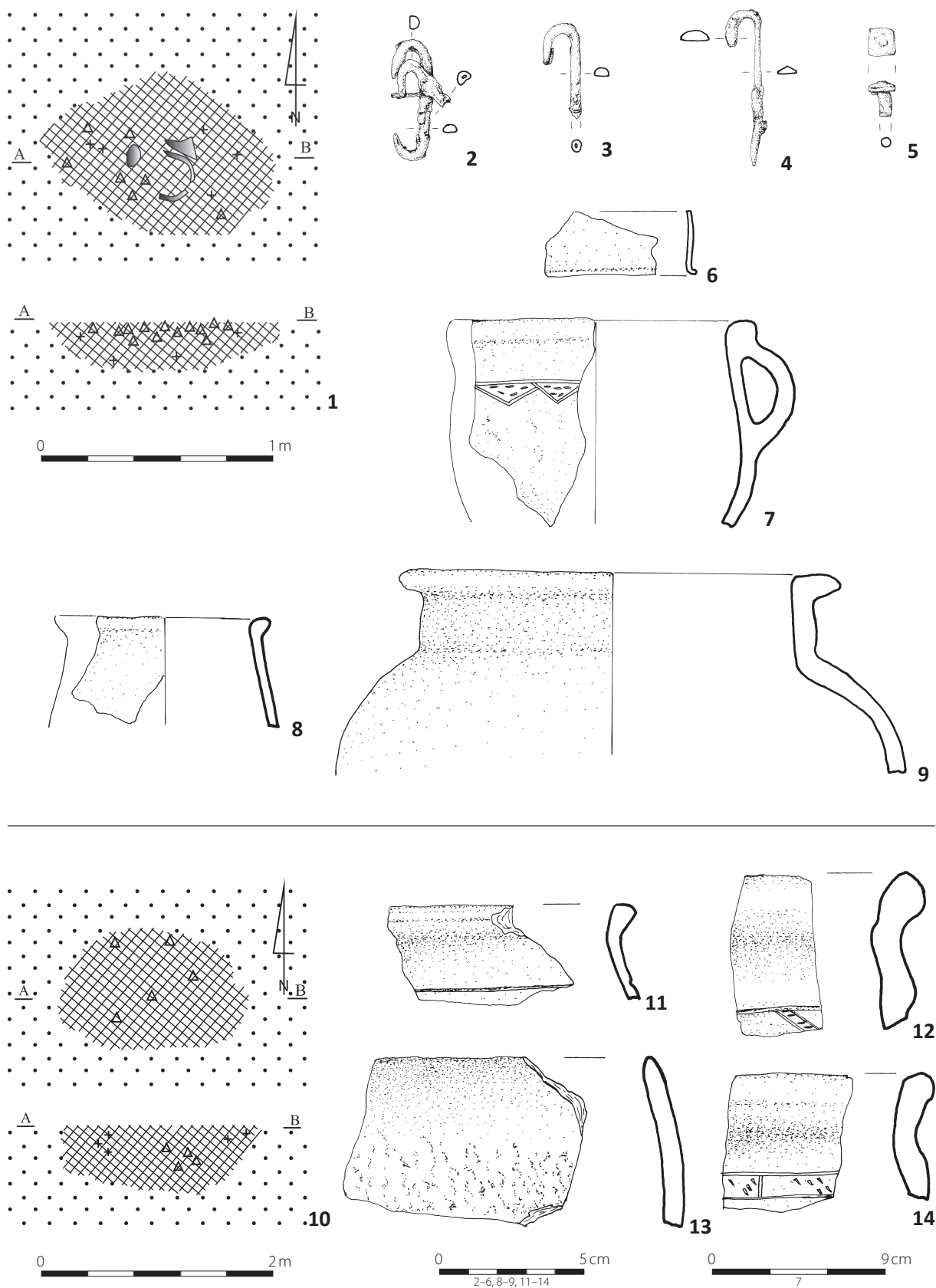
Ryc. 30. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-7: grób 25; 8-15: grób 26. 1-7: glina; 9-10, 13-15: żelazo; 11: brąz; 12: szklivo.

Fig. 30. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-7: grave 25; 8-15: grave 26. 1-7: clay; 9-10, 13-15: iron; 11: bronze; 12: glaze.

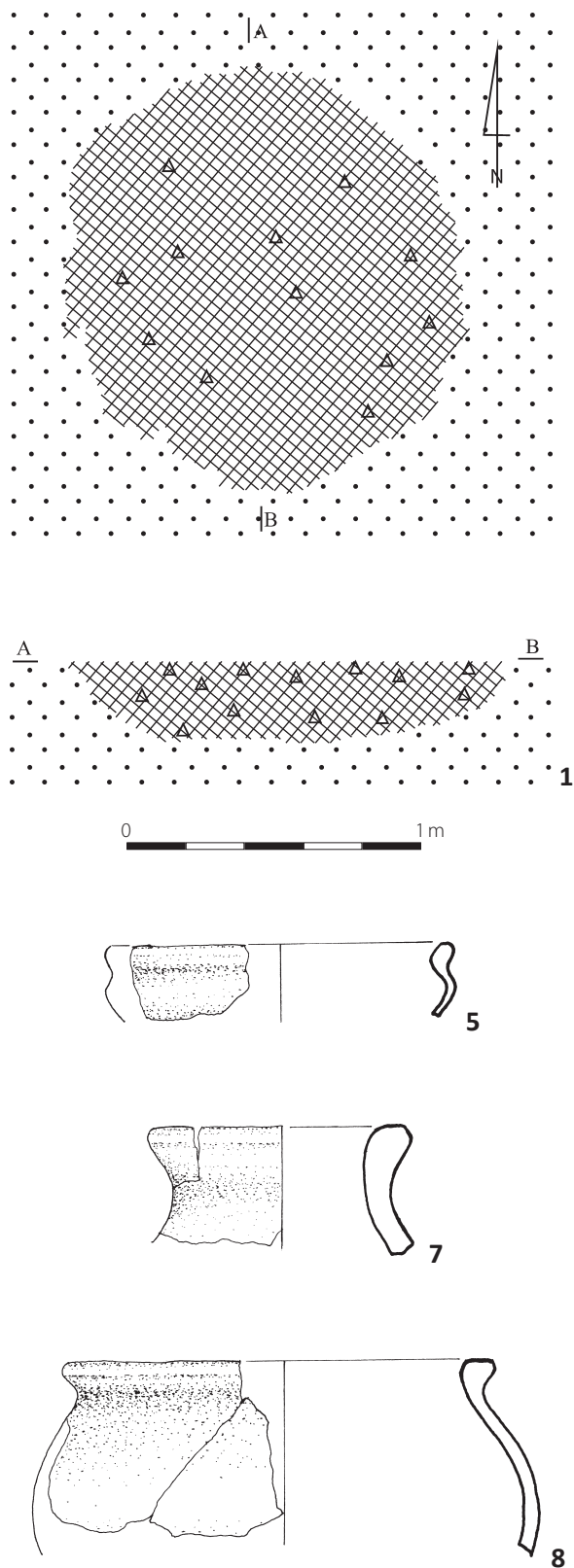
Ryc. 31. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 26.
1-4: żelazo; 7: brąz; 6, 8: kość; 5, 9-11: glina.

Fig. 31. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 26. 1-4: iron; 7: bronze; 6, 8: bone; 5, 9-11: clay.

Ryc. 32. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-9: grób 27; 10-14: grób 28. 2-6: żelazo; 7-9, 11-14: glina.

Fig. 32. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-9: grave 27; 10-14: grave 28. 2-6: iron; 7-9, 11-14: clay.

Ryc. 33. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 29. 2-9: glina.

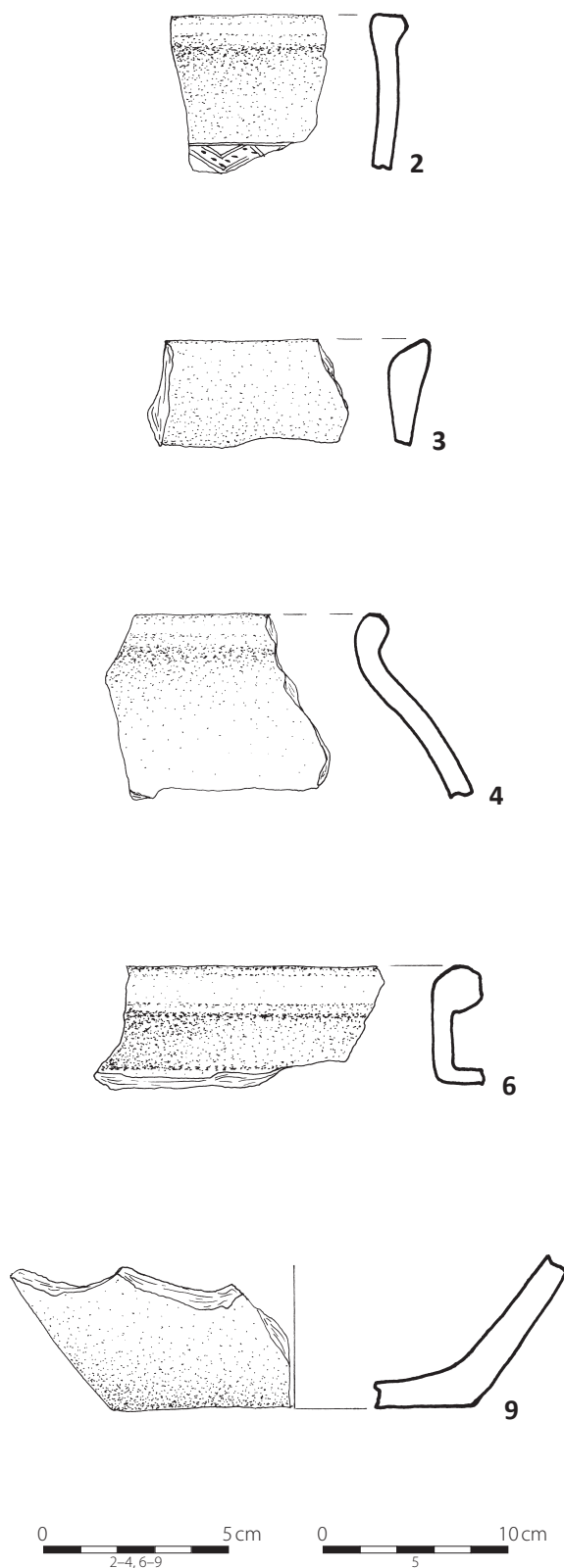
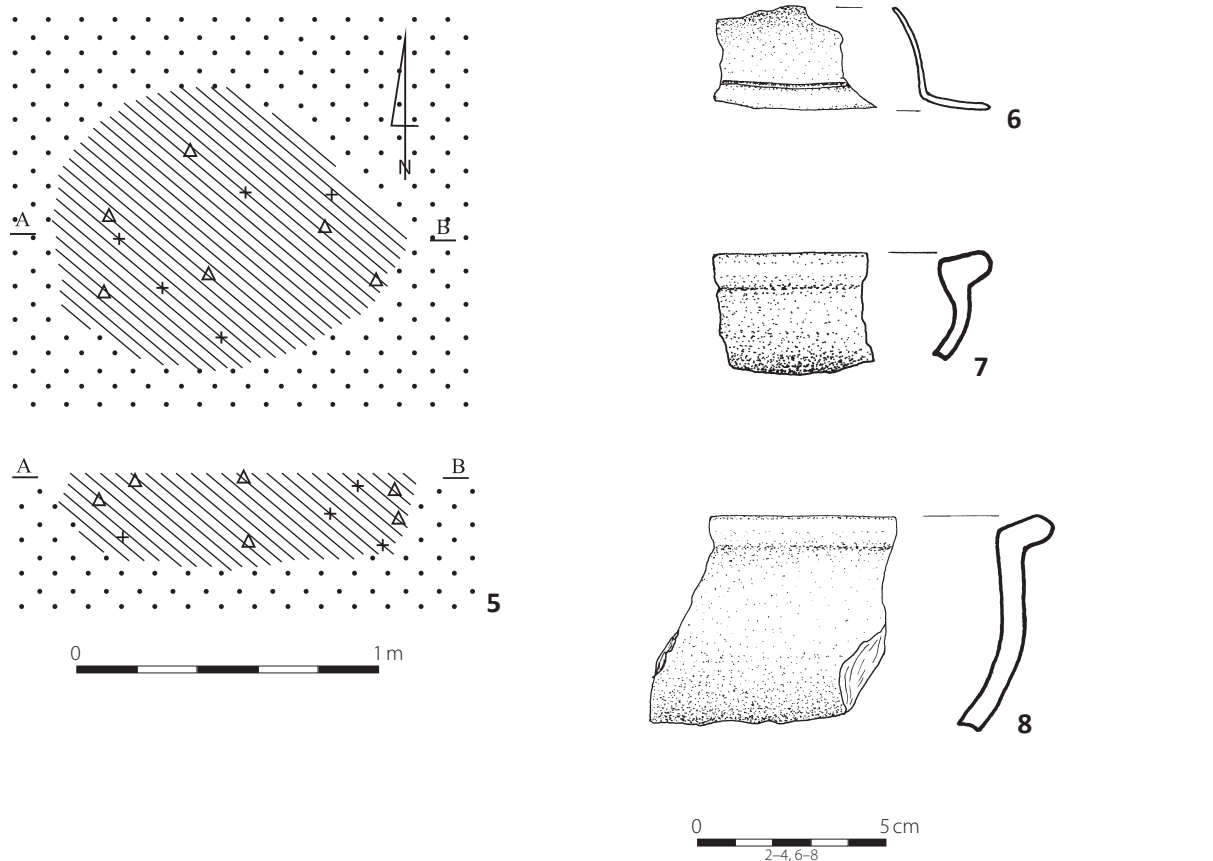
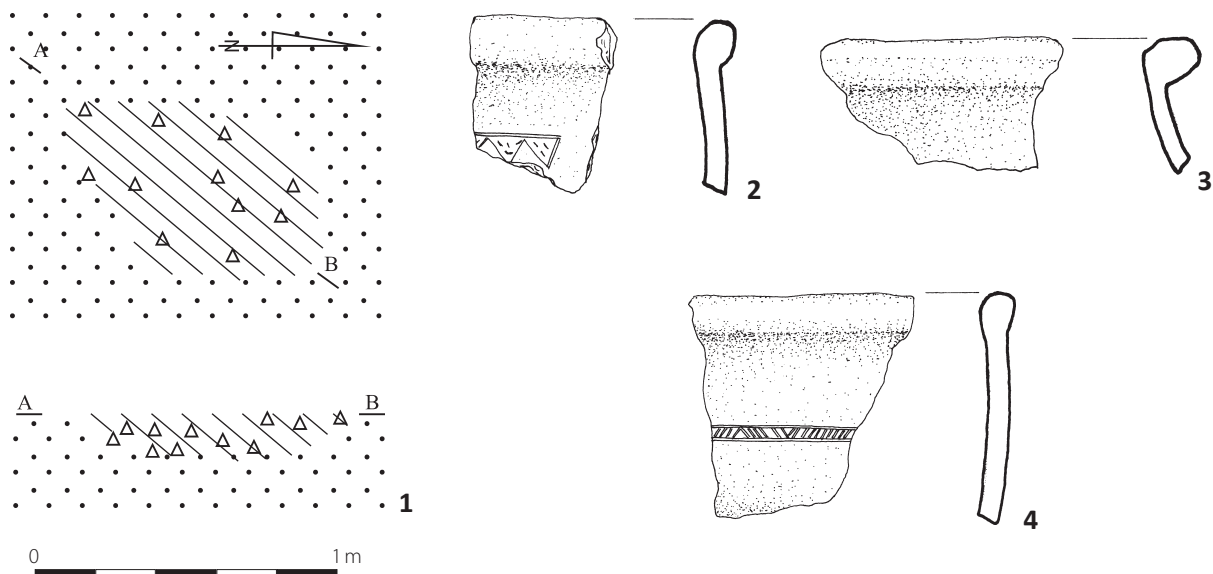
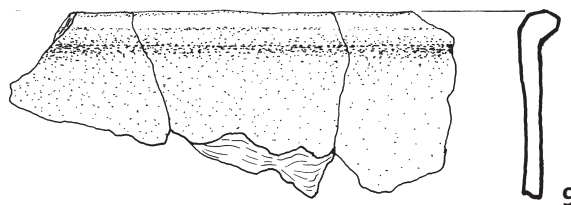
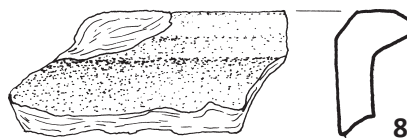
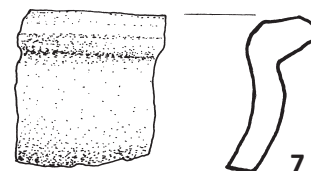
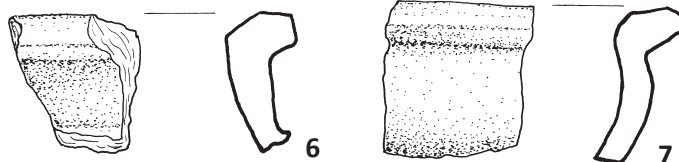
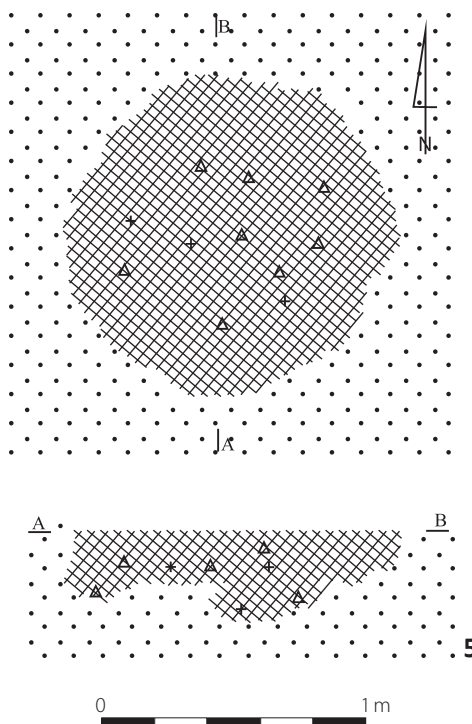
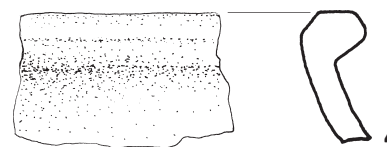
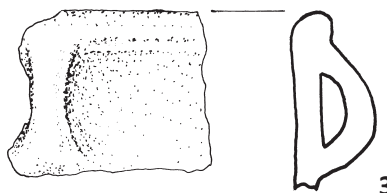
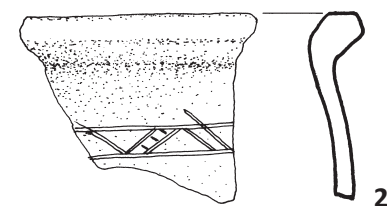
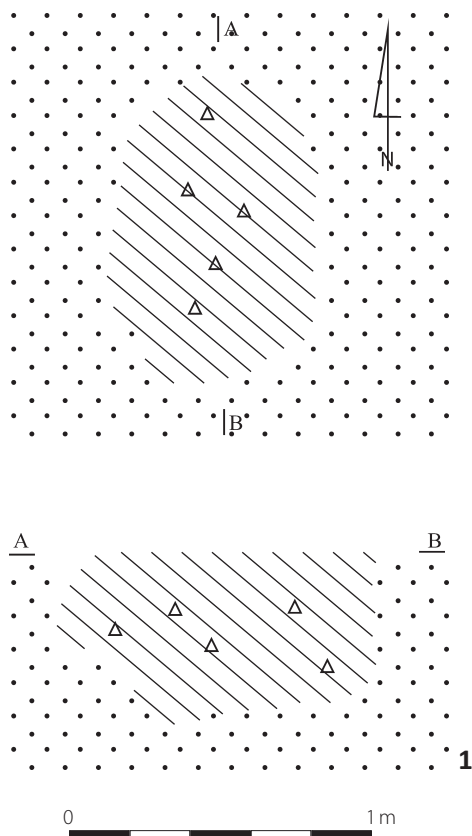

Fig. 33. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 29. 2-9: clay.

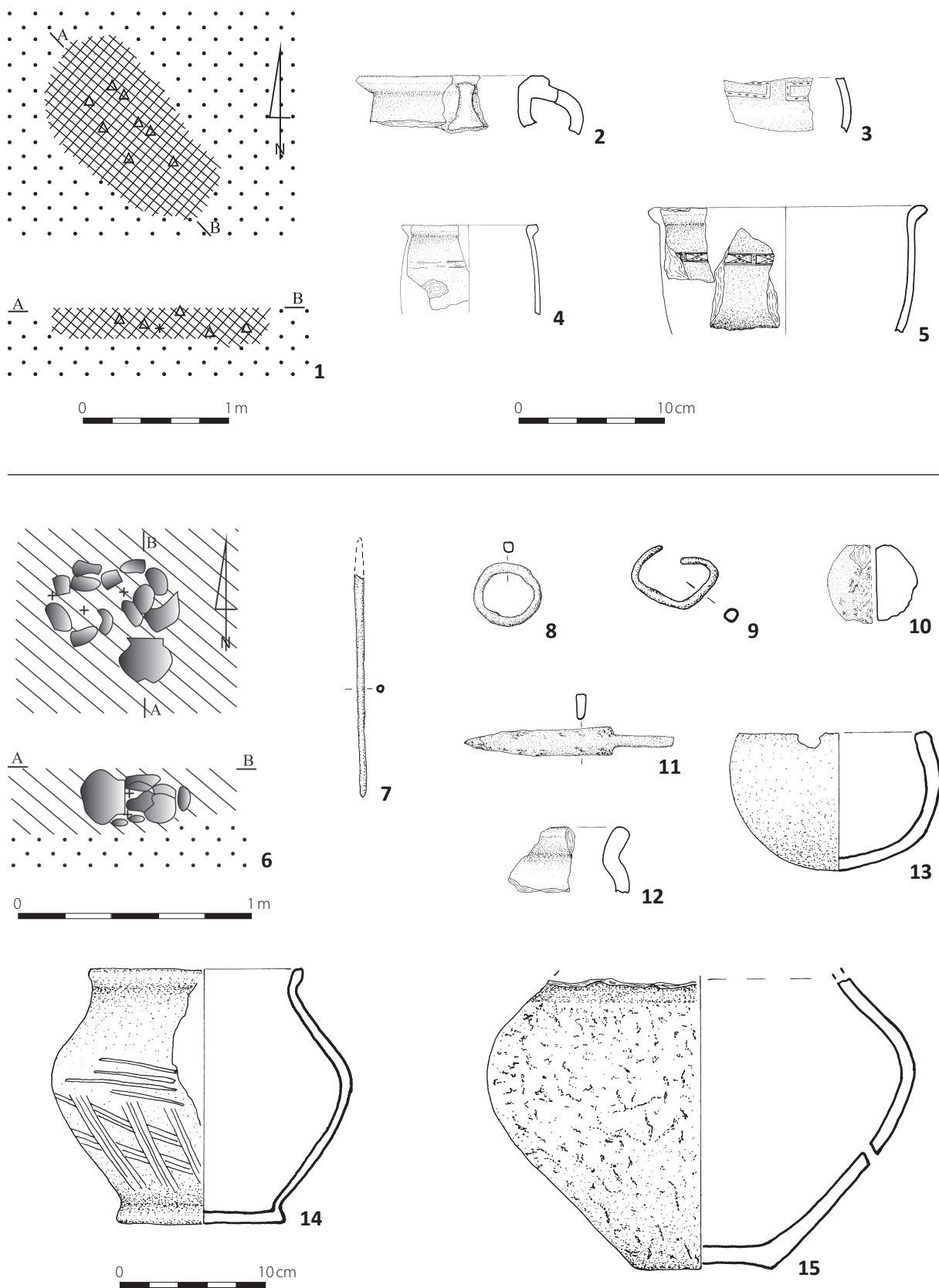
Ryc. 34. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–4: grób 30; 5–8: grób 31. 2–4, 7–8: glina; 6: żelazo.

Fig. 34. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–4: grave 30; 5–8: grave 31. 2–4, 7–8: clay; 6: iron.

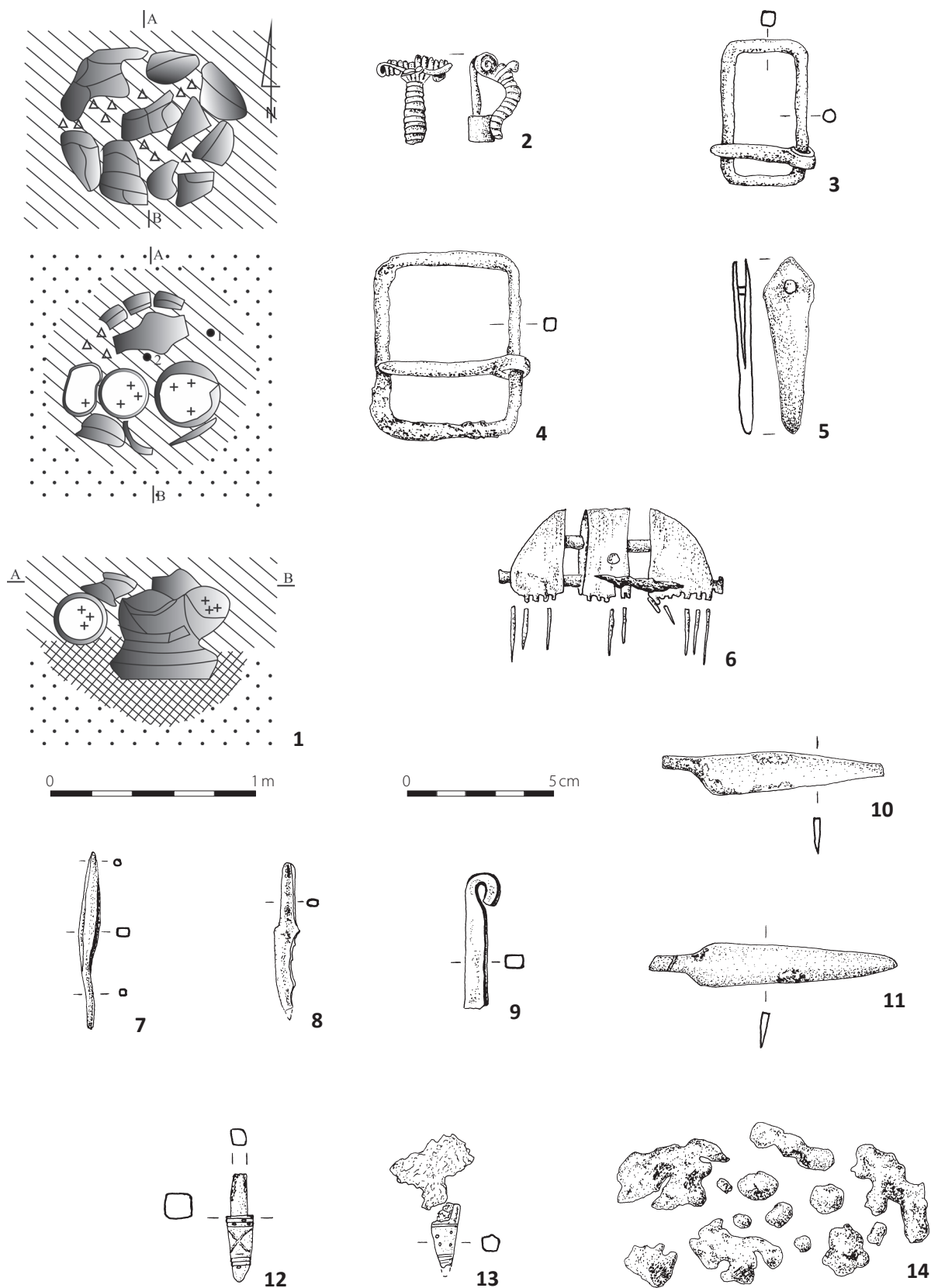
Ryc. 35. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–4: grób 32; 5–9: grób 33. 2–4, 6–9: glina.

Fig. 35. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–4: grave 32; 5–9: grave 33. 2–4, 6–9: clay.

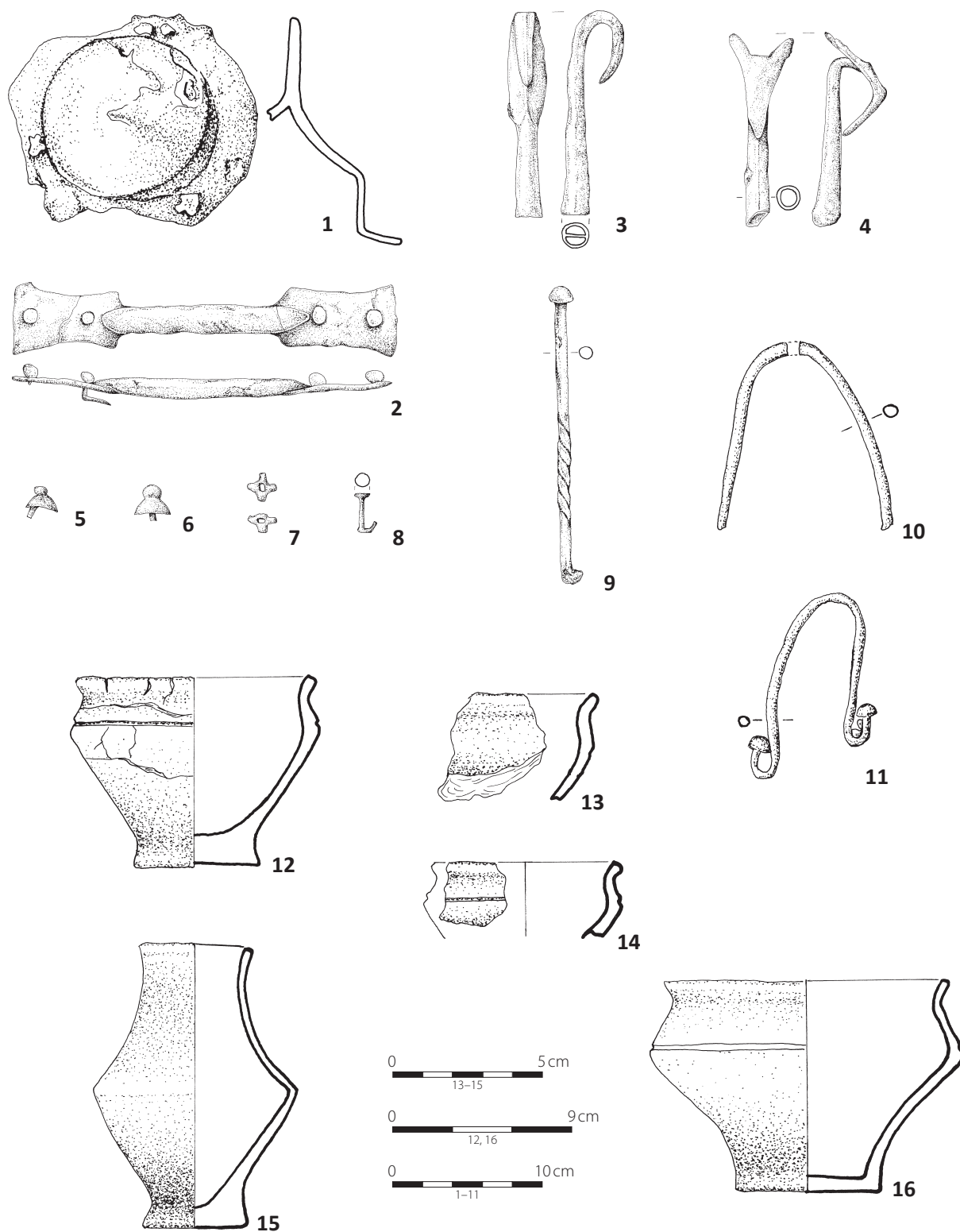
Ryc. 36. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–5: grób 34; 6–15: grób 35. 7–9, 11: żelazo; 2–5, 10, 12–15: glina.

Fig. 36. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–5: grave 34; 6–15: grave 35. 7–9, 11: iron; 2–5, 10, 12–15: clay.

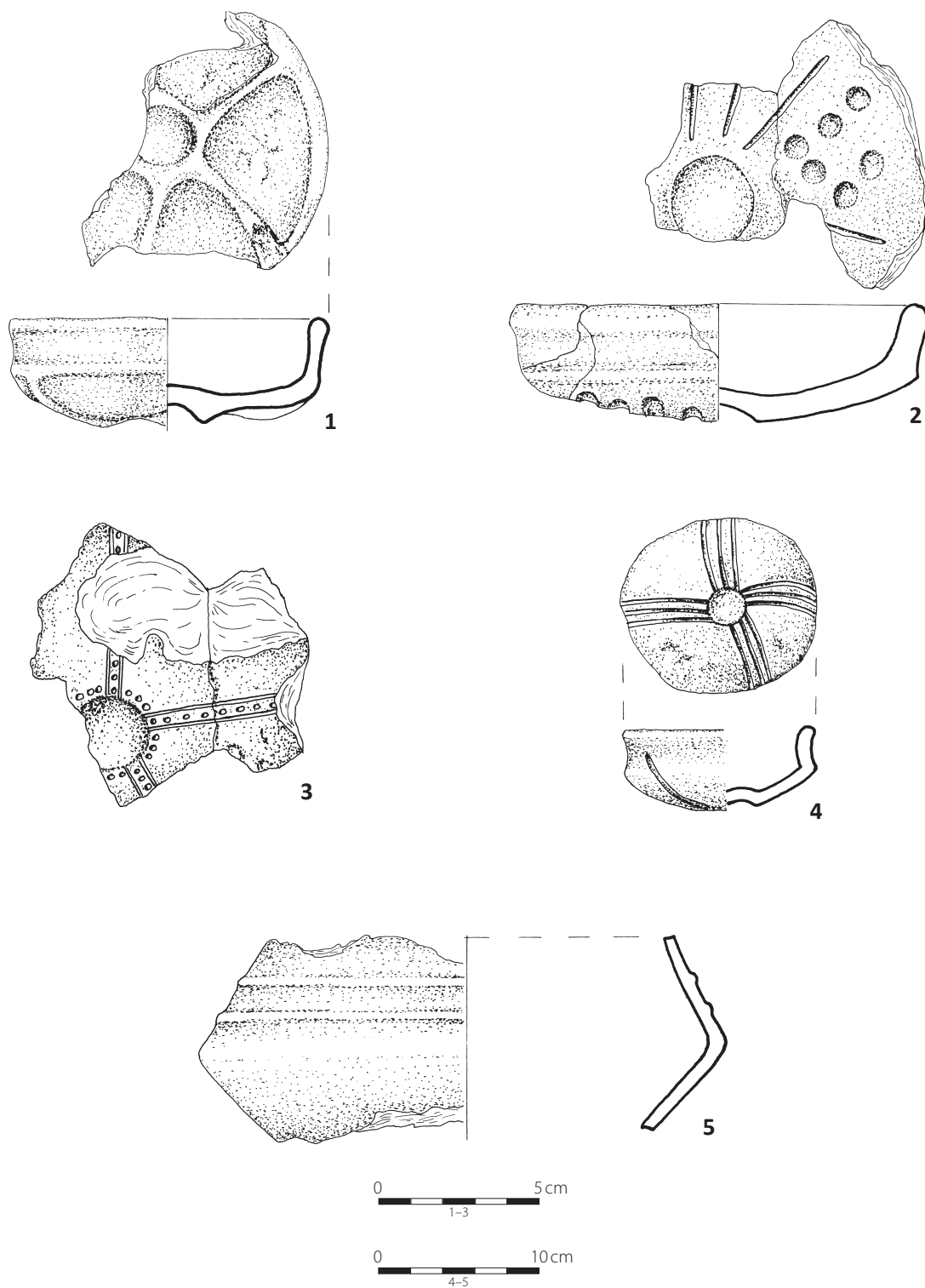
Ryc. 37. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 36. 2–5, 7–11: żelazo; 6: poroże; 12–14: brąz.

Fig. 37. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 36. 2–5, 7–11: iron; 6: antlers; 12–14: bronze.

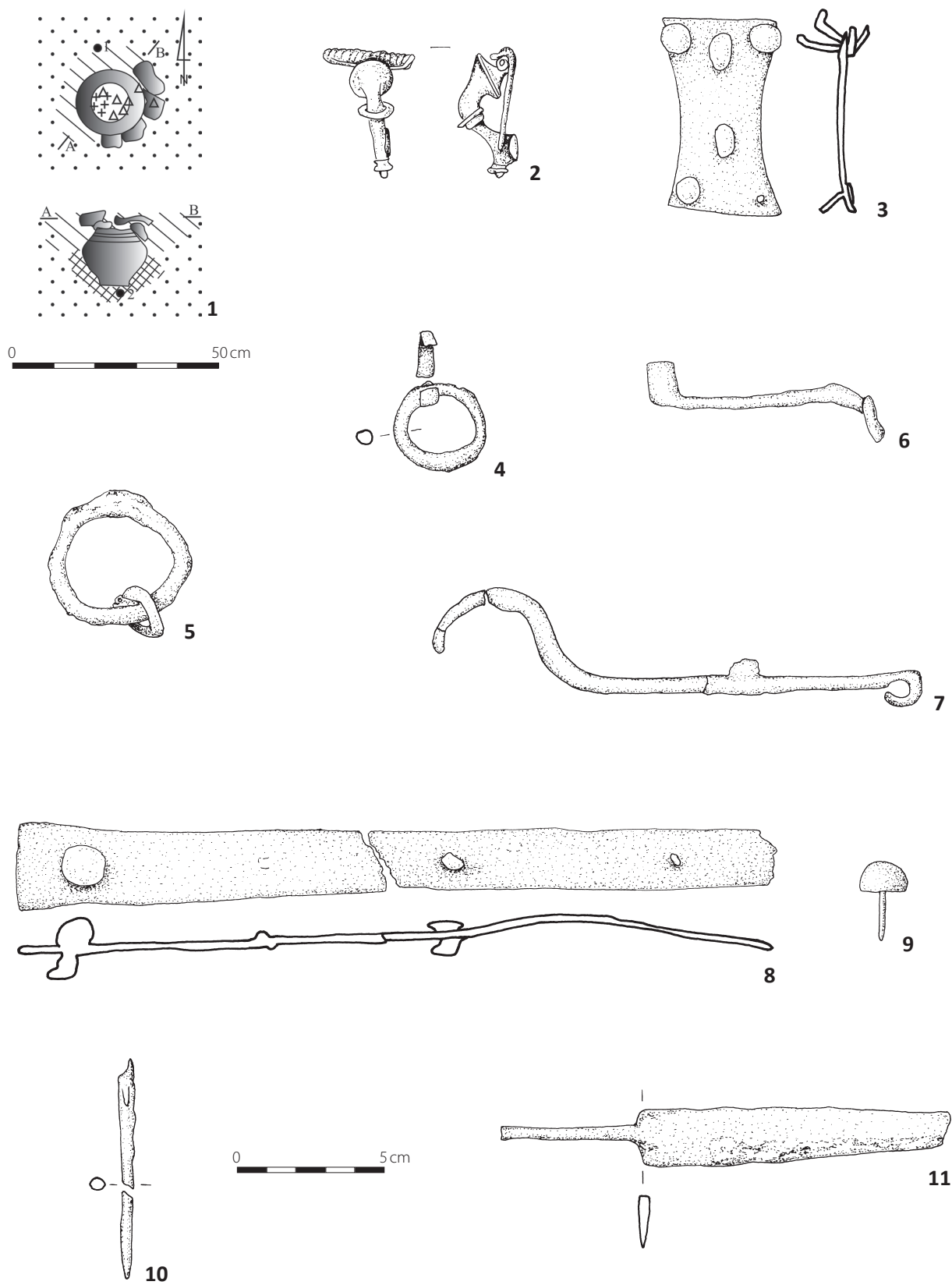
Ryc. 38. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 36.
1-11: żelazo; 12-16: glina.

Fig. 38. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 36. 1-11: iron; 12-16: clay.

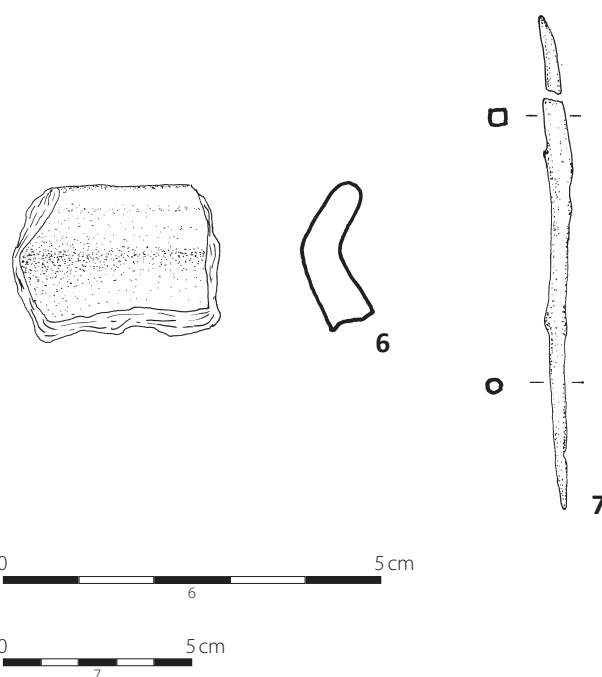
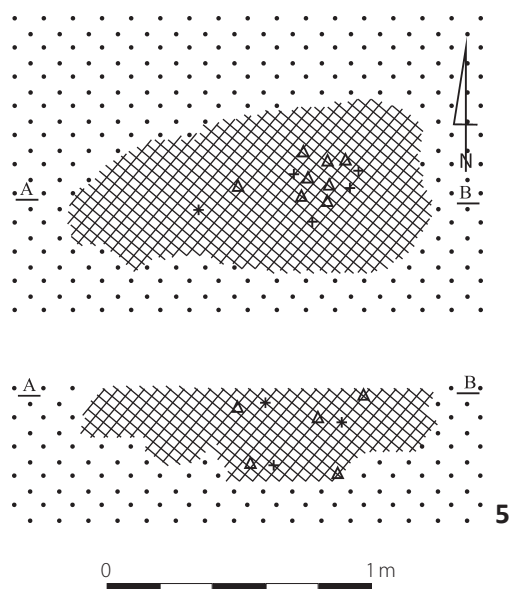
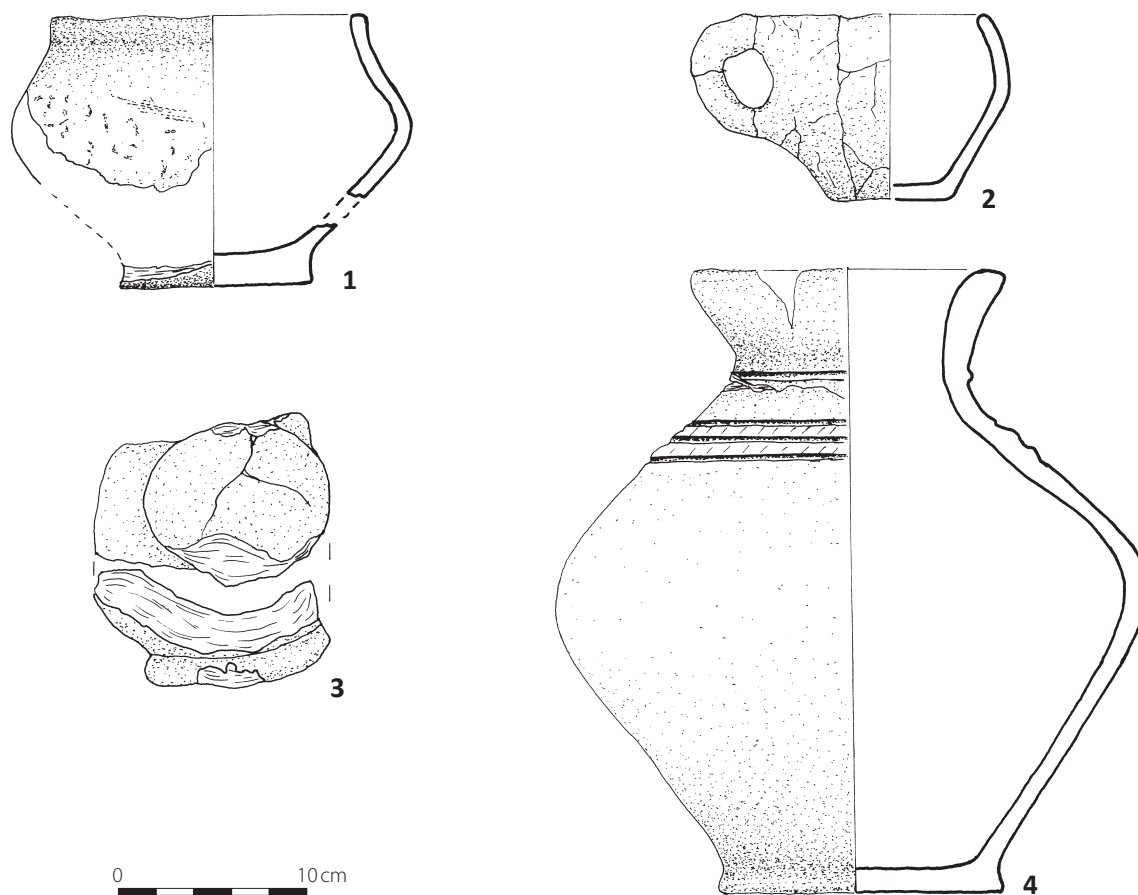
Ryc. 39. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 36. 1-5: glina.

Fig. 39. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 36. 1-5: clay.

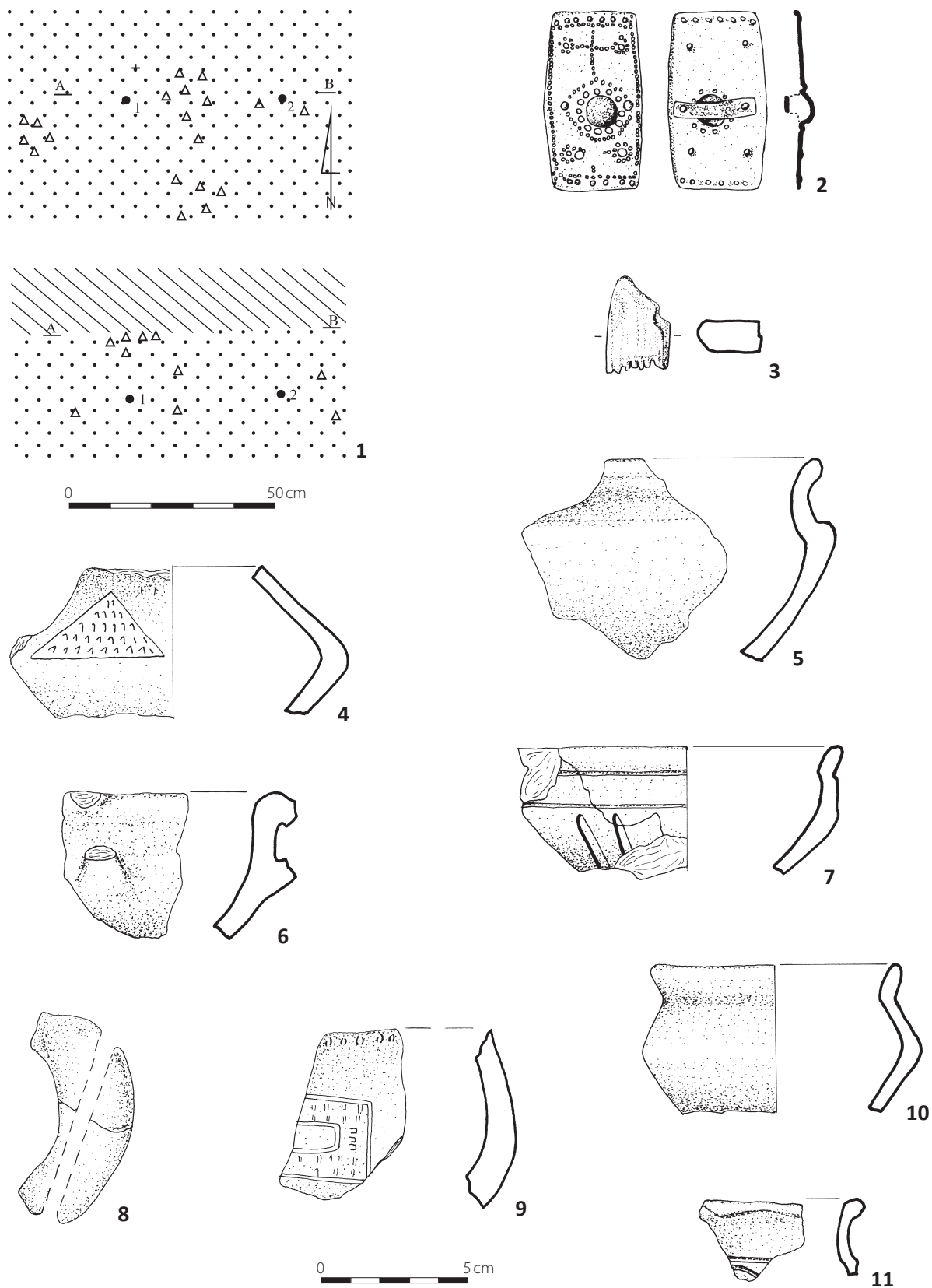
Ryc. 40. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 37.
2: brąz; 3-11: żelazo.

Fig. 40. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 37. 2: bronze; 3-11: iron.

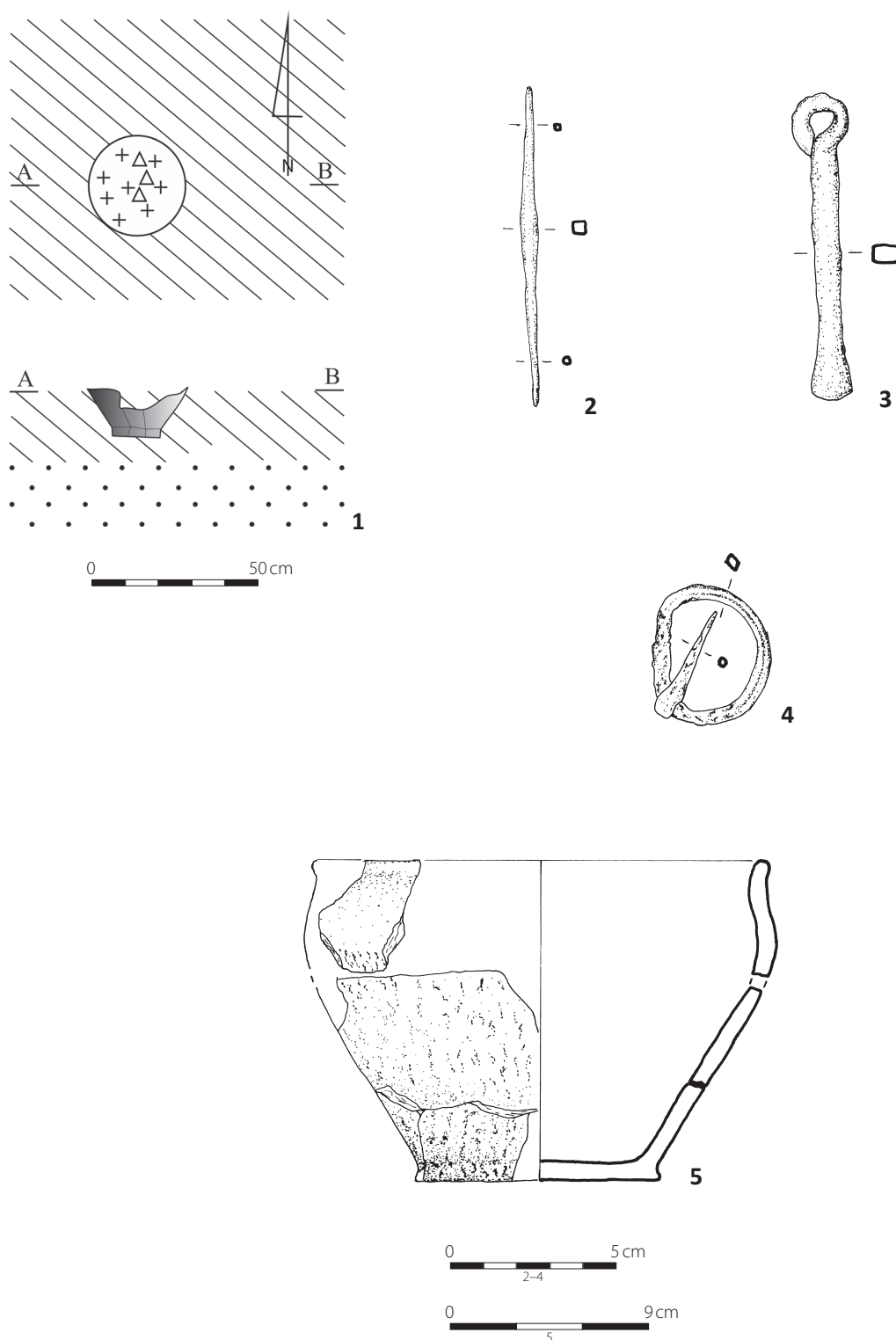
Ryc. 41. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–4: grób 37; 5–7: grób 38. 1–4, 6: glina; 7: żelazo.

Fig. 41. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–4: grave 37; 5–7: grave 38. 1–4, 6: clay; 7: iron.

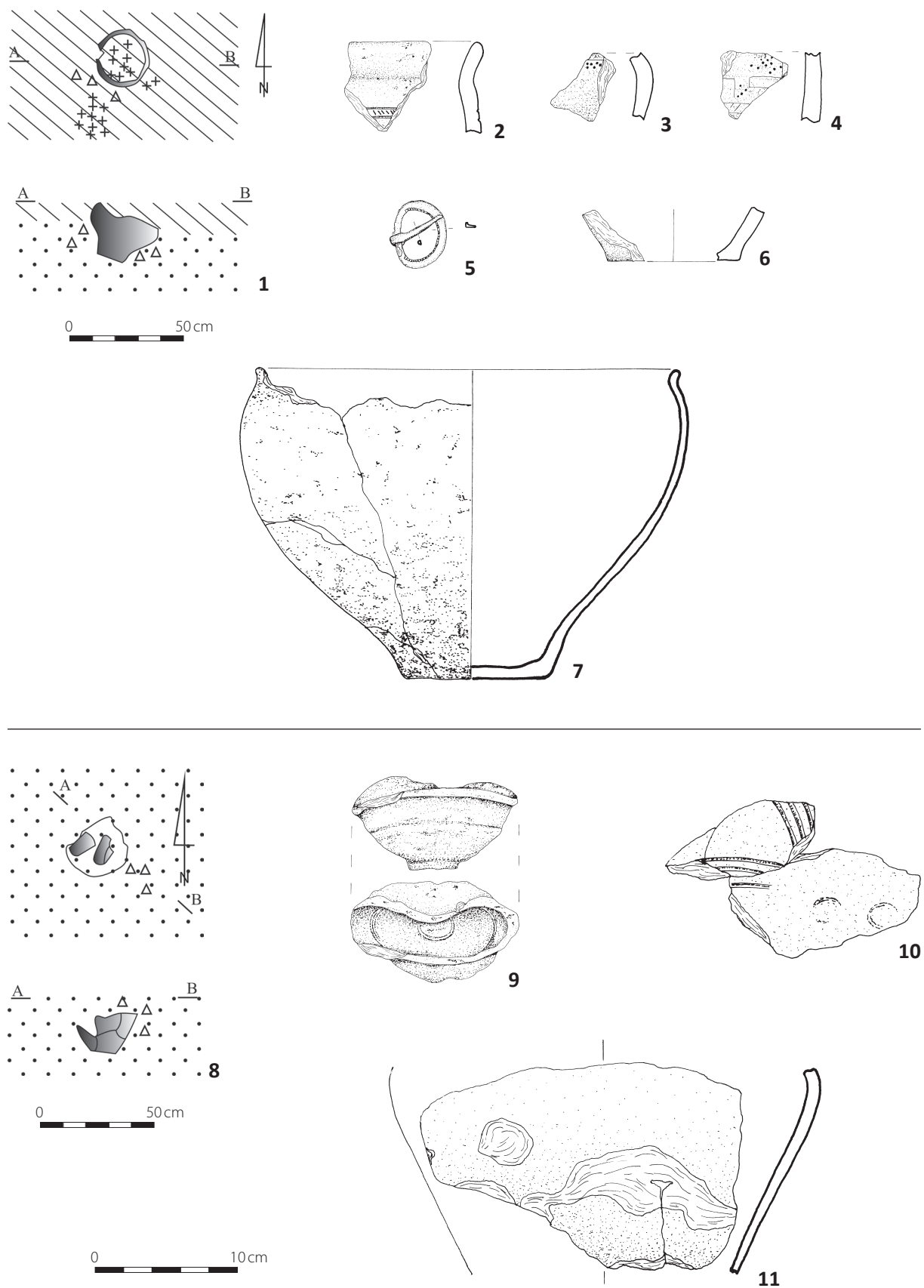
Ryc. 42. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 39. 2: żelazo; 3: poroże; 4–11: glina.

Fig. 42. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 39. 2: iron; 3: antlers; 4–11: clay.

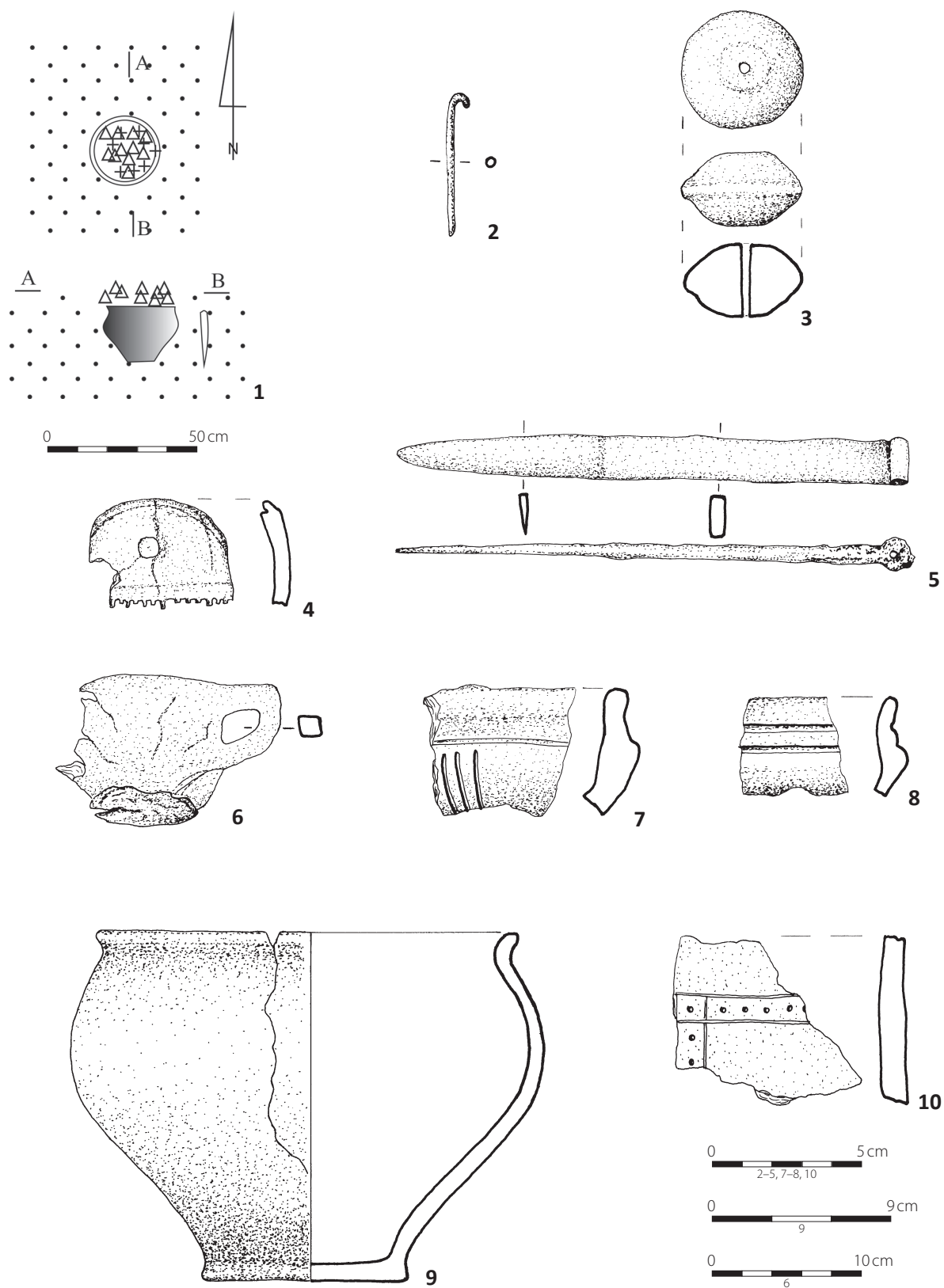
Ryc. 43. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 40.
2-4: żelazo; 5: glina.

Fig. 43. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 40. 2-4: iron; 5: clay.

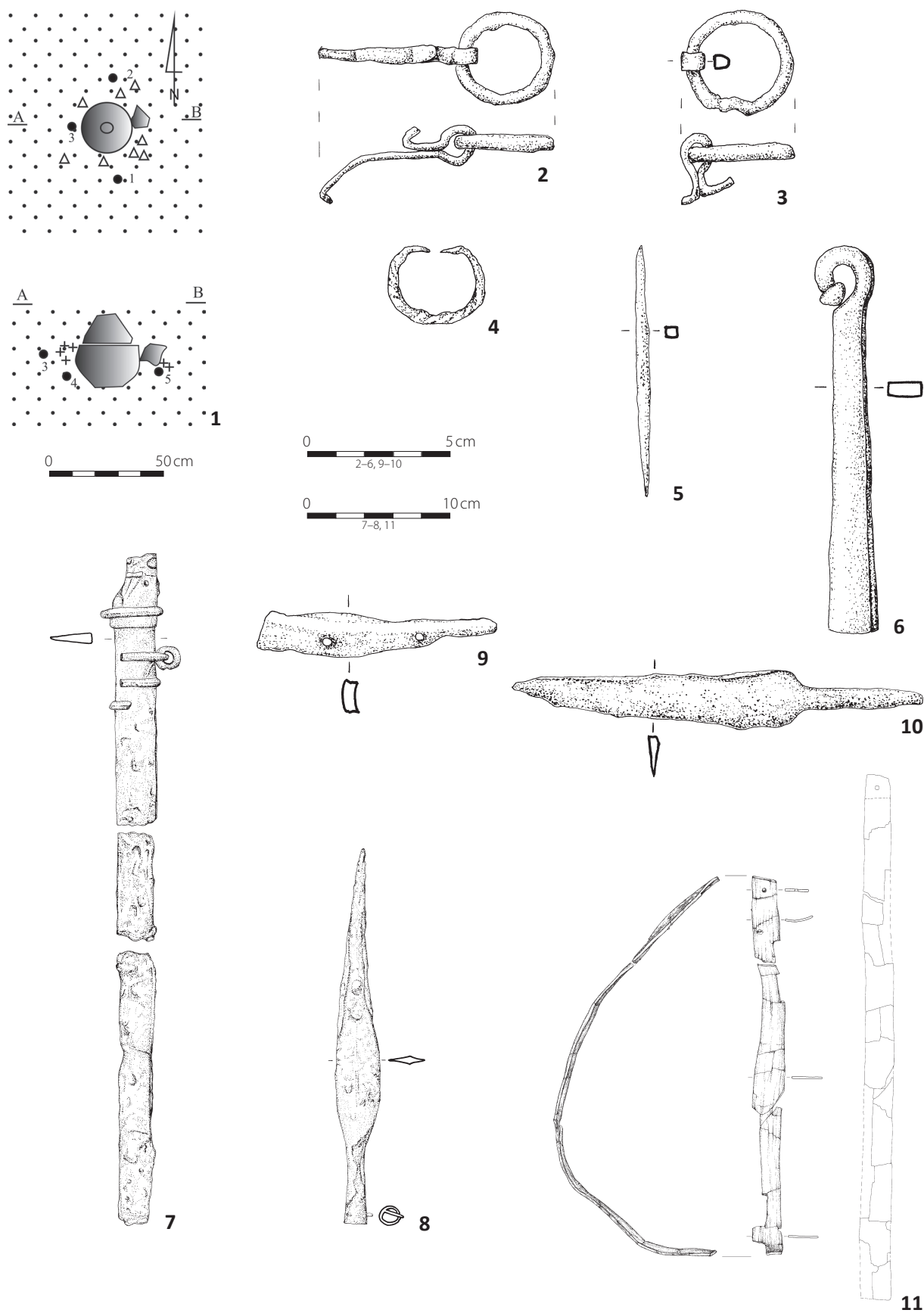
Ryc. 44. Siemichów stan.2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-7: grób 41; 8-11: grób 42. 2-4, 6-7, 9-11: glina; 5: brąz.

Fig. 44. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-7: grave 41; 8-11: grave 42. 2-4, 6-7, 9-11: clay; 5: bronze.

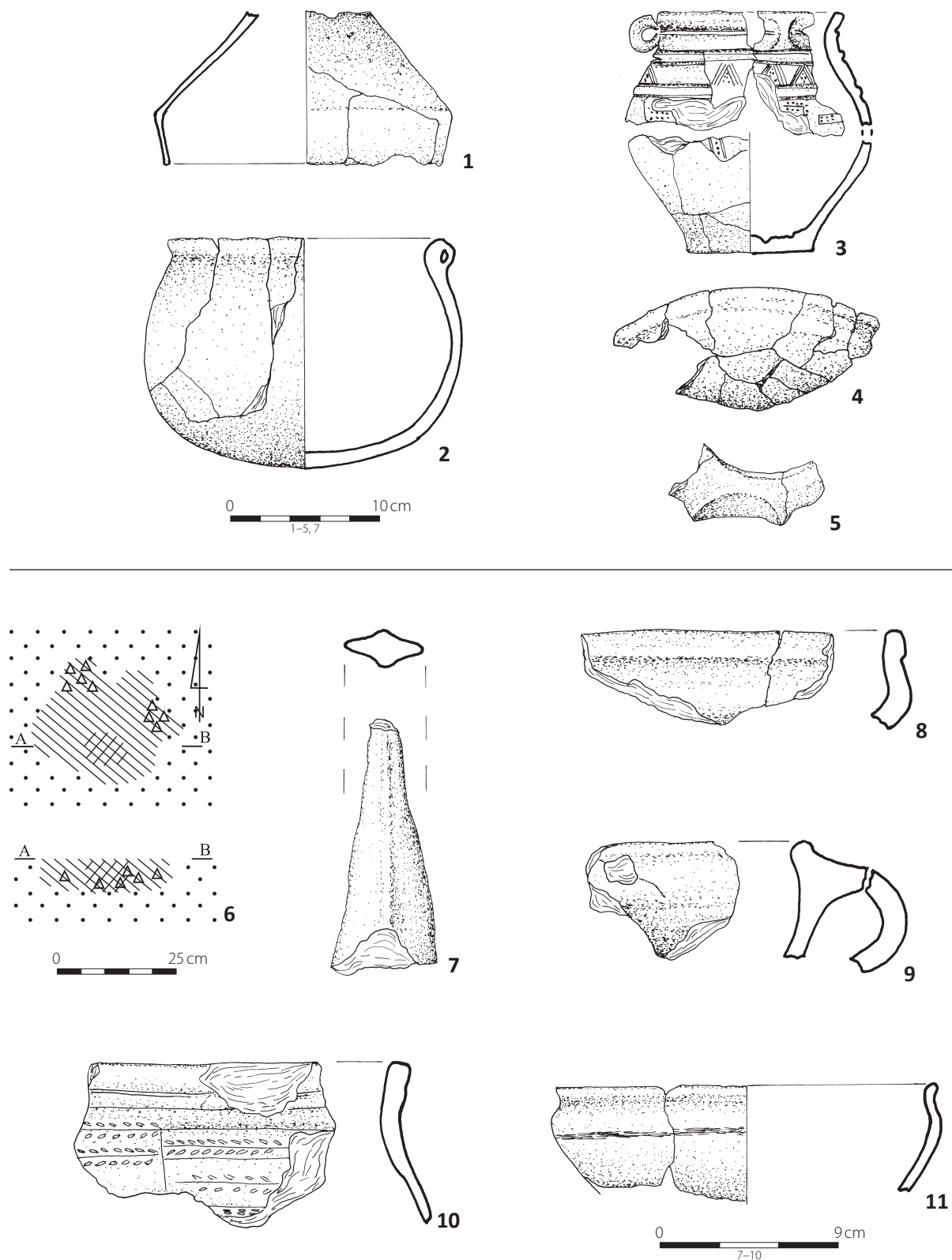
Ryc. 45. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 43. 4: poroże; 2, 5: żelazo; 3, 6-10: glina.

Fig. 45. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 43. 4: antlers; 2, 5: iron; 3, 6-10: clay.

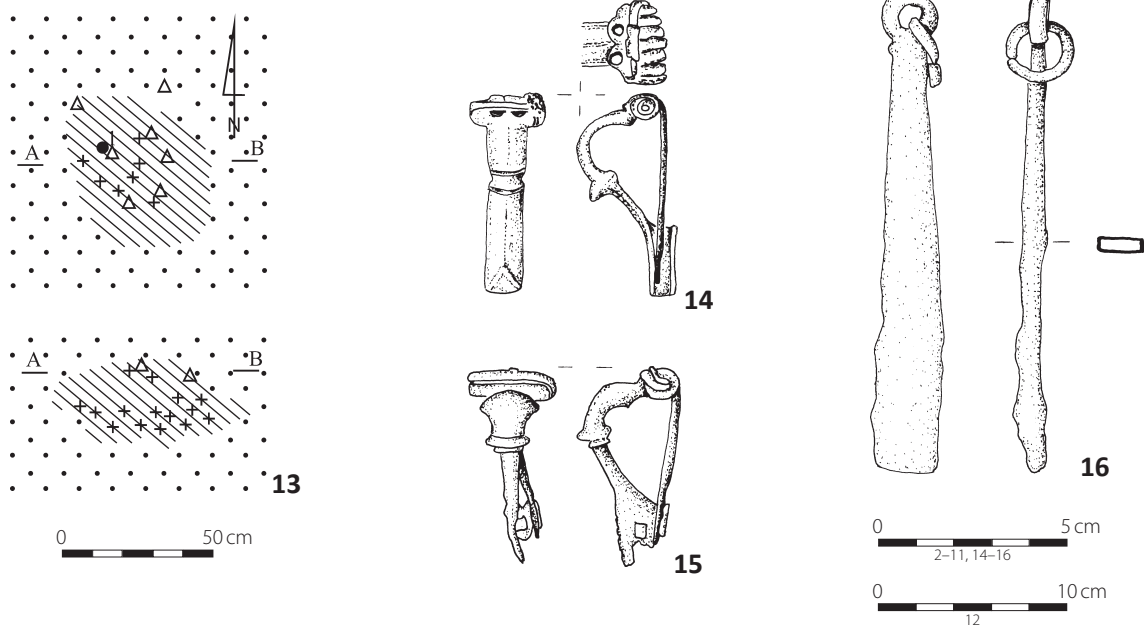
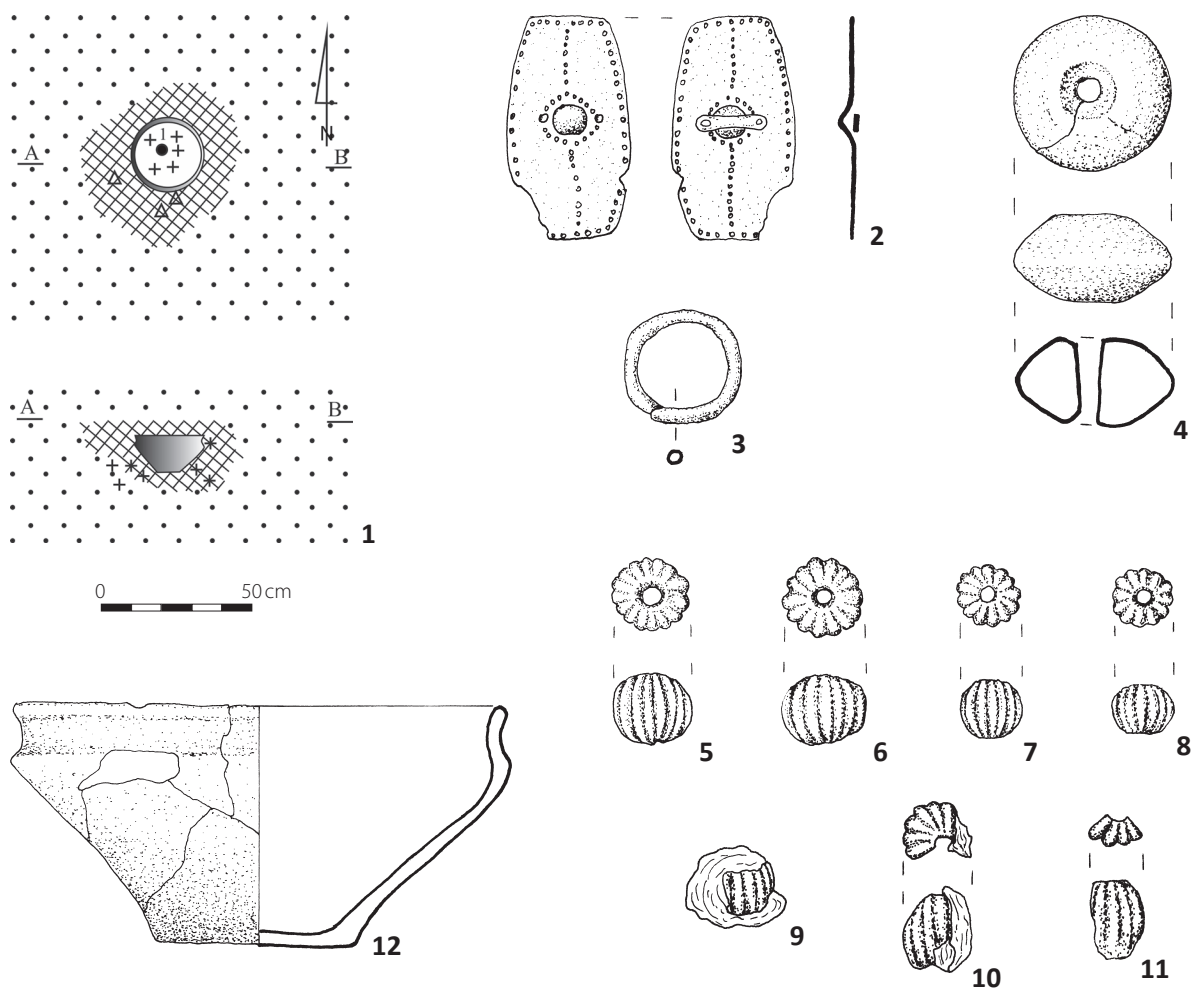
Ryc. 46. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 44. 2-3, 5-10: żelazo; 4: brąz; 11: kość.

Fig. 46. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. Grave 44. 2-3, 5-10: iron; 4: bronze; 11: bone.

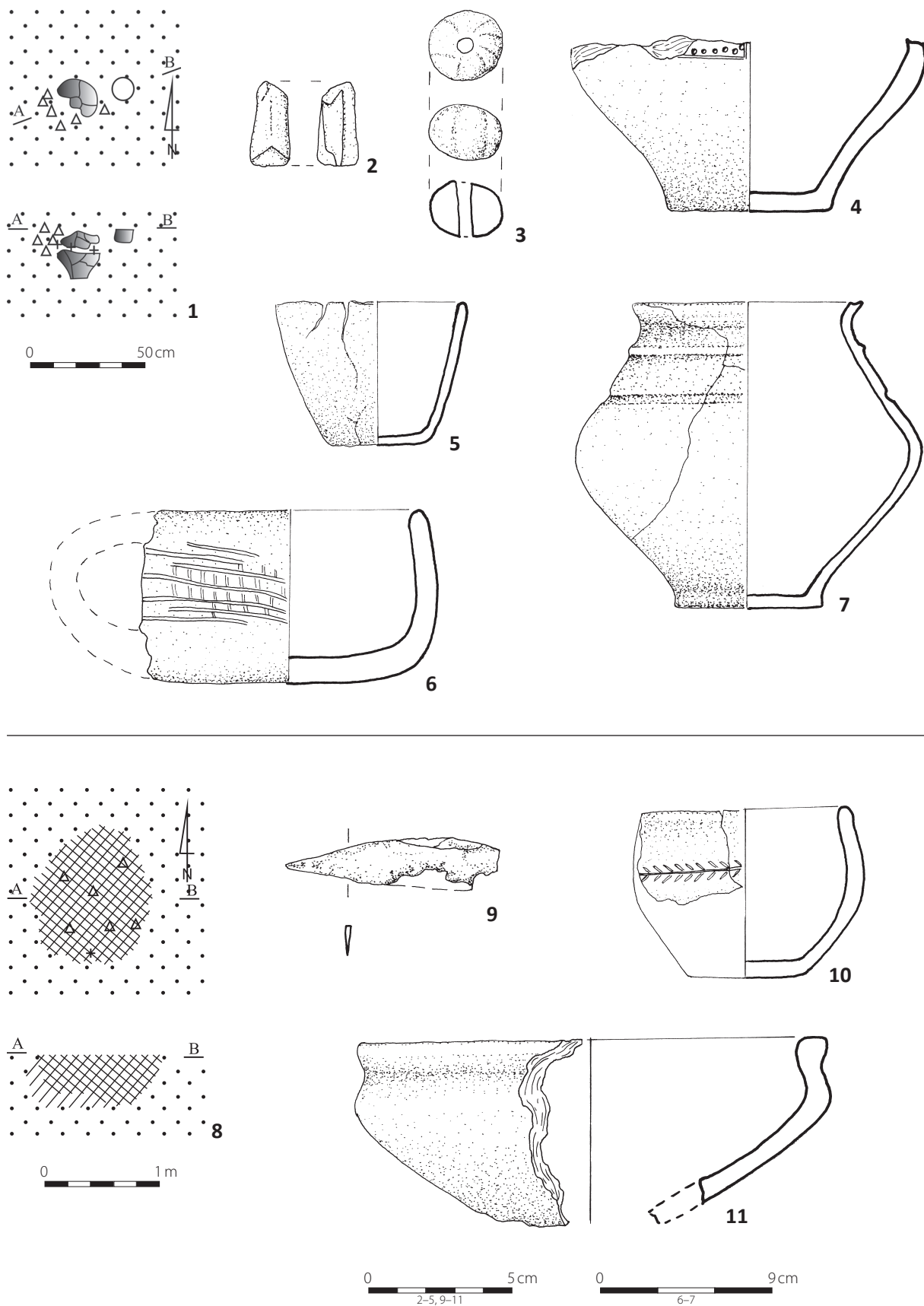
Ryc. 47. Siemieczów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-5: grób 44; 6-11: grób 45. 7: żelazo; 1-5, 8-11: glina.

Fig. 47. Siemieczów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-5: grave 44; 6-11: grave 45. 7: iron; 1-5, 8-11: clay.

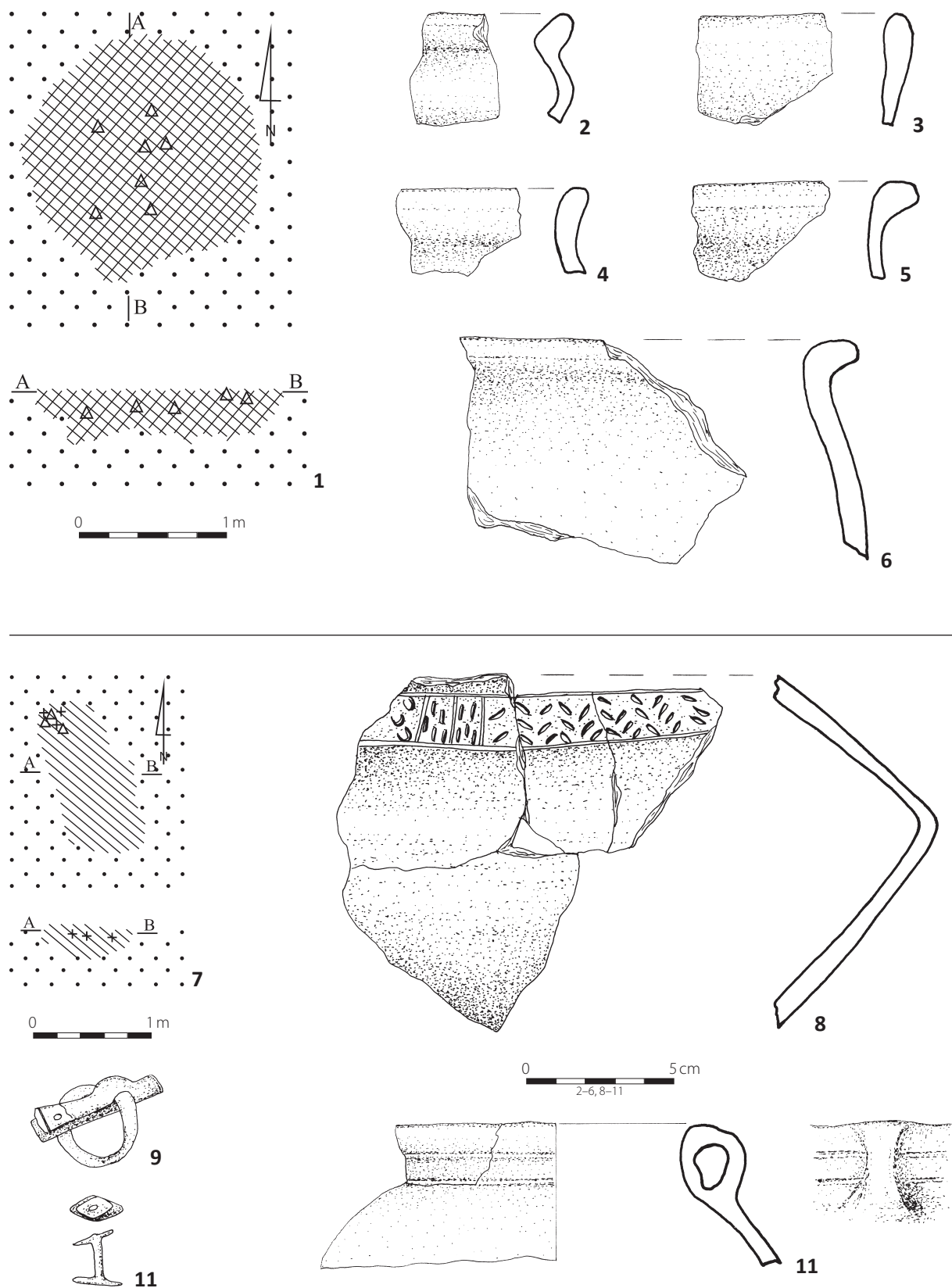
Ryc. 48. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–12: grób 46; 13–16: grób 47. 2, 3, 16: żelazo; 14, 15: brąz; 5–11: szkło; 4, 12: glina.

Fig. 48. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–12: grave 46; 13–16: grave 47. 2, 3, 16: iron; 14, 15: bronze; 5–11: glass; 4, 12: clay.

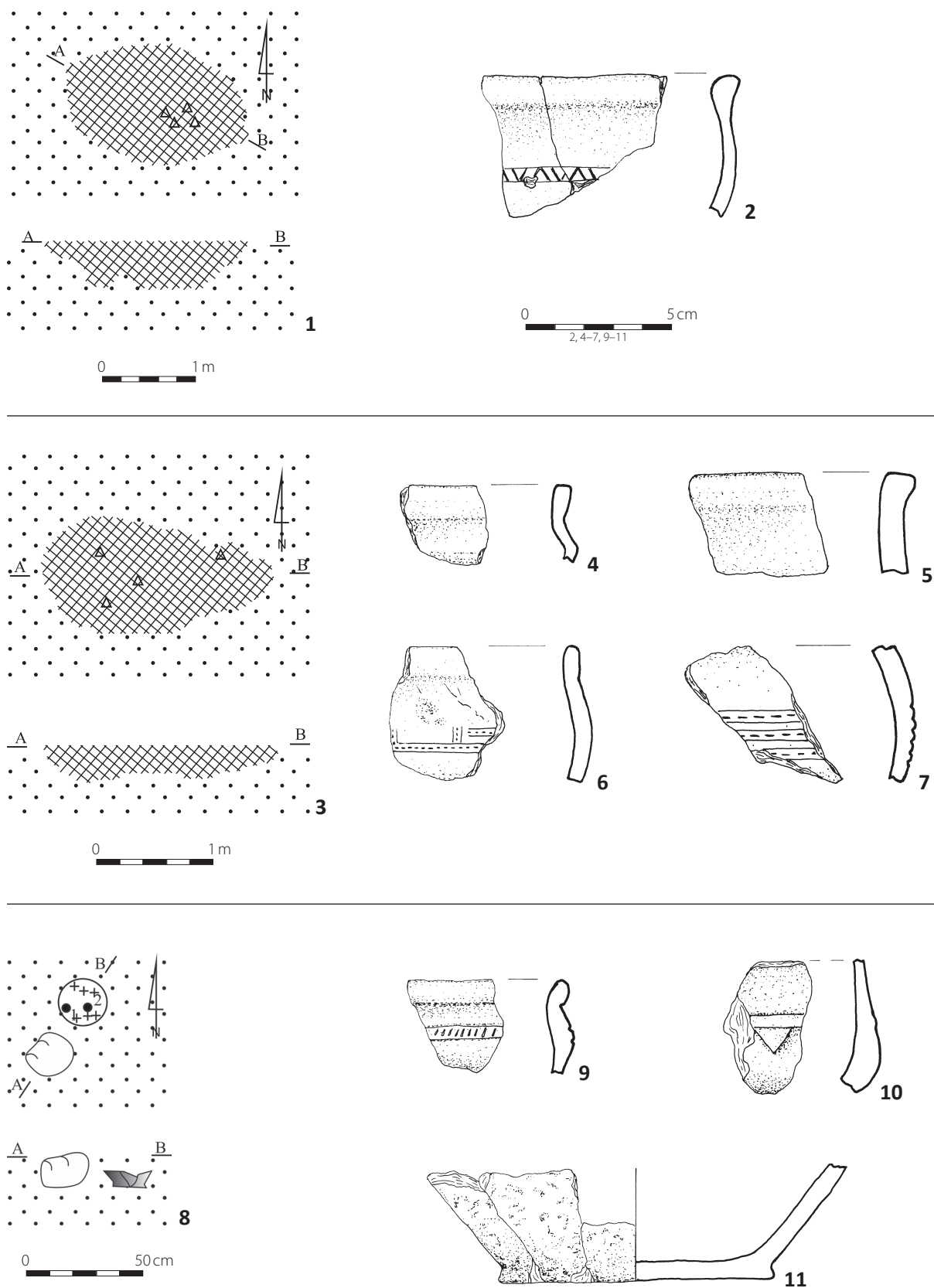
Ryc. 49. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-7: grób 48; 8-11: grób 49. 2: brąz; 9: żelazo; 3-7, 10-11: glina.

Fig. 49. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-7: grave 48; 8-11: grave 49. 2: bronze; 9: iron; 3-7, 10-11: clay.

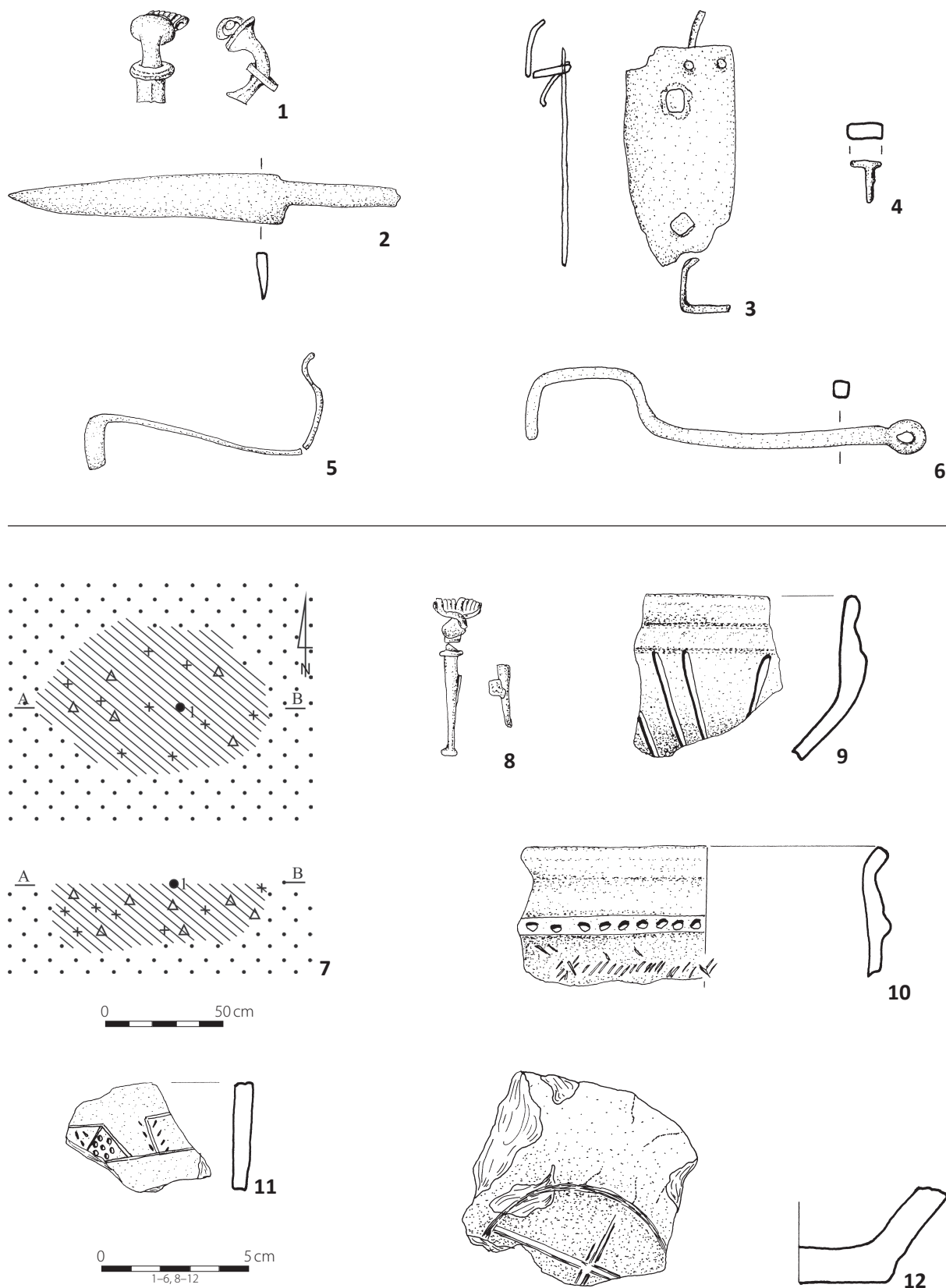
Ryc. 50. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-6: grób 50; 7-11: grób 51. 9-10: żelazo; 2-6, 8, 11: glina.

Fig. 50. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-6: grave 50; 7-11: grave 51. 9-10: iron; 2-6, 8, 11: clay.

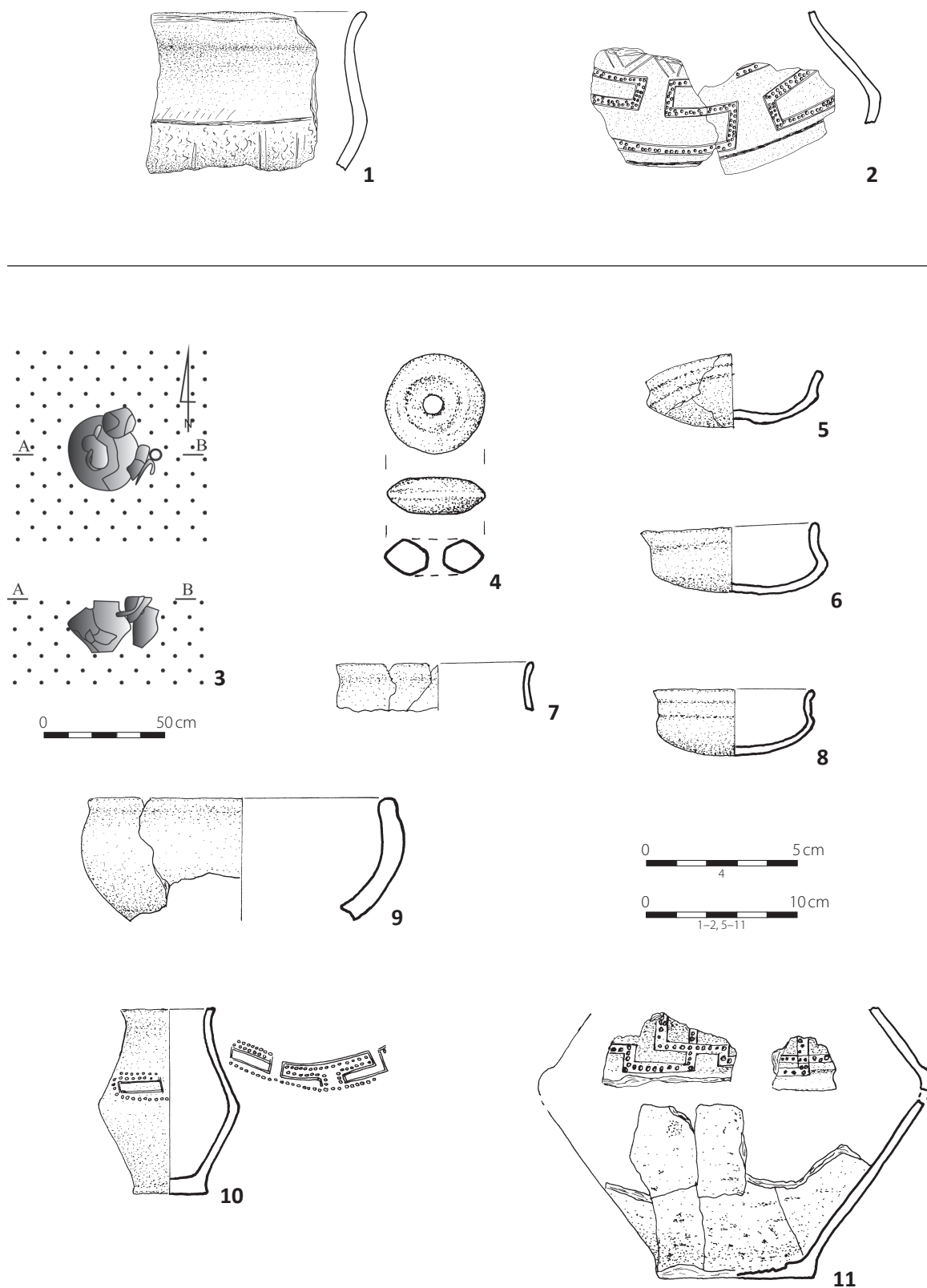
Ryc. 51. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-2: grób 53; 3-7: grób 54; 8-11: grób 55. 2, 4-7, 9-11: glina.

Fig. 51. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-2: grave 53; 3-7: grave 54; 8-11: grave 55. 2, 4-7, 9-11: clay.

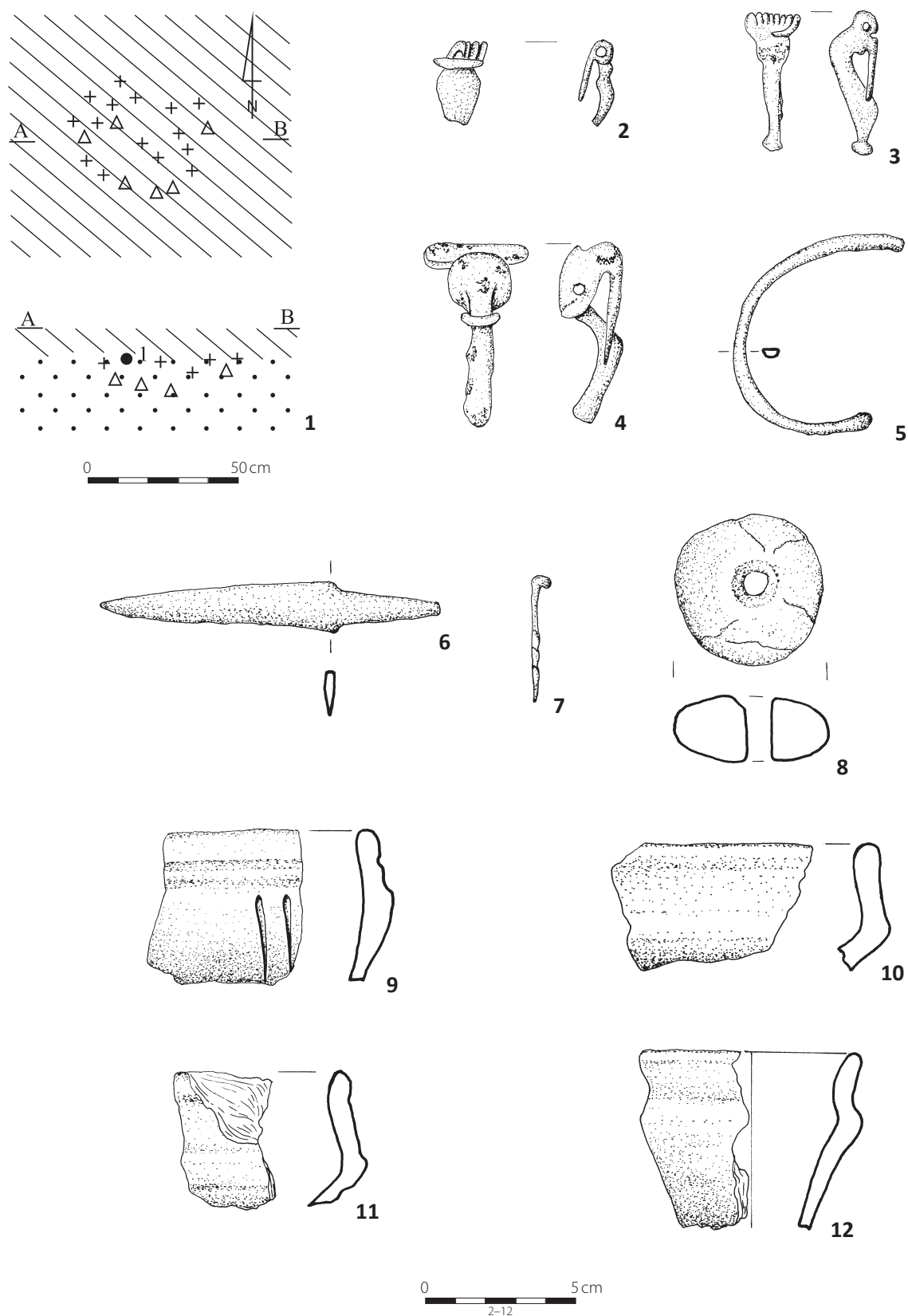
Ryc. 52. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–6: grób 55; 7–12: grób 56. 1: brąz; 2–6, 8: żelazo; 9–12: glina.

Fig. 52. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–6: grave 55; 7–12: grave 56. 1: bronze; 2–6, 8: iron; 9–12: clay.

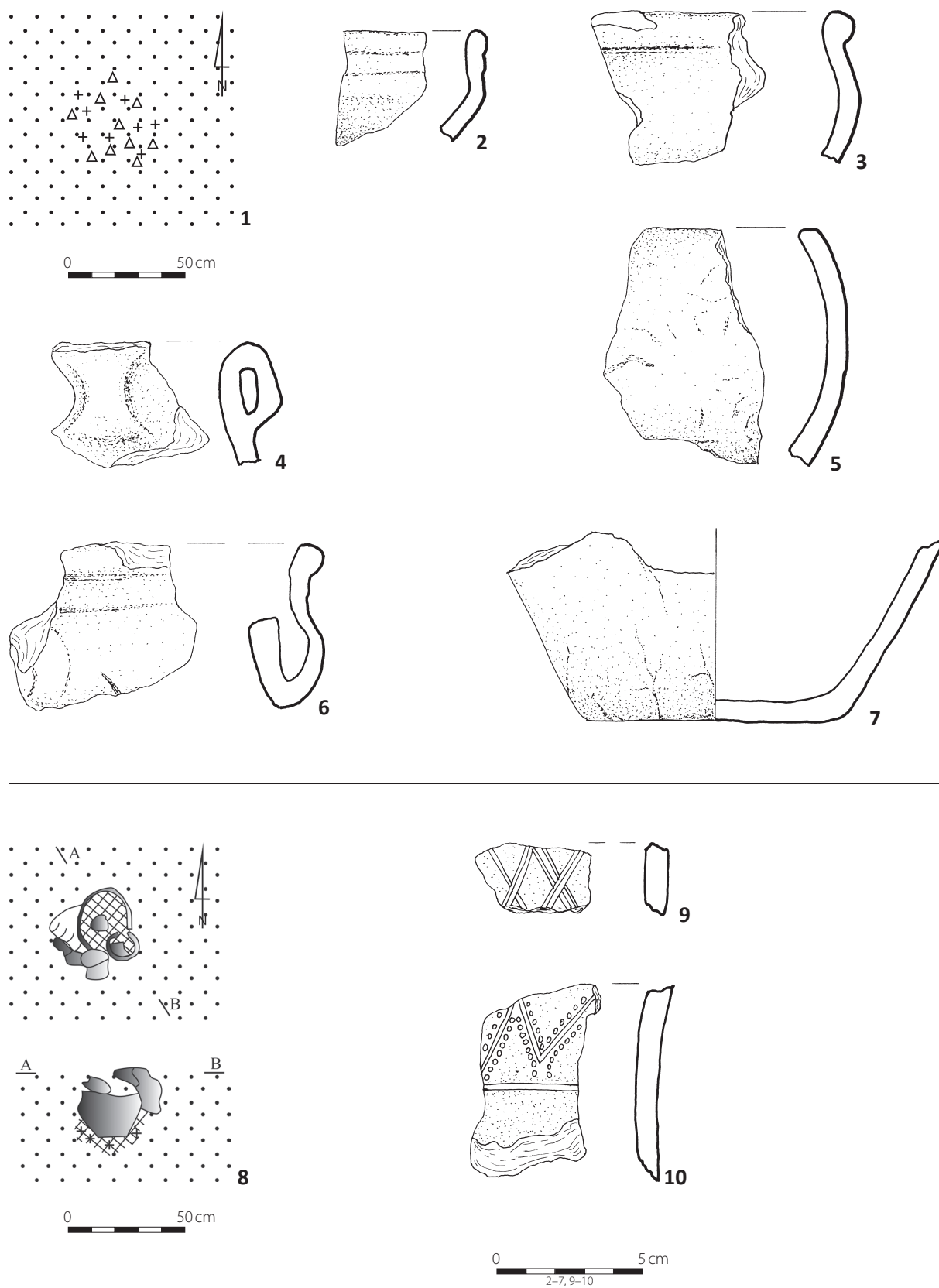
Ryc. 53. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-2: grób 56; 3-11: grób 57. 1-2, 4-11: glina.

Fig. 53. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-2: grave 56; 3-11: grave 57. 1-2, 4-11: clay.

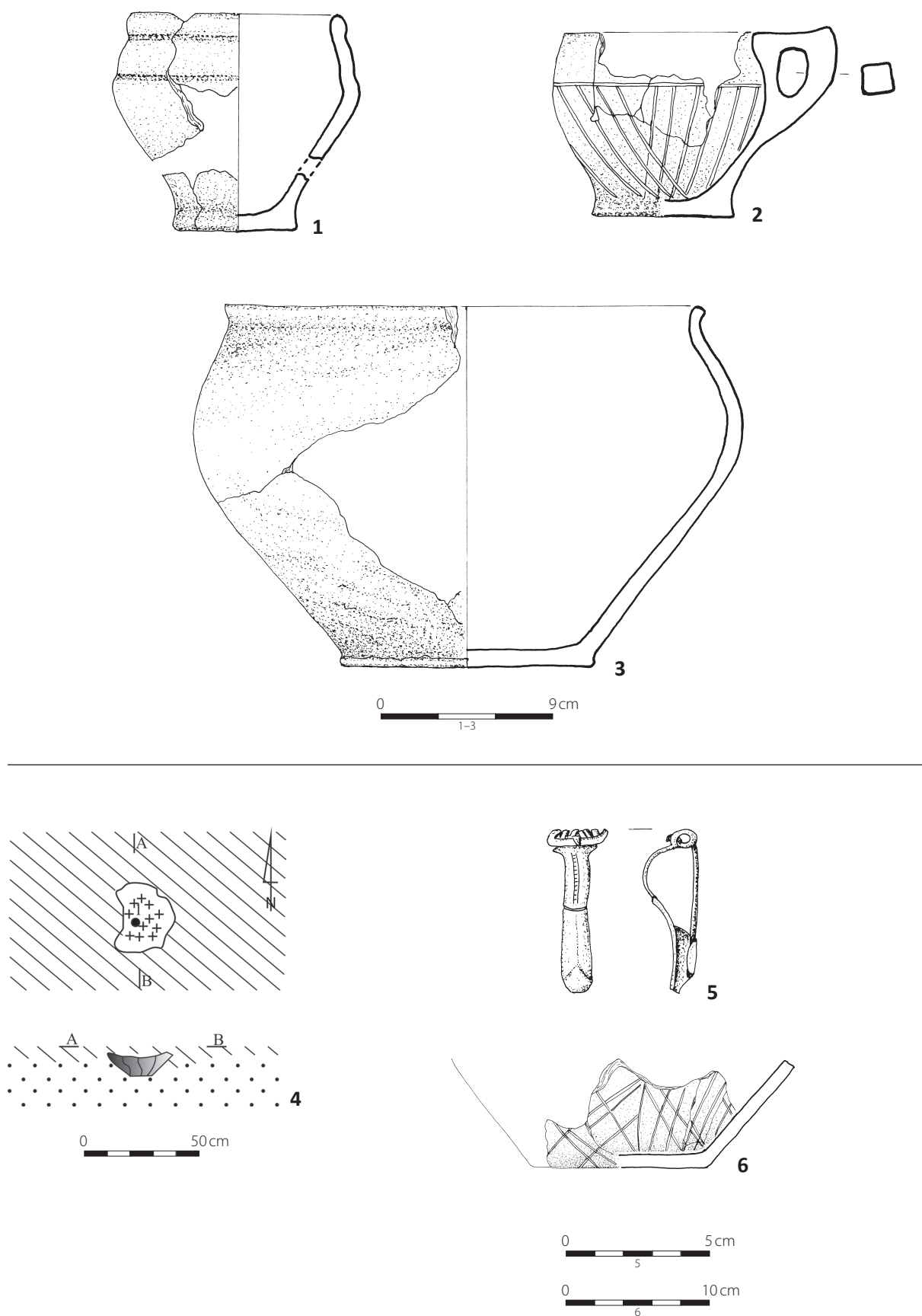
Ryc. 54. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 58.
2, 5: brąz; 3, 4, 6, 7: żelazo; 8–12: glina.

Fig. 54. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 58. 2, 5: bronze; 3, 4, 6, 7: iron; 8–12: clay.

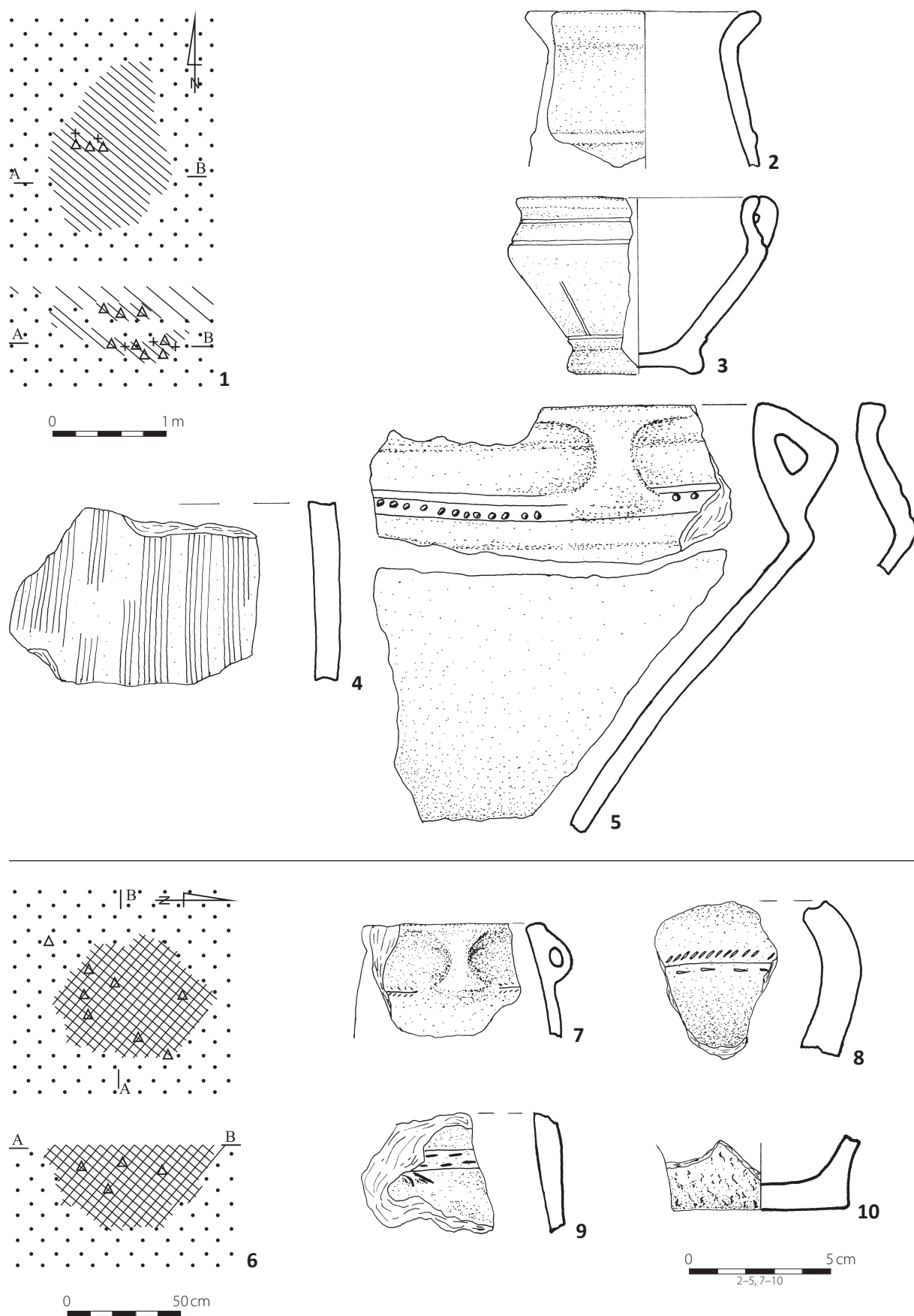
Ryc. 55. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-7: grób 59; 8-10: grób 60. 2-7, 9-10: glina.

Fig. 55. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-7: grave 59; 8-10: grave 60. 2-7, 9-10: clay.

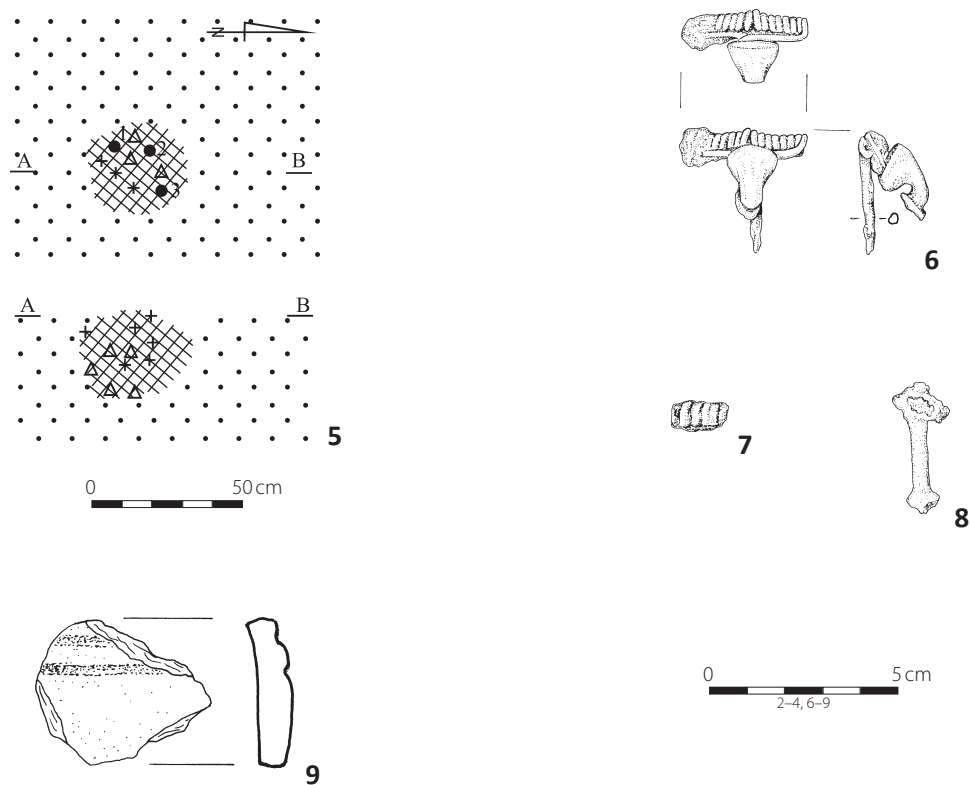
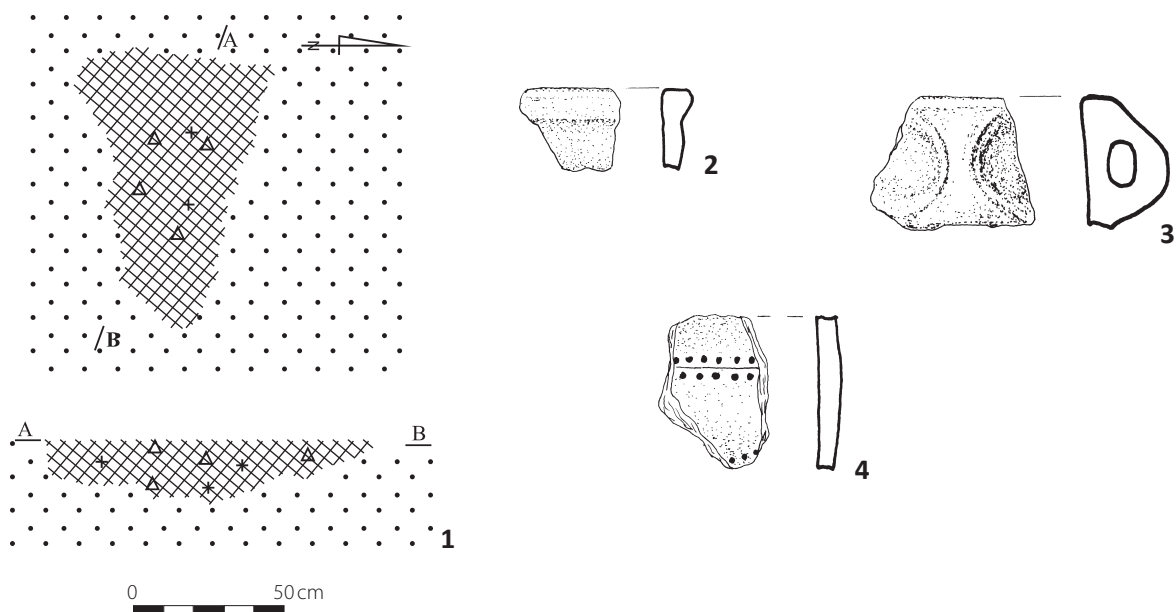
Ryc. 56. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–3: grób 60; 4–6: grób 61. 5: brąz; 1–3, 6: glina.

Fig. 56. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–3: grave 60; 4–6: grave 61. 5: bronze; 1–3, 6: clay.

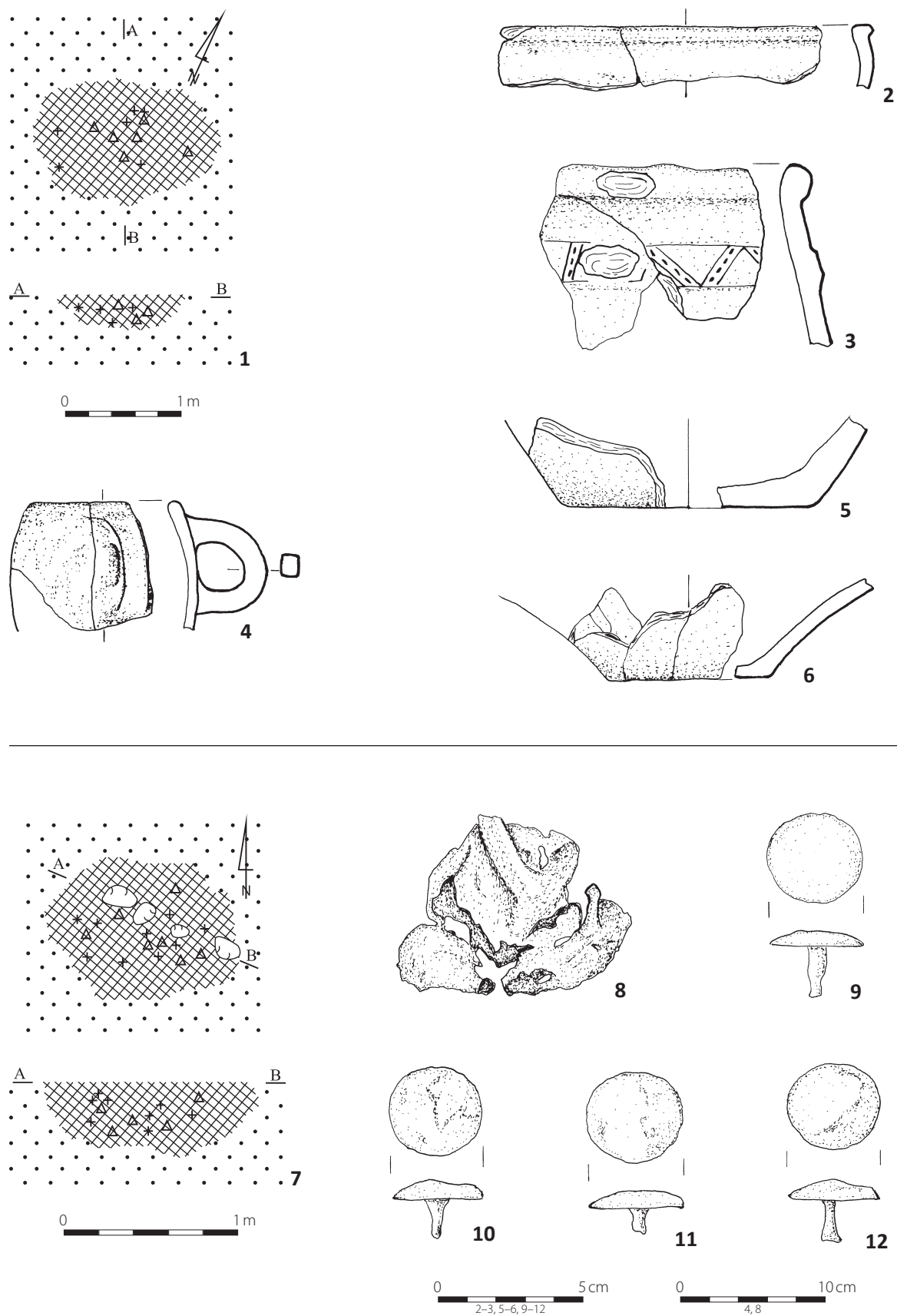
Ryc. 57. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-5: grób 62; 6-10: grób 63. 2-5, 7-10: glina.

Fig. 57. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-5: grave 62; 6-10: grave 63. 2-5, 7-10: clay.

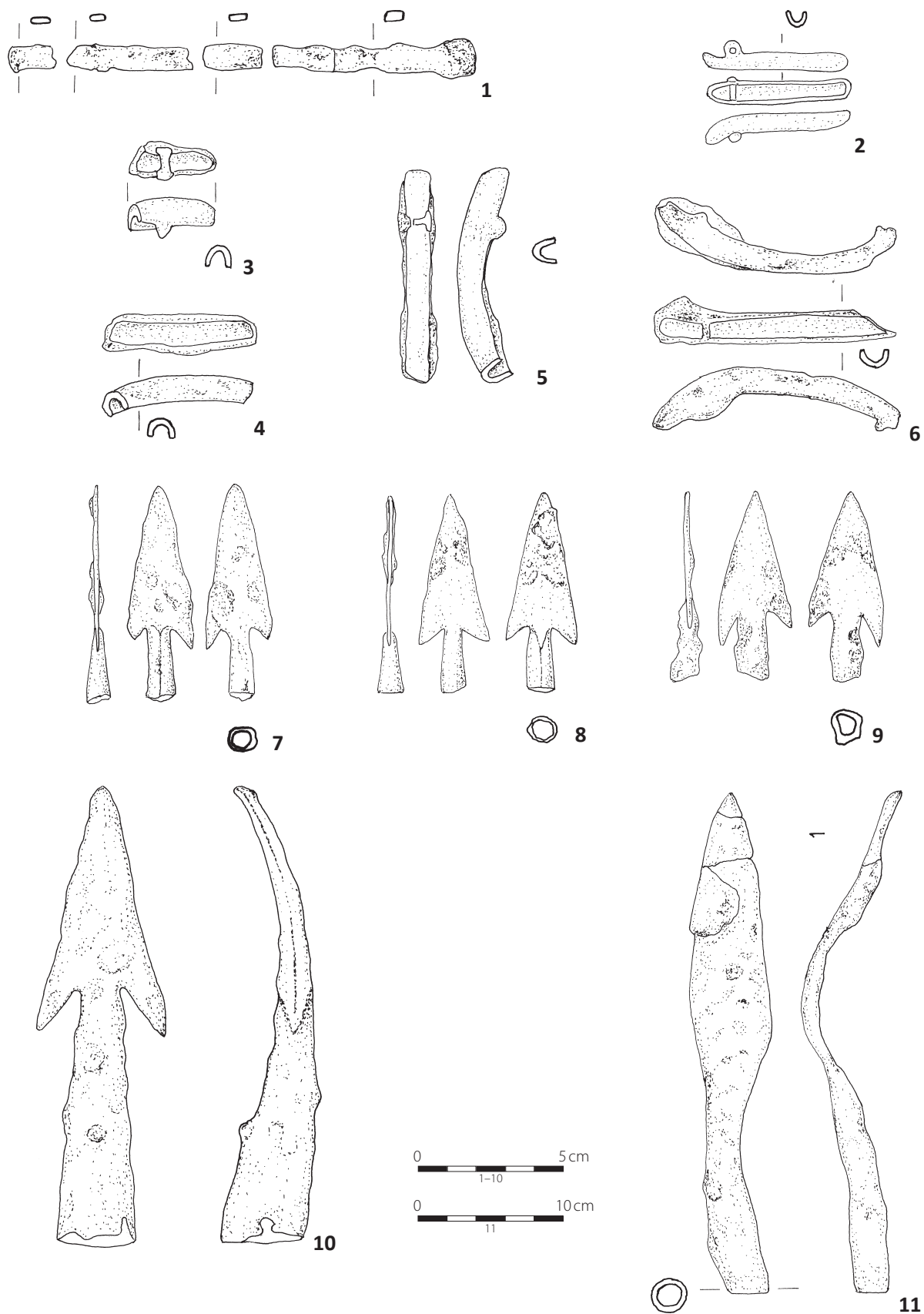
Ryc. 58. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1–4: grób 64; 5–9: grób 65. 6–8: żelazo; 2–4, 9: glina.

Fig. 58. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–4: grave 64; 5–9: grave 65. 6–8: iron; 2–4, 9: clay.

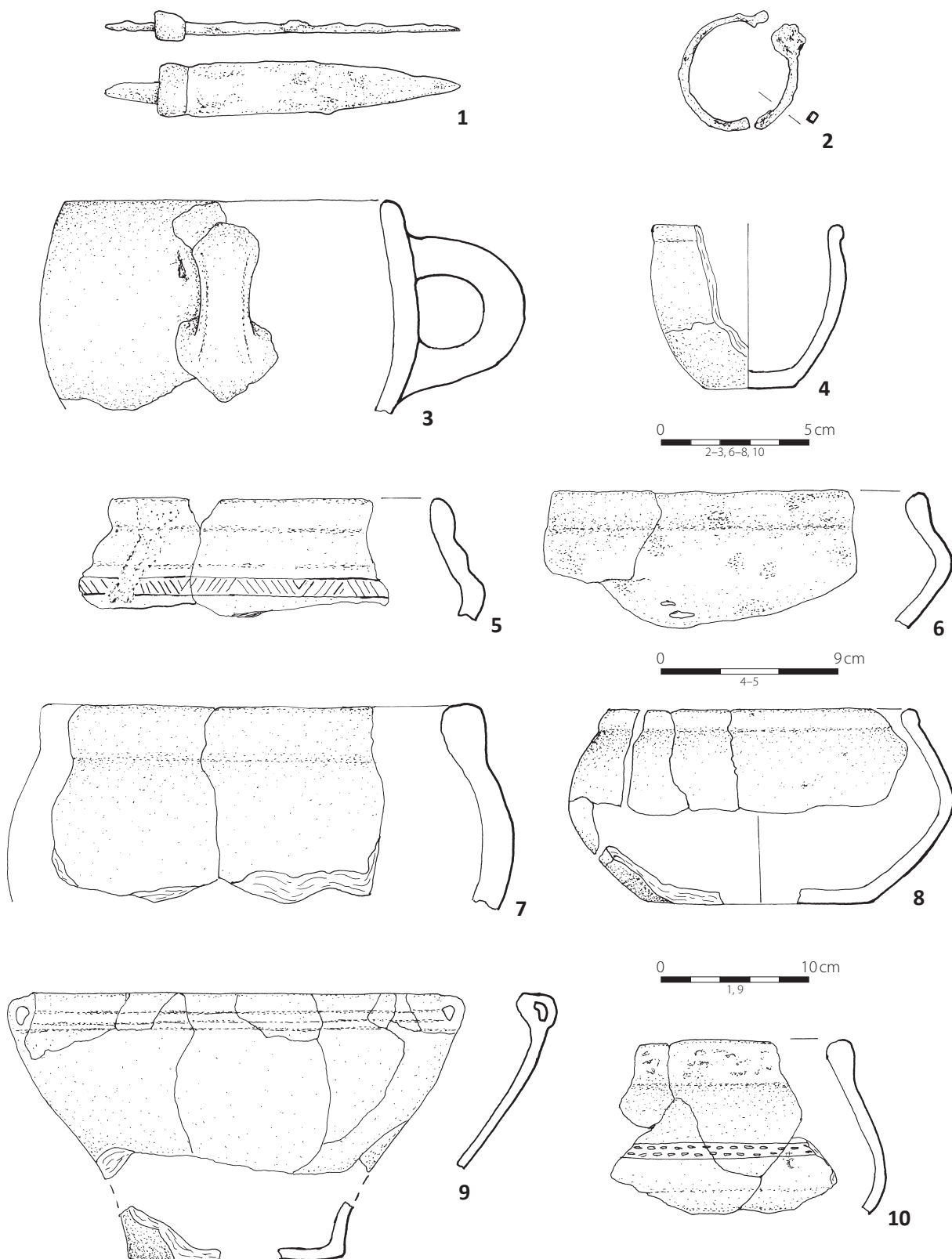
Ryc. 59. Siemieców stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-6: grób 66; 7-12: grób 67. 8-12: żelazo; 2-6: glina.

Fig. 59. Siemieców site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-6: grave 66; 7-12: grave 67. 8-12: iron; 2-6: clay.

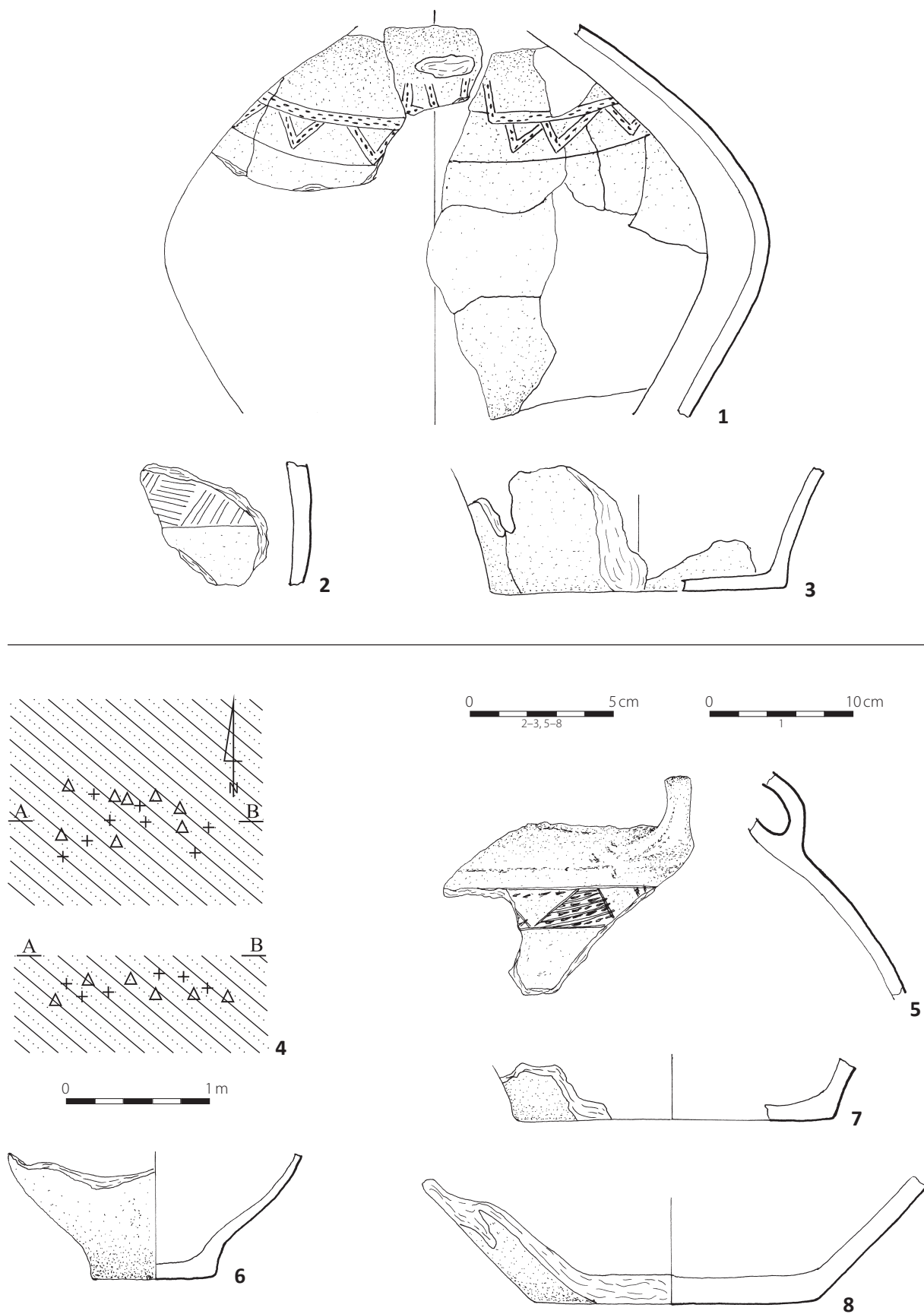
Ryc. 60. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 67.
1–11: żelazo.

Fig. 60. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 67. 1–11: iron.

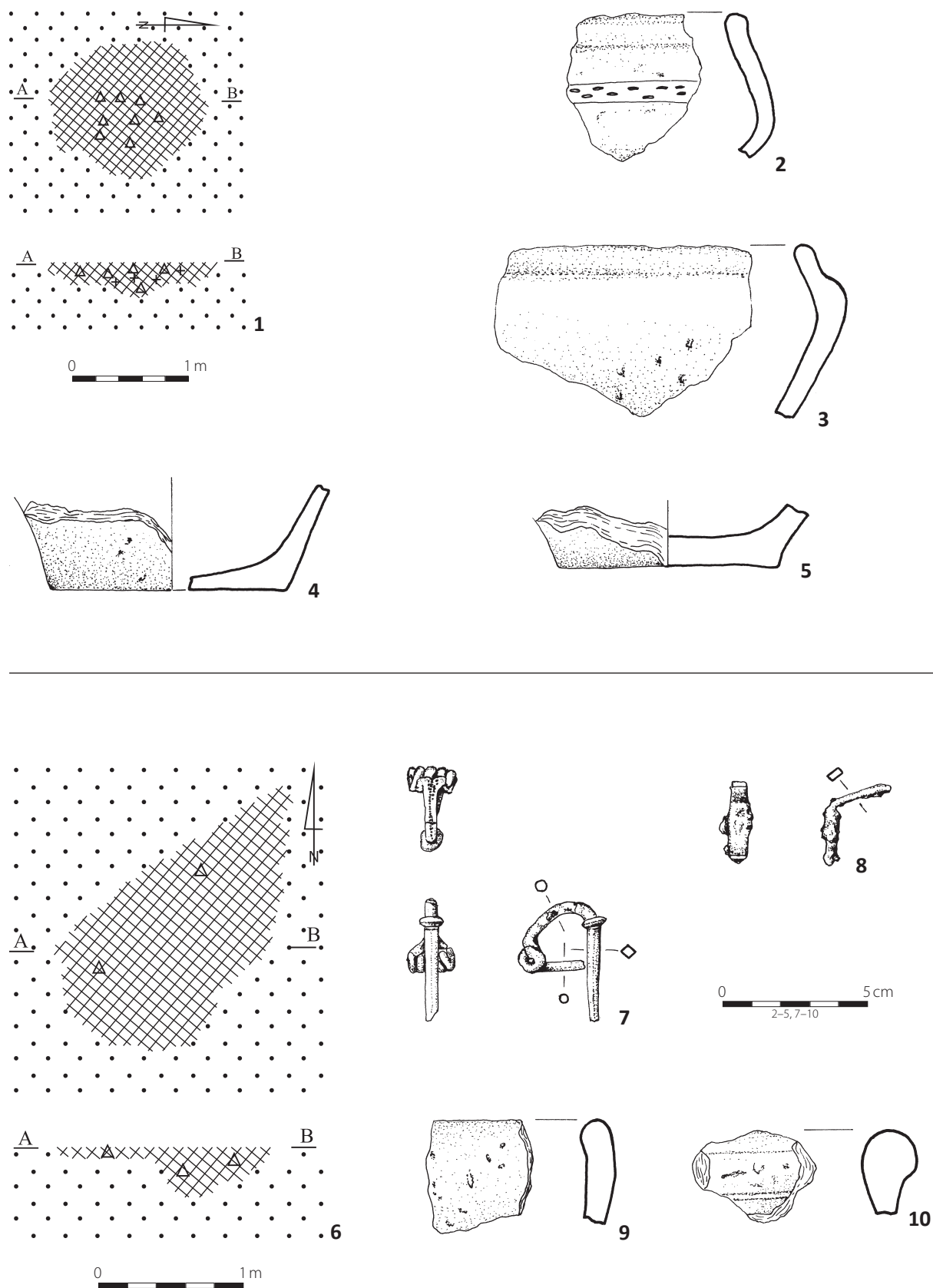
Ryc. 61. Siemichów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. Grób 67.
1-2: żelazo; 3-10: glina.

Fig. 61. Siemichów site 2, district of Łask, province of Łódź.
Grave 67. 1-2: iron; 3-10: clay.

Ryc. 62. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-3: grób 67; 4-8: grób 68. 1-3, 5-8: glina.

Fig. 62. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1–3: grave 67; 4–8: grave 68. 1–3, 5–8: clay.

Ryc. 63. Siemiechów stan. 2, pow. Łask, woj. łódzkie. 1-5: grób 69; 6-10: grób 70. 7: brąz; 8: żelazo; 2-5, 9-10: glina.

Fig. 63. Siemiechów site 2, district of Łask, province of Łódź. 1-5: grave 69; 6-10: grave 70. 7: bronze; 8: iron; 2-5, 9-10: clay.